

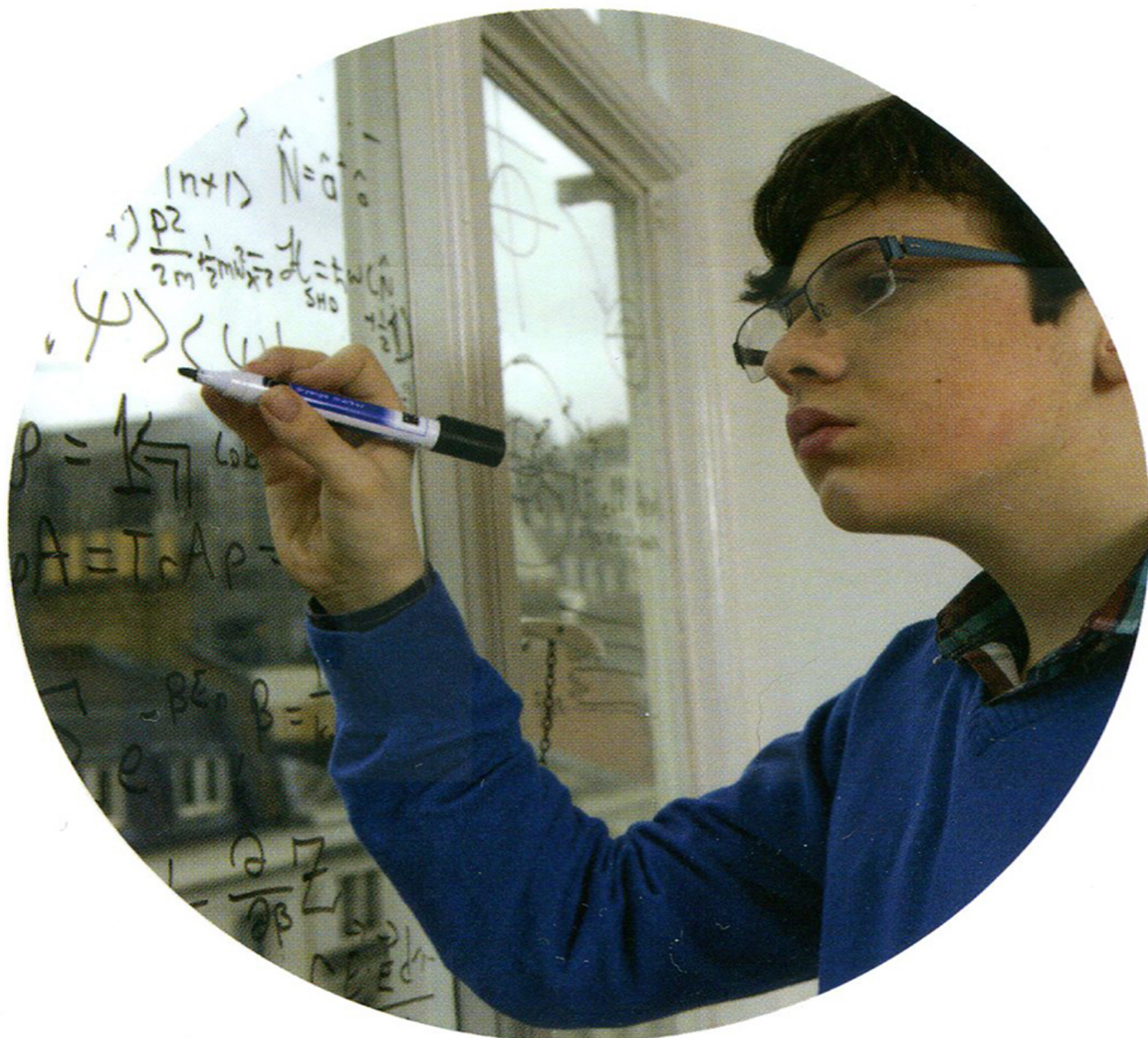
Scânteia

POVESTEA

UNEI MAME

CARE A CRESCUT

UN GENIU

KRISTINE BARNETT

Cuprins

[introducere](#)

[Scânteia](#)

[unu](#)

[Doi](#)

[Trei](#)

[Patru](#)

[Cinci](#)

[Şase](#)

[Şapte](#)

[Opt](#)

[NOUĂ](#)

[Zece](#)

[Unsprezece](#)

[Doisprezece](#)

[Treisprezece](#)

[Paisprezece](#)

[Cincisprezece](#)

[Şaisprezece](#)

[Şaptesprezece](#)

[Optsprezece](#)

[Nouăsprezece](#)

[Douăzeci](#)

[DOUĂZECI ŞI UNU](#)

[DOUĂZECI ŞI DOI](#)

[DOUĂZECI ŞI TREI](#)

[DOUĂZECI ŞI PATRU](#)

[DOUĂZECI ŞI CINCI](#)

[DOUĂZECI ŞI ŞASE](#)

[DOUĂZECI ŞI ŞAPTE](#)

[DOUĂZECI ŞI OPT](#)

[DOUĂZECI ŞI NOUĂ](#)

[Treizeci](#)

[TREIZECI ŞI UNU](#)

[TREIZECI ŞI DOI](#)

[TREIZECI ŞI TREI](#)

[TREIZECI ŞI PATRU](#)

[Epilog](#)

Kristine Barnett

Scânteia:
povestea unei mame care a
crescut un geniu

Traducere: Paul Slayer Grigoriu

Pentru Michael, care face imposibilul posibil în
fiecare zi și pentru toți cei cărora li s-a spus că nu
pot

introducere

Stau în spatele clasei la un curs universitar de fizică, în timp ce studenții se strâng în grupuri mici în jurul tablelor albe aliniate în sala de curs, gata să rezolve ecuația zilei.

Se lucrează în valuri. Se șterge mult. Când echipele de studenți încep să murmure, îl observ cu coada ochiului pe fiul meu de nouă ani care stă în fața clasei și vorbește relaxat cu profesorul. Nivelul de frustrare din încăpere crește, în sfârșit, fiul meu trage un scaun în dreptul unei table albe și se urcă pe el. Chiar și așa, trebuie să stea pe vârfuri și să-și întindă brațul cât de mult poate.

Este prima dată când vede ecuația, ca și toți ceilalți studenți din sală, dar nu stă să se gândească. În schimb, numerele curg repede și fluent din markerul lui. Nu trece mult timp și toată lumea din încăpere îl privește. Studenții din celelalte echipe se opresc din lucru ca să se holbeze la puștiul acesta cu șapca de baseball pusă invers. Fiul meu nu-i observă pe cei care cască ochii la el, pentru că e încântat și preocupat de numerele și simbolurile care zboară pe tablă. Se înmulțesc cu o viteză imposibilă: cinci rânduri, apoi zece, apoi cincisprezece, revărsându-se peste spațiul rămas liber pentru grupul vecin.

Imediat începe să vorbească cu ceilalți din echipa lor, să le arate, să le explice și să le pună întrebări ajutătoare, cum ar face un profesor. O femeie serioasă, cu părul împletit la spate, iese din grupul ei, apropiindu-se ca să asculte. I se alătură un tânăr cu umerii căzuți, care dă din cap cu putere, pe măsură ce începe să înțeleagă.

În câteva minute, toți studenții din fața auditoriului s-au strâns în jurul băiețelului meu. Când arată un truc pe care l-a descoperit în ecuație, sare pe călcâie de bucurie. Un student bărbos pune

o întrebare. Mă uit spre profesor, care stă sprijinit de perete, cu un zâmbet pe față.

Acum, că înțeleg problema, studenții se reîntorc la grupurile lor, iar markerele încep să se miște și ele, dar tensiunea din limbajul lor corporal este evidentă: nimănui din încăpere nu-i place ecuația la fel de mult ca fiului meu.

Ora se termină și sala de curs se golește. Fiul meu își strânge markerele în timp ce vorbește entuziasmat cu un coleg despre un nou joc video NBA pe care și-l doresc amândoi. În timp ce urcă scările spre mine, profesorul mă abordează și îmi întinde mâna.

— Doamnă Barnett, voiam să vă spun cât de mult mă bucur că Jake e în clasa mea. Scoate la iveală ce e mai bun în ceilalți studenți, asta e clar; nu sunt obișnuiți să fie surclasați astfel. Sincer să fiu, nu sunt foarte sigur că o să pot să țin nici eu pasul cu el!

Râdem împreună.

— Of, fir-ar, spun. Ați cam descris povestea vieții mele.

Numele meu este Kristine Barnett, iar fiul meu Jake este socotit un copil-minune în matematică și științe naturale. A început cursurile de matematică, astronomie și fizică la nivel de colegiu la opt ani și a fost acceptat la universitate la nouă. Nu mult după aceea, a început să lucreze la o teorie originală în domeniul relativității. Ecuațiile erau atât de lungi încât se revărsau de pe tabla lui albă gigantică pe ferestrele casei noastre. Nesigură de felul în care l-aș fi putut ajuta, l-am întrebat pe Jake dacă știe pe cineva căruia i-ar putea arăta ce lucrase, și un fizician renumit cu care am luat legătura din partea lui Jake a avut generozitatea să accepte să se uite pe una dintre primele lui schițe. A confirmat faptul că Jake lucra într-adevăr la o teorie originală și a spus de asemenea că, dacă

teoria se dovedea validă, acest lucru avea să-l transforme în candidat la Premiul Nobel.

În acea vară, la vârsta de doisprezece ani, Jake a fost angajat ca cercetător plătit în domeniul fizicii la universitate. A fost prima lui slujbă de vară. După trei săptămâni rezolvase o problemă deschisă de teoria laticilor, lucrare ce a fost publicată mai târziu într-una dintre cele mai bune reviste de specialitate.

Cu câteva luni mai devreme, în primăvara aceluia an, într-un mic ziar local apăruse un articol despre o asociație caritabilă înființată de soțul meu, Michael, și de mine. Pe neașteptate, în urma aceluia articol, într-un ziar mai mare a apărut un reportaj despre Jake. Imediat după aceea, ne-am trezit cu echipe de filmare pe gazonul din fața casei. Telefonul suna fără întrerupere, erau oameni din industria filmului, de la emisiuni televizate, redacții de știri naționale, agenții de talente, editori, universități de elită – reporterii și producătorii voiau cu disperare să-i ia un interviu lui Jake.

Eram descumpănită. Pot să spun cu mâna pe inimă că, în acel moment, Michael și cu mine nu aveam idee de ce atâția oameni erau interesați de fiul nostru. Sigur, știam că Jake e deștept. Înțelegeam că avea capacități avansate în domeniul matematicii și al științelor naturale și că nu era „normal” să fie la colegiu. Dar Michael și cu mine eram concentrați pe sărbătorirea altor victorii: că avea un scor bun la loviturile de baseball, un grup de prieteni de vârsta lui cărora le plăcea să joace Halo: Reach^[1] sau să se uite împreună la filme în subsolul casei noastre și (deși mă va ucide pentru că pomenesc de asta) o primă iubită.

Aceste lucruri obișnuite din viața lui Jake erau pentru noi cele mai mari realizări. Așa că, atunci când a apărut media, am fost cu totul derutați. Abia după ce am stat de vorbă cu câțiva dintre acei reporteri și am citit sau am auzit reportajele lor, am

început să înțelegem cât de rupți de realitate eram. Adevărul este că Michael și cu mine am avut nevoie de un reflector puternic pentru a vedea că povestea vieții noastre cu Jake se schimbase.

Vedeți voi, lucrul pe care nu îl înțelegeau acei reporteri era că mintea incredibilă a lui Jake este cu atât mai remarcabilă cu cât a fost aproape pierdută. Când media a apărut la noi pe gazon, încă trăiam sub semnul diagnosticului de autism pus lui Jake când avea doi ani. Priviserăm neajutorați cum băiețelul nostru vioi și precoc încetase treptat să mai vorbească, dispărând sub ochii noștri într-o lume a sa. Prognosticul în privința lui se transformase din sumbru în de-a dreptul groaznic. La trei ani, țelul pe care i-l stabiliseră experții era legat de nădejdea că-și va putea lega singur șireturile la șaisprezece ani.

Această carte este povestea felului în care am ajuns de acolo până unde suntem acum, povestea călătoriei unei mame cu fiul ei remarcabil. Însă pentru mine este, înainte de toate, o carte despre puterea speranței și despre posibilitățile uimitoare care pot apărea când rămânem cu mintea deschisă și învățăm să scoatem la iveală adevăratul potențial care se află în fiecare copil.

Scânteia

unu
2 CENTIMETRI SAU 15 000 DE
KILOMETRI

Noiembrie 2001

Jake, trei ani

— Doamnă Barnett, vreau să vorbesc cu dumneavoastră despre cartonașele cu litere pe care i le-ați dat lui Jakob pentru școală.

Jake și cu mine stăteam cu profesoara lui de la cursurile de învățământ special în sufrageria noastră, în timpul vizitei ei lunare obligatorii la noi acasă. Lui Jake îi plăceau acele cartonașe colorate mai mult decât orice altceva, era atașat de ele, așa cum alți copii sunt atașați de ursuleții lor iubiți sau de păturile de siguranță roase. Cartonașele se vindeau în fața la Supertarget, unde îmi făceam cumpărăturile. Alți copii puneau pe furiș cereale sau bomboane în coșurile de cumpărături ale mamelor lor, în timp ce singurele lucruri care apăreau în mod misterios într-al meu erau noi pachete din cartonașele preferate cu litere ale lui Jake.

— O, nu îi dau eu cartonașele; Jake le înhață în drum spre ușă. Trebuie să i le smulg din mână ca să-i pot pune cămașa. Le ia chiar și în pat cu el!

Profesoara lui Jake s-a mișcat stânjenită pe canapea.

— Poate că ar trebui să vă schimbați așteptările în privința lui Jacob, doamnă Barnett. Programul nostru este unul de aptitudini pentru viață. Ne concentrăm pe a-l învăța, de pildă, să se îmbrace singur într-o bună zi.

Vocea ei era blândă, însă ea era hotărâtă să fie clară.

— O, bineînțeles, știu asta. Lucrăm și noi la aceste aptitudini acasă. Dar pur și simplu îi plac la nebunie cartonașele...

— Îmi pare rău, doamnă Barnett. Ce vreau să vă spun e că nu credem că o să trebuiască să vă bateți capul cu Jacob în ceea ce privește alfabetul.

În sfârșit – în sfârșit! –, am înțeles ce încerca să-mi spună profesoara fiului meu. Voia să mă protejeze, să se asigure că îmi erau limpezi obiectivele unui program de aptitudini pentru viață. Nu spunea că acele cartonașe cu litere erau premature. Îmi spunea că nu o să trebuiască să ne facem vreodată griji în privința alfabetului cu Jake, pentru că *nu credeau că avea să citească vreodată*.

A fost un moment răvășitor, într-un an plin de asemenea momente. Jake fusese diagnosticat de curând cu autism și, în cele din urmă, înțelesesem că nimeni nu putea spune când (sau dacă) avea să ajungă Jake la nivelul de dezvoltare normal pentru un copil. Petrecusem aproape un an pregătindu-mă pentru nesiguranța amenințătoare și cenușie a autismului. Stătusem neajutorată și privisem cum multe dintre capacitățile lui Jake, cum ar fi cititul și vorbitul, dispăruseră. Dar nu aveam de gând să las pe nimeni să trântască ușa în fața potențialului acestui copil la vârsta fragedă de trei ani – autist sau nu!

În mod ironic, nu speram ca Jake să ajungă vreodată să citească, dar nu eram pregătită nici să las pe cineva să stabilească o limită a așteptărilor pe care le puteam avea de la el, mai ales una atât de joasă. În acea dimineață, am avut impresia că profesoara lui Jake a trântit o ușă în fața viitorului lui.

Pentru un părinte e înfricoșător să meargă împotriva sfatului profesioniștilor, însă în inima mea am știut că, dacă Jake rămânea într-o școală specială, avea să se închidă în el. Așa că m-am hotărât să am încredere în instinctele mele și să îmbrățișez speranța în loc s-o abandonez. Nu aveam de gând să-mi irosesc timpul sau energia luptându-mă să-i conving pe profesorii și terapeuții de la școala lui să-și schimbe așteptările sau

metodele. Nu voiam să mă bat cu sistemul sau să le impun altora ce mi se părea potrivit pentru Jake. În loc să angajez avocați și experți și consilieri juridici ca să obțin pentru Jake serviciile de care avea nevoie, aveam să investesc direct în Jake și să fac tot ce simțeam că e necesar ca să-l ajut să ajungă la potențialul lui deplin – oricare ar fi fost acesta.

Ca rezultat al acestui lucru, am luat cea mai înfricoșătoare decizie din viața mea. Însemna să acționez împotriva experților și chiar a soțului meu, Michael... În ziua aceea, am hotărât să-i încurajez pasiunea lui Jake. Poate el *chiar încerca* să învețe alfabetul cu acele cartonașe mult iubite, sau poate că nu. În orice caz, în loc să i le iau, aveam să mă asigur că va avea câte dorește.

Cu trei ani înainte, fusesem în extaz când aflasem că sunt însărcinată cu Jake. La 24 de ani, exersasem rolul de mamă de când mă știam.

Chiar și când eram copil, îmi era clar (mie și tuturor celor din jurul meu) că foarte probabil copiii aveau să ocupe un loc important în viitorul meu. Cei din familia mea îmi spusese ră mereu Fluierașul Fermecat, pentru că, oriunde m-aș fi dus, aveam mereu un șir de copii pe urme, în așteptarea începutului unei noi aventuri. Fratele meu, Benjamin, s-a născut când aveam unsprezece ani și de la bun început a fost mereu pe lângă mine. La treisprezece ani eram babysitterul întregului cartier, iar la paisprezece mă ocupam de școala de duminică de la biserica noastră. Așa că nimeni nu a fost câtuși de puțin surprins când mi-am luat de lucru ca bonă pentru a-mi plăti colegiul. Apoi, după ce m-am căsătorit, mi-am deschis propriul centru de zi pentru copii, un vis de-o viață. Toată viața am fost înconjurată de copii și acum abia așteptam să-l am pe al meu.

Din nefericire, drumul spre nașterea lui Jake nu a fost ușor. Deși eram încă tânără, sarcina a fost

dificilă de la bun început. M-am ales cu o afecțiune periculoasă legată de tensiunea ridicată, numită preeclampsie, care apare la femeile însărcinate și poate s-o afecteze atât pe mamă, cât și pe copil. Mama m-a ajutat cu centrul de zi, pentru că voiam cu disperare să mă ocup de copil. Dar sarcina devenea din ce în ce mai periculoasă, căci intram mereu în travaliu prematur. În cele din urmă, medicii și-au făcut griji atât de mari, încât mi-au recomandat un tratament și să stau permanent în pat pentru a preveni travaliul prematur. Chiar și așa, am fost spitalizată de nouă ori.

Cu trei săptămâni înainte de data la care trebuia să nasc, am ajuns din nou la spital, iar acum travaliul nu a putut fi oprit. Mai multe evenimente au făcut ca incertitudinea rezultatului final să crească. Pentru mine, scena era ca un caleidoscop de oameni care intrau și ieșeau, alarme care sunau permanent, în timp ce chipurile asistentelor și medicilor care umpleau încăperea deveneau din ce în ce mai încordate. Michael spune că aceea a fost ziua în care a văzut exact cât de dură și de încăpățânată puteam fi. Nu aflasem atunci, dar medicul meu îl luase deoparte și îi spusese că nașterea nu merge bine și că trebuie să fie pregătit: era probabil să plece acasă fie cu o soție, fie cu un copil, și nu cu amândoi.

Singurul lucru de care mi-am dat seama a fost că, în mijlocul acelei senzații confuze de zgomot, durere, medicamente și teamă, deodată Michael a apărut lângă mine, m-a luat de mână și s-a uitat în ochii mei. A fost o rază călăuzitoare care mi-a captat atenția, canalizându-mi întreaga ființă. Acel moment e singura amintire clară a acelei perioade tulburi. Am simțit ca și cum o cameră ne-ar fi prins în prim-plan și toată agitația din jurul nostru ar fi încetat. Pentru mine nu mai exista decât Michael, aprig, puternic și foarte hotărât să-l aud.

— Nu e vorba doar despre două vieți aici, Kris, ci despre trei. O să trecem prin asta împreună. Trebuie.

Nu știu dacă datorită cuvintelor pe care le-a spus sau a privirii din ochii lui, dar mesajul lui a ajuns la mine prin ceața groazei și a durerii. Voia să înțeleg profunzimea nesfârșită a iubirii lui pentru mine și să iau putere din ea. Părea atât de sigur că stătea în puterea mea să aleg viața, încât a făcut ca acest lucru să devină adevărat. Și într-un fel care părea sacru, a promis ca, în schimb, să fie un izvor nesecat de putere și fericire pentru mine și pentru copilul nostru până la sfârșitul vieții lui. Era precum căpitanul unui vas în mijlocul unei furtuni cumplite, îmi ordona să mă concentrez și să supraviețuiesc. Și așa am făcut.

În realitate sau în imaginația mea, l-am auzit de asemenea promițându-mi flori proaspete la noi acasă cât voi mai trăi. Michael știa că fusesem întotdeauna înnebunită după flori, dar un buchet de la florar era un lux pe care ni-l puteam permite doar la ocaziile cele mai speciale. Cu toate acestea, a doua zi, pe când îl țineam pe băiețelul nostru minunat în brațe, Michael mi-a adus cei mai frumoși trandafiri pe care i-am văzut vreodată. De atunci au trecut treisprezece ani și în fiecare săptămână, indiferent de ce se întâmplă, am primit flori proaspete.

Am fost norocoși – miracolul fericit. Nu aveam cum să știm acest lucru atunci, dar aceasta nu avea să fie ultima dată când familia noastră avea să fie pusă la încercare sau când aveam să răzvim în circumstanțe incredibil de grele. Excluzând, poate, romanele de dragoste, oamenii nu vorbesc serios despre tipul de iubire care face ca totul să fie posibil. Dar Michael și cu mine avem acel tip de iubire. Chiar dacă nu suntem de acord, acea iubire este ancora noastră când apele devin agitate. Știu, în adâncul inimii mele, că puterea dragostei lui Michael ne-a ajutat pe mine și pe Jake să trecem

peste ziua în care s-a născut Jake și că a făcut posibil tot ce s-a întâmplat de atunci.

Când am ieșit din spital, Michael și cu mine aveam tot ce ne doream. Sunt convinsă că fiecare familie nouă simte acest lucru, dar ne simțeam cu adevărat cei mai norocoși oameni de pe planetă.

În drum spre casă, cu noua noastră bocceluță după noi, ne-am oprit să semnăm ultimele documente pentru creditul la prima noastră locuință. Cu un pic de ajutor din partea extraordinarului meu bunic, tataie John Henry, ne mutam într-o casă modestă dintr-o fundătură a unei suburbii muncitorești din Indiana, unde aveam să-mi organizez și grădinița cu program prelungit.

L-am privit pe Michael peste capul pufos de nou-născut al lui Jake și mi-am amintit deodată că fusese pură întâmplare că Michael și cu mine ne găsiserăm unul pe celălalt – mai ales că prima noastră întâlnire nu prevestise nimic bun.

Michael și cu mine ne-am întâlnit când eram la colegiu. Aparenta noastră „întâlnire întâmplătoare” a fost, de fapt, aranjamentul surorii mele băgăcioase, Stephanie. Fără ca eu să am cea mai vagă idee, se simțise obligată să facă pe agentul matrimonial – lucru ridicol, de vreme ce în mod clar *nu* eram disponibilă pentru vreun curtezan. Dimpotrivă, eram foarte aproape de a mă logodi oficial – speram – cu un tânăr minunat pe nume Rick, Făt-Frumosul meu propriu și personal. Eram fericiți împreună și abia așteptam să trăim astfel până la adânci bătrâneți.

Stephanie însă „simțea” ceva în legătură cu mine și un băiat de la cursul ei de oratorie – un băiat care nu era doar foarte inteligent, ci și electrizant, despre care avea convingerea că era adevăratul meu suflet-pereche. Așa că a pus la cale un plan.

În după amiaza în care și-a întins capcana, eram în toaleta ei, mă pregăteam pentru o întâlnire cu

Rick și încercam să aleg din cel puțin douăzeci de nuanțe de ruj și opt perechi de pantofi. Când am ieșit într-un târziu, am văzut că persoana care stătea în fața mea nu era prietenul meu, ci un băiat pe care nu-l mai văzusem în viața mea. Acolo, în micuța ei garsonieră, Stephanie mi l-a prezentat, sub un pretext fals, pe Michael Barnett.

Nedumerită de apariția acestui vizitator neașteptat, am căutat un răspuns din partea surorii mele. M-a tras deoparte și mi-a spus, în șoapte repezite, lucruri fără nicio noimă. Mi-a spus că îl invitasese pe acest băiat ca să fim obligați să ne întâlnim. Îl sunase chiar și pe prietenul meu, inventând o scuză pentru a anula întâlnirea noastră din acea seară.

La început, am fost prea uluită ca să reacționez. Când am început să pricep că Stephanie încerca să se joace de-a Cupidon, m-am gândit că își pierduse mințile. Cine-i aranjează o întâlnire oarbă cuiva care speră că prietenul ei o va cere de soție?

Eram mânioasă. Noi două nu fuseserăm crescute să umblăm cu mai mulți deodată. De fapt, am ieșit prima dată cu un băiat la colegiu. Cu siguranță nu fuseserăm învățate nici să fim necinstite sau neloiale. Ce-o fi avut în cap? Dar, oricât de mult îmi venea să țip la ea – sau să dau buzna afară din apartament fuseserăm crescute să ne comportăm civilizat, iar Stephanie conta pe asta.

I-am întins mâna băiatului care era la fel de nedumerit ca mine de șarada lui Stephanie și m-am așezat alături de el și de sora mea în camera de zi. A urmat o conversație forțată, deși nu eram atentă. Când, în cele din urmă, m-am uitat la băiat, când l-am înregistrat pentru prima dată, i-am observat șapca de baseball pusă invers, ochii strălucitori și ciocul caraghios. Cu înfățișarea lui relaxată, neglijentă, am presupus că era lipsit de substanță. Contrastul cu prietenul meu foarte atent la formă și dichisit nu putea fi mai pronunțat.

De ce voise Stephanie să ne întâlnim? Eram o fată de la țară, dintr-o familie care trăise timp de generații o viață simplă, modestă. Rick îmi arătase o lume cu totul diferită – una cu apartamente luxoase, mașini, vacanțe la schi, restaurante drăguțe și vernisaje. Nu că ceva din toate astea ar fi contat. Stephanie putea să-l aducă și pe Brad Pitt în camera de zi și tot așa fi fost furioasă pe ea pentru că nu-mi respecta relația. Dar contrastul dintre acest elev de colegiu nepieptănat și tipul fercheș cu care mă întâlneam mă făcea să mă întreb – cu atât mai mult – ce-o fi fost în capul surorii mele.

Stephanie m-a smuls repede din tăcerea mea și, încercând să găsească un colțișor mai retras în micuța ei garsonieră, m-a muștrat aspru:

— Unde-ți sunt manierele? Țipă la mine mai târziu dacă vrei, dar ai politetea să-i oferi acestui băiat o conversație ca lumea.

Am fost jenată când am observat, imediat, că avea dreptate. Era inacceptabil să fiu nepoliticoasă cu un străin – cu un oaspete! Curtoazia și grația erau calități care fuseseră sădite devreme în noi de părinții noștri, de bunicii noștri și de comunitatea strâns unită în care crescuserăm, iar eu deocamdată fusesem rece ca gheața.

Rușinată, m-am întors, m-am așezat și i-am cerut scuze lui Michael. I-am spus că aveam o relație și nu știam ce putuse fi în capul lui Stephanie când aranjase această întâlnire. Sigur că, i-am explicat, nu eram supărată pe el – doar pe sora mea, pentru că ne pusese pe amândoi în această situație ridicolă. Acestea odată spuse, am râs de cât de absurd era totul și ne-am minunat de îndrăzneala lui Stephanie. Încordarea din încăpere a scăzut considerabil și am început toți trei o conversație relaxată. Michael ne-a povestit despre cursurile lui și despre ideea pe care o avea pentru un scenariu.

Atunci am văzut ceea ce voia Stephanie să vad. Nu mai văzusem la nimeni dintre cei pe care îi cunoșteam pasiunea și determinarea care îl animau pe Michael când vorbea despre scenariul lui. Parcă eram eu! Am simțit cum mi se strânge stomacul și m-a apucat un fel de amețală. Deodată mi-am dat seama că viitorul meu, atât de sigur cu câteva momente mai devreme, nu va fi în conformitate cu planul. Nu aveam să mă mărit cu prietenul meu. Deși era un bărbat minunat, acea relație se terminase. Nu aveam de ales. Îl cunoșteam pe Michael Barnett de mai puțin de o oră și, totuși, cu o siguranță imposibil de explicat sau de argumentat, știam deja că aveam să-mi petrec restul vieții cu el.

Am mers cu Michael la o cafenea și am stat de vorbă toată noaptea. Oricât de dubios ar suna, fiecare dintre noi simțea că parcă ar fi reluat legătura cu cineva pierdut. Când eram cu Michael, mă simțeam ca și cum mă întorceam acasă. Ne-am logodit după trei săptămâni și ne-am căsătorit după încă trei luni. Și în continuare, după șaisprezece ani de căsătorie, mi se pare la fel de necesar și de potrivit să fiu cu Michael – ca în acea primă seară neverosimilă când ne-am cunoscut.

Restul familiei mele nu l-a primit pe Michael cu brațele deschise din primul moment – nici legătura noastră rapidă și logodna noastră bruscă. Ce Dumnezeu pățise fiica lor sensibilă? Chiar și Stephanie, responsabilă de întâlnirea noastră, era acum la fel de îngrijorată și nedumerită ca ceilalți. E adevărat, simțise nevoia să ne facă cunoștință, dar nu înțelegea cum puteam fi atât de siguri, încât să ne luăm un angajament pe viață într-un timp atât de scurt. Deosebiriile dintre noi erau evidente pentru toată lumea, inclusiv pentru noi doi: eu eram o fată de la țară, ținută la adăpost, cu rădăcini spirituale adânci, crescută în statornicia unei familii iubitoare, în timp ce Michael era băiat de

oraș, crescut în zona rău famată din Chicago, cu o viață de familie dură.

În timp ce eu nu ieșeam din casă nici măcar până la magazinul de la colț, fără să mă asigur că fiecare fir de păr era la locul lui, lui Michael, un nonconformist în geacă de piele, nu-i păsa de aspectul exterior. Eram, de asemenea, mândră de casa mea. Când eram copil, mai degrabă ai fi găsit o găină vie în bucătăria noastră decât o rolă de șervețele de hârtie sau un teanc de batiste de hârtie – iar astăzi e aproape la fel acasă la mine. Lumea mea i se părea cu totul străină lui Mike, care crescuse mâncând cel mai adesea pe apucate, stând rar la masă – și găsea în ea material inepuizabil pentru glumele lui.

Cu siguranță, spiritul ascuțit al lui Michael și umorul lui tăios, satiric au sporit starea de nemulțumire a familiei mele. Însă faptul că mă făcea să râd – mai ales când treaba devenea serioasă (sau când începeam să ne luăm pe noi înșine un pic prea în serios) – a fost unul dintre lucrurile care m-au făcut să mă îndrăgostesc pe loc de el.

Îngrijorarea profundă și vocală a familiei mele a fost unanimă, cu o excepție. Bunicul John Henry a văzut ceva la Michael și l-a îndrăgit pe loc. Părerea lui conta cel mai mult pentru mine, deci a avut o enormă însemnătate când mi-a spus că el era încrezător în busola mea internă, cum și eu trebuia să fiu.

Viața cu Michael era destinul meu și o certitudine pe care nu o puneam la îndoială, dar iubirea noastră a avut o consecință dureroasă: m-am rupt de biserica în care fusesem crescută – biserica părinților mei și a părinților lor și a multor generații din familia mea dinaintea lor.

Am fost crescută Amish – nu Amish ca acum o sută de ani, ci Amish urban. Ca mulți Amish din vremea lor, buncii mei au dorit să îmbrățișeze lumea modernă păstrându-și în același timp

tradițiile și credințele din lumea veche. Deci au devenit parte a unei noi ramuri Amish – cunoscută uneori sub numele de New Amish – care păstra credința și comunitatea, dar făcea anumite concesii vieții moderne. Ne îmbrăcam normal, foloseam utilitățile moderne și mergeam la școli publice. Chiar și așa, biserica nu era pentru noi doar un eveniment duminical. Era însăși fibra vieții noastre de zi cu zi.

În credința Amish, dacă nu te căsătorești cu cineva din biserica de care aparții, nu mai poți rămâne membru al acelei biserici. Iubitul meu bunic John fusese el însuși exclus când se însurase din iubire. (Deși bunica era Amish, nu era din aceeași comunitate.) Tatăl meu nu era Amish, dar, când a cerut-o de soție pe mama, s-a alăturat comunității și astfel ea a putut să rămână în biserică.

Oricât de greu mi-a fost să-mi închipui ruptura de o tradiție atât de importantă pentru mine, am știut dintotdeauna că obiceiul Amish al căsătoriilor aranjate pur și simplu nu era pentru mine. Deși primisem multe cereri în căsătorie, tata (spre supărarea mamei) le refuzase pe toate. Nu credea nici el în căsătorii aranjate; cu siguranță, nu pentru fetele lui. Oricât mi-aș fi iubit biserica și modul nostru de viață, dacă nu mă puteam mărita cu Michael, rămânând în biserică, nu-mi rămânea altceva de făcut decât să plec.

Doi

UN BĂIEȚEL

Din prima zi, Jake a fost la fel de afectuos și curios ca orice bebeluș. A început repede să vorbească și a învățat rapid puterea lui „Bună!” Sora mea, Stephanie, râdea de cum reușea el să farmece un restaurant întreg salutându-i pe toți cei care treceau prin preajmă făcând un semn călduros cu mâna. Îi plăceau animalele de pluș și se ascundea sub un morman ridicat din acestea, strigând încântat de fiecare dată când era descoperit.

Desigur, văzusem deja partea mai blândă a lui Michael, dar până și pe mine m-a surprins plăcut cum și-a asumat rolul de tată devotat. Lucra până târziu la Target^[2] pe atunci, dar, chiar dacă muncea dublu sau în tura de noapte, găsea mereu energie să se lupte cu Jake, în stilul WWF, pe o grămadă mare de perne de canapea, pe podeaua camerei de zi. Unul dintre jocurile preferate ale lui Jake copil cu Michael era să „împartă” o bucată de prăjitură – ceea ce însemna, de obicei, să-l mânjească pe Michael pe toată fața cu glazură și să râdă isteric în timp ce tatăl lui se prefăcea că îi înfulecă mâinile.

M-am întors să muncesc la grădinița cu program prelungit la mai puțin de o săptămână după nașterea lui Jake. Abia așteptam să mă întorc, pentru că îmi plăcea foarte mult și, fiind la pat atâta vreme, nu voiam să-mi iau mai mult liber. Nu voiam să pierd încrederea familiilor care mi-i dăduseră în grijă pe copiii lor. În unele zile stăteam la serviciu de la șase dimineața până la șapte seara, iar Jake era cu mine. Copiii se purtau cu el ca și cum ar fi fost un Cabbage Patch Kid^[3] în mărime naturală. Îl îmbrăcau și îi cântau cântece și îl învățau să joace jocuri cu băți din palme. Râdeam

când vedeam cât de teritoriale erau mai ales câteva fetițe.

— Ar trebui să o pun pe statul de plată, i-am spus unei mame într-o seară, când fiicei ei îi venea greu să-l lase pe bebelușul „ei”, Jake, cu mine.

Au existat câteva semne timpurii că Jake era destul de deștept. A învățat alfabetul înainte să știe să meargă și îi plăcea să-l spună de la cap la coadă și de la coadă la cap. Pe la un an spunea cuvinte scurte, precum „câine” și „pisică” singur. La zece luni se ridica ținându-se de brațul canapelei, ca să-și poată băga CD-ROM-ul preferat în computer. Conținea un program care „citea” *Pisica din pălărie* a doctorului Seuss – și cu siguranță ni se părea că urmărea mingiuța galbenă care sărea pe cuvinte și citea după ea.

Într-o seară, l-am găsit pe Michael în fața camerei lui Jake după ce îl culcase. Și-a dus degetul la buze și mi-a făcut semn să mă apropii. M-am strecurat lângă el și l-am ascultat pe fiul nostru, care stătea în pătuțul lui, cum gângurea în somn – într-o limbă care semăna cu japoneza. Știam că își cunoștea toate DVD-urile pe de rost și îl văzuserăm schimbând limbile cu telecomanda, dar am fost șocați când ne-am dat seama că reținuse nu doar variantele în engleză, ci în mod evident și o bună parte din variantele în spaniolă și japoneză.

Am fost, de asemenea, uimiți de precizia și îndemânarea lui Jake, mai ales la o vârstă la care cei mai mulți băieți își fac loc în lume ca niște Godzilla în miniatură. Nu și Jake, care adesea își alinia în liniște, meticulos, mașinuțele Matchbox într-o linie dreaptă perfectă de-a lungul măsuței de cafea și se asigura cu degetul că și distanța dintre ele era egală. Aranja mii de bețișoare cu vată cap la cap pe covor și crea figuri elaborate, ca niște labirinturi, care acopereau toată podeaua unei camere. Dar dacă simțeam din când în când impulsuri de mândrie, când ni se părea că Jake era

un pic mai avansat decât cei de vârsta lui, eram, de asemenea, conștienți că toți părinții proaspeți au impresia că au cel mai deosebit copil din lume.

Totuși, când Jake avea în jur de paisprezece luni, am început să observăm la el mici schimbări. La început, erau atât de neînsemnate, încât le găseam ușor explicații. Nu părea să mai vorbească și să mai zâmbească la fel de mult, dar poate că era mofturos, sau obosit, sau poate îi ieșeau dinții. În acel an, a avut infecții groaznice și dureroase ale urechii, una după alta, și așa ne-am explicat de ce nu mai râdea atât de tare când îl gâdilam sau de ce părea absent când îmi acopeream ochii și apoi făceam „Bau!” Nu-i mai plăceau ca înainte luptele cu tatăl lui, un joc pentru care, într-o vreme, ar fi lăsat orice altceva baltă, dar poate pur și simplu nu avea chef. Și totuși, cu fiecare săptămână care trecea, am observat că nu mai era la fel de implicat, de curios sau de fericit ca înainte. Nu mai părea el însuși.

Jake părea să se afunde în câteva dintre lucrurile care îl interesaseră de timpuriu. Fusesse mereu captivat de lumină și umbre și de forme geometrice. Dar acum, fascinația lui pentru aceste lucruri a început să mi se pară diferită.

De pildă, când era foarte mic, descoperiserăm că îi plăcea foarte mult tartanul. Cearșaful plăpumii noastre de atunci avea un model de tartan și acesta era singurul lucru care îi alina durerea de urechi. La fel cum alte mame nu pleacă de acasă fără suzetă pentru bebelușul lor, eu aveam mereu la mine un rest de material de tartan. Dar, după acel prim an, a început să se întoarcă pe o parte și să se uite îndelung la cearșaf, cu fața la doar câțiva centimetri de linii, și stătea așa oricât îl lăsam. Uneori îl găseam privind fix o rază de soare pe perete, cu trupul țeapăn de concentrare, sau stând pe spate, mișcându-și mâna de colo-colo prin lumina soarelui și uitându-se lung la umbrele pe care le făcea. Fusesem mândră și intrigată de

semnele timpurii de independență, dar aceste comportamente nu mi se mai păreau independență. Mi se părea că era înghițit de un lucru pe care nu-l puteam vedea.

Jake fusese totdeauna „fratele” mic și răsfățat al grupului de la grădiniță, și acest lucru îi plăcuse de la bun început. Își petrecuse primul an de viață pictând cu degetul alături de ceilalți copii și ținându-i cu ei când jucau Freeze Dance. Își făcea somnul de după-masă când dormeau și ei, își lua gustarea odată cu ei. Dar acum am observat că prefera să se uite la umbre decât să se târască după copilul lui preferat și ignora adesea cele mai fanteziste încercări de a i se capta atenția.

Michael era sigur că îmi făceam prea multe griji și spunea, pe bună dreptate, că toți copiii trec prin diferite faze.

— N-are nimic, Kris. Orice ar fi, o să-i treacă, mă asigură; și apoi ne cuprindea într-o îmbrățișare ca de urs, provocând un strigăt de încântare când îl gădila pe Jake cu nasul pe burtică.

Mama a fost prima persoană din familie care a bănuțit că Jake nu trecea doar printr-o fază amuzantă a copilăriei. Nu știam încă, însă în lumea noastră perfectă apăreau primele fisuri.

Trei

S-A-NTÂAMPLATCEVA

Am crescut în partea centrală a statului Indiana, aproape de zona cu ferme. Aveam chiar propriile noastre animale pe atunci, de obicei o capră sau un cocoș. În fiecare primăvară, mama împrumuta pentru o zi un pui de pasăre de la o fermă. Era o tradiție pe care o iubeam când eram mică și pe care o așteptam cu nerăbdare an de an, așa că eram nerăbdătoare să o împărtășesc cu Jake.

În a doua primăvară a lui Jake, am avut un adorabil pui de rață. Jake, la paisprezece luni, stătea la masa din bucătăria bunicii mele și umplea o foaie de desen după alta cu sute de cercuri desenate de mână. Erau stranii și minunate, dar erau și ciudate, mai degrabă genul de mîzgăleli pe care te aștepti să-l găsești pe marginea carnețelului unui arhitect decât în desenele unui copil de nici doi ani.

Când mama a luat ușurel în mână puiul de rață ca să-l scoată din coșul de răchită, eu însămi ardeam de nerăbdare! Mama a rîs spre mine, apoi și-a dus degetul la buze strecurându-se în spatele lui Jake și punând adorabilul bulgăre de puf pe hîrtia pe care desena.

Dar reacția pe care o așteptam nu a avut loc. Jake nu a sărit de bucurie când a văzut puiul de rață pufos legănându-se la câțiva centimetri sub nasul lui. În loc de asta, fiul meu a întins degetul și a împins blînd rățușca de pe foaia de hîrtie. Nu s-a oprit din desenat cercuri.

Mama m-a privit în ochi și de data aceasta a înregistrat teama.

— Cred că trebuie să-l duci la un control, Kris, a spus.

Pediatrul nostru a aranjat imediat un test de auz, dar auzul lui Jake era în regulă, deși, în acel moment, nu mai răspundea mereu când îl strigam

pe nume. Am căzut toți de acord că era vremea ca Jake să fie evaluat de un specialist în dezvoltarea copilului. Medicul ne-a sugerat să intrăm în legătură cu First Steps, un program de intervenție rapidă, finanțat de stat, care se ocupa de evaluarea și tratamentul copiilor sub trei ani care aveau probleme de dezvoltare.

După ce o evaluare inițială a arătat că existau întârzieri semnificative ale dezvoltării, First Steps a trimis la noi acasă un logoped care făcea tratament cu Jake în fiecare săptămână. În ciuda acestor ședințe, vorbea din ce în ce mai puțin pe măsură ce săptămânile treceau, se retrăgea din ce în ce mai mult într-o lume personală și tăcută. Logopedul lui a înmulțit numărul de ședințe până la trei pe săptămână, maximul permis de First Steps și, la puțin timp după aceea, a adus cu el și un specialist în dezvoltare. Am făcut o bază de tratament în bucătărie și am cumpărat un calendar mare de perete ca să țin minte toate programările. În acel moment, Jake abia mai vorbea.

Pe Michael nu-l deranja fluxul de specialiști care intrau și ieșeau zilnic de la noi din casă, dar, în particular, admitea că i se părea un lucru nejustificat – un semn al timpurilor, o exagerare.

— Copiii se dezvoltă în ritmul lor, Kris. Tu însăți ai spus-o. Acum ceva vreme, nimeni nu s-ar fi agitat așa de mult din cauza asta. Orice ar avea, o să-i treacă.

Însă, dacă statul era dispus să ne furnizeze aceste servicii pentru a accelera procesul, era în regulă. Michael era convins că, oricum ar fi fost, Jake avea să fie bine.

Și eu eram mai optimistă, încurajată de faptul că aveam brigada noastră personală de terapeuți. Unul dintre copiii de care mă ocupasem pe când eram bonă avusese niște probleme timpurii de vorbire și văzusem cum logopedul lui făcuse minuni într-un timp foarte scurt. Cu siguranță, cu

toți acești experți care ne ajutau și cu un pic de muncă și răbdare, aveam să ne recăpătăm băiatul.

Mai erau și alte motive de bucurie. Grădinița mea, Acorn Hill Academy, înflorea. Acorn Hill nu arăta ca un centru de zi pentru copii tipic; arăta mai degrabă precum culisele unui teatru care se pregătea de spectacol. Niciodată nu aveam destui bani ca să cumpăr dintr-un magazin adevărat lucrurile necesare pentru dezvoltarea impulsurilor creative ale copiilor, așa că eram permanent în căutarea unor alte moduri de a obține aceste materiale. Numărul de posibilități oferit de, să spunem, o cutie de frigider este uimitor și am descoperit că, atâta timp cât eram dispusă să-i scap de asemenea lucruri, oamenii erau bucuroși să mi le dea.

La puțină vreme, mai multe magazine din cartier au început să păstreze cutii pline de lucruri de aruncat pentru mine – cutii pline de comori. Un magazin de covoare ne asigura rezerva de mostre pătrate, iar un magazin de vopsele ne dădea tapete vechi și vopsele special create pe care oamenii le comandaseră, dar nu veniseră să le ia; primeam și pensule stricate. Mereu lucram la un proiect special sau la o aventură: o pictură murală imensă, de pildă, sau un joc de șah cât camera (altă donație!) cu pătrate și piese atât de mari încât copiii trebuiau să formeze echipe ca să le mute.

Pe părinți nu părea să-i deranjeze că toți copiii erau plini de vopsea din cap până-n picioare, odată ce vedeau castelul gigantic și elaborat pentru care petrecuserăm ziua întreagă, construindu-l din cutii de frigider. Treceau cu vederea hainele murdare atunci când copiii lor, radiind de mândrie, le făceau turul castelului viu colorat, care consta din mai multe încăperi separate.

Și mai îmbucurător era că așteptam un copil din nou, iar Michael era încântat. Viziunea unei case pline ochi de copii începea să se adevărească.

Deși atunci nu mi-am dat seama, această bulă de fericire domestică regăsită era doar centrul furtunii. Mi-am dat seama de gravitatea lucrului care i se întâmpla lui Jake – acest lucru pe care nu-l puteam numi sau înțelege – cu trei săptămâni mai târziu, când eram toți trei la aniversarea unui copil.

Puține lucruri îi încântă pe copiii mici mai mult decât interacțiunea cu un personaj pe care îl cunosc și îl iubesc din cărți sau de la televizor, iar petrecerea cu Câinele Mare Roșu Clifford^[4] a vecinului nostru nu făcea excepție. Când câinele mare roșu a intrat, copiii din încăpere au izbucnit într-o isterie voioasă. Michael a spus în glumă că era ca și cum ar fi dat de Michael Jackson la mall.

Niciun copil din acea încăpere nu-și putea lua ochii de la câinele roșu uriaș, în afară de fiul meu, care a rămas lipit de cartea cu litere pe care o adusese cu el. Am încercat să-l atragem – „Uite, Jakey, e Clifford!” dar Jake nici nu a ridicat privirea. Într-o cameră plină de copii care orăcăiau, decorată până în tavan cu baloane și panglici, cu boluri uriașe de bomboane peste tot – ca să nu mai vorbim de bărbatul de doi metri în costumul blănos de câine roșu –, Jake era pierdut la litera K.

Nivelul de anxietate mi-a crescut.

— Ia-l pe umeri, să poată vedea, l-am îndemnat pe Michael, care a făcut întocmai, sărind și cântând cântecul aniversar al lui Clifford. Dar Jake și-a deschis pur și simplu din nou cartea cu literele alfabetului și a pus-o pe capul lui Michael. Într-o încercare disperată de a-l implica pe Jake, Michael i-a desfăcut ușor degetele ca să-i dea un balon. Jake s-a uitat în jos la panglica roșie din mâna lui, apoi în sus la balonul strălucitor, poleit și umplut cu heliu, revenind la cartea lui. Încetișor, și-a deschis degetele și a dat drumul panglicii. Stăteam acolo și îmi priveam fiul tăcut și serios pierdut în contemplarea alfabetului, în timp ce balonul se ridica spre tavan și, în acel moment, mi-am dat

seama că mama avusese dreptate: ceva era în neregulă cu fiul meu.

First Steps a continuat să trimită terapeuții să lucreze cu Jake la noi acasă. Îmi dădeam în continuare silința, bineînțeles, dar după acea petrecere aniversară, optimismul meu scăzuse cum se dezumflase balonul pe care îl luaserăm cu noi acasă. Nu mai credeam că tratamentul va fi suficient pentru a schimba ce i se întâmpla lui Jake. Părea să se retragă chiar mai mult și nimic nu putea opri această spirală descendentă.

O oră cu terapeutul lui îl făcea uneori să scoată un cuvânt sau un sunet; uneori reproducea la întâmplare versurile unui cântec sau repeta mecanic o propoziție spusă de unul dintre noi. Dar adevărata comunicare cu Jake— orice care să semene pe departe cu o conversație, chiar și ceva simplu ca un „Bună” sau dorința de a primi un biscuit — dispăruse.

Privind în urmă, îmi dau seama că Jake dădea semnele clasice de autism: schimbarea graduală a vorbirii, incapacitatea de a stabili contact vizual ori de a comunica cu noi sau cu terapeuții lui. Dar asta se întâmpla în 1999, înaintea emisiunilor televizate pe această temă, înainte ca oricine să știe că aveam de-a face cu o epidemie. În 1999, pentru cei mai mulți oameni obișnuiți, autismul însemna un singur lucru, și anume *Rain Man*, iar eu nu vedeam asemănări între băiețelul nostru și personajul jucat de Dustin Hoffman în acel film.

Deși nu-i găsisem încă un nume, începusem să accept în inima mea gravitatea lucrului care se întâmpla. Dar era foarte important pentru mine să păstrez tradițiile care întemeiaseră viața noastră unică de familie.

Una dintre aceste tradiții, poate cea mai importantă pentru mine, era cina de duminică seară, acasă la bunicii mei. Slujba mamei mele de contabilă la o corporație însemna multe ore de lucru și călătorii dese la New York, așa că, pe când

eram copii, am petrecut o grămadă de timp cu bunicii mei, care stăteau chiar peste drum. Inventator de neoprit, excentric și minunat, bunicului îi plăcea mai mult decât orice să se joace cu noi. Transforma viața, pentru toți cei din jurul lui, într-o serie nesfârșită și elaborată de aventuri.

Bunicul John Henry era un om incredibil, nu doar mașinist, inginer și inventator, ci și artizan și meșter tâmplar. După ce luptase în marina americană în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, se întorsese în orașul lui de baștină, Mansfield, Ohio, ca să lucreze ca mașinist la fabrica de unelte Westinghouse, ca tatăl lui. Pe lângă serviciul său obișnuit, bunicul John obținuse și o autorizație de antreprenor și începuse să construiască clădiri comerciale și rezidențiale. Fusesse descris de ziarele locale ca întruchipare a spiritului răzbătător al Americii, dovada vie a optimismului omului muncitor care poate ajunge sus și a atitudinii întreprinzătoare care fac gloria țării noastre. Și toate acestea înainte să arate ce avea mai bun.

Când bunicul și-a început lucrul la Westinghouse, nu a putut să nu observe lipsa de eficiență a procesului numit coacere. Spre a face o gaură în oțel, muncitorii trebuiau să încingă metalul pentru a-l înmuia până când o unealtă îl putea găuri. Destul de des, odată ce oțelul se răcea, gaura făcută cu precizie își pierdea forma și întregul proces trebuia repetat. Acest lucru se întâmpla la orice producător de oțel din lume și, din câte îl cunoșteam pe bunicul John, probabil că îl scosese din minți.

Nu-l vedeam niciodată fără un carnetel în buzunar, toate pline de desene și idei și proiecte la care lucra. Nu știu cât timp i-a luat sau câte carnetele a umplut, dar bunicul John și un partener au rezolvat în cele din urmă problema inventând o nouă serie de unelte și un nou proces care le

permitea lucrătorilor să găurească oțelul dur și care a revoluționat producția de oțel.

Compania Ford Motor a aflat de invenția bunicului John și a fost prima care a achiziționat drepturile neexclusive de la echipă. Ulterior, inventatorii au vândut astfel descoperirea și altor companii mari, iar astăzi nu vezi nicio mașină și niciun prăjitor de pâine care să nu fi beneficiat de inovația bunicului meu.

Ford i-a schimbat viața bunicului. Bunicul John s-a mutat direct de la atelierul mecanic din Mansfield la celebra Casă de Sticlă din Dearborn, Michigan. Chiar și când a devenit cadru de conducere, locul preferat al bunicului a rămas atelierul mecanic. În cele din urmă, Ford l-a întrebat pe bunicul dacă ar fi dispus să se mute la Indianapolis pentru a conduce departamentul de fabricat unelte din cea mai mare fabrică; și așa am ajuns să trăim în Indianapolis.

Invenția bunicului și postul lui de la Ford, pe care l-a păstrat până după 70 de ani, l-au transformat într-un om bogat. Dar nu și-a cumpărat niciodată o casă scumpă și nu a călătorit în jurul lumii. Bunicul a trăit toată viața în aceeași casă de cărămidă cu un singur nivel în partea de est a Indianapolisului, unde se mutase împreună cu bunica din Dearborn, iar bunica trăiește acolo până azi.

Banii pe care i-a câștigat i-au permis bunicului meu să-și ia un concediu de cinci ani pentru a-i ajuta pe părinții mei să aibă grijă de mine și de Stephanie când era nevoie și în fiecare zi bunicul ne transpunea o lume a încântării pure. Era singurul adult pe care îl cunoșteam a cărui inventivitate și creativitate se potriveau cu ale noastre. Cu el alături, transformam toate minunățiile imaginației noastre în jucării la fel de reale ca pământul de sub picioarele noastre.

Bunicul John chiar putea să construiască *orice*. În același timp în care-i ajuta pe ai noștri să ne

crească, lucra la un alt proiect de suflet. Singura extravaganță pe care și-a permis-o a fost să cumpere un petic de pământ în apropiere cu scopul de a construi un sanctuar pentru comunitatea New Amish din Indiana. Biserica a fost un proiect în care s-a implicat cât se poate de direct. Bunicul John fusese crescut într-o cultură a ridicării de hambare și a tâmplăriei și obținuse autorizația de antreprenor, deci a fost foarte firesc când a insistat să construiască el însuși toate stranele din noua biserică. Când echipa responsabilă pentru sablarea și lăcuirea grinzilor de lemn care susțineau acoperișul nu a lucrat la standardele lui, le-a refăcut el însuși, cu ajutorul familiei – ne-a recrutat chiar și pe mine și pe Stephanie, cei mai tineri membri. Era, practic, în fiecare zi pe șantier, foarte adesea cu noi după el. Făceam mici statui din rumeguș umed și șuruburi stricate în timp ce el răspundea la o întrebare sau consulta planurile, iar apoi mergeam cu el pe lacul de pe proprietatea bisericii și pescuiam plevușcă și pești mici, într-o barcă pe care bunicul o construise cu mâinile lui.

Când nu eram pe șantierul bisericii, eram alături de el în superbul haos al atelierului din garaj. Alți copii au poate fantezii cu atelierul lui Moș Crăciun, dar eu am crescut în el. Stive de lemn aromat se sprijineau pe bracheți solizi în garaj, așteptându-l pe bunicul să le pună la treabă pentru a face un leagăn unui copil nou-născut din familie sau a crea una dintre păpușile noastre. Ciocane și cleme și alte unelte mici, mânere lustruite de anii în care fuseseră folosite atârnavă la întâmplare de cuie agățate de perete. Sertare de stejar făcute de mână cu mânere de alamă strălucitoare se deschideau și scoteau la iveală mii de șuruburi și șaibe și bolțuri de toate dimensiunile și formele, în timp ce în dulăpioare făcute de mână se găseau lac și vopsele, pensule și pietre de lustruit, dălți și orice altceva îi mai trebuia pentru a transforma imaginația în realitate.

Serile, obosite de zilele lungi și pline alături de bunicul, Stephanie și cu mine treceam ușor în rutina odihnitoare a bucătăriei imaculate a bunicii mele, Edie. Un pic aspră față de spiritul liber al bunicului, spre sfârșitul verii bunica ne chema să o ajutăm pentru a ambala porumbul și fructele de pădure și a pune murături. Mai târziu, puneam ciubere mari de sos de mere cu mirodenii din merele galbene și verzi pe care le murasem iarna. În serile de iarnă, făceam nuga cu arahide, porumb cu caramel și, când temperatura scădea sub zero grade, fășii de caramele.

După cină, petreceam ultima oră a zilei în camera din față a bunicilor mei, unde ne înfruptam din cașcavalul cu mere sau cu una dintre uimitoarele prăjituri germane din repertoriul bunicii Edie. Lui Stephanie și mie ne plăceau în mod deosebit foitajele imense presărate cu zahăr și scorțișoară cărora le spuneam petice. Vara, înghețata de casă a bunicii era plină de căpșune abia culese, iar iarna ne puneă cu lingura în boluri piersicile pe care le conservase.

În această încăpere bunica ne-a învățat pe Stephanie și pe mine să coasem la mașină și să brodăm, să descâlcim cu răbdare firele încâlcite ale ornamentelor. Când toată familia se așeza la masă în serile de duminică, o făceam la masa pe care o construisese bunicul, apoi o sablase și o lustruise până o făcuse netedă ca oglinda. Pe masă erau șervete mari și mici de pânză brodate de femeile din familia noastră. Era o masă îngrijită și bună și plină de iubire.

Data fiind importanța relației mele cu bunicii, era firesc să vreau ca Jake să crească și el pe lângă ei. Deci, în fiecare săptămână, noua noastră mică familie mergea la ei la cină duminică, la fel cum făcusem și eu mereu când eram copil.

Lui Michael îi plăceau cinele de duminică la fel de mult ca mie. Înainte să mă cunoască, nu știuse niciodată ce minunat e să intri din frigul iernii într-

o casă bine încălzită, plină de mirosul îmbietor de carne friptă și plăcinte coapte. Nu mâncase niciodată la o masă cu lumânări din ceară făcute în casă și nu glumise cu rudele în timp ce toată lumea dădea o mână de ajutor pentru ca mâncarea să ajungă caldă pe masă. Mi-am dat seama, cu timpul, că faptul de a-l introduce pe Mike în această îmbrățișare domestică a fost unul dintre cele mai mari daruri pe care i le-am făcut.

Mike nu era singurul căruia îi plăceau ieșirile noastre de duminică. Așa mofturos cum era la mâncare, Jake înfuleca o bucată uriașă din plăcinta de mere făcută în casă de bunica – și încă una, dacă îi dădeam voie. Îi plăcea la nebunie să se joace cu minunatele jucării de lemn pe care bunicul le făcuse pentru nepoții lui când eram mici. Piese de construit erau preferatele lui și fuseseră și ale mele. Și eram sigură că, atunci când avea să mai crească, urma să-i văd pe el și pe bunicul John la bancul de lucru din garaj, aplecați amândoi deasupra unuia dintre carnețelele bunicului meu.

Într-o duminică seara, când Michael fusese chemat la serviciu, Jake și cu mine ne-am dus singuri la cina de duminică. De obicei, bunicul ne întâmpina la ușă, dar în acea seară nu a făcut-o. Am presupus că termina un proiect ori se spăla. Bunica nu-l lăsa să se apropie de masă până când nu se curăța de unsoarea de mașină și rumegușul de pe mâini cu săpun negru pietros și până nu se schimba într-una dintre cămășile moi pe care ea le ținea mereu călcate și așezate frumos pentru el. Dar când, în cele din urmă, a apărut în capul mesei să taie friptura, am rămas uimită când am văzut că era într-un scaun cu roțile.

De-a lungul ultimilor ani suferise mai multe atacuri cerebrale minore și slăbise treptat sub ochii noștri. Chiar și așa, am fost șocată când am văzut că nu se mai putea ține pe picioare. Mi-a stat inima în gât, dar felul în care i-a arătat mândru fratelui

meu, Ben, mecanica scaunului cu roțile m-a ajutat să înțeleg că era în continuare el însuși.

În seara aceea a avut loc o coincidență amuzantă. Terapeutul ocupațional al bunicului meu îi dăduse niște chit moale pe care să îl strângă între degete pentru a-și recăpăta forța din mâna afectată. Când l-a scos la iveală, ochii lui Jake s-au mărit și a început, oarecum șocant, să fredoneze în surdină o melodieară.

— Ce cântă? m-a întrebat bunica, nedumerită.

Era singurul sunet pe care îl scosese Jake toată seara. Am zâmbit și am cântat cu el: „Fă un șarpe, fă un șarpe” – cântecul pe care eu și Mike îl cântam mereu ca să-l încurajăm pe Jake să modeleze același tip de chit, cum ne instruisese terapeutul *lui* ocupațional.

Totuși, sentimentul de ușurătate nu a durat. Mai târziu în acea seară, în timp ce îl ajutam pe Jake să se așeze în scaunul lui din mașină, mama mi-a dat un articol de ziar în care se descria cum arată autismul la un copil foarte mic. Când am citit articolul, mi s-a pus un nod în stomac: multe dintre comportamentele de pe listă îmi erau bine cunoscute. Pe drumul spre casă a trebuit să trag pe dreapta, pentru că de atâta plâns nu mai vedeam drumul.

Patru

APTITUDINI RISIPITE

Orice părinte a avut momentul lui de neatenție la cumpărături. Te gândești: „Hmm, rochia asta e drăguță. Mă întreb dacă au mărimea mea?” și când te întorci, copilul tău e de negăsit, parcă a intrat în pământ. Sentimentul de teroare crescândă care te strânge de gât când începi să-l strigi disperat – acela e sentimentul pe care îl ai când îți vezi copilul dispărând în puțul adânc al autismului. Dar în loc de câteva secunde de groază înainte ca fețișoara să apară în spatele unui raft de treninguri, momentul de neputință și de disperare poate ține ani de zile sau chiar o viață întreagă.

Michael nu accepta nimic din toate acestea. Respingea în continuare întunericul insinuant, lupta din răputeri pentru a păstra viața noastră aparent perfectă. În fond și la urma urmei, era vorba despre micul lui prieten, Jake al lui, *băiatul* lui. Deci când o terapeută a folosit cuvântul „autism” în legătură cu Jake – primul specialist în probleme de sănătate care a făcut-o –, Michael a dat-o afară pe loc. Nu suntem mândri de acest lucru acum, dar e o reacție obișnuită.

Însă, în următoarele câteva săptămâni, ne-a devenit amândurora clar că îl pierdeam pe Jake. În octombrie 2000, First Steps a venit la noi acasă pentru a realiza o evaluare formală.

În seara de dinainte, am fost atât de distrusă, încât Michael l-a chemat pe fratele meu, Ben, să vină și să-mi ofere sprijin moral. Ben urzește mereu câte o nouă trăsnaie, fie că transformă dormitorul oaspeților într-un studio de yoga, fie că întinde fâșii de carne peste tot în casa lui, ca să facă păstramă de vită de casă. Dar chiar și Ben cel spiritual și glumeț a fost solemn în ziua evaluării lui Jake și nimeni din lume nu m-ar fi putut face să zâmbesc.

Când am dat mâna cu terapeuta care ne evalua, Stephanie Westcott, știam bine că toată lumea noastră depindea de următoarele câteva ore. Verdictul acestei femei avea fie să ne facă să jubilăm, fie să ne arunce mai adânc în deșert – și văzusem suficient cât de mohorât putea fi peisajul. Măinile îmi tremurau atât de tare, încât Michael a trebuit să le strângă tare într-ale lui ca să le oprească tremurul.

Pe la jumătatea dimineții, mă simțeam rău fizic. Nu aveam nevoie de pregătire specială ca să vedem cât de rău mergea evaluarea. Cel mai adesea, Jake nici măcar nu reacționa când Stephanie vorbea cu el. Nu arăta cu degetul spre cerc, nu punea steaua în formă sau inelele pe turnuleț. Nu selecta obiectele după formă și culoare, deși petrecea mult timp făcând acest gen de activități singur. Nu cânta cu ea cântecelul pentru copii și nu-i arăta cu degetul cum se târăște păianjenul pe jgheab.

Când a spus alfabetul, mi-a crescut inima. Dar Stephanie nu părea atât de impresionată pe cât sperasem, nici măcar când l-a spus de la coadă la cap. La un moment dat, când a încercat să-l ghideze pe Jake spre o nouă activitate, după ce se jucaseră cu creioane colorate pe jos, el a țipat și a refuzat, iar trupul i-a înțepenit cu totul. Când Stephanie a reușit să-l convingă să treacă la următorul exercițiu, bluza mea era lac de sudoare.

Apoi, Stephanie i-a cerut lui Jake să facă un puzzle de lemn cu ea. Am eliberat un oftat pe care nu știam că-l aveam în mine, iar Michael și cu mine ne-am permis să schimbăm o privire ușurată. Eram amândoi siguri că aici avea să se descurce bine. Lui Jake îi plăceau la nebunie puzzle-urile încă de când mâinile lui durdulii de bebeluș deveniseră destul de mari pentru a ține piesele, și se pricepea foarte bine. Puzzle-ul pe care îi cerea Stephanie să-l facă era asemănător cu unele dintre cele pe care le avusese – chiar mai ușor –, așa că

eram convinși că aici, cel puțin, avea să aibă un punctaj bun.

Dar chiar atunci, când sosise momentul ca Jake să strălucească, s-a hotărât că voia să se joace cu magneții cu literele alfabetului.

Jake era obsedat de magneții colorați cu litere de pe frigiderul nostru. Avea zeci de magneți și îi lua cu el peste tot unde mergea. În speranța de a evita orice distracție în timpul evaluării, pusesem magneții într-o cutie pe un raft de cărți, crezând că, dacă nu-i va vedea, nici nu se va gândi la ei. Tactica, din păcate, a avut efectul contrar și singurul lucru la care se concentra Jake acum era să ia magneții de pe raft.

Jake se ridica și se ducea țintă spre cutie, iar Stephanie îl conducea cu blândețe și fermitate înapoi la masă. Lupta a continuat în timp ce minutele se scurgeau. Nu am suportat să mă uit și m-am holbat la mâna lui Michael strânsă peste a mea, cu încheieturile incredibil de albe. În cele din urmă, după ceva vreme, Jake a fost de acord să rămână așezat, dar tot corpul lui era întins peste spătarul scaunului spre cutia cu magneți. După alte insistențe, a făcut în cele din urmă puzzle-ul – fără să se uite la el sau la Stephanie care stătea în fața lui, ci aplecat în continuare peste spătarul scaunului, cu ochii fixați pe cutie.

Simțeam că lumea întreagă se prăbușea. În fond, era vorba despre un lucru pe care *putea* să-l facă, un lucru la care era bun. Contam pe acest puzzle să aducă un strop lumină într-o prestație destul de cenușie până în acel moment. Mi-am dat seama că speram cu tărie ca un succes aici să aducă o diferență însemnată în rezultatele finale, iar Michael trebuie să fi simțit același lucru.

— Ascultați, a spus Michael. Îmi cer scuze că vă întrerup, dar chiar e distras. O face din instinct și își folosește mâna stângă – e *dreptaci*! Îi mai dați o șansă să vă arate ce repede o poate face?

Stephanie l-a privit pe Michael cu neîncredere vizibilă și a spus:

— Domnule Barnett, de obicei copiii de vârsta lui Jake au nevoie de aproximativ două minute ca să facă un puzzle de această complexitate.

Ne-a spus că lui Jake îi luase – chiar cu mâna nedominantă și privind mereu în spate la cutia cu magneti – doar paisprezece secunde.

— Bravo, băiatu'! a spus Michael lovindu-și palma deschisă cu pumnul, iar eu am simțit la rândul meu o ușurare.

Îi ieșise! Acum eram pe calea cea bună. Eram sigură că, odată ce Stephanie avea să vadă de ce era în stare Jake, acele puncte forte aveau să compenseze toate celelalte sarcini pe care fie nu putuse, fie nu voise să le facă. Pentru prima dată în ultimele câteva săptămâni, am început să sper puțin. Aveam să facem în continuare tratament. Aveam să facem orice ne cereau. Tot ce voiam să aud era că, în cele din urmă, îngerășul meu va fi bine.

După ce orele de testare au luat în cele din urmă sfârșit, Stephanie s-a așezat alături de noi și ne-a spus, cu o expresie gravă:

— Jacob are sindromul Asperger.

Am simțit un val de ușurare năpădindu-mă; mă pregătisem pentru tot ce era mai rău.

— Păi astea sunt vești foarte bune, i-am spus. Noi ne temeam că are autism.

Mai departe, Stephanie ne-a explicat că Asperger e o formă de autism. În cele din urmă însă, deosebirea nu va mai avea nicio importanță. Diagnosticul lui Jake avea să evolueze repede din Asperger în autism pur.

În acea zi am făcut cunoștință cu conceptul de aptitudini risipite. Stephanie ne-a explicat că este destul de obișnuit pentru un copil autist să funcționeze la nivel înalt în anumite domenii, chiar dacă este foarte rămas în urmă. La doi ani, de pildă, Jake rezolva cu ușurință un labirint

complicat mai repede decât mine, dar nu putea stabili contact vizual, un obstacol în calea dezvoltării pe care un copilăș îl depășește de obicei între una și trei luni – și un lucru pe care Jake îl făcuse de asemenea până la aproximativ șaisprezece luni, când a început regresul. Termenul pentru aceste sinuozități ale momentelor standard ale dezvoltării se numesc „aptitudini risipite”, cum ne-a spus Stephanie. Copiii sunt diagnosticați în zona spectrului de autism când aptitudinile lor, în loc să fie aliniate firesc, sunt risipite pe harta dezvoltării.

Atunci m-am pierdut cu firea. Am înțeles deodată că punctele luminoase în care Michael și cu mine ne puseseăm speranța în timpul evaluării nu aveau să-i aducă un scor mai bun sau să schimbe rezultatul evaluării. Deodată, totul devenise cât se poate de limpede: toate lucrurile mărunte cu care ne mândriserăm atâta în sinea noastră – faptul că Jake începuse să citească, ușurința și viteza la puzzle-uri, capacitatea lui de a se concentra pe perioade lungi – nu contraziceau diagnosticul de autism, ci îl confirmau.

Darurile lui Jake erau strâns legate cu toate aceste deficite îngrozitoare și a fost pentru prima dată când mi-am permis să mă confrunt cu realitatea hidoasă a ceea ce aveau să însemne aceste deficiențe pentru Jake și pentru viața pe care o visaserăm pentru el. M-am simțit ca o proastă. Ce conta acum că putea să facă un puzzle mai repede decât alți copii, dacă asta însemna că nu va putea niciodată să-i ceară o întâlnire unei fete sau să strângă mâna cuiva la un interviu pentru un loc de muncă?

Printre altele, în raportul lui Stephanie Westcott din acea zi scrie: „Interesat de umbre, de lumini intense. Se răsuțește. Răspuns limitat la dureri minore”.

Ne-am dus la culcare absolut distruși. Michael m-a ținut strâns în brațe, dar nu am închis un ochi

toată noaptea. Când nu mă copleșeau grijile pentru viitorul lui Jake, mă chinuia teama că aceeași soartă ar putea fi împărtășită și de celălalt copil al nostru – un alt fiu – despre care tocmai aflaserăm că urma să se nască.

Cinci

ÎN DIAGNOSTIC

Autismul e un hoț. Îți ia copilul. Îți ia speranța și te jefuiește de vise.

Tot ce ați făcut cu copilul vostru am făcut și eu cu al meu. L-am dus la grădina zoologică și la acvariu. I-am cumpărat costumul drăguț cu pălăria asortată. Și m-am întrebat care scutece sunt mai bune, Huggies sau Luvs. Eram o familie obișnuită și Jake era un copil obișnuit, cu o copilărie obișnuită. Apoi a început să se retragă dintre noi, iar odată cu diagnosticul inițial de Asperger, orice speranță de normalitate a dispărut.

La doi ani și jumătate, Jake era o umbră a băiețelului care fusese. În cea mai mare parte a timpului nici nu părea să fie în cameră. Nu mai vorbea deloc. Nu mai stabilea contact vizual cu nimeni, nici nu mai reacționa când i se vorbea. Dacă îl îmbrățișai, te respingea. Cel mult puteai să speri că o să te lase să-l ții strâns câteva secunde, ignorându-te, în timp ce se holba la umbrele de pe perete. Nu cerea niciodată hrană sau băutură și nu mânca decât mâncăruri simple, pregătite și servite într-un fel anume. Trebuia să urmăresc îndeaproape cantitatea de lichide pe care o consuma, ca să nu se deshidrateze.

Se învărtea în cerc până amețea. Învârtea obiecte în mână sau pe o suprafață plată, uitându-se uneori cu atâta intensitate la ele cum se învărteau, încât tremura din tot corpul. Aceste comportamente sunt semne definitorii ale autismului, numite „autostimulare” sau „stimming” în lumea autismului. Îi plăceau cartonașele de orice fel, mai ales cele cu literele alfabetului și le lua cu el peste tot. Era obsedat de cilindri și stătea ore în șir să pună obiecte mai mici într-o vază de flori goală. Preocuparea lui pentru umbre și oglinzi și lumină era atotcuprinzătoare.

Putea să petreacă o dimineată întreagă mergând dintr-o parte într-alta pe lângă scaunele aranjate împrejurul mesei de bucătărie cu capul în jos, studiind umbrele făcute de axe pe podea și felul în care se schimbau pe măsură ce se mișca.

Multe dintre aceste noi comportamente erau cu adevărat greu de înțeles. Chiar când era foarte mic, Jake arătase o înclinație specială spre a întoarce cu capul în jos orice cutie de cereale găsea la îndemână. Acum nicio cutie de cereale nu mai era în siguranță: indiferent de cât de bine le ascundeam, le găsea, le deschidea și le deșerta conținutul pe jos. De fiecare dată când aruncam o privire, unul dintre copiii de la grădiniță alerga voios printr-o mare grămadă de cereale pe care Jake le aruncase. Oricât aş fi măturat, nu țineam pasul. Michael și cu mine mai găseam câte un fulg de Cheerios în locurile cele mai surprinzătoare – în cizmele de iarnă, în torpedo, în cadă.

Însă în cea mai mare parte a timpului Jake pur și simplu dispărea în lumea lui tăcută. Când își plimba pătura moale de bebeluș după el – o pătură galbenă cu fire răsfirate –, nu o făcea pentru a se simți în siguranță, ca cei mai mulți copii. În schimb, o fixa prelung, uitându-se, cred acum, la figurile geometrice ale țesăturii. Obsesia lui pentru tartan și orice altă figură cu linii drepte era atât de exagerată încât devenise înspăimântătoare. Aveam multă experiență cu copiii mici, care, de obicei, erau atât de activi și de neastâmpărați că nu puteai să-i ții pe loc nici cât să le pui o pereche de pantofi. Dar Jake putea petrece ore în șir holbându-se în tăcere la conturul unei umbre pe perete sau pe podea, fără să miște un mușchi.

Ca multor copii autiști, lui Jake îi plăcea să stea în spații mici, închise. Partea de jos a dulapului lui era locul preferat unde își alinia mașinuțele Matchbox. Cu cât mai mic era locul, cu atât mai bine. Adesea se înghesuia în raftul de jos al șifonierului din camera de zi sau într-unul dintre

containerele mici de plastic în care țineam jucăriile.

Într-o după-amiază, panicată, l-am căutat cu disperare timp de 45 de minute. Mă pregăteam să sun la poliție când l-am găsit înghesuit frumușel peste niște prosoape proaspăt călcate, într-un coș mic de rufe. În adâncul meu mă linișteam spunându-mi că nu am de ce să mă tem, nu în casa noastră sigură pentru copii, unde Jake avea mereu cel puțin două perechi de ochi care îl supravegheau în permanență.

Dar în acele minute cumplite, băiatul care părea să se ascundă un pic mai mult în fiecare zi fusese deodată – chiar dacă doar temporar – *dispărut*. Cu greu mai puteam suporta.

Anul acela, mai târziu, după încă o evaluare făcută de o altă terapeută, diagnosticul lui Jake s-a schimbat. Ne-a explicat că Jake fusese probabil diagnosticat cu Asperger (o formă blândă de autism, caracterizată de funcționarea relativ normală) în loc de autism pur și simplu, pentru că avea un coeficient de inteligență foarte ridicat – un șocant și neobișnuit 189 pe Scara Inteligenței Copiilor a lui Wechsler. Michael și cu mine văzuserăm această cifră când ne uitaserăm împreună peste rapoarte după prima serie de teste, dar o ignoraserăm complet, în parte pentru că ne-au distras celelalte lucruri din raport, dar și pentru că niciunul dintre noi nu se gândise că scara ajungea atât de sus. Ne gândiserăm că fusese pur și simplu o eroare de scriere.

Nu fusese o greșeală. Dar ce importanță avea? Un coeficient de inteligență astronomic nu-l împiedica pe Jake să se afunde mai adânc în propria lui lume izolată. În momentul celei de-a doua evaluări, chiar înainte să împlinească trei ani, diagnosticul a fost de autism moderat spre sever. În ciuda coeficientului său de inteligență remarcabil, rezultatele funcționale îl plasau în așa-numita categorie a „retardaților”.

Când fratele meu, Ben, a auzit diagnosticul modificat, a spus:

— Pregătește-te, Kris! Va fi lupta vieții tale.

Chiar dacă fusesem mereu cea împăciuitoare și relaxată din familia noastră, el știa – poate chiar mai mult decât mine – că aveam să lupt pentru Jake. Dar niciunul dintre noi nu înțelegea încă amploarea evenimentelor ce aveau să urmeze.

Odată pus diagnosticul de autism, o apăsare teribilă pune stăpânire pe toată lumea din familia ta. Mănânci, respiri și visezi autism. Te lupți cu autismul în fiecare clipă de veghe și adormi știind că ai fi putut – ar fi *trebuit* – să faci mai mult. Pentru că există destul de multe dovezi că ameliorarea depinde de cât este ajutat copilul până la cinci ani, viața cu un copil autist este o cursă constantă contra cronometru, ca să faci mai mult, mai mult, *mai mult*.

Între doi și trei ani, Jake a avut ședințe de logopedie de o oră pe zi, cinci zile pe săptămână, finanțate de stat. Un terapeut ocupațional și un terapeut specializat în dezvoltare umană veneau de asemenea la noi acasă o dată pe săptămână, pentru o oră sau ceva mai mult. În afară de lucrul cu First Steps, am început să facem alt tratament numit analiză comportamentală aplicată (ABA – Applied Behaviour Analysis), care necesita cel puțin patruzeci de ore pe săptămână – săptămâna de lucru a unei persoane obișnuite! – în plus față de orice altă terapie. La recomandarea lui Marilyn Jeff, o terapeută minunată care a lucrat cu Jake, ne-am hotărât mai târziu pentru alt tip de terapie numit Floortime, care este orientat mai mult spre copii și modelat în funcție de stilurile naturale de joacă. Floortime includea mai puține exerciții, dar tot era foarte cronofag.

Era aproape imposibil să înghesui aceste ore suplimentare de Floortime pe lângă toate celelalte ședințe, terapii și intervenții. Calendarul de pe peretele din bucătărie era atât de aglomerat, încât

nimeni în afară de mine nu putea citi scrisul microscopic de mână pe care îl înghesuisem acolo. O prietenă care lucra ca secretară la un șef de companie care avea mult de lucru a aruncat o privire la calendar și a observat că cea mai ușoară zi a băiețelului meu o făcea pe cea mai rea a șefului ei să pară o plimbare în parc.

În afară de toate ședințele cu terapeuții, toată familia (chiar și Ruby, tânăra care lucra cu mine la grădiniță) învăța Limbajul American al Semnelor, în speranța că, în cele din urmă, Jake avea să fie capabil să comunice cu noi pe această cale. Fiecare perete din casa noastră era acoperit cu materiale despre limbajul semnelor. Burta mea creștea pe zi ce trecea, încă mă ocupam de centrul de zi, iar Michael lucra cu normă întreagă. Eram istoviți.

Părea să nu existe vreodată răgaz pentru vreunul dintre noi. Imediat după micul dejun, începea: soneria îl anunța pe primul terapeut al zilei. Apoi, timp de câteva ore, Jake stătea la măsuta pe care o pregătiserăm în bucătărie. Terapeuții îl încurajau să stabilească contact vizual sau să numească ce făcea sau ce vedea: „în” sau „pește” sau „un”. Adesea foloseau o tehnică numită „mână peste mână”, întrebuițându-și propriile mâini pentru a demonstra operațiuni simple, ca deschiderea unei cutii.

Se vedea cât de frustrante erau toate acestea pentru el. Am aflat că mulți copii autiști se enervează în timpul tratamentului; aruncă jucării, țipă sau au accese de furie. La Jake nu a fost cazul. Era pur și simplu lipsit de reacție, preocupat ca întotdeauna de umbrele de pe perete. Din când în când se supăra, de obicei când terapeutul făcea altceva decât lucrurile cu care era obișnuit. Una dintre singurele dăți când țin minte că și-a ieșit din fire a fost când specialistă în terapie pentru dezvoltare, Melanie Laws, i-a cerut să facă unul dintre puzzle-urile lui preferate cu capul în jos.

În cea mai mare parte a timpului, părea pur și simplu iritat – iar azi mă gândesc că nu-i de mirare. Toată ziua – și zilnic – se pune accent pe ceea ce Jake *putea* să facă. Nu putea să apuce cum trebuie un creion. Nu putea să urce scările punând un picior după altul. Nu putea să imite bătaia din palmă. Nu putea să reproducă expresiile faciale sau zgomotele făcute de terapeuți. Terapeuții plini de compasiune și dăruire stăteau la mica masă din bucătăria noastră cu Jake și lucrau oră după oră. Dar, în ciuda răbdării și a hotărârii lor, privea prin ei de parcă nu ar fi fost acolo.

Nu se sfârșea niciodată. După ce Jake se culca, Michael și cu mine petreceam ore în șir citind cărți sau răscolind internetul după noi studii, noi tratamente sau grupuri formate din alți părinți. Situația era chiar mai întunecată decât ne închipuiserăm. Îmi amintesc că Michael a poreclit unul dintre grupuri PărințiFărăSperanță.com.

Mă gândesc la acel an ca la o viață înăuntrul diagnosticului. E evident că impactul asupra familiilor cu un copil autist este extrem, iar efectele colaterale sunt descrise în amănunt. Se știe că, după ce un copil este diagnosticat, rata divorțurilor crește într-un ritm amețitor. Din fericire, Michael și cu mine nu am suferit acest gen de consecințe. Ba dimpotrivă, diagnosticul lui Jake a părut să ne apropie și mai mult. Nu eram mereu de acord, dar ne sprijineam întotdeauna unul pe celălalt. Eu eram complet concentrată pe Jake, făceam tot ce se putea pentru el, iar Michael își direcționa orice anxietate înspre îngrijirea mea. Uneori aducea acasă cina și, după ce Jake era în pat, întindeam o pătură pe jos în camera de zi și luam un picnic nocturn. Și fără excepție, în fiecare săptămână sosea un buchet de flori proaspete.

Ne mai așteptau și alte dureri. Ajuns de-acum la 80 și ceva de ani, neobositul meu bunic pierdea treptat lupta împotriva accidentelor vasculare care îi istoviseră trupul în anul ce trecuse. S-a mutat la

azil. Îmi petreceam mult timp cu el acolo, adesea mă urcam în mașină să-i fac o vizită după ce pleca ultimul copil de la grădiniță. Uneori stăteam cu el în timp ce dormea.

Când vorbea, părea același dintotdeauna. Cu siguranță, simțul umorului îi rămăsese intact și îi plăcea foarte mult să mă necăjească în legătură cu burta mea care se tot mărea. (Odată cu restul corpului. Sunt destul de minionă de fel, dar la acea sarcină am pus pe mine 40 de kilograme!)

Îmi era greu să cred că era pe moarte, că acest monument de putere și bun simț – sprijinul copilăriei mele – putea să fie acum atât de slăbit și de șubred. Într-o dimineață am mers cu mașina la biserică pe care o construise, ca să-i las niște prăjituri mamei, care făcea prânzul de la biserică în acea săptămână. Când am ieșit din mașină, am auzit sunetul tractorului care tundeia iarba.

Bunicul nu angajase niciodată pe nimeni să se ocupe de decorarea terenului. Era o mândrie pentru el să mențină proprietatea frumoasă pentru cei care se foloseau de ea. Oricât de meticulos era, totdeauna făcea ca treaba să fie și distractivă, desena opturi și figuri în zigzag pe iarbă, pentru ca nepotul așezat pe genunchii lui să strige de încântare.

Înainte ca mintea mea să înțeleagă situația, inima mi-a tresălit și m-am întors așteptând să-l văd virând spre mine cu tractorul pe care îl reparase de mii de ori. Dar altcineva conducea tractorul, tunzând cu seriozitate peluza bisericii, iar inima mi s-a frânt când am văzut acest lucru.

Din exemplul lui învățasem valoarea curiozității neostoite, plăcerea muncii grele și importanța familiei. Înțelesesem sensul vieții sale închinată unor idealuri mărețe și satisfacția care îi venise din acest lucru. Eram, totodată, întristată de declinul lui, dar incredibil de recunoscătoare că avusesem ocazia să-i spun cât însemnase pentru mine.

Într-o după-amiază târziu, pe când schimbam apa dintr-o vază din camera lui, m-a întrebat:

— Ce-i cu autismul ăsta?

Am tresărit la întrebarea lui. Nu voisem să-și facă griji și nu-i spusese nimic despre diagnosticul oficial al lui Jake. Se pare că altcineva din familie o făcuse și acum am căutat modul cel mai simplu de a vorbi despre acest lucru.

— Jake nu poate să stea de vorbă cu noi deocamdată și se pare că nu va putea niciodată, am explicat.

A dat din cap și a tăcut o vreme. Apoi și-a pus mâna noduroasă peste a mea și a spus:

— O să fie bine, Kristine. Jake o să fie bine.

Cred sincer că acele cuvinte au fost ultimul lui dar pentru mine. De la oricine altcineva, comentariul ar fi părut o platitudine superficială, genul de comentariu fără sens pe care-l fac oamenii când nu știu ce să mai spună. Dar când bunicul mi-a spus că Jake avea să fie bine, a spus-o cu toată convingerea, iar eu l-am crezut. Timp de un minut, în acea cameră de spital, am fost din nou o fetiță, iar el a fost acel stâlp de putere, omul care putea repara absolut orice la bancul lui de lucru din garaj. M-am lăsat alinată de ideea că bunicul meu cel puternic și deștept știa ceva ce eu nu puteam înțelege despre fiul meu.

Şase

UN SFÂRŞIT ŞI UN ÎNCEPUT

Înmormântarea bunicului meu a fost foarte frumoasă. Fusese foarte iubit în comunitate, iar viaţa lui merita să fie celebrată.

Însă eram copleşită de durere. Deşi apucasem să-i spun tot ce voisem, moartea lui a lăsat un mare gol în viaţa mea. Îmi era foarte dor de el şi mă răvăşea faptul că nu avea să-l cunoască niciodată pe copilul pe care-l purtam în pânţe.

După înmormântare, sora mea, Stephanie, urma să mă ducă cu maşina la casa bunicilor la masă şi comemorare. Ne-am pus în rând cu procesiunea de la cimitir, dar când se pregătea să facă dreapta, mi-am pus mâna pe braţul ei şi i-am spus:

— Ia-o la stânga.

S-a întors spre mine, nedumerită.

— Trebuie să mergem la spital, am spus. Vine copilul.

Era cu o lună mai devreme, dar nu conta. Simţisem primele contracţii în timp ce sicriul bunicului era pus în mormânt.

John Wesley s-a născut a doua zi. Michael şi cu mine am hotărât să-i spunem John, după bunicul.

Trăirile din acele prime zile cu micuţul Wes sunt gravate pentru totdeauna în mintea mea. Deşi încă îl mai plângeam pe bunicul, chiar şi acea tristeţe teribilă era atenuată de încântarea pură că aveam acasă acest nou copil minunat. Michael şi cu mine nu ne mai săturam de mirosul delicios de lapte al lui Wesley. Ne uitam uimiţi la picioarele lui imposibil de subţiri şi ne minunam de expresiile amuzante, parcă de adult, care îi apăreau pe faţă. Bunicul John, cu credinţa lui puternică, ar fi apreciat simetria. În timp ce o viaţă se sfârşise, o alta începuse.

Cum făcusem şi după ce se născuse Jake, am redeschis Acorn Hill la câteva zile după sosirea lui

Wes. Din nou, copiii de la grădiniță aveau un bebeluș cu care să se joace! De la bun început a fost clar că Wesley era băiat sută la sută. Avioane, trenuri, mașini: dacă aveau roți, îi plăceau. Michael îl puneă în remorca unuia dintre camioanele supradimensionate ale lui Jake, iar eu îl împingeam ușor prin cameră. Asta îi provoca rafale de râs contagios și cu cât mai repede mergeam, cu atât mai tare râdea. Dădea din picioare și striga de bucurie de fiecare dată când câțelul nostru beagle (atât de iubitor și de inutil ca animal de pază, încât Michael insista ironic să-i spunem Cujo) intra în cameră. Nu ne puteam abține să râdem și noi.

Jake părea netulburat de sosirea lui Wesley, ceea ce, desigur, era tulburător în sine. A fost prima dată (deși nu și ultima) când am jinduit după un pic de rivalitate frățească între cei doi. Dar după atâtea luni de tensiune și temeri, Mike și cu mine eram recunoscători că puteam pur și simplu să savurăm momentele mici și neînsemnate cu noul nostru copilăș.

Apoi am observat că Wesley părea să se înece și să tușească mai mult decât normal când îl hrăneam. Am devenit hipervigilentă și îl căram cu mine peste tot, prins într-un ham pentru bebeluși. Într-o zi, când îi dădeam o sticlă pe când avea aproximativ două luni și jumătate, nu doar că nu s-a mai mișcat, dar a început și să se facă albastru. Arăta de parcă murise.

Am lăsat-o pe asistenta mea îngrozită, Ruby, să se ocupe de centrul de zi, apoi am gonit pe drumuri înghețate la camera de gardă a spitalului St. Vincent Carmel. Michael a venit după mine acolo. Trecuserăm prin multe și nu ne speriam ușor, dar asta era înspăimântător. Pediatriul nostru era plecat, deci am așteptat și am privit cum o echipă de medici a făcut analize după analize. Nimeni nu știa să ne spună ce se întâmplase. În cele din urmă, cineva ne-a spus că medicul nostru

se întorcea cu avionul din vacanță ca să vorbească personal cu noi.

Medicului nostru, care trecuse deja prin atâtea cu noi, părea să i se frângă inima că trebuia să ne dea alte vești proaste. Ne-a explicat că Wesley fusese diagnosticat cu o boală numită distrofie simpatică reflexă (DSR), o afecțiune neurologică ce poate afecta orice sistem din corp. Deși nimeni nu știe exact ce anume cauzează afecțiunea, medicul ne-a explicat că se presupune că este rezultatul unei disfuncții a sistemului nervos.

Privindu-mă direct în ochi a spus că DSR nu se întâlnește aproape niciodată la copiii mici. Când acest lucru se întâmplă, poate fi catastrofal, pentru că interferează cu sistemul nervos autonom – toate acele acțiuni esențiale pe care le fac trupurile noastre la care nu ne gândim și pe care nu le controlăm, cum ar fi menținerea unei temperaturi corporale normale, un ritm normal al inimii și o respirație regulată.

Medicul nostru știa că Michael și cu mine suntem luptători, dar ne-a explicat blând că nu mai văzuse decât două cazuri de DSR la copii în timpul lungii sale cariere și că ambii bebeluși muriseră înainte de a împlini un an. Nu știu cum am ajuns de la biroul lui înapoi acasă.

Ne-am permis să ne prăbușim scurt, apoi ne-am pus pe treabă, hotărâți să-l ajutăm pe copilașul nostru să-și învingă soarta.

Wesley a început să aibă crize, uneori opt sau nouă pe zi. Minunatul lui trup tânăr părea țeapăn tot timpul, iar nouă ni se părea că are aproape permanent dureri. Acum avea propria lui divizie de terapeuți care veneau să-i facă tratamentul pentru neurodezvoltare, exerciții de stretching menite să-i îmbunătățească gama de mișcări și să-i antreneze mușchii.

Știam că tratamentul era necesar, dar nu există nimic în lume mai rău pentru o mamă decât să-și audă copilașul plângând, ceea ce însemna că

această terapie de stretching era o tortură și pentru el, și pentru mine. Bietul micuț Wes țipa și iar țipa, iar eu mă plimbam prin bucătărie, cu pumnii transpirați strânși și cu inima bătându-mi de să-mi sară din piept. Am avut nevoie de toată credința din lume ca să pot simți că îl ajutam pe fiul nostru și nu înrăutățeam lucrurile.

Michael m-a surprins într-o zi venind de la serviciu chiar în mijlocul uneia dintre ședințele lui Wesley, doar ca să vadă cum stă situația. În timpul ședinței, eu eram ca de obicei răvășită, în bucătărie – palidă, tremurând și plângând. Îi spuseseam cât de groaznice erau ședințele, evident, dar nimic nu-l putea pregăti pentru trăirea situației.

M-a privit și a spus:

— Terapie cu stretching? Mai degrabă terapie cu țipete.

Apoi a pus mâna pe telefon ca să-l sune pe șeful lui. În acea după-amiază, Mike și-a modificat programul de lucru ca să poată fi de față în timpul ședințelor de terapie ale lui Wesley. Asta însemna că trebuia să lucreze sâmbăta, dar Wes avea să beneficieze de toată îngrijirea de care avea nevoie – iar eu puteam să mă duc la grădiniță, destul de departe încât să nu aud.

A fost o perioadă chinuitoare. Am mers la camera de gardă de câteva ori pe săptămână timp de luni de zile. Wes nu putea înghiți lichide, așa că trăia dintr-o formulă îmbogățită cu orez. Îmi era imposibil să dorm. Eram convinsă că, dacă nu stăteam permanent de veghe, Wesley avea să nu mai respire, așa că petreceam toate nopțile lângă pătuțul lui. Nu-i puteam încredința nimănui altcuiva îngrijirea lui; știam că nu aveam să pot să le iert niciodată altora sau mie dacă i se întâmpla ceva. Toate acestea se întâmplau în mijlocul tuturor celor care aveau loc cu Jake. Și în timp ce eram la grădiniță, Wesley stătea din nou cu mine într-un ham pentru bebeluș, în fiecare moment al zilei.

Şapte CURCUBEE

Problemele grave de sănătate şi tratamentul lui Wesley nu au schimbat nevoile lui Jake, evident, deci era important pentru noi să respectăm şi programul lui şi rutina lui zilnice. Încă petreceam ore peste ore la acea măsuţă din bucătărie, dar nu vedeam mari îmbunătăţiri – şi cu siguranţă nimic pe măsura volumului imens de muncă. Viaţa era de două ori mai grea acum din cauza centrului de zi, unde eram înconjurată de copii obişnuţi. Îmi amintesc că l-am văzut pe un copil mult mai mic decât Jake trecând prin zona lui de terapie cum se întindea fără niciun efort şi arunca o mingiuţă într-o cană – o deprindere la care terapeuţii lui Jake lucraseră timp de şase luni, fără niciun rezultat. Am încercat să accept că o fetiţă pe care o cunoşteam doar de o săptămână mă îmbrăţişa strâns la sfârşitul unei zile, în timp ce propriul meu copil nu-şi mai dădea seama că eram în cameră. Dar era greu.

Totuşi, nu am putut să nu observ că, atunci când terapeuţii lui Jake plecau şi el se juca singur, părea foarte implicat. Pentru alţii ar fi putut să pară ca şi cum ar fi fost pur şi simplu absent, dar eu nu-i socoteam concentrarea ca pe o privire în gol. Când învârtea o minge în mână sau desena iar şi iar figuri geometrice sau arunca acele cutii de cereale pe jos, mi se părea cu totul transfigurat. Atenţia lui nu părea întâmplătoare sau goală de gânduri. Arăta ca cineva cufundat într-o muncă foarte importantă, foarte serioasă. Din păcate, nu ne putea spune despre ce era vorba.

Totuşi, din când în când răzbătea câte o rază de lumină şi când se întâmpla era extraordinar.

Datorită existenţei grădiniţei, aveam mereu sute de creioane colorate în cutii mari de conserve şi lui Jake îi plăcea foarte mult să le arunce pe toate pe

jos și apoi să le alinieze, cum îi plăcuse să-și alinieze mașinuțele. Într-o seară târziu, când făceam curățenie în camera de zi, m-am oprit pentru o clipă să-mi trag răsuflarea și să admir modelul precis și armonios pe care îl făcuse Jake pe covor, o ordine minunată care transformase sute de creioane colorate obișnuite într-un curcubeu.

Când am îngenuncheat ca să le ridic, cu cutia de conserve în mână, o amintire înceteșată de la orele de științe naturale din liceu a ieșit la iveală din adâncul minții mele: mnemonicul ROGVAIV pentru culorile roșu, oranj, galben, verde, albastru, indigo, violet. Am simțit un fior pe șira spinării. Modelul pe care îl făcuse Jake nu *semăna* doar cu un curcubeu – *era* un curcubeu. Roșul cărămiziu era pus frumos lângă ocru, albastrul de uniformă lângă purpuriul munților maiestuoși. Creioanele colorate nu erau doar aliniat meticulos, ceea ce ar fi fost și așa destul de neobișnuit pentru un copil de doi ani și jumătate, dar erau și în ordinea precisă a spectrului culorilor!

Jake era la masă, la micul dejun a doua zi de dimineață, când i-am spus lui Michael despre curcubeul din creioane colorate. Sincer, eram un pic speriată.

— De unde ar putea să știe ordinea spectrului culorilor? am întrebat. Eu abia mi-am adus aminte de ROGVAIV!

Ca și cum ar fi răspuns, Jake s-a întins spre masă și a întors paharul de apă cu fațete din fața lui Michael, astfel încât a prins soarele de dimineață care se revărsa prin ușa întredeschisă, întinzând un curcubeu minunat, cu întregul spectru, pe podeaua bucătăriei. Ne-am întors toți trei să ne uităm la curcubeul aprins.

— Cred că de aici știe, a spus Michael.

În altă zi, pe la aceeași oră, mă grăbeam să găsesc cadoul potrivit într-un magazin de jucării, înainte ca Wesley să înceapă să se agite. Jake era la un raft plin de cutii muzicale, deschidea și

închidea capacele și asculta cântecele. În timp ce eu plăteam pentru cadou, Jake s-a dus la un pian-covor electric pe care cei de la magazin îl pusese lângă casă în scopuri demonstrative. În timp ce femeia din spatele tejghelei îmi împacheta cadoul, Jake și-a înclinat capul într-o parte și, fără să rateze nicio notă, a început să cânte melodiile pe care tocmai le auzise. Vânzătoarei i-a căzut fața. Putea să cânte toate cântecele după ce le auzise o singură dată. Acest lucru era destul de șocant în sine, dar vânzătoarea nu știa că era prima dată când Jake vedea claviatura unui pian.

Uneori simțeam că eram singura persoană care vedea aptitudinile speciale ale lui Jake. Rapoartele în urma tratamentului deveneau din ce în ce mai îngrijorătoare, iar distanțarea lui Jake de Michael și de mine părea aproape completă. Băiatul nostru, odinioară iubitor, nu vorbea cu noi, nu ne îmbrățișa, nu ne spunea că ne iubește. Nici măcar nu se uita la noi, decât dacă se întâmpla să fim în calea uneia dintre umbrele la care se holba.

În fiecare zi părea că sunt mai puține activități la care Jake voia – sau putea – să ia parte. Dar n-aș fi renunțat la niciuna dintre ele. Pentru că Michael lucra în vânzări, orele lui de lucru puteau să o ia razna. De sărbători, de pildă, se întâmpla să lucreze de la trei după-amiaza până la trei dimineața. De fiecare dată când programul de lucru al lui Michael îl lipsea de timpul râvnit petrecut cu familia, Jake și cu mine îl trezeam pentru o scurtă îmbrățișare de bună dimineața și un sărut înainte să ne începem ziua. Nu am cuvinte să descriu cât de fericită eram când deschideam ușa dormitorului nostru și vedeam cum fața lui Jake se lumina la vederea lui Michael.

— Tati! striga și, la sunetul vocii fiului său, Michael deschidea ochii – și brațele.

Toate acestea, bineînțeles, dispăruseră, dar eu tot insistam, sperând că Jake se va întinde din nou spre tatăl său. Într-o dimineață, cu mâna pe clanța

dormitorului nostru, m-am gândit la chipul obosit al lui Michael cu o zi înainte și m-am întrebat dacă avea rost să-l trezesc degeaba. În cele din urmă, am apăsat pe clanță. Păstrarea obiceiurilor odinioară pline de râsete și dragoste era felul nostru de a ține lumânarea aprinsă la fereastră, luminând drumul pe care Jake să se întoarcă la noi.

Nu era ușor. În fiecare seară intram la duș după ce făcusem curat în centrul de zi și îi culcasem pe băieți și plângeam și plângeam – de istovire, de teamă și de lipsă de speranță, știind că trecuse încă o zi și nu făcusem destul și știind că va trebui să ne trezim a doua zi și să o luăm iar de la capăt. Acel an a fost atât de greu încât, în unele nopți, stăteam la duș și plângeam până se termina apa caldă.

În unele zile, era deosebit de greu să-mi păstrez încrederea. Joey, un băiețel aproape de aceeași vârstă cu Jake, venea la grădiniță de când era încă un prunc și fusese diagnosticat cu autism aproape în același timp cu Jake. Am început să lucrăm cu Joey și Jake împreună, iar când am auzit lucruri bune despre un regim fără caseină și fără gluten, am început să-l aplicăm amândurora.

Jake nu a reacționat deloc la regim. Însă a funcționat la Joey, atât de repede încât a părut o minune. După două săptămâni, Joey vorbea din nou. Orice părinte de copil autist visează să audă din nou vocea copilului său, iar când Joey a vorbit pentru prima dată, am plâns de recunoștință. Mai târziu în acea seară, am plâns din nou, pentru că propriul meu fiu tot nu vorbea și începeam să-i cred pe toți terapeuții și experții din jurul meu care nu credeau că o va face vreodată.

Opt RĂZBIM

Programul First Steps, finanțat de stat, se sfârșește când un copil împlinește trei ani; atunci toate serviciile se opresc. Poate fi solicitată o derogare pentru ca o parte a tratamentului să continue, dar lista de așteptare este lungă. Am auzit de cazuri când copilul a fost selectat pentru a primi ajutor suplimentar când a împlinit doisprezece sau treisprezece ani.

Ziua lui Jake e în mai. Diagnosticul lui de autism însemna că era eligibil pentru a primi tratament printr-o instituție preșcolară pentru dezvoltare – învățământ special – din toamnă. Dar, odată cu sfârșitul programului First Steps, aveam înaintea o vară goală înainte de începutul școlii și nu aveam de gând să o irosesc.

Toate cercetările arată că cea mai bună perioadă pentru a stabili o legătură cu copiii autiști este înainte să împlinească cinci ani. Deci fiecare zi era pentru noi o cursă contra cronometru. Auziserăm cu toții de legenda urbană despre mama care găsisese puterea să ridice o mașină pentru a-și salva copilul. Era exact genul de impuls pe care îl simțeam și eu. Aveam să fac tot ce-mi stătea în putere pentru a nu-l lăsa pe Jake să se distanțeze mai mult.

Michael și cu mine știam destule, ca toți părinții în aceeași situație, ca să menținem desfășurarea elementară a lucrurilor. Dar voiam să facem mai mult. Unii dintre terapeuții lui Jake, cum ar fi Melanie Laws, ne deveniseră prieteni și erau draguți să ne răspundă când îi băteam la cap cu întrebări peste întrebări. Încă mai aveam multe de învățat. Michael și cu mine stăteam în fiecare noapte până târziu și citeam toate cărțile pe care puteam să punem mâna. Dormitorul nostru arăta ca o cameră de cămin în timpul sesiunii, cu cărți deschise și carnețele împrăștiate peste tot.

În vara aceea, când am început să lucrăm pe cont propriu cu Jake, eram hotărâtă să găsesc o cale să comunic din nou cu el. Din păcate, deși toată familia îl învățase, încercările noastre cu limbajul semnelor fuseseră zadarnice. Îl priveam pe Jake în timpul ședințelor de terapie și îmi dădeam seama că erau gesturi lipsite de sens pentru el și, în cele din urmă, într-o stare de frustrare totală, am rupt de pe pereți toate afișele cu limbajul semnelor.

Pe un grup de pe internet am citit despre un set de cartonașe create pentru cei care suferiseră de accidente vasculare. Numite Sistemul de Comunicare prin Schimb de Imagini (SCSI), cartonașele nu fuseseră folosite prea mult pentru copiii autiști și erau extrem de scumpe. Dar mă tot gândeam la cartonașele cu litere care îi plăceau atât de mult lui Jake și la felul în care gravita în jurul imaginilor și mi-am spus că SCSI ar putea să funcționeze pentru el.

Și a funcționat. În câteva săptămâni, a ajuns să arate cartonașul corect când spuneam cuvântul ce corespundea cu imaginea. Ni s-a părut un progres fantastic. După un an în care, practic, nu comunicase deloc, Jake reacționa.

M-am grăbit să umplu golul. Îmi amintesc că am intrat odată în bucătărie și l-am găsit pe Michael cu o expresie nedumerită, privind un set de fotografii pe care le luase de la farmacie. În plic, alături de poze cu Wesley și Jake la zoo și la o fermă cu meri, precum și de câteva instantanee cu Jake aliniind mașinuțe pe masa de cafea, găsisese niște naturi moarte pe care cerusem să mi le imprime pe o hârtie foarte lungă, folosită pentru fotografii panoramice. Între acestea erau o cutie de creioane colorate, un galon de lapte lângă o cană, un bol de macaroane cu brânză și un CD-player cu niște CD-uri lângă el. Michael ținea în mână o imagine imensă a toaletei noastre. Am râs și i-am explicat: încercasem să-i fac lui Jake cartonașe

personalizate, ca să le poată folosi pentru a indica ce dorea să facă.

Melanie era foarte încântată de cât de repede funcționaseră cartonașele și m-a sfătuit să continui:

— Hai să încercăm să-l aducem înapoi la stadiul incipient al bolii vara asta, a spus. Să nu-l mai lăsăm să piardă teren.

Așa că am pus la punct împreună un program hipersensibil pentru Jake. Michael și cu mine nu ne puteam ocupa singuri de el, așa că am adus copii din Societatea Națională de Onoare de la fostul meu liceu, la noi acasă, ca să ne ajute. Ei aveau nevoie de ore de voluntariat, iar noi aveam nevoie de voluntari.

Copiii au fost extraordinari, dar nimeni nu se simțea prea bine. Jake nu vorbea, însă nu trebuia să fii specialist ca să interpretezi sentimentele lui în legătură cu activitățile pe care îl puneam să le facă. Se plictisea. Uneori, Melanie și cu mine râdeam pentru că arăta ca un adolescent blazat, cu trupul lui de copilăș atârând pe lângă masă și bărbia căzută de istovire pe piept. Uneori, când Melanie începea un exercițiu, își dădea capul pe spate exasperat, de parcă ar fi vrut să spună:

— Iar asta?

Dacă făcea exercițiul, era clar că ne făcea un hatâr.

— Haide, Jake, ajută-mă un pic, prietene, spunea Melanie, necăjindu-l și lingșindu-l în același timp.

Uneori îi căsca drept în față. Și totuși, observam în continuare că, atunci când se juca singur, concentrarea lui era maximă.

Nu se pot face prea multe generalizări în ceea ce-i privește pe copiii autiști, dar una dintre ele mi se pare evidentă: le place *la nebunie* sfoara. Jake se băga în coșul meu de tricatat și se juca ore în șir cu firele. Într-o dimineață, când am intrat în bucătărie ca să-mi mai pun o cană de cafea, scena care mi s-a înfățișat mi-a tăiat respirația.

Jake întinsese ațe de diferite culori prin toată bucătăria – în zigzag peste mânerul de la frigider și în jurul coșului de gunoi, al mesei și al picioarelor scaunelor, al mânerelor de la dulapuri și al butoanelor de la aragaz. Rezultatul era o serie de țesături minunat colorate, complicate și care se suprapuneau. Folosise metri de ață și nu crease un haos cumplit, încâlcit, ci un model complex, frumos și sofisticat. Am fost răvășită.

Această fază a continuat timp de luni în șir. Poate părea o nebunie că l-am lăsat să invadeze astfel casa. În unele zile îmi era chiar imposibil să ajung în bucătărie. Dar modelele lui complicate erau un spectacol pentru privire, iar când soarele intra pe ferestre, umbrele pe care le aruncau se mutau și se schimbau odată cu trecerea zilei, cuprinzând toată camera într-un joc complex al luminii și întunericului. Aceste creații erau pentru mine dovezi că băiețelul meu era acolo, ocupat cu lucrul la ceva magnific, îmi arătau un drum spre el, o perspectivă către lumea lui personală și mintea lui extraordinară.

Contrastul față de comportamentul lui în timpul tratamentului era deplin. Când lucra cu ața, Jake era implicat și atent. Obstacolele nu-l încurcau și nimic nu-l putea distra și nu-i putea abate atenția. Era de neoprit. Am început să-mi dau seama că, dacă Jake avea timp să-și țeară pânzele dimineata, era mai tolerant cu tratamentul pe care trebuia să-l facă mai târziu, în timpul zilei.

Am pus, de asemenea, confortul lui pe primul loc, chiar și în timpul tratamentului. Ca multor copii autiști, lui Jake îi plăcea să fie înghesuit. Citisem toate studiile despre compresia alinătoare pentru oamenii cu autism. Auzisem de minunata activistă pentru autiști și pentru drepturile animalelor, dr. Temple Grandin, cu a ei mașinărie de „presat” pe care o crease pentru a se compresa când era mică. Deci i-am făcut un sac special lui Jake, îndoind un hamac, cosându-l pe lungime în

spate, apoi atârându-l de tavan. Când era în sac, acesta îl cuprindea cu totul, dar, fiind ȳesut, îi permitea să vadă. Acest lucru era important pentru mine. Însemna că, și atunci când era ghemuit confortabil înăuntru, rămânea în cameră cu noi. Îl legănam de trei sau patru ori, ceea ce îi plăcea foarte mult, apoi îi arătam două cartonașe, spuneam numele obiectului de pe unul dintre ele și îi ceream să arate cartonașul corect. Invariabil, ne-am dat seama că se concentra mult mai bine la jocurile de recunoaștere când era în leagănul lui.

Strecuram elemente din terapie oriunde puteam. Am luat masa de lemn pentru trenulețe de la grădiniță, dar în loc să pun trenuri pe ea, am acoperit-o cu o pătură catifelată și apoi am aruncat pe ea mii de boabe de fasole uscată pe care le luasem la vrac de la magazin. Unul dintre ritualurile preferate ale lui Jake pentru a se calma, mai ales dacă avusese parte de un stres cum ar fi o schimbare de program, era să se cațăre și să sape în boabe cu un abecedar. Profitam de faptul că și celorlalți copii de la centrul de zi le plăcea să se joace prin boabele de fasole (era ca o masă cu nisip, doar că mai ușor de curățat) și îi ceream lui Jake să-și lase un pic cartea și să le dea o pâlnie sau o jucărie pentru nisip, incluzând câteva obiective sociale în ceea ce era, altfel, un joc solitar.

Cealaltă schimbare pe care am introdus-o în acea vară a fost mai subtilă, dar, în adâncul inimii mele, cred că ea l-a făcut pe Jake să iasă din autism.

Într-o după amiază, Jake lucra cu unul dintre elevii de liceu la măsura din camera de zi. Era prima zi cu adevărat călduroasă a verii, atât de călduroasă, încât hotărâserăm să dăm drumul la aspersoare pentru copiii de la grădiniță. După o lungă iarnă în care stătuseră la adăpost, au dat năvală în curte, cu picioarele goale alunecându-le pe iarbă în timp ce râdeau, țipau și se stropeau. A

fost un moment măreț – o experiență tipică pentru copilărie, cum mi-am dat seama cu o tresărire când i-am privit pe fereastră – cum Jake nu mai avusese de când fusese pus diagnosticul.

Văzându-i și auzindu-i pe acei copii cum ieșeau la aer, alunecau și strigau și râdeau sub apa rece, mi-am venit în fire. În ultimul an și jumătate, fiecare clipă în care fusese treaz ne gândiserăm doar la autism: instrucție și terapie și identificarea modelelor de lucru la aptitudinile lui elementare. În mijlocul acestora, uitaserăm un lucru vital și esențial: *copilăria*.

Experiențele tipice ale copilăriei – ca atunci când îți privești degetele reci cum fac riduri sub o stropitoare în prima zi fierbinte a anului – sunt importante pentru toată lumea, nu doar pentru copiii obișnuiți. Orice familie are nevoie de tradiții speciale pentru a celebra ceea ce este și lucrurile importante pentru ea. Știam de când fusesem eu însămi copil că aceste tradiții nu trebuiau să fie cine știe ce ca să aibă sens. Ceva simplu, ca o ladă frigorifică plină de sandviciuri cu unt de arahide și un zmeu ridicat pe plajă, poate deveni o amintire de familie. Dar nu făceam niciunul dintre aceste lucruri cu Jake și deodată mi-am dat seama că, dacă nu luptam pentru ca fiul meu să aibă o copilărie, nici nu o va avea.

Am pus mâna pe telefon și l-am sunat pe Michael la serviciu.

— Iubitule, te-aș ruga să ai singur grijă de Wesley în seara asta. Am o întâlnire.

Michael a rămas uimit. Wesley era atât de incredibil de bolnav, încât nu-l lăsasem mai mult de zece minute singur de când se născuse. Dar în acea seară după cină, am făcut-o. În timp ce Michael îi puneă pijamaua lui Wesley, l-am urcat pe Jake în mașină, am deschis acoperișul lăsând să intre aerul dulce de vară și am pornit-o spre Indiana rurală.

În doar câteva minute, lăsaserăm cartierul nostru familiar în urmă. Drumul îngust care se întindea în fața noastră avea o singură bandă în fiecare direcție, mărginită de un perete de porumb înalt într-o parte și de kilometri de boabe de soia verde-închis în cealaltă. După ce asfaltul s-a sfârșit și a început pietrișul, mașina noastră era singură pe o rază de mai mulți kilometri și unicele lumini pe care le vedeam erau la fermele din depărtare. Oamenii spun mereu că merg la țară pentru liniște, dar adevărul e că noaptea la țară e zgomotoasă, iar târâitul greierilor și șoaptele vântului ce foșnea prin cocenii de porumb au umplut mașina.

Mergeam spre pământurile care înconjurau biserica bunicului – kilometri întregi de câmp deschis în jurul lacului unde bunicului îi plăcuse să pescuiască. Vara își aducea adesea și nepoții, ne băga pe toți treisprezece și o ladă de suc de struguri în duba lui, împreună cu cănila de cafea plină de viermișorii pentru care ne trimisese pe mine și Stephanie, îmbrăcate în poncho-uri, să-i prindem în ploaie. Am petrecut multe zile lungi și fericite cu sora mea la acel lac. Toată ziua prindeam fluturi și broaște, iar când soarele apunea, puneam licurici în borcane, ca să ne luminăm adăposturile. Era un loc pe care îl asociaz în asemenea măsură cu copilăria mea, încât mi se părea cel mai potrivit ca să încep cu a lui Jake.

Am aprins farurile de ceață și am dat la maximum un post de radio cu jazz. Mi-am lăsat pantofii în mașină, l-am luat pe Jake de pe scaunul său și l-am strâns în brațe. Am dansat cu el în aerul cald al nopții pe „Takes Two to Tango” al lui Louis Armstrong și mi s-a părut că trecuse multă vreme de când fuseserăm ultima dată împreună pur și simplu, fără să lucrăm la ceva.

Când mi-au obosit brațele de cât l-am învârtit, ne-am întins pe capota mașinii și am scos înghețate pe băț din lada mare frigorifică pe care o adusesem

cu mine. Picături lipicioase de înghețată ne-au căzut pe gât în timp ce stăteam întinși și ne uitam la cerul imens. I-am arătat constelațiile pe care le știam și, când le-am terminat pe cele ale căror nume le cunoșteam, am stat în tăcere, privind în sus. Lumina artificială din Indianapolis se vede foarte puțin când ești atât de departe la țară, iar în seara aceea stelele erau atât de apropiate și de strălucitoare, încât simțeam că puteam să întindem mâinile și să prindem una dintre ele.

Jake era pur și simplu transfigurat de stele. Nu-l mai văzusem atât de relaxat și de fericit de când începuse tratamentul. Și eu mă simțeam la fel. Oricât de istovită și de speriată aș fi fost, era prima dată când am simțit că făceam ce trebuie.

Toată vara aceea am alungat orele lungi, grele, istovitoare de tratament din timpul zilei cu câteva ore de distracție ușuratică, copilăroasă, seara. Nu a fost ușor. După terapie nu mai rămâneau multe ore din zi și nu voiam să se știe ce făceam. Ni se spunea mereu același lucru: când copiii au probleme, munca înlocuiește joaca. Celelalte mame cu copii autiști pe care le cunoșteam ar fi fost îngrozite dacă ar fi știut că ne fofilam, cei mai mulți experți la fel. Le auzeam reacțiile șocate în cap:

— Dar orele? Ați respectat orele?

M-am asigurat că facem orele necesare de terapie, bineînțeles, dar ceva din mine îmi spunea că trebuia să i se dea lui Jake și șansa de a se juca și de a-și prăfui picioarele. Eram hotărâtă să i le ofer pe amândouă. Au fost momente când ar fi fost ușor să nu pun pe primul loc copilăria lui Jake – să stau o oră în plus la terapie ocupațională în sala de sport sau să petrec ceva mai mult timp la masa de terapie. Dar dacă trebuia să aleg între terapie suplimentară și să suflăm unul către altul puful păpădiilor în curtea din spate, alegeam de fiecare dată păpădiile. Cred că acea decizie a fost unul dintre factorii care au contribuit cu adevărat la

faptul că Jake a revenit în lume, iar acest lucru a constituit un ghid și un impuls pentru toate hotărârile mari și mici pe care Michael și cu mine le-am luat pentru el în anii ce au urmat.

Mulți copii își petrec vara jucându-se pe plajă. Jake nu putea face acest lucru fără a-și compromite tratamentul, pentru că plaja era prea departe. Dar tot puteam să construim împreună castele în groapa cu nisip din curte, chiar dacă trebuia să o facem la lumina lunii. Aveam un mic vas pentru jăratice în curte – nu era chiar unul autentic – suficient de bun pentru a-i oferi lui Jake plăcerea de a linge ciocolată topită și bezele lipicioase și prăjite în timp ce țăntarii se hrăneau la rândul lor din gleznele noastre.

Mergeam adesea la pământurile bunicului. Prezența lui era atât de puternică acolo, încât aproape părea că îl vizitam în viață. Când mă simțeam înfricoșată și singură, cum se întâmpla adesea în acele zile, îmi permiteam să mă mângâi cu asigurarea lui că Jake va fi bine.

Lui Jake îi plăceau foarte mult aceste călătorii. Acum mă gândesc că probabil a tolerat dansul sub stele pentru că putea și să facă ce îi plăcea mult: să privească în sus la cerul nopții. Însă nu-mi putea spune acest lucru, iar eu încercam să înghesui cât mai multe distracții de modă veche în timpul liber pe care îl aveam.

Câmpia aceea de la țară a fost locul unde l-am regăsit pe fiul meu. Tot nu vorbea și nu stabilea contact vizual, dar, până la sfârșitul verii, l-am auzit uneori fredonând piesele de jazz pe care le ascultam la radio și râzând când îl învârteam sub stelele strălucitoare. Când stăteam întinși pe capota mașinii și priveam stelele, se întorcea după înghețatele pe băț și îmi întindea cutia s-o deschid. Nu pare mult, dar era un contact mai apropiat decât avusesem în ultimul an. Apoi, chiar înainte să începă școala pregătitoare specială, am mai făcut un progres.

Mulți părinți se plâng că le e greu să-și culce copiii. Nu și noi. Dacă Jake și cu mine nu eram prinși într-o aventură nocturnă, se pune singur în pat la opt fix, în fiecare seară.

Sinceră să fiu, uneori acest lucru era deranjant. În Indiana, zilele de vară sunt lungi. Copiii aleargă de colo-colo până la nouă sau zece seara la sfârșit de săptămână și șterpelesc încă o înghețată din lada frigorifică în timp ce adulții stau de vorbă cu vecinii în jurul grătarului. Nu și Jake. Dacă eram la cineva acasă, se băga în „pat” pe podea – sau, ca de un Halloween memorabil, în patul liber al fiicei prietenului nostru Dale, Allison.

Nu ne-am dat seama cu câtă precizie ținea ora până când am încercat să îl culc devreme într-o seară. Trebuia să mergem la o nuntă în alt stat în dimineața următoare, ceea ce însemna că toată familia urma să se trezească și să iasă din casă mult mai devreme decât de obicei. Gândindu-mă că ne-ar prinde tuturor bine un somn bun, l-am pus pe Jake în patul lui în formă de Volkswagen broscuță și am rămas surprinsă când n-am reușit să-l conving să se întindă. Perplexă, l-am chemat pe Michael în cameră. Am încercat să-l păcălim pe Jake să se întindă, dar, ca de obicei, ne ignora și se uita în schimb la umbra de pe perete. În camera lui Jake nu era niciun ceas, dar la ora opt fix s-a întins și și-a tras singur păturile peste el.

— O, vai, i-am spus lui Michael. Umbra de pe perete – e un ceas.

Am testat împreună teoria mea în serile următoare punând prosoape peste modemul de la televizor și peste ceasul de bucătărie și întorcând deșteptătorul din dormitorul nostru cu fața la perete. În fiecare seară, Jake se băga în pat chiar la ora opt – nu la 7:57 sau la 8:03, ci la 8:00 fix.

Orele noastre de culcare deveniseră foarte precise. Ca multor copii autiști, lui Jake îi plăcea ca evenimentele din viața lui să fie previzibile. Așa că făceam mereu același lucru când îl băgăm în

pat. Mă aplecam spre el, îl sărutam pe frunte și spuneam:

— Noapte bună, îngerașul meu. Ești îngerașul meu și te iubesc.

Când era mic, mă îmbrățișa la rândul lui, dar cu timpul devenise complet lipsit de reacție. Oamenii întreabă care e cel mai dificil lucru când ai un copil autist, iar pentru mine răspunsul e simplu. Ce mamă nu vrea să-și audă copilul spunându-i că o iubește sau să-i simtă brațele îmbrățișând-o? Și apoi, într-o seară, spre sfârșitul verii, la cam șase luni după ce începuserăm călătoriile la țară, dorința mi s-a împlinit. Îl puneam pe Jake în pat și m-am aplecat să-l sărut și să-i urez îngerașului meu noapte bună. Din senin, și-a întins brațele și m-a îmbrățișat și el.

N-o să uit acel moment cât voi trăi. A fost primul semn de afecțiune sau chiar de interes pe care îl arătase față de mine de mai bine de un an. Am fost complet șocată, sughițam printre lacrimi și mi-era frică să mă mișc în caz că se oprea. Aș fi putut rămâne acolo o veșnicie, cu lacrimile tăcute curgându-mi pe față și cu brațele lui mici strânse în jurul gâtului meu.

Și apoi, cu răsuflarea lui dulce și fierbinte în urechea mea, fiul meu a vorbit pentru prima dată în optsprezece luni. Și a spus:

— 'Pte bună, 'geraș.

Printre lacrimi am început să râd și, odată ce am început, nu m-am mai putut opri.

NOUĂ UN PAS ÎNAPOI

Toți pașii înainte pe care îi făcuserăm în acea vară erau incredibil de încurajatori. Fusesse chiar un pic distractiv, însă vara s-a sfârșit și au început cursurile speciale. Jake a mers la preșcoala pentru dezvoltare.

De la bun început, aceste cursuri pentru aptitudini de viață mi s-au părut greșite. În preșcoala obișnuită, în primele zile se pune accent pe încurajarea copiilor să se despartă pentru prima dată de părinții lor. Dar la cursurile speciale acest lux era inexistent. În loc de asta, micul autobuz școlar galben a apărut la ușa noastră în prima zi, Jake s-a urcat în el și apoi, după câteva ore, același autobuz l-a lăsat acasă. Ce s-a întâmplat în aceste ore a rămas în mare parte un mister pentru mine.

Ca să fiu cinstită, cred că frica de despărțire era mai mult problema mea decât a lui Jake. Cu excepția acelei îmbrățișări de la culcare ce îmi topise inima, continua să nu-mi observe prezența când eram în aceeași încăpere și cu atât mai puțin când o părăseam. Dar ca părinte a fost îngrozitor să-l urc în autobuz. La trei ani și jumătate era așa de *mic* – practic încă un bebeluș. Și, deși începuse să mai spună câte un cuvânt din când în când, o conversație reală cu el era încă inimaginabilă. Jake nu-mi putea povesti cum fusese ziua lui la școală, ce se întâmplase sau cum se simțise. Nu putea să-mi împărtășească temerile, anxietatea sau grijile lui. În cele mai multe zile, nu puteam ști nici măcar dacă-i plăcuse ce mâncase la prânz. Așa că a trebuit să am încredere în sistem.

Din păcate, a devenit din ce în ce mai greu să-mi păstrez această încredere. Nu aveam niciun reper în afară de felul în care se purta Jake acasă și ceea ce vedeam mă făcea să am multe îndoieli. Starea lui nu se îmbunătățea. Ba chiar mi se părea

că era pe cale să piardă unele dintre lucrurile pe care le câștigase în vară. Spre sfârșitul verii îmi îngăduisem pentru prima dată să sper că se dădea pe brazdă. Mă rugam ca cele câteva cuvinte pe care reușisem să i le stoarcem să însemne că altele aveau să urmeze și chiar eram optimistă, speram că va vorbi din nou. Dar, după ce a început școala și săptămânile s-au scurs, speranțele mele au părut să se risipească din nou.

Începutul cursurilor speciale premergătoare grădiniței a coincis, de asemenea, cu o serie de noi comportamente alarmante. Mai ales într-o seară când l-am chemat la cină, Jake s-a întins pe jos și a refuzat să se clintească. Când m-am dus să-l ridic, am observat că-și lăsase tot corpul moale, deci era aproape imposibil de cărat. Nu plângea, nici măcar nu părea supărat – rămăsese doar inert. De-a lungul timpului, am observat că făcea acest lucru din ce în ce mai des, de fiecare dată când îi ceream să facă un lucru pe care nu voia să-l facă.

Profesoara lor venea la noi acasă pentru o întâlnire obligatorie o dată pe lună, iar când a venit din nou, i-am pomenit de acest nou comportament. A râs și a spus:

— O, probabil că a învățat asta de la Austin, alt băiat din grupă. Austin are paralizie cerebrală și, când nu vrea să coopereze, se lasă moale.

Pe de o parte, îmi dădeam seama că putea fi amuzant, pe de alta, îmi făceam griji. Câtă îngrijire specializată putea primi fiecare copil în parte dacă erau toți îngrămădiți într-o clasă, indiferent de nevoile lor speciale? În plus, inerția în sine mi se părea neliniștitoare. Scopul nu era să reacționeze *mai puțin*.

Michael îmi înțelegea îngrijorările, până la un punct, și era un ascultător răbdător de fiecare dată când îmi exprimam îndoielile în privința progreselor făcute de Jake la cursurile speciale. Devenise vocea calmă a simțămintelor pe care mi le tot repetam când nu era în preajmă:

— Sunt experți, Kris. Nu am pune la îndoială cuvântul unui cardiolog sau pe al unui oncolog. N-ar trebui să avem încredere că ei știu care este planul cel mai potrivit pentru fiul nostru?

Am alternat aceste stări timp de luni în șir. Grijile mele ardeau mocnit până izbucneau și apoi mă liniștea îndemnul sensibil al lui Michael să mergem înainte și să avem încredere în experți. Dar grijile mele în privința cursurilor speciale și-au atins apogeul după câteva luni, când profesoara lui Jake mi-a cerut pe un ton blând, dar ferm, ca Jake să nu mai aducă la școală cartonașele lui iubite cu literele alfabetului.

Această neînțelegere a fost un moment lămuritor pentru mine. Michael și cu mine îl trimiteam pe Jake la școală să învețe. Dar profesorii lui – oamenii responsabili cu educația lui – îmi spuneau că nu cred că poate învăța. Oricât de blândă fusese profesoara lui Jake cu mine, mesajul din subtext era clar. Renunțase la fiul meu.

Mai târziu în aceeași zi, în timp ce scoteam din cratiță un pui pentru cină, am încercat să discut cu Michael.

— Nu o să citească? *Niciodată?* De ce să nu încercăm măcar? E un copil total obsedat de alfabet, fără să-l încurajeze nimeni. De ce să-l oprim de la un lucru pe care îl face în chip firesc?

Îl exasperasem un pic pe Michael.

— Kris! Oamenii aceștia sunt mult mai experimentați și mai pregătiți decât noi. Trebuie să-i lăsăm pe experți să-și facă treaba.

— Și dacă faptul că își ia cu el peste tot cartonașele cu litere este modul în care Jake ne spune că vrea să citească? Poate că nu-i așa, dar dacă este? Vrem să stea cu oameni care nici măcar nu încearcă să-l învețe, doar pentru că nu face parte din programul pentru aptitudini de viață? De ce să refuze pe cineva care vrea să învețe?

Mi-am dat seama că toate întrebările mele – toate îndoielile sâcâitoare pe care fusesem

incapabilă să le reprim în lunile de când Jake începuse cursurile speciale și chiar înainte – se rezumau la o mare problemă elementară: de ce se discuta doar despre ce *nu* fac acești copii? De ce nu încearcă cineva să vadă mai îndeaproape *ce pot* să facă?

Argumentele lui Michael pentru a merge înainte funcționaseră întotdeauna pentru a-mi domoli îndoielile – până în acea seară. Deodată, îndoielile mele au dispărut. Cum orice mamă și-ar smulge instinctiv copilul aflat lângă un foc de tabără, mi-am dat seama că trebuia să-l smulg pe băiețelul *meu* de la cursurile speciale.

Michael a simțit schimbarea radicală și s-a alarmat.

— Kris, iubito, înțeleg că ești frustrată și supărată, dar trebuie să fii rațională, a spus.

Adesea avea încredere în inițiativele mele, dar, de data aceasta, i se părea că mă aruncam în ceva care lui nu-i plăcea, nu când riscurile erau atât de mari. I-am înțeles perfect poziția. În fond, fusesem total de acord cu el cu 24 de ore mai devreme. Dar acum îmi era cât se poate de clar că ceea ce el considera a fi calea mai prudentă și mai rațională avea să fie un dezastru pentru fiul nostru.

Dacă te uitați la noi, ai fi spus că Michael era rebelul. El era cel care conducea prea repede, făcea farse elaborate și purta blugi rupți și haină de piele. Dar faliile din relația noastră nu au fost totdeauna previzibile. Dintre noi doi, Michael era cel care se simțea cel mai bine dacă proceda ca la carte, care avea nevoie de siguranța unui set de reguli clar definite. A ieșit la iveală că eu eram aceea mai dispusă să umblu pe cărări nebătătorite, atunci când era nevoie.

Discuția a continuat până târziu în noapte, deși Michael a înțeles repede că mă hotărâsem. De-a lungul următorilor ani cu Jake, aveam să văd în repetate rânduri că, dacă o ușă se închide, altele se pot deschide. Dar pe când mă zvârcoleam și mă

răsuceam în pat în noaptea aceea, cu vocea profesoarei lui răsunându-mi în cap, nu știam încă acest lucru care să mă aline și de aceea decizia de a-l retrage de la cursurile speciale a fost cel mai înfricoșător lucru pe care îl făcusem vreodată și am avut nevoie de credință mai mult decât oricând în viața mea.

M-am dat jos din pat fără să-l deranjez pe Michael și am coborât până la camera mică și verde a lui Jake, cu o livadă pictată pe pereți ca să se potrivească cu exteriorul. Plapuma lui avea un desen cu pui de labrador în camioane roșii cocoțate în niște meri. Peste ea erau împrăștiate, ca întotdeauna, sute de cartonașe cu literele alfabetului.

I-am pus mâna pe spate ca să-l simt cum respiră. Era atât de special, atât de unic. Dar era, de asemenea, autist și din acest motiv simplu, școala lui îl etichetase și apoi hotărâse prematur ce putea și ce nu putea să facă. Avea nevoie de mine să fiu avocatul lui, campionul lui; avea nevoie să fiu vocea lui.

A doua zi nu l-am urcat pe Jake în micul autobuz școlar galben. În loc de asta, a rămas acasă cu mine.

Michael a sărit în sus.

— *Cum adică nu merge la școală?* Kris, ești nebună? Ți-ai pierdut mințile?

— Michael, o să-l pierdem dacă o ținem mai departe așa.

— Nu e de glumă cu asta, Kris. La școală Jake are parte de terapie. Nu ne putem permite o armată de terapeuți privați care să vină acasă. Nu ne permitem niciunul singur! De unde o să primească ajutorul de care are nevoie?

— O să i-l dau eu.

— Și centrul de zi? Și Wes?

— Nimeni altcineva nu o s-o facă, Michael. Experții au înțeles lucrurile pe dos și nu vreau să-

mi pierd timpul încercând să-i fac să se răzgândească.

Cu dinții strânși și brațele încrucișate, nu a spus nimic.

Am încercat încă odată.

— Pot să fac asta, Michael, *trebuie* să o fac.

În continuare furios, Michael s-a întors cu spatele la mine, cu umerii încordați. Îl înțelegeam că era furios. Nu aveam pregătirea necesară pentru a administra tipul de tratament de care avea nevoie Jake. Dar, ca orice părinte de copil autist, fusesem mereu alături de terapeuții lui Jake, din prima zi. În plus, îmi cunoșteam copilul mai bine decât orice expert. Și vedeam o scânteie în Jake. În unele zile, e adevărat, nu era decât o strălucire ștearsă. Dar doar pentru că nu înțelegeam în totalitate pasiunile lui Jake și lucrurile care îl interesau, nu puteam nici să justific descurajarea acestora doar pentru că noi, ceilalți, nu le înțelegeam sau pentru că nu se potriveau cu un așa-zis model pentru dezvoltarea copilului. Dacă voiam să-l ajutăm pe Jake, trebuia să nu ne mai concentrăm pe ceea ce *nu putea* să facă.

După câteva minute de tăcere încordată, Michael s-a întors și m-a privit în față. Mi-am dat seama că nu îl convinsesem, ci mai degrabă îl epuizasem. A fost de acord, cu condiția să reevaluăm situația după câteva luni. Am bănuir că rezultatul din acea seară ar fi fost altul dacă ar fi fost vorba despre grădiniță și nu despre preșcoală.

— O să vezi, Michael, îți promit. Până la grădiniță, Jake va fi pregătit. Și nu pentru cursuri speciale, ci pentru o școală publică obișnuită. O să mă asigur eu de asta.

Zece

NOUA NORMALITATE

Tăcerea de la celălalt capăt al telefonului era neobișnuită. Apoi, terapeutul de dezvoltare al lui Jake, Melanie Laws, a spus:

— Sunteți sigură?

Înainte să pun mâna pe telefon în ziua aceea, m-am așezat în camera de zi și am încercat să-mi amintesc să respir în continuare: inspiri și expiri, inspiri și expiri. Dimensiunea lucrului la care mă înhămasem mă lovise în moalele capului. Dusesem această luptă cu Michael și câștigasem – și acum? Nu exista nicio carte, gen *Zece pași ușori pentru a-l integra în societate pe copilul tău cu autism sever* în biblioteca mea și nu aveam nici cea mai vagă idee de unde să încep.

Deci am sunat pe cineva despre care știam că poate să mă ajute: pe Melanie Laws. Dar ca să o fac să mi se alăture, trebuia să o conving mai întâi că nu mă ținisem complet.

Calmă și cu o atitudine maternă, Melanie lucrase cu Jake de la început, iar ea și cu mine ne înțeleseserăm din primul moment. Avea autoritatea firească ce venea odată cu experiența – în cazul ei, lucrase cu sute de copii de-a lungul anilor și îi crescuse și pe cei șapte ai ei. Mi-a plăcut imediat atitudinea ei de lucru: Melanie era o persoană care făcea întotdeauna ceva în plus. Era un lucru pe care bunicul mă învățase să-l fac întotdeauna și mă învățase să-l apreciez când îl vedeam la alți oameni. Melanie avea și un simț al umorului deosebit, iar Jake, chiar când era foarte încăpățânat, o făcea să râdă.

— Sunt croită pentru lucrul cu ăsta, observa ironic, dând din cap, când Jake, care nu stabilea niciodată contactul vizual, dădea cu un deget jos de pe masă jocul de perspicacitate pe care încerca să-l convingă să-l rezolve.

Mai important decât orice, Melanie îi privea pe copiii cu care lucra ca pe niște *oameni*, nu ca pe niște probleme de rezolvat sau ca pe niște obiecte demne de milă.

Melanie era persoana perfectă pentru a sta de vorbă și din alt motiv: fusese profesoară înainte de a fi terapeut, ceea ce însemna că avea să știe exact de ce aveam nevoie pentru a-l pregăti pe Jake să intre la o grădiniță obișnuită. Cu toate acestea, tăcerea pe care am auzit-o când i-am spus că l-am retras pe Jake de la cursurile speciale era îngrijorătoare. Rezervele ei erau aproape identice cu ale lui Michael.

— Nu sunt sigură că înțelegi foarte bine în ce te bagi, a spus Melanie. Jake are nevoie de mult ajutor — *mult* ajutor, Kris. Și, ca să fiu sinceră, acest ajutor e dat cel mai bine de cineva cu ani de formare și multă experiență cu copiii autiști. Ca să nu mai vorbim despre faptul că ai deja destule pe cap cu cel mic și bolnav.

M-am lansat în argumentația mea. Oricât de nesigură aș fi fost când am văzut cum vine și pleacă autobuzul școlar, convingerea mea intimă rămânea aceeași. Știam că așa e bine pentru Jake. Dar avea convingerea mea să fie de ajuns? Melanie era profesionistă și, ca și Michael, părea departe de a fi convinsă.

Am întors situația pe toate părțile o vreme, apoi Melanie mi-a cerut un răgaz pentru a se gândi dacă vrea să se implice.

A doua zi, am auzit un claxon afară. Pe alee era Melanie, care descărca cutie după cutie din break-ul ei. S-a uitat la mine, apoi a spus:

— Ai de gând să stai degeaba? Sau mă ajuți să car toate astea înăuntru?

Argumentele mele pătimăse nu o convinseseră total, dar a fost de acord să mă ajute să-l integrez pe Jake. Așa că ne-am petrecut amândouă ziua așezate pe jos la centrul de zi, cu copiii jucându-se în jurul nostru, în timp ce Melanie mi-a arătat

fiecare jucărie și instrument și exercițiu folosit în terapie. Mi-a arătat ce credea ea că va fi util, în timp ce eu făceam listă după listă după listă. Adusesse cărți și fișe de lucru și manuale de la propria ei formare pe care trebuia să le fotocopiez.

Apoi mi-a descris fiecare minut al unei zile obișnuite la grădiniță, de la povești până la ridicat mâna; de la cerut voie la toaletă până la „prinsa”; de la a-ți pune mâncarea într-un dulăpior până la cântecul de rămas-bun. Apoi am mai făcut o listă – de data aceasta, cu tot ce trebuie să știe un copil pentru a se descurca la o grădiniță normală.

Eram amândouă epuizate când s-a ridicat în sfârșit să plece, dar a zâmbit prietenos când m-a întrebat încă o dată:

— Ești sigură, Kris?

I-am spus că sunt.

Am pus la punct un program nou pentru Jake. Dar, în loc să-l împing constant într-o direcție în care nu voia să meargă, să-l sâcâi mereu pentru a-i dezvolta aptitudinile de bază, îl lăsam să petreacă o mare parte din zi cu activități care îi plăceau.

De exemplu, Jake trecuse de la puzzle-uri simple de lemn la mozaicuri complicate și făcea puzzle-uri de 1.000 de piese într-o după-amiază. (Într-o sâmbătă după-amiază, când încercam să terminăm ultima parte frustrantă a unui proiect casnic, Michael a aruncat toate piesele de la cinci sau șase asemenea puzzle-uri în bolul gigantic în care făceam floricele în serile când ne uitam la film în familie.)

— Asta ar trebui să-i dea de lucru, a spus.

(I-a dat. Dar nu pentru mult timp.)

Îi plăceau și puzzle-urile chinezești numite tangram. Șapte piese plate, cu forme ciudate, pe care le alăturai pentru a forma figuri recognoscibile. Mi se părea incredibil de greu să aranjez aceste forme neregulate, astfel încât să semene cu un animal sau cu o casă și trebuia să le amestec de multe ori, să încerc multe opțiuni

diferite până să nimeresc ordinea corectă. Jake, în schimb, nu părea să aibă nicio problemă să răstoarne și să rotească formele în minte. Apoi așeza piesele cu ușurință, de parcă altfel nu s-ar fi putut. După puțin timp, am început să combinăm piesele, să facem modele la scară mare, mult mai frumoase și mai complexe decât sugerau instrucțiunile.

Petreceam la fel de mult timp făcând cu el puzzle-uri și tangram cum petrecusem odinioară la terapie și, încet-încet, am început să observ o schimbare la el. Era mai relaxat, mai implicat. În următoarea lună și ceva, a recâștigat o parte din terenul pe care simțisem că îl pierduse la cursuri. În primul rând, a început să-și recapete vorbirea. Nu făceam conversație— nu puteam să-i pun o întrebare și să primesc răspunsul, de pildă —, dar vorbea.

De cele mai multe ori, recita serii de numere. Numerele îl liniștiseră întotdeauna pe Jake. Ducea după el o chitanță de la cumpărături timp de o săptămână și mângâia cifrele cu degetele. Dar, odată ce primul obstacol a fost trecut, Jake a devenit chiar vorbăreț. Nu puteam să trecem pe lângă un indicator cu cifre sau pe lângă o adresă fără să o citească cu voce tare. Când plecam la plimbare cu mașina, spunea permanent o serie de numere de pe scaunul din spate.

Așa ne-am dat seama că Jake știa deja să facă adunări. La un moment dat, mi-am dat seama că unele dintre numerele pe care le spunea erau numere de telefon pe care le citise pe camioanele comerciale și pe dubele pe lângă care treceam pe stradă. Dar mereu la sfârșit mai era un număr foarte mare — și aproape că am ieșit de pe drum când mi-am dat seama că numărul de la sfârșit era suma celor zece cifre din numărul de telefon.

Pe când mă întorceam de la o consultație cu Wesley, am prins fragmente din lucrurile pe care Jake și le spunea lui însuși pe scaunul din spate.

De data aceasta, nu erau doar numere, ci plăcile de înmatriculare ale mașinilor pe lângă care treceam. Apoi, nume de firme.

— Marsh! Marriott! Ritter's!

La trei ani și la doar câteva luni după ce profesoara lui ne spusese că nu va trebui niciodată să ne batem capul cu alfabetul cu el, Jake știa să citească. Nu-mi dădeam seama cum învățase și când se întâmplase – poate fusese totuși acel CD-ROM cu *Motanul din pălărie*. Tot ce știam era că nu trecusem niciodată cu el prin pașii pregătitori pentru citit pe care îi făcusem de atâtea ori cu ceilalți copii de la grădiniță, pe care îi învățasem alfabetul și felurile diferite în care se pronunță literele. Nu silabisisem niciodată un singur cuvânt cu Jake. Și acum, când vorbea un pic mai mult, aflam că nici nu trebuia să o fac.

Memoria lui a fost o altă surpriză. Jake fusese obsedat de plăcile de înmatriculare încă de când învățase să meargă. Toată lumea din suburbia noastră se obișnuise să-l vadă pe aleile de acces, plimbându-și degetele pe contururile numerelor de pe plăcile de înmatriculare. Dar tot am rămas șocată în timpul plimbării noastre nocturne când mi-am dat seama că numerele și literele pe care le îngâna erau ale unor mașini care fuseseră deja băgate peste noapte în garajele pe lângă care treceam. Se pare că Jake învățase pe de rost toate numerele de înmatriculare din cartier.

Era o chestie tare, dar existau indicii că se întâmpla ceva mult mai interesant. În vremea aceea dura o veșnicie să merg cu Jake la cumpărături. Înainte de a pune un produs în căruț trebuia să-i spun lui Jake cât costă ca să-mi poată repeta numărul. Lucrul ăsta mă înnebunea. Mai ales cu Wes agitat în hamul de la pieptul meu, a face cumpărături era deja o treabă care dura prea mult. Într-o zi, la vreo șase luni după ce îl retrăseserăm de la cursurile speciale, îmi scoteam cardul la casă și Jake a început să țipe:

— Unu 27! Unu 27!

N-am știut cum să-l scot mai repede din magazin, dar când am făcut-o și am avut prezența de spirit să verific bonul, mi-am dat seama că socotise prețul total în timp ce puneam produse în căruț. Persoana de la casă trecuse din greșală de două ori niște banane care costau 1,27 dolari. Din acea zi, îmi spunea de fiecare dată suma totală când ne puneam la coadă la casă.

„Oamenilor cu matematica” din viețile noastre Jake li se părea fascinant. Într-o zi, beam o cană de cafea cu mătușa mea, profesoară de geometrie la liceu, în timp ce Jake stătea la picioarele noastre și se juca cu o cutie de cereale și cu niște bulgări de spumă artificială pe care îi luasem de la magazinul specializat pentru ca cei mici de la grădiniță să facă oameni de zăpadă. Punea bulgării în cutie, îi scotea, apoi o lua de la început și părea să numere. Mătușa mea s-a întrebat cu voce tare ce face.

Jake nu și-a ridicat privirea.

— Nouăsprezece sfere formează un paralelipiped.

Habar n-aveam ce era un paralelipiped; îmi suna ca un cuvânt inventat. De fapt, este o figură tridimensională formată din șase paralelograme. Jake învățase cuvântul dintr-un dicționar ilustrat pe care îl aveam în casă. Și da, poți să faci unul dintr-o cutie de cereale. Mătușa mea a rămas șocată, mai puțin de cuvântul complicat cât de conceptul matematic sofisticat din spatele lui.

— Este o *ecuație*, Kristine, a spus. Ne spune că e nevoie de nouăsprezece bulgări din aceia ca să umpli o cutie de cereale.

Nu am înțeles cât de important era ceea ce făcea până când mi-a explicat că o ecuație era un concept cu care îi vedea zilnic luptându-se pe copiii de la clasa a zecea unde predă.

Capacitatea lui Jake de a învăța anumite lucruri mă uluia. Părea curios în legătură cu șahul, așa că l-am învățat cum se mută piesele și, după puțin

timp, îi bătea pe adulții din familia noastră, unii dintre ei jucători foarte buni.

I-am luat un set de plăcuțe cu literele alfabetului, genul de jucărie care îi plăcuse întotdeauna. A doua zi, la micul dejun, am observat că se juca cu cerealele, le aranja în diferite forme. Nu am înțeles ce făcea până când l-am culcat și am observat că noile plăcuțe aveau dedesubt mai multe puncte în relief. Jake învățase singur Braille.

Hărțile erau o altă mare pasiune a lui Jake în acel stadiu. Radia de bucurie când Dora Exploratoarea^[5] cânta cântecul special al personajului Map^[6]. Nimic nu-i plăcea mai mult decât să urmărească cu degetul pe o hartă gigantică a statului drumurile și căile ferate întreșute. Această pasiune a lui Jake era folositoare. La patru ani memorase un atlas rutier al Statelor Unite, așa că, dacă îl întrebai cum se ajunge de la Indianapolis la Chicago, îți spunea să o iei pe I-65 Nord până ajungeai la I-90 Vest, cu toate micile căi de acces și legături utile.

Într-un oraș mare, aptitudinile lui erau neprețuite. Familia lui Mike e din Chicago, deci mergeam des acolo.

Nu mi-e rușine să recunosc că mă bazam complet pe Jake pentru a circula în păienjenișul din centru. Știa toate clădirile și toate scurtăturile. Ce copil de patru ani îi îndrumă pe părinții lui prin traficul din centrul orașului Chicago? Dar lui Jake îi plăcea să ne spună încotro să mergem, așa că fusese poreclit „JPS“, de la „Jake Positioning System“. Mult înainte ca GPS-ul să devină standard pentru orice mașină, JPS era standardul aleii noastre.

Michael și cu mine ne minunam de dovezile precocității sale, dar, de fapt, noua normalitate era în continuare dificilă. În primul rând, nu progresam prea mult cu conversația reală. Vorbea din nou și eram recunoscători pentru asta. Dar să

înșiri numere și nume de magazine și să răspunzi la întrebări e altceva decât să faci conversație. Jake tot nu înțelegea limbajul ca un mod de a stabili o legătură cu alți oameni. Putea să-mi spună câte mașini albastru-închis văzuserăm în drum spre Starbucks, dar nu putea să spună ce făcuse într-o zi, iar eu deja căutam puncte comune.

De asemenea, aptitudinile sale științifice extraordinare nu aveau să ne fie de mare ajutor ca să-l integrăm în învățământul public. Pe scurt, la grădiniță aptitudinile sociale sunt mai importante decât cunoștințele. Copiii de la grădiniță au mult timp de joacă. Trebuie să interacționeze cu colegii de grupă, trebuie să urmeze indicații simple și trebuie să împartă cu ceilalți. Dacă Jake stătea toată ziua într-un colț, chiar dacă învăța tabelul periodic, tot l-ar fi trimis înapoi la cursurile speciale.

Era crucial ca Jake să învețe să funcționeze bine într-un grup. Bineînțeles, îi avea zilnic pe copiii de la centrul de zi pe lângă el, dar Melanie s-a gândit că ar fi mai ușor pentru el dacă în grup ar fi și alți copii autiști. Cu ajutorul ei, le-am trimis un e-mail părinților din comunitatea noastră, în speranța că unii dintre ei vor vrea să ni se alăture.

Invitația mea a fost primul indiciu că exista o adevărată epidemie de autism. Speram să primesc cinci sau șase răspunsuri. În schimb, am primit sute, de la părinții unor copii de toate vârstele. Am rămas uimită de gradul de disperare din e-mailuri. Erau oameni ca mine, care își dădeau seama că ce făceau nu-i ajuta pe copiii lor. Mulți dintre ei epuizaseră opțiunile pe care le oferea sistemul. Nu mai exista niciun loc unde să se fi lucrat cu ei sau cu copiii lor. În cele mai multe cazuri, eu eram ultima portită de scăpare. „Vă rog, ajutați-ne”, a scris o mamă. „Sunteți ultima noastră speranță.”

A fost un mare punct de cotitură pentru mine. M-am uitat la căsuța mea poștală plină și m-am

gândit: „N-o să vă refuz pe niciunul. Puteți veni cu toții”.

Jake avea să învețe ce trebuia pentru a putea merge la grădiniță și aveam să luăm cu noi cât mai mulți copii cu putință. Nu aveam să-i lăsăm în urmă nici pe copiii mai mari sau mai lenți.

— O să creăm o comunitate, m-am gândit. O să credem în copiii noștri și fiecare în copilul celuilalt și o să facem asta împreună.

Unsprezece STRĂLUCIND

— Kristine, în camera de zi e o lamă vie.

Tonul lui Michael era resemnat. La doi ani după ce îl retrăsese¹ pe Jake de la Aptitudinile pentru Viață, soțul meu se obișnuise cu felul meu de a lucra, dar nimic nu îl pregătise pentru asta. Bineînțeles, lama nu avea ce căuta în sufragerie. *Avea* ce căuta în garajul pe care îl convertiserăm pentru a găzdui centrul de zi, un spațiu care acum era folosit de două ori pe săptămână și ca loc de desfășurare al grădiniței foarte neortodoxe pe care o înființasem pentru copii autiști. Indiferent la ce s-o fi gândit Michael când i-am spus că sunt hotărâtă să-l integrez pe Jake la grădiniță, cu siguranță nu era asta.

Mulțimea de e-mailuri pe care le primisem de la părinți sperați fusese o experiență care îmi deschisese ochii. Ca răspuns, hotărâsem că aveam să încep un nou program pe lângă grădinița mea – o serie de cursuri serale pentru copii autiști și familiile lor, cu scopul de a-i ajuta pe copii să se integreze în sistemul public de învățământ. Din fericire, Melanie Laws a fost de acord și de data aceasta să mă ajute și mi-a sugerat să înregistrez programul ca pe o asociație caritabilă, pentru că eram hotărâtă să nu le cer părinților niciun ban. Nu suportam gândul că o familie ar putea să nu-și permită să vină sau că va trebui să renunțe la alt tratament pentru a o putea face.

Așa că deschideam în fiecare dimineață centrul de zi și lucram o zi plină de nouă ore acolo. Dar de două ori pe săptămână, după ce copiii plecau acasă, dădeam cu aspiratorul în încăpere și puneam la punct o simulare de grădiniță pentru copii autiști. Numisem programul Luminița^[2].

De la început am știut că voiam să abordez autismul altfel. Terapia tipică se concentra pe

aptitudinile elementare. Cei mai mulți dintre părinții care veneau la Luminița își petrecuseră ani întregi încercând să-i facă pe copiii lor să urce următoarea treaptă pe scara aptitudinilor, de obicei fără succes. Văzusem destule ședințe de acest fel, ore întregi petrecute pentru a convinge un copil să pună trei inele pe un băț sau să-i dea unei păpuși un biscuit, fără niciun rezultat. Îl văzusem pe propriul meu fiu adormind la o ședință, cu o minge terapeutică de chit în mână. Deci, în loc să le băgăm copiilor pe gât toate aceste sarcini pe care *nu pot* să le îndeplinească, m-am gândit să începem cu ce *vor* să facă.

Această abordare era departe de practica standard. Cei mai mulți terapeuți luau jucăria sau puzzle-ul preferat de pe masă, astfel încât copilul să se poată concentra la scopurile *lor* terapeutice; unii mergeau până la a le ascunde. Făcuserăm și noi același lucru cu magneții cu litere ai lui Jake în timpul evaluării sale. La fel cum întregul trup al lui Jake se întinsese spre magneți și se îndepărtase de sarcina care-i stătea în față, am văzut multe ore de terapie trecând, cu copiii prea distrași de o jucărie absentă pentru a face cel mai mic progres în aceea zi.

Poate că a te folosi de pasiunile copiilor nu era modul convențional de lucru, dar cam așa lucrasem dintotdeauna cu copiii de la centrul de zi. Cred că această abordare are foarte mult de-a face cu felul în care am fost crescute sora mea, Stephanie, și cu mine. Stephanie, mai mică decât mine cu doar paisprezece luni, fusese un fel de copil-minune. La trei ani, desenele ei păreau făcute de un adult. Până la șase ani, avea aptitudinile unui profesionist.

Talentul lui Stephanie a deschis în fața noastră lumi întregi creative. Aveam jucării cumpărate de la magazin, dar ne jucam rar cu ele. Ne interesau mult mai mult jucăriile făcute de Stephanie. Păpușile din hârtie și miile de costume complex

colorate pe care le făcea pentru ele încă dinainte de a merge la școală erau mai bune decât orice se găsea de cumpărat. Eu inventam scenarii elaborate, iar Stephanie picta decoruri complete și detaliate care să se potrivească cu poveștile mele: castele fermecate, biblioteci pline de cărți, jungle luxuriante. Când îmi doream o casă pentru păpuși, nu-i spuneam mamei; îi spuneam lui Stephanie.

Din păcate, extraordinarul talent artistic al lui Stephanie nu-i era de prea mare ajutor la școală. Se descurca rău la toate materiile în afară de desen și avea foarte puțini prieteni. Se simțea cel mai bine când era singură sau cu mine.

În mod remarcabil, mama nu a încercat niciodată să facă ceva în legătură cu rezultatele slabe la învățătură ale lui Stephanie. Nu nega existența problemei (Stephanie abia trecea clasa, așa că negarea nu era o opțiune), dar era optimistă.

— Dacă nu te descurci la desen, nimănui nu-i pasă. Dar dacă nu te descurci la matematică, toată lumea sare-n sus, mi-a spus mama într-o zi. Oare de ce?

Comentariul mi s-a părut un pic surprinzător, dat fiind faptul că era contabilă și îi plăceau cifrele. Dar o cunoștea pe Stephanie.

În clasa a treia, Stephanie a aruncat o privire pe întrebările de la un test de înțelegerea textului citit și și-a dat seama pe loc că o depășeau. A desenat o mică față încruntată în susul pagini, chiar unde avea să-i pună profesoara nota, a întors foaia cu testul și și-a petrecut restul orei desenând pe verso un peisaj hașurat superb. Când mama a aflat ce făcuse Steph, a râs.

Am rămas perplexă văzând reacția mamei. Cum putea să reacționeze așa de relaxată?

— Pentru că mintea ta funcționează astfel, a spus, arătînd spre întrebările privind înțelegerea textului, iar creierul lui Stephanie funcționează *asa*.

A întors testul pentru a-mi arăta peisajul desenat.

— Și știi ceva? O să vă fie bine amândurora.

Bineînțeles, pe atunci habar n-aveam că era ceva remarcabil în reacțiile mamei mele la diferențele lui Stephanie. Pur și simplu așa erau lucrurile. Dar cred că am învățat din exemplul ei că *toată lumea* are un talent intrinsec, ceva anume de adus, chiar dacă forma este neobișnuită. Și am început să cred că potențialul oricărui om de a realiza lucruri mari depinde de încurajarea acelui talent când omul e copil.

Poate că mama ar fi fost mai îngrijorată dacă darurile lui Stephanie ar fi fost mai puțin pronunțate sau mai puțin evidente la o primă vedere. Așa cum era, frumusețea lucrărilor surorii mele îi uimea pe adulți și de mai multe ori un privitor ocazional izbucnea în lacrimi. În tot cazul, în loc să o bată la cap pe Stephanie din cauza eșecurilor ei, mama s-a concentrat pe darurile ei, a ales să facă tot ce-i stătea în putință pentru a încuraja pasiunea lui Stephanie. Bunicii mei erau generoși, dar nu ne răsfățau, așa că nu aveam prea mulți bani la dispoziție. Și totuși, Stephanie nu avea o singură pensulă; avea zece, de toate dimensiunile și grosimile și tipurile, precum și o cutie enormă de creioane de colorat europene scumpe.

Când Stephanie a împlinit opt ani, mama a instalat niște dulapuri de bucătărie în spălătoria din spatele casei și acela a devenit studioul Stephaniei, un loc unde putea ține instrumentele de desen, să deseneze și să picteze după pofta inimii. Cel mai important lucru, acele daruri au fost date gratuit, fără nicio așteptare. Stephanie nu a simțit niciodată că trebuia să stoarcă din ea capodopere în studioul ei; mama îi oferea pur și simplu un loc unde să fie ea însăși.

Astăzi Stephanie e artist și predă desenul. Portretele pe care le-a făcut copiilor mei sunt unele

dintre lucrurile la care țin cel mai mult. Felul în care mama a abordat problemele Stephaniei mi-a arătat că, dacă privești o situație care pare disperată din altă perspectivă, poți descoperi un talent și o chemare.

Îi încurajasem mereu pe copiii de la grădinița mea cu program prelungit să-și cultive pasiunile și, de-a lungul anilor, am văzut cât de uimitoare puteau fi rezultatele dacă aveau ocazia și resursele să o facă. Când l-am observat pe Elliott, unul dintre copiii de acolo, că își băga degetele în orificiile pentru șuruburi de la televizorul nou-nouț al lui Michael, am mers direct la cel mai apropiat magazin unde se reparau electronice (vi le amintiți) și i-am spus tipului de la casă că vreau toate cazurile disperate pe care le are – toate radiourile și televizoarele pe care nu le putea repara.

— Atâta timp cât nu sunt radioactive sau stricate într-un fel care le-ar putea face periculoase, le iau, am spus.

Ceea ce pentru cei mai mulți oameni era un morman imens de gunoi s-a transformat în ore întregi de distracție pentru Elliott, mai ales când i-am dat șurubelnița cu șase capete nou-nouță, roșu-aprins, de care avea nevoie ca să desfacă totul.

Obiceiul meu de a cotrobăi s-a transformat într-o glumă a familiei. Pe vremea când aveam deja grădinița de câțiva ani, toată lumea știa că nu puteam să trec pe lângă un târg de vechituri sau pe lângă un magazin cu obiecte la mâna a doua, fără să găsesc vreun cadou pentru copii. Michael dădea ochii peste cap și trăgea pe dreapta înainte să apuc să-i spun. La Armata Salvării am găsit deșteptătoare vechi ca să aibă ce demonta și repara Elliott și un set scump, dar nou, de acuarele pentru Claire cea artistică.

Văzusem atenția pe care copiii de la centrul de zi o acordau activităților care le plăceau și cum înfloreau când li se ofereau timpul și spațiul pentru

a urmări aceste centre de interes, așa că nu am fost niciodată surprinsă când, după ani, primeam vești la telefon de la mame recunoscătoare. Așa am aflat că mulți dintre copiii de la grădiniță s-au împlinit când au crescut. Claire, de pildă, a ajuns să ia lecții de desen și să beneficieze probabil de un stagiu la un muzeu din Indianapolis. Elliott a început să construiască computere de la zero la zece ani și, în timpul liceului, a construit în garajul părinților lui calculatoare hibride care funcționau cu sistemul de operare Apple. În timpul unui stagiu la o clinică din comunitatea noastră, a creat un echipament medical special care este folosit până astăzi de medicii de aici. A făcut toate aceste lucruri înainte de terminarea liceului.

De fiecare dată am observat cum, făcând ce le place, copiilor li se dezvoltau și celelalte aptitudini. Chiar și când era foarte mică, lui Lauren îi plăcea cel mai mult să „se joace de-a casa” cât era la centrul de zi. Mă ajuta bucuroasă să împăturesc lenjeria sau să-i culc pe copiii mai mici, însă nu era foarte interesată de așa-numitele activități de învățare, ca cititul sau număratul. Mama ei a continuat să o trimită să aibă grijă de copii după ore chiar și când Lauren a mai crescut și am început să o învăț să facă unele dintre prăjiturile pe care Stephanie și cu mine învățaserăm să le facem în bucătăria bunicii. Ne-am petrecut ore în șir împreună, măsurând și amestecând, făcând mai mulți biscuiți și mai multe prăjituri decât puteam să mâncăm.

Mama lui Lauren a avut ideea să lase câteva dintre cele gătite de noi la o bancă de alimente într-o zi, dar a fost ideea lui Lauren să facă muncă de voluntariat acolo. A fost de înțeles că mama lui Lauren și-a făcut griji că orele în care gătea și servea la cantina săracilor aveau să o împiedice să-și facă temele pentru școală, dar eu am fost convinsă că celelalte aptitudini ale ei aveau să se dezvolte firesc dacă era încurajată să facă ce îi

plăcea și am convins-o și pe mama ei. La unsprezece ani, Lauren lucra la cantina săracilor la fiecare sfârșit de săptămână și câștigase mai multe premii pentru servicii aduse comunității – și, în același timp, avea doar note maxime la școală și juca în piese de teatru școlare și în producții ale teatrului local.

În primul rând, cred că abordarea a fost eficientă pentru că ne-a ajutat să construim relații esențiale cu copiii. Mult înainte de Luminița, Jenny, de opt ani, a venit pe timp de vară la centrul meu de zi. Mama ei m-a avertizat la telefon că Jenny avea probleme cu atenția și nu făcea ce i se spunea. Grădinița noastră era, ca de obicei, ultima soluție, după ce două tabere de zi o trimiseseră pe Jenny acasă.

În acea primă zi, Jenny și mama ei au ajuns destul de târziu. Mama ei, vizibil chinuită, mi-a spus de cum a intrat:

— Azi-dimineață am trimis-o în camera ei să-și pună tenișii. După o jumătate de oră vine și-mi spune niște aiureli despre elfi și despre un inel fermecat – și tot nu e încălțată! De aceea am întârziat. Nu ascultă niciodată.

În acea dimineață, am lăsat-o în pace pe Jenny, dar când asistenta mea i-a culcat pe copiii mai mici, am chemat-o pe Jenny cu mine în camera de zi. Mama ei nu fusese deloc interesată de talentul la povestit al lui Jenny și o înțelegeam. Părea să fi fost o dimineață frustrantă. Și totuși, știam că acest copil are o imaginație incredibil de rodnică și că, odată ce-i câștigam încrederea în această privință, nu aveam să am probleme să o fac să mă asculte sau să ajungă la timp.

I-am arătat o ilustrație dintr-o carte veche pentru copii pe care o cumpărasem pe nimica toată la un târg de vechituri. Într-o pădure însorită, o femeie frumoasă cu părul lung desfăcut ținea în brațe un copil mic, amândoi ghemuiți lângă rădăcinile unui copac mare, acoperit de mușchi. Era o imagine

frumoasă, dar, mai mult, cerea imperativ o explicație. Cine era acea femeie misterioasă și ce Dumnezeu căuta cu copilul ei în acest loc străvechi și magic?

Când i-am arătat lui Jenny imaginea, toată înfățișarea ei s-a schimbat și s-a întins instinctiv să atingă pagina. I-am dat cartea și am închis ochii.

— Oare vrei să-mi spui o poveste despre acea doamnă? am spus.

Am rămas o vreme în tăcere, apoi Jenny a început să vorbească. Simțeam cum îmi urmărește expresia, încercând să-și dea seama dacă aveam să mă ridic și să o opresc. Dar am rămas cu ochii închiși și cu un zâmbet vag și, în timp ce prindea curaj și povestirea lua diferite întorsături, a uitat să-și bată capul cu părerea mea.

Povestea pe care Jenny a ticluit-o pentru mine era plină de vrajă și monștri, aventuri dezlănțuite și mari nenorociri. Era cu oameni răi și înșelători, neînțelegeri cu consecințe groaznice și, bineînțeles, cu iubire adevărată. În zece minute, Jenny crease o lume fantastică atât de elaborată și totuși atât de convingătoare, încât aproape că am rămas șocată când am deschis ochii și am văzut că eram tot în propria mea cameră de zi, cu televizorul fără sonor pe CNN și cu sandviciul rece al lui Michael lăsat pe servanță.

Înregistrasem povestea lui Jenny cu telefonul și în acea seară am scris-o la computer. Înainte să o tipăresc, m-am dus la dulapul cu diferite obiecte artisanale și am găsit câteva pagini de hârtie crem, groasă, luxoasă, pe care o țineam pentru ocazii speciale. Am scris caligrafic numele lui Jenny pe prima pagină, am făcut trei găuri pe margini și am legat „cartea” cu o panglică de satin aurit rămasă de la un cadou de Crăciun. A doua zi când a venit, i-am spus:

— Voiam să-ți mulțumesc pentru povestea pe care mi-ai spus-o ieri. N-am putut să mi-o scot din cap, așa că am pus-o în cartea aceasta.

Din acea zi, nu am mai avut probleme să o fac pe Jenny să se încalțe. În fiecare zi din acea vară, i-am adus câte o imagine găsită – o pagină ruptă dintr-o revistă, o fotografie pe care o făcusem unui lucru care m-am gândit că-i va trezi interesul sau o ilustrație dintr-o carte –, iar ea mi-a spus câte o poveste. Talentul ei a înflorit, iar după ce mama ei a învățat să vadă în poveștile lui Jenny un dar și nu un obstacol, nu a mai avut probleme de comportament acasă. Nu a fost nevoie decât de o mică încurajare și de capacitatea de a recunoaște acest talent prețios.

Era o bucurie pentru mine să știu că părinții erau de părere că umilul meu centru de zi avusese un impact profund asupra abilităților și lucrurilor pe care copiii lor le realizaseră în viață. Ani de zile, am trăit cu convingerea că orice copil va depăși așteptările pe care le ai de la el, dacă găsești un mod de a-i cultiva pasiunea. Orice poveste ca a lui Lauren, Elliott, Jenny și Claire îmi sporea convingerea că această abordare putea avea asupra copiilor cu nevoi speciale același impact. Aveam acele exemple puternice în minte când m-am hotărât să-i ajut pe copiii de la Luminița să poată merge la o grădiniță obișnuită.

Fiecare dintre copiii de la Luminița cărora li se pusesese eticheta „cauză pierdută” avea un domeniu (adesea mai multe!) care îl pasiona. Trebuia doar să găsesc abordarea potrivită pentru a-l pune în evidență, exact cum făcusem cu copiii de la centrul de zi. Acest concept a fost inspirația pentru numele asociației. Aveam să găsesc luminița din fiecare dintre acești copii și urma să o facem să strălucească.

Foarte adesea, aceste daruri speciale erau primul lucru pe care părinții îl spuneau despre copilul lor când îl aduceau la Luminița.

— O, Billy cunoaște media de puncte câștigate a tuturor lansatorilor din ligile superioare de baseball.

Sau:

— Sper că nu vă deranjează că Violet poartă aripi; adoră fluturii!

Dar dacă părinții descoperiseră talentul sau pasiunea copilului lor, nu se gândeau neapărat la acestea ca la un mod de a intra în legătură cu el sau de a-l face să progreseze.

Lui Meghan îi plăcea tot ce-i implica simțurile. Își îngropa fața în lenjeria pe care o scoteam din uscător și îi plăcea să mângâie pătura foarte moale pe care o țineam pe canapea. Cum puteam folosi atingerea pentru a o scoate din izolare? M-am gândit unde ajunsese Lauren cu gătitul, așa că am dus-o pe Meghan în bucătărie. Deși avea un IQ de doar 50, măsura cu mine ingredientele pentru aluatul de joacă^[8] făcut în casă și apoi improviza folosind masa imensă pe care o pregătiserăm – cât compoziția mai era caldă. După aceea mergeam împreună să alegem o formă pentru biscuiți dintre cele două sute pe care le țin într-un sertar adânc din bucătăria mea. Ea alegea o culoare și o amestecam în aluat, apoi adăugam o aromă.

— Pinguini din unt de arahide violet! Trebuie să-mi spui povestea lor, spuneam.

Și ea mi-o spunea.

Meghan și cu mine am făcut aluat de joacă cu aromă de scorțișoară și mărar, aluat cu aromă de rozmarin și aluat cu aromă de levănțică. Eu adăugam la fiecare serie mărgeluțe ca să le dau o textură interesantă, denivelată. Am decupat împreună alfabetul și am făcut câteva cuvinte scurte, printre care numele noastre și pe cele ale altor copii de la Luminița. Am văzut cum două dreptunghiuri pot forma un pătrat dacă le strivești unul de celălalt, sau cum două triunghiuri suprapuse formează o stea. Am folosit formele pentru a modela ființe, câini și oameni, apoi le-am pus alături de obiecte neînsufletește cum ar fi bărcile. Lucram din greu tot timpul, dar sunt și moduri mai puțin plăcute de a petrece o seară

ploioasă decât stând la masa de bucătărie cu mâinile până la cot în aluat cald și mirosind a levănțică.

În fiecare duminică seara, mă duceam la cumpărături și foloseam cele cumpărate pentru a transforma complet micul garaj. Luni seara, copiii de la Luminița (și părinții lor!) abia așteptau să vadă ce făcusem în absența lor. Nici Michael nu știa niciodată peste ce avea să dea. Odată era un șantier arheologic în toată regula, cu nisip de diferite culori care reprezenta diferitele ere geologice, jurnale legate în piele în care să notăm observații și să desenăm artefactele și găleți cu ghips, ca să turnăm formele oaselor de dinozaur (oasele puiului de la cină, fierte și înălbite) pe care le dezgropaserăm. Copiilor cărora nu le plăcuseră de la început la nebunie dinozaurii le-au plăcut după aceea – iar cei cărora le plăcuseră de la început erau în al nouălea cer.

Planurile mele supradimensionate erau o parte importantă a modului meu de lucru, poate o rămășiță din propria mea copilărie. Cu ani înainte de Luminița, avusesem la centrul de zi un băiețel pe nume Francis. Lui Francis îi plăcea să se joace cu un set imens de bucăți de carton care arătau ca niște cărămizi. Mi-am dat repede seama că era frustrat de faptul că setul conținea doar cincisprezece cărămizi, suficiente pentru a face un perete scurt, dar nicio structură completă.

Am înțeles imediat problema. În atelierul bunicului, toate resturile rămase de la un proiect în lemn erau sablate și lustruite și transformate în plăci pentru noi, nepoții. Și nu erau cuburi plictisitoare. Aveam triunghiuri, bolți, semiluni, cilindri, scânduri lungi și dreptunghiuri compacte, alături de o mulțime de forme ciudate, neregulate, care făceau totul mai interesant. Bunicul John ne făcea și diferite decorațiuni arhitecturale, cornișe, frontoane, bovindouri și montanți. Când s-a născut al treisprezecelea nepot, setul era destul de

cuprinzător – de dimensiuni diferite, de la mici cuburi de zahăr până la cărămizi de dimensiunile unor blocuri de zgură –, iar numărul lor mare însemna că puteam construi o structură suficient de mare încât să intrăm în ea. Nu erau blocuri pe care să le bagi într-un turnuleț. Erau elemente cu care puteai să construiești ceva și ne-am jucat cu ele până când cei mai mulți dintre ceilalți copii deja depășiseră vârsta jocului.

Nu am moștenit gena de lucrător în lemn a bunicului, dar tot credeam că îl pot ajuta pe Francis. Am luat din banii de cumpărături și am cumpărat încă șapte plăci imense de carton – atât de multe încât nu au încăput toate în mașină. Când am reușit în sfârșit să le aduc acasă, mi-am dat seama din primul moment că făcusem un lucru bun. În sfârșit, Francis avea destule plăci ca să lucreze. A făcut poduri și piramide. A construit turnuri Jenga^[9] până în tavan și a făcut experimente cu case lungi în formă de consolă, în stil Frank Lloyd Wright^[10].

Francis a fost alt copil de la centrul de zi care și-a urmat visul. Peste ani, am văzut un program la Discovery Channel despre catedralele medievale și mi-am dat seama că Francis „descoperise” contrafortul zburător folosind blocurile de carton de la centrul meu de zi. Am simțit un impuls și i-am scris un e-mail mamei lui ca să-i împărtășesc descoperirea. Mi-a răspuns și mi-a scris că Francis tocmai își petrecuse vara la un program foarte competitiv și prestigios de arhitectură din Anglia.

La fel ca la centrul de zi, „supradimensionarea” a devenit un semn distinctiv la Luminița. Pur și simplu mi se părea bine așa. Cum putea o grădină zoologică să aibă același impact asupra unui copil iubitor de animale ca o lamă adevărată în carne și oase, lângă masa unde copilul își lua de obicei gustarea?

Singurul lucru pe care îl ceream de la părinții de la Luminița era ca unul dintre ei să stea și să

lucreze cu copilul lui la fiecare ședință. Să-i arăți unui copil că îi iei pasiunea în serios și vrei să o împărtășești cu el este cel mai puternic catalizator din lume. Era foarte important pentru noi să lucrăm cu întreaga familie, astfel încât părinții să învețe să descopere talentele unice ale copiilor lor.

Mulți copii cu tulburări ce intră în spectrul autismului sunt foarte concentrați pe anumite domenii, dar, pentru că restul lumii nu e interesat de, să spunem, plăcuțe de înmatriculare sau de istoria geologică a peșterilor din Indiana, nu sunt băgați în seamă. De asemenea, cred că un copil autist îi aude pe părinții lui vorbind despre jocuri cu palmele sau cerându-i să-i îmbrățișeze, dar pur și

simplic aceste lucruri nu-l interesează. Vi s-a întâmplat vreodată la o petrecere să fiți prinși la înghesuială într-o discuție cu cineva care vorbește despre lucruri care nu vă prea interesează – de pildă, despre sport sau politică sau mașini celebre? Cred că așa este o mare parte din viața unui autist. Pur și simplu nu se gândește la lucrurile la care vrem noi să se gândească.

Imaginați-vă că trăiți într-o căsuță într-un copac dintr-o pădure minunată și singurul loc unde vă simțiți liniștit și în siguranță este acea căsuță. Dar oamenii se tot amestecă:

— Hei, dă-te jos din copac! strigă de jos către tine. E o nebunie să trăiești în copac. Trebuie să vii aici, jos.

Apoi, într-o zi cineva vine în pădure care nu țipă la tine și nu încearcă să te schimbe, ci se urcă în căsuța ta din copac și îți arată că îi place la fel de mult ca ție. Nu ai avea cu această persoană o relație cu totul diferită decât cea cu toți ceilalți? Și când te roagă să te dai jos câteva minute, pentru că vrea să *îți* arate ceva uimitor, nu ai fi mai înclinat să încerci?

Prin această analogie am încercat să explic ce făceam la Luminița. Ne duceam la copii, acolo

unde erau ei, pentru a-i aduce unde trebuiau să fie.

Pentru că petreceau atâta timp împreună, părinții care lucrau cu copiii lor la Luminița au început să formeze o comunitate apropiată, plină de compasiune. Mamele (și erau mai ales mame) au început să se cunoască între ele, să aibă încredere una în cealaltă și să glumească. După puțină vreme, așteptau întâlnirile săptămânale cu aceeași nerăbdare ca și copiii lor. Pentru multe dintre noi, timpul petrecut împreună era ca un balsam peste teama și izolarea prin care trecuserăm de când copiilor noștri li se pusese diagnosticul.

Îmi amintesc ca prin ceață prima iarnă la Luminița. Deschideam centrul de zi în fiecare dimineață la 6:30, lucram toată ziua și îl închideam la 5:30 după-masa. Apoi aveam o ședință de o oră la Luminița cu cinci copii, printre care și Jake. Făceam o pauză de jumătate de oră pentru o cină rapidă în familie, după care Mike se ocupa de baia lui Wesley și următorii cinci copii soseau pentru a doua ședință la Luminița. După ce pleca toată lumea, le citeam lui Jake și Wesley o poveste de noapte-bună, apoi îi făceam baie lui Jake și îl băgăm în pat.

Făceam asta în fiecare seară. În unele seri mă prăbușeam în pat, prea obosită ca să mă mai spăl pe dinți. Dar față de anul anterior, asta era cea mai mică dintre griji.

După un an de Luminița, centrul de zi a început să atragă mai mulți copii cu nevoi speciale care auziseră de el din vorbă în vorbă. Această combinație de copii cu nevoi speciale și copii obișnuiți în timpul zilei și copii autiști seara și la sfârșit de săptămână a transformat garajul într-un fel de laborator unde îmi dădeam repede seama ce funcționa și ce nu pentru a ajunge la copii. Uneori, trucurile care funcționau erau surprinzătoare, dar aproape mereu se rezumau la construirea unei relații cu copiii.

Jerod avea unsprezece ani când l-am cunoscut și nu vorbea. Era așa de la trei ani. De-a lungul anilor, părinții încercaseră toate terapiile tradiționale și toți medicii la care fuseseră îi spusese mamei sale, Rachel, că nu avea să vorbească niciodată. Rachelei îi tremura buza când mi-a spus:

— Ei spun că nu ai ce să lucrezi cu el.

Simpla idee că cineva ar spune așa ceva despre un copil mă îngrozea. Am stat zece minute cu Jerod și mi-am dat seama că nu aveau dreptate. Da, nu vorbea și se vedea din primul moment că suferea de autism sever. Unsprezece ani era într-adevăr o vârstă înaintată ca să nu vorbească deloc, dar mai era ceva înăuntrul lui.

Chiar și în timpul acestei prime întâlniri, în timp ce mama lui disperată îmi spunea lucrurile pe care nu putea să le facă, el tot trăgea cu ochiul din spatele ei. Am descoperit un simț al umorului, o curiozitate, iar asta m-a făcut să cred că Jerod putea mult mai mult decât arăta. Când îi zâmbeam, îmi arunca iar câte o privire. În tot timpul acestui joc amuzant de-a v-ați ascunselea, mama lui îmi tot povestea cum i se spusese să renunțe la copilul ei.

Rachel a spus că Jerod făcea niște zgomote, așa că am întrebat-o ce sunete putea să facă. (Cu alte cuvinte, dacă problema era fizică sau neurologică.)

— Poate să emită un „c” dur, de la „câine”? am întrebat-o.

În acel moment, Jerod a început să grohăie tare:

— Oh, oh, oh, oh!

Și a început să bată în covor cu palma deschisă.

— Oh, oh, oh, oh!

Mama lui și-a cerut scuze.

— Îmi pare foarte rău! a spus în timp ce încerca să-l potolească. Șșt, Jerod, te rog, vorbim.

Apoi a băgat mâna în geantă, cerându-și în continuare scuze.

— Stați să-i dau astea și o să se liniștească.

A scos o cutie de aripioare de pui. Jerod a luat una dintre ele și a început să o mănânce într-un mod care i se va părea din primul moment familiar oricui care a petrecut timp cu copii autiști – o răsucea, ronțăia marginile și mușca puțin din ea, aruncându-mi în continuare din când în când câte o privire. Zâmbeam pentru că știam că Jerod îmi răspunsese la întrebare. Îmi arătase ce putea și ce nu putea să facă.

Toată treaba mi s-a părut extrem de amuzantă și am început să râd – și apoi Jerod a început și el să râdă. Biata Rachel, uimită, își ștergea lacrimile, încerca să-și vină în fire, iar Jerod și cu mine ne prăpădeam de râs. Când au plecat, eram sută la sută sigură că aveam să pot progresa cu Jerod.

Când Jerod și Rachel au venit din nou, au găsit sute (nu glumesc, sute) de cartonașe personalizate cu litere împrăștiate peste tot, pe covor și pe podea. Alarmată de dezordine, Rachel m-a întrebat îngrijorată:

— Vrei să te ajut să le strângi?

— Nu, mulțumesc, am spus.

L-am privit în ochi pe Jerod și am spus:

— De fapt, astea sunt pentru Jerod.

Cartonașele aveau două detalii pe care știam că Jerod avea să le aprecieze. În primul rând, numărul lor. Podeaua arăta ca fundul unui glob de sticlă cu zăpadă. În al doilea rând, felul cum arătau. Cele mai multe cartonașe cu litere sunt viu colorate sau au personaje de desene animate pe ele, pentru că sunt concepute pentru copiii foarte mici care învață să citească. Pe acestea le făcusem special mici și simple – litere negre groase pe fond alb. Era un semn de respect. Chiar dacă Jerod nu știa să citească sau să vorbească, nu era un bebeluș și nu merita material educațiv pentru bebeluși. După cum sperasem, ochii i s-au luminat când le-a văzut.

În ziua aceea – la prima noastră întâlnire – am pus literele A și T pe o tablă din material textil albastru cu arici pe care o făcusem pentru el și i-

am cerut lui Jerod să-mi găsească litera necesară pentru a scrie „cat”^[11]. S-a uitat de jur-împrejur, a găsit un „C” și s-a întors la mine. Mama lui a rămas cu gura căscată când am format cu el cuvântul.

— Perfect, am spus.

Apoi am smuls „C”-ul de pe tablă și l-am aruncat peste umăr, ca să-i arăt că nu aveam să repetăm de un milion de ori același lucru. Am făcut același lucru cu „hat”^[12] și „sat”^[13]. Pe scurt, am făcut mai multe progrese într-o oră decât făcuse în ultimii opt ani.

La sfârșitul ședinței am spus:

— Fii atent, Jerod, vreau să faci ceva foarte important pentru mine. Nu-mi pasă cum sună. Vreau să citim împreună cuvintele pe care o să le scriu.

Am luat o grămadă de cartonașe mici cu litere și am început să caut prin ele până când am găsit toate literele de care aveam nevoie. Apoi le-am folosit ca să scriu pe tablă „Te iubesc, Mami”.

— În regulă, Jerod, am spus. O s-o facem împreună. E foarte important, bine?

Mi-am atins gura, apoi am atins-o pe a lui.

— Nu-mi pasă cum iese sunetul. O să citim rar de tot.

Și apoi – nu pot să mă gândesc la acest lucru fără să plâng, când îmi amintesc expresia de pe chipul lui Rachel –, Jerod și cu mine am citit cuvintele pe care le scrisesem pe tablă.

Uitându-ne și ascultându-i cu adevărat pe copiii de la Luminița, am intuit ce se afla în interiorul lor – și apoi tot ce trebuia să facem era să le facem loc! Știam că părinții care participau făceau un mare efort de credință. Speram să fiu capabilă să le răsplătesc încrederea. Pentru că, dincolo de bravadă, îmi era sincer teamă că tabăra noastră nu o să funcționeze. Copiii cu nevoi speciale nu „se fac bine” deodată. E mai degrabă un drum cu doi pași înainte și unul înapoi. Dacă voiam să ne

atingem țintele – iar pentru Jake asta însemna să fie pregătit pentru grădiniță la cinci ani nu ne permiteam să pierdem niciunul dintre lucrurile pe care le obținuserăm din greu. Aveam nevoie să consolidăm în mod agresiv orice progres pe care îl făceau copiii, altfel dispărea din nou.

Lama din sufragerie era mai degrabă regula decât excepția. Mike nu știa niciodată ce-l așteaptă acasă, mai ales că făceam singură foarte multe dintre lucrurile pe care le foloseam la Luminița. De pildă, am observat că lui Jake îi plăcea la nebunie să se joace cu săculeți umpluți cu bobite, așa că mi-a venit ideea să-i folosesc pentru a crea un exercițiu bazat pe simțuri la Luminița.

M-am dus la coșul de resturi de la mercerie și am șterpelit toate tipurile de material textil pe care le-am găsit: catifea moale și vâscoasă, celofibră lucioasă, pânză de sac foarte aspră. Am tăiat materialul în pătrate pe care le-am cusut pe trei dintre laturi, ca să fac niște buzunărașe. Apoi le-am umplut cu semințe de floarea-soarelui, care erau ieftine dacă le luai angro (și sigure dacă se întâmpla să ajungă în gura cuiva), și le-am lăsat așa în bucătărie, cu gândul de a coase ultima latură a buzunărașelor după ce Jake și Wesley adormeau. Cred că am făcut vreo 50 de săculeți, de diferite mărimi și din diferite materiale până să se întoarcă Michael de la muncă. Apoi am auzit din bucătărie:

— Kris, ce naiba se-ntâmplă?

Când m-am dus să investighez situația, am văzut că Jake vărsase toate semințele, din toate buzunărașele, într-un set de vase cilindrice de sticlă. Bineînțeles, cum se mișca la fel ca orice copil de nici patru ani, pe jos erau la fel de multe semințe de floarea-soarelui ca în vase. Erau semințe *peste tot*. (Ni se întâmplase ceva asemănător cu câteva luni înainte cu bobite de spumă artificială pentru pachete cu obiecte fragile. Îi lăsasem pe copiii de la centrul de zi să-și facă de cap cu ele și încă mai găseam bucățele peste tot.

Ne învățaserăm lecția: măcar semințele de floarea-soarelui sunt biodegradabile.) Mi-am ridicat mâinile în aer, Michael a deschis ușa glisantă și am aruncat semințele direct în curte.

Nu pot să accentuez destul cât de important a fost să am sprijinul lui Michael, chiar dacă, inițial, fusese împotriva ideii, iar munca mea la Luminița însemna că adesea când se întorcea acasă dădea de haos, sub o formă sau alta. Nimic din ceea ce făceam nu ar fi fost posibil fără el. De fapt, centrul de zi și asociația ne acaparau complet viețile. De pildă, uneori trebuia să cumpăr de mâncare în mijlocul nopții, pentru că nu aveam când altcândva să o fac.

Într-o după-amiază, stând în mașină în fața unei bănci și completând niște formulare suplimentare, Michael a observat un băiețel care stătea singur la preșcoala de alături. Băiețelul stătea deoparte și se uita prin gard în timp ce colegii lui de școală se jucau în spatele lui. Mike l-a observat pentru că își flutura brațele, un semn al autismului. Mike a uitat de hârtogărie și l-a privit timp de o jumătate de oră, apoi a coborât din mașină și s-a dus să sugereze moduri de a-l face pe băiat să interacționeze mai mult cu colegii de clasă. Când a ajuns acasă m-a luat în brațe.

— Tot timpul cât m-am uitat, nu a venit nimeni la el, a spus. Poate că avem sclipici pe tavan, Kristine, dar niciunul dintre copiii care vin la Luminița nu se simte atât de singur ca acel băiețel azi. Nu mi-aș fi dat seama de acest lucru fără tine.

Înțelegerea noastră era esențială, mai ales că nu ceream niciun ban pentru Luminița – nici pentru ședințe, nici pentru materiale – ceea ce ne cerea un efort financiar serios. În acei primi ani, Michael lucra la Target^[14], iar eu câștigam bani din centrul de zi. Nu aveam 150 de dolari să dăm pe Ring Pops^[15], chiar dacă erau un exercițiu bun pentru limba și gura copiilor cu afazie. Dar totdeauna găseam o cale să ne descurcăm.

Uneori, familiile încercau să mă plătească, dar nu puteam să accept bani. Acești oameni treceau deja prin niște dureri pe care nu le poți înțelege decât dacă ai trecut și tu prin ele și nu aveam de gând să le sporesc. Simțeam atunci – și simt în continuare – că misiunea mea în viață este să le aduc acestor familii speranța și să ajut la realizarea potențialului maxim al copiilor, fie ei cu nevoi speciale sau obișnuiți.

Curtea din spatele căsuței noastre era minusculă. Am spus adesea că aveam noroc fiindcă nu era mai mare, deoarece în acel moment al vieților noastre, nu prea aveam timp să o îngrijim. Chiar și așa, când venea primăvara, eram surprinsă când vedeam peticul din fața bucătăriei plin de buruieni.

— De unde Doamne iartă-mă au apărut buruienile astea? l-am întrebat pe Mike într-o dimineată în timp ce încercam să-l conving pe Jake să mai ia o înghițitură la micul dejun.

Michael s-a dus să cerceteze situația și l-am auzit cum începe să râdă.

— Nu sunt buruieni, Kris. Sunt floarea-soarelui!

— O, da, m-am gândit. Semințe de floarea-soarelui – nu doar umplutură pentru săculeți.

Semințele căzute pe care le aruncaserăm în curte toamna prinseseră rădăcină – și încă cum! Spre încântarea mea, în timpul acelei veri floarea-soarelui a crescut mai înaltă de doi metri. În august, ca să ajungem în curte trebuia să ne strecurăm printr-un câmp de flori imense, toate întorcându-și încet fața către soare.

Doisprezece

O FEREASTRĂ SPRE UNIVERS

Vestea că eram din nou însărcinată a fost un șoc. Michael și cu mine spuseserăm tot timpul că voiam să ne umplem casa de copii, dar sarcinile mele precedente fuseseră atât de dificile și Wesley atât de bolnav la naștere, încât părea imposibil de crezut că de data aceasta rezultatul avea să fie unul fericit. Reacția medicului meu la auzul veștii nu a fost încurajatoare. M-a trimis pe loc la un specialist în sarcini cu grad ridicat de risc, spunându-mi:

— Nu mă descurc prea bine cu victimele.

Dar între Wesley și Jake și centrul de zi și Luminița, pur și simplu nu aveam timp să ne gândim prea mult la temerile noastre. De fiecare dată când mă speriam, Michael spunea:

— Orice s-ar întâmpla, o să ne descurcăm — împreună și fiecare lucru la vremea lui, așa cum ne-am descurcat cu toate celelalte.

De fapt, Michael și cu mine începeam să manifestăm un optimism prudent în privința fiilor noștri. Mike îl dusesese pe Wesley la terapie acvatică, similară cu terapia cu stretching pe care o făcuserăm cu el, doar că avea loc într-o piscină la spital. Părea să funcționeze. Deși la doi ani și jumătate Wesley tot nu mergea, părea mult mai flexibil și avea mult mai puține dureri. Se și îneca mai rar și, chiar dacă mai era cale lungă până să poată mânca hrană solidă, începea să tolereze lichidele. Cel puțin nu mai stăteam trează toată noaptea, doar ca să mă asigur că mai respiră.

Când Luminița a intrat în al doilea an, nimeni nu ne dădea mai multe semne încurajatoare decât Jake. La puțin timp după ce l-am retras de la cursurile speciale, a devenit clar că pasiunea lui Jake avea de-a face cu astronomia și cu stelele. La trei ani știa numele tuturor constelațiilor de pe cer.

Cred că interesul lui Jake pentru planete își avea rădăcinile în faptul că era obsedat de lumină și umbre, lucru pe care îl observasem încă de când era bebeluș.

Imediat după ce am pornit Luminița, Jake a început să devină interesat de un manual de astronomie de colegiu pe care cineva nu-l pusese la loc în raft la librăria Barnes and Noble^[16] de lângă noi. Cartea era imensă pentru un băiețel atât de mic, dar deschidea coperta imensă și stătea absorbit mai mult de o oră.

Cu siguranță, nu era o carte pentru un copil de trei ani. Am aruncat o privire peste umărul lui și am rămas uluită de scrisul minuscule și de conținutul dificil. Pe cele mai multe pagini erau hărți ale diferitelor părți din sistemul solar. Nu era niciun pic de narațiune – nici repovestirea miturilor grecești care dăduseră numele constelațiilor, nici măcar explicații științifice –, doar hărți. Mi s-au încetșosat ochii când am răsfoit-o. Ce voia Jake cu cartea asta?

Dar când a venit vremea să plecăm, pur și simplu nu am putut despărți băiatul de carte. Am pus-o la locul ei și l-am luat pe Jake de mână ca să plecăm, dar s-a smuls din mâna mea și s-a întors drept la ea. După câteva reprize, mi-am dat seama că nu aveam să plecăm nicăieri dacă nu venea și cartea cu noi. Am ridicat chestia gigantică în brațe, l-am luat pe Jake de mână și m-am pus la coadă. Cel puțin avea o reducere mare.

Spre marea mea surpriză, acea carte incomodă a devenit tovarășul nedespărțit al lui Jake. Din cauza greutatei ei, singurul fel în care o putea transporta prin casă era să deschidă coperta și să tragă de ea cu ambele mâini. După o vreme, a ajuns atât de ruptă, încât Michael a trebuit să-i lipească cotorul cu bandă adezivă. De fiecare dată când mă uitam prin ea, nu-mi venea să cred că acest manual extrem de tehnic, clar conceput pentru studenți

avansați în astronomie, putea să-l intereseze pe băiețelul meu.

Dar îl interesa și s-a dovedit a fi un câștig. Mereu m-am simțit un pic ca un detectiv la Luminița. Lucrurile care le plăceau copiilor ne puneau pe urma bucățelelor de pâine^[17], ne ajutau să aflăm încetul cu încetul cine erau cu adevărat. Știam că fascinația lui Jake pentru această carte, deși greu de acceptat, era un indiciu important. Așa că, atunci când am citit în ziar că Observatorul Holcomb, un planetariu din apropierea casei noastre, din campusul Universității Butler, urma să facă un program special despre Marte, l-am întrebat pe Jake dacă i-ar plăcea să vadă Marte printr-un telescop. Ai fi spus că-l întrebam dacă vrea înghețată la micul dejun, la prânz și la cină. M-a bătut la cap atât de mult, încât credeam că nu mai vine ziua.

În surescitarea noastră, am ajuns un pic prea devreme. Terenul era frumos întreținut și am găsit un deal cu iarbă bogată care dădea chiar în parcare planetariului. La poale, lângă un iaz, am găsit sute de castane în iarba de lângă copaci. În timp ce soarele apunea, ne-am plimbat agale în jurul iazului, iar Jake a cules câte castane putea duce, le-a băgat în buzunare și a umplut rucsacul pufos în formă de câine pe care îl ducea peste tot cu el. Castanele erau plăcute, așa rotunde și netede, și mi-am dat seama că lui Jake îi plăcea atingerea lor. Până când s-au deschis ușile planetariului, avea buzunarele de la pantaloni pline ca fâlcile unei veverițe.

Holul era spectaculos, dar mi-am dorit aproape pe loc să fim din nou afară. Mă gândisem că vom putea să ne strecurăm și să ne uităm repede prin telescop fără să deranjăm pe nimeni, dar am descoperit că, pentru a privi prin telescop, va trebui să facem un tur al planetariului. Mai rău, cum am aflat după ce stătuserăm deja la coadă și cumpăraserăm bilete, turul includea și un seminar

de o oră, de nivel de colegiu, ținut de un profesor de la Butler. Pe măsură ce holul se umplea de oameni, nodul din stomac mă strângea mai tare. O prezentare la nivel de colegiu într-un amfiteatru tăcut, plin, nu era exact la ce mă gândisem și era ultimul loc din lume unde cineva în toate mințile și-ar fi dus de bunăvoie copilul de trei ani autist.

Dar promisesem, iar Jake era cu siguranță încântat să fie acolo. I-am spus că făcusem o greșeală. I-am spus despre tur și despre conferință și l-am întrebat dacă n-ar vrea mai degrabă o pizza. Dar era de neclintit; voia să rămână. În timp ce așteptam să înceapă prezentarea, m-a luat de mână și m-a dus la scările centrale în spirală, de-a lungul cărora erau fotografii imense ale spațiului îndepărtat. Timp de jumătate de oră m-a târât în sus și în jos pe acele scări, pălăvrăgind cu mine în timp ce mă chinuiam să mă țin după el, făcând tot ce-mi stătea în puteri ca să-l țin – pe el și câte o castană care-i mai cădea din buzunare, sărind de colo-colo pe scările maiestuoase de marmură.

Așa distrasă cum eram de fuga după castane, mi se părea că Jake dădea explicații convingătoare pentru fiecare fotografie. Turuia termeni într-un limbaj care nu-mi era familiar și, deși nu-mi dădeam seama dacă inventa sau imita pe cineva, îmi suna destul de impresionant.

În cele din urmă, ușile sălii de curs s-au deschis și mulțimea a umplut încăperea. Din momentul în care am intrat, m-am gândit, *O, frate, toată chestia asta o să iasă rău*. Sala era mică și tăcută; o prezentare Powerpoint era pregătită. Primul slide era ceva despre rezoluția telescoapelor din secolul al nouăsprezecelea. Singurele locuri libere erau chiar în față.

Am început să cotrobăiesc prin geantă, încercând disperată să găsesc ceva – biscuiți în formă de animale? un creion colorat? niște gumă? – cu care să previn dezastrul total. Când conferențiarul s-a urcat pe podium aproape

intrasem în panică și lucrurile s-au înrăutățit. Pe măsură ce slide-urile se succedau, Jake a început să citească, destul de tare, unele dintre cuvintele care apăreau pe ecran: „An-lumină!” „Diurn!” „Marinar!”

I-am făcut semn să tacă, convinsă că oamenii de lângă noi aveau să se uite urât la mine, să-mi șoptească să-mi scot copilul din acel loc unde clar nu aveam ce căuta. Cu siguranță, oamenii din jurul nostru *chiar* începuseră să ne observe și să șoptească, dar a devenit repede evident că nu erau atât deranjați, cât amuzați și un pic increduli.

— Copilul ăla mic citește? am auzit pe cineva spunând. Tocmai a spus „perihelial”?

Apoi conferențiarul a început să descrie o istorie a observațiilor științifice privind posibilitatea ca pe Marte să se găsească apă, începând cu astronomul italian din secolul al nouăsprezecelea, Giovanni Schiaparelli, care credea că a văzut canale pe suprafața planetei. Auzind acest lucru, Jake a început să râdă. În spaima mea, am crezut că o s-o ia razna, dar când m-am uitat la el, mi-am dat seama că se amuza copios, ca și cum ideea unor canale pe Marte ar fi fost cea mai tare poantă pe care o auzise vreodată. (Era același chicotit încântat pe care îl auzeam de fiecare dată când Dora Exploratoarea prindea vulpea hoată Swiper.) Din nou, l-am făcut să tacă. Dar am observat rumoarea din mulțime în timp ce oamenii se întindeau să vadă ce se întâmplă.

Apoi, conferențiarul a pus o întrebare către public:

— Luna noastră este rotundă. De ce credeți că lunile dimprejurul lui Marte sunt eliptice, în formă de cartof?

Nimeni din mulțime nu a răspuns, probabil pentru că nimeni nu avea cea mai vagă idee. Eu cu siguranță nu aveam. Apoi Jake a ridicat mâna.

— Nu vă supărați, puteți să-mi spuneți vă rog ce dimensiune au acele luni?

Era o conversație mai lungă decât oricare pe care o purtase Jake, însă, este adevărat, nu încercasem niciodată să vorbesc cu el despre lunile lui Marte. Conferențiarul, vizibil surprins, i-a răspuns. Spre uimirea tuturor, inclusiv a mea, Jake a replicat:

— Asta înseamnă că lunile dimprejurul lui Marte sunt mici, deci au o masă mică. Efectele gravitaționale ale lunilor nu sunt suficient de puternice pentru ca să le transforme în sfere complete.

Avea dreptate.

Sala a amuțit, cu toți ochii ațintiți pe fiul meu. Apoi, toată lumea a înnebunit și timp de câteva minute conferința a fost întreruptă.

În cele din urmă, profesorul a reușit să controleze din nou sala, dar mintea mea era în altă parte. Eram ca trăsnită. Fiul meu de trei ani răspunsese la o întrebare care fusese prea dificilă pentru toți ceilalți din sală, inclusiv pentru studenții de la Butler și toți adulții prezenți. Eram prea amețită ca să fac vreo mișcare.

La sfârșitul prezentării, lumea s-a înghesuit în jurul nostru.

— Luați un autograf de la el. Într-o zi o să vă doriți să-l aveți! a spus cineva.

Altcineva chiar i-a pus lui Jake în față o hârtie pe care să o semneze, însă am împins-o imediat înapoi. Deși de obicei era copleșit de mulțimi, Jake se purta de parcă ce se întâmpla în jurul lui era firesc și se uita mulțumit la ultimul slide din Powerpoint, un prim-plan făcut din satelit cu un munte enorm de pe suprafața lui Marte.

Nu-mi mai doream nimic decât să ies de acolo. Dar când a venit vremea ca toată lumea să urce ca să privească prin telescop s-a întâmplat un lucru uimitor. Mulțimea i-a făcut loc lui Jake să se ducă primul. Întregul auditoriu se pusese de acord fără cuvinte în același scop: să-l ducem pe copilul ăsta sus să vadă Marte! Știu că sună nebunește, dar în

aer plutea respectul. Jake și cu mine am urcat scările, încurajați de energia, speranța și bunăvoința grupului. Simțeam că aproape ne duceau pe brațe.

Observatorul avea să devină în curând o a doua casă pentru Jake și pentru mine. Deși din acea seară am fost acolo de multe ori, nu-și pierde niciodată farmecul pentru mine. Îl percep exact ca pe ceea ce este, o fereastră spre univers. Acoperișul încăperii în formă de cupolă se retrage la o atingere de buton. Sub acea felie de cer se află niște scări metalice înalte pe roți, care duc până în vârf. Pentru a privi în sus, spre cer, te uiți de fapt în jos printr-un instrument care seamănă cu un microscop, conectat la un cilindru imens metalic îndreptat spre stele.

Jake a fost primul care a urcat scara, dar era prea scund ca să se poată uita prin vizor. Din nou, străinii din mulțime i-au întins amabili o mână de ajutor. Cineva a adus o scară pliantă. Câțiva oameni l-au îndrumat și au ținut mica scară în timp ce el se urca. Unul l-a ținut chiar de mâini în timp ce se uita prin telescop. S-a uitat vreme îndelungată, dar nu am simțit nerăbdare sau iritare din partea nimănui de la coadă. Mă simțeam amortită. Era ca și cum toată lumea din încăperea ar fi spus: „Stai liniștit, acest loc îți aparține”.

În timp ce mergeam spre casă în seara aceea, Jake a pălăvrăgit neîntrerupt despre cosmos. În cele din urmă, am înțeles ce spunea, dar acest lucru n-a făcut decât să mă sperie mai tare. De unde știa acest copil densitățile comparative și vitezele relative ale planetelor?

După ce l-am băgat pe Jake în pat peste noapte, am sunat-o pe prietena mea, Alison. Melanie Laws ne făcuse cunoștință, pentru că fiul lui Alison, Jack, era de asemenea autist și de aceeași vârstă cu Jake, și deveniserăm prietene bune. I-am povestit tot ce se întâmplase în seara petrecută la

planetariu. Retrăind totul, mi s-a făcut pielea ca de găină.

— Ce trebuie să fac cu copilul ăsta? am întrebat-o. Ar trebui să fac ceva în plus, ceva altfel? Serios, ar trebui să-l duc la NASA sau așa ceva?

În anii care au trecut de atunci, m-am tot gândit la acel moment. Ca și decizia de a-l retrage de la preșcoală, a fost un moment de cotitură. Am fi putut să o luăm pe un cu totul alt drum, unul care, astăzi văd acest lucru clar, ar fi fost total greșit pentru noi. Îi sunt foarte recunoscătoare lui Alison pentru bunul simț de care a dat dovadă:

— Fă exact ce faci în acest moment, mi-a spus. Joacă-te cu el și lasă-l să fie copil!

În timp ce adormeam, mi-am dat seama că Alison avea dreptate. Lucrurile care făceau din Jake un copil special nu duceau nicăieri. Aveau să-și aducă prinosul la un moment dat – acest lucru devenea evident –, dar în momentul de față trebuia să se simtă confortabil și să fie fericit acasă, cu noi. Trebuia să meargă la școală, să aibă prieteni și să ia parte la ritualuri de familie, ca ieșitul la clătite și prăjiturile^[18] mâncate în curte; să mâncăm jeleuri în formă de ursuleți și să ne uităm la Poveștile Legumelor^[19]. Deocamdată, Jake avea să fie un copil obișnuit.

După toată perioada agonizantă în care îl căutasem, puteam în sfârșit să-mi trag răsuflarea. Îmi găsisem fiul.

Chiar și așa, acea seară la planetariu a schimbat ceva pentru mine. Eu și Michael știam că Jake era mai mult decât un copil deștept, dar ne uimise pe mine, pe conferențiar și pe toată lumea din auditoriu cu un nivel de cunoștințe despre sistemul solar cu adevărat ieșit din comun. Deodată mi-am dat seama cum erau în realitate toate lucrurile drăguțe și remarcabile și uneori ciudate pe care Jake putea să le facă: erau *extraordinaire*.

Nu cunoscusem niciodată ceva ca respectul și venerația pe care le simțisem venind dinspre mulțimea din acea sală de curs. Într-un fel, acestea mă șocaseră mai tare decât răspunsul lui Jake sau decât tot ce îmi spusese despre raza radius a stelei Betelgeuse în drum spre casă. Oamenii aceia din planetariu fuseseră inspirați, transportați într-un loc mai bun și fuseseră duși acolo de Jake. În acea seară, am avut sentimentul clar – care nu m-a părăsit niciodată de atunci – că Jake avea să-și folosească mintea formidabilă pentru o contribuție importantă la mersul lumii, între timp însă, trebuia să-l bag la grădiniță...

Treisprezece

O CANĂ DE SUPĂ DE PUI

Cu toate lucrurile pe care le știa Jake despre lunile lui Saturn, clasele pregătitoare pentru grădiniță de la Luminița nu erau ușoare pentru el. În primul rând, era întotdeauna greu să-l faci să stea cu grupul. În timpul oricărui exercițiu care presupunea relații sociale, încerca să plece ca să fie singur. Să-l facem pur și simplu să stea timp de zece minute lângă alt copil ne-a luat multă vreme – probabil un an.

Dar ajunsesem prea departe ca să fac pași înapoi, așa că am continuat să merg înainte. Jake și cu mine am făcut pregătire pentru grădiniță în fiecare seară, muncind cu hotărâre și răbdare (și cu câteva trucuri). De pildă, am cumpărat mai multe colace de toaletă pufoase în diferite culori și le-am folosit ca pe niște indicatori vizuali pentru copii, ca să știe unde să se așeze în timpul activităților de grup. Aceste exerciții de relații sociale au devenit ceva mai ușoare pentru Jake, ca și pentru toți copiii de la Luminița. Activități precum statul așezat lângă alt copil în timpul lucrului în grup au devenit o a doua natură pentru el datorită repetiției. Și era altfel decât la exercițiile repetitive și monotone din terapia tradițională, pentru că îi rămânea mult timp să facă tot ce îi plăcea.

Într-o zi, mi-am ridicat privirea și l-am văzut pe Michael la ușa garajului, cu Wes în brațe. A spus:

— Am crezut că trebuie să rămânem cu experții, că ei știu ce e mai bine. Dar am greșit, Kris. Tu ai reușit.

Mândria răzbătea din vocea lui. Mi-am întors privirea la încăpere și am văzut pentru prima dată ce realizaserăm. Michael a spus cu voce tare ce gândeam:

— Arată exact ca o grădiniță.

Jake și cu mine am devenit vizitatori obișnuiți la Observatorul Holcomb. La sfârșitul verii, ajunsesem să-i cunosc pe nume pe cei mai mulți dintre cei care lucrau acolo. Cu cât Jake intra mai mult în contact cu astronomia, cu atât era mai puțin retras. Aveam un teren comun. Faptul că putea vorbi cu altcineva despre iubirea lui pentru astronomie l-a ajutat să facă legătura între vorbire și comunicare, și nu doar cu mine, ci și cu alți oameni.

Am fost încântată și impresionată să observ că, de pildă, în loc să-mi ignore sarcina, cum făcuse când fusem însărcinată cu Wes, Jake și-a exprimat curiozitatea în legătură cu bebelușul aflat pe drum. L-am dus la una dintre programările mele cu ultrasunete. Era importantă – aveam să aflăm sexul copilului. Jake a fost, după cum prevăzusem, fascinat de aparate.

— E alt băiețel! mi-a spus tehnicianul.

Inima a început să-mi bată de să-mi sară din piept. Timp de câteva săptămâni, toată lumea mă necăjise în legătură cu faptul că urma să am un al treilea băiat. Se spusese în glumă că aveam să-mi fac propria echipă de baseball și să construiesc o casă numai din suprafețe moi și lavabile. Cu adevărat, îmi dorisem o fată, dar nu pentru că voiam pe cineva cu care să merg să-mi fac manichiura. Din punct de vedere statistic, exista probabilitatea mai mare ca un alt băiat să fie autist.

În mod ironic, Jake mi-a abătut mintea de la griji.

— De ce îi tot spune surorii mele băiat? repeta mereu, uitându-se la tehnician.

Se pare că și el își dorea ca bebelușul să fie fată.

Vremea petrecută la Observator a fost de ajutor și în alte feluri, neașteptate. Când stăteam pe iarbă cu un picnic în față așteptând ca planetariul să se deschidă, puteam să am toată acele trăiri frumoase de „mămică” cu Jake, despre care credeam că îmi fuseseră răpite de autism. Puteam să mă uit cu el

într-o carte de astronomie și să-l mângâi pe obraz în timp ce-i urmăream mânuțele durdulii cum dădeau paginile. Puteam să-i simt mirosul minunat de copilăș și să-i simt greutatea pe picior. Îmi fusese tare dor de el, iar acum îl recăpătasem. Poate că pentru un străin nu părea mare lucru, dar în acea jumătate de oră în care stăteam pe iarbă, hrăneam o parte esențială și importantă din noi înșine.

Unele dintre mamele de la Luminița fuseseră atât de istovite, încât nici nu se mai uitau la copiii lor. Întâi le fuseseră răpiți de autism, apoi de dificultatea de a avea un copil autist. Înțelegeam acest lucru. În timpul acelei prime veri cu Jake, învățasem eu însămi această lecție. Nu doar Jake avea nevoie de experiențele caracteristice ale copilăriei, ci și eu!

Jake a început să vorbească mai mult și ne-am făcut o idee despre ce se întâmplase în mintea lui cât timp fusese departe de noi. A putut să ne spună, în sfârșit, ce făcuse și la ce se gândise.

— Asta a fost prea tare, am nevoie de o cană de supă de pui, obișnuiam să spun (și încă o fac), când ne dădea pe spate cu una dintre perlele lui.

De exemplu, unul dintre jocurile preferate dintotdeauna ale lui Jake a fost să învârtă oamenii. Se plimba prin centrul de zi, alegea pe cineva, îl ducea într-un anumit loc bine ales, apoi punea acea persoană în mișcare, învârtind-o ca pe un titirez. Dacă te învârteai, nu puteai să te miști de pe loc și trebuia să-ți menții viteza. Apoi ducea pe altcineva în alt loc și îl punea și pe acela în mișcare. Copiilor de la grădiniță asta li se părea foarte tare, așa că uneori toți cei din încăpere stăteau în câte un loc și se învârteau cu viteze diferite.

Legaserăm mereu acest lucru de autismul lui – un comportament fără sens și repetitiv care îi făcea plăcere – până într-o după-amiază, când avea în jur de patru ani și începuse să comunice mai mult cu noi. Cum nu mă simțeam prea bine, încetineam

constant viteza în timp ce mă învârteam. Jake tot venea la mine și mă corecta, până când am pus piciorul în prag:

— Mă învârt, iubitele, dar trebuie să mă învârt încet.

— Nu poți să te învârti încet, mami, a spus, exasperat. Cele mai apropiate de soare se învârtesc mai repede.

Eram planete. Abia după ce am căutat pe Google, mi-am dat seama că Jake îi folosisese pe copiii de la grădiniță pentru a închipui planetele, care se rotesc cu viteze diferite, în funcție de locul unde se află față de soare. Jake nu învățase acest lucru de la altcineva, ci îl intuise. Cumva, în timp ce era închis în adâncul autismului său, descoperise legile mișcării planetare ale lui Kepler.

Cu cât aflam mai multe lucruri despre Jake, cu atât mai mult îmi dădeam seama ce noroc avuseserăm că nu-i luasem nimic din lucrurile pe care le folosea pentru a-și stimula mintea în acele prime zile. Cerealele pe care le vărsase pe jos în bucătărie? Descoperirea volumul cutiilor. Păienjenii de ațe colorate care mă împiedica să intru în bucătărie? Erau ecuații care foloseau un sistem matematic paralel pe care îl inventase.

După ani întregi cenușii, ce nu păreau să se mai sfârșească, ieșeam în sfârșit la lumină. Mai fuseseră și înainte mici sclipiri, sclipiri pe care uneori doar eu le vedeam. Acum aflam că în tăcere Jake lucrase tenace la ceea ce avea să fie un moment important pentru știință. Acum înțelegeți de ce am spus că uneori trebuie să stai la o cană de supă de pui și să rumegi totul?

Pentru mine, cele mai uimitoare erau dovezile creativității lui Jake. Auzisem despre savanți – calculatoare umane, oameni cu memorie fotografică, care își aminteau tot ce văzuseră sau auziseră vreodată. Dar Jake nu repeta mecanic informații pe care le citise undeva. Chiar putea să analizeze lucrurile pe care le învățase; știa ce

înseamnă. Chiar înainte să învețe să citească, când noi crezuserăm că se holba la umbre pe pereți, Jake făcuse adevărate descoperiri științifice. Era incredibil să descoperi că acest potențial existase întotdeauna. Până la urmă, băiatul meu iubit nu fusese absent. Doar lucrase. Și acum, că începeam să înțelegem de ce era capabil, devenea și mai cumplit să ne gândim câte lucruri s-ar fi putut pierde.

Sunt convinsă că nu e o coincidență faptul că o parte a lucrărilor lui Jake în domeniul fizicii din ziua de astăzi sunt despre undele de lumină și despre cum se deplasează acestea. Crede că studiile lui vor duce la o transmisie electronică mult mai eficientă a luminii. De aceea îi întreb mereu pe părinții cu care lucrez despre primele și cele mai persistente lucruri care îi interesează pe copiii lor. În cazul părinților ai căror copii sunt închiși în ei înșiși, îi întreb ce activități îi interesau pe copiii lor înainte de declanșarea autismului. Un bun prieten al nostru este un inginer strălucit. Nu e de mirare că mama lui spune că a început să desfacă aparatura casnică din momentul în care a putut tine o șurubelniță în mână. Avem calitățile și talentele în noi de la început, dar au nevoie de timp și de încurajare ca să înflorească.

Acesta este un punct important. Din cauza autismului – pentru că nu puteam intra în contact cu el Jake a avut o mulțime de timp să facă lucrurile spre care se simțea atras în mod natural. Pur și simplu pentru că era atât de închis în el și de neatins, a avut parte de mult mai mult timp în fiecare zi decât cei mai mulți copii pentru a se concentra la lucrurile care îl interesau: lumini și umbre, unghiuri și volume și felul în care se mișcă obiectele în spațiu. Nimeni nu-i spunea lui Jake *cum* să învețe, pentru că nimeni nu credea că poate să învețe. În felul acesta, autismul îi făcuse lui Jake un dar ciudat.

Ne gândim la acești copii ca la niște copii absenți; ne gândim că trebuie vindecați. Dar cred că vindecarea autismului ar fi același lucru cu „vindecarea” științei și artei. Le-am spus mereu părinților de la Luminița că, dacă puteau intra în lumile copiilor lor, în loc să-i aștepte pe copii să iasă din ele, aveau să găsească niște lucruri foarte frumoase. Depinde de noi să clădim o punte către copiii noștri, ca să ne poată arăta ce văd și să putem să începem să-i atragem înapoi în lumea noastră. În cazul lui Jake, astronomia și stelele mi-au dat legătura cu el după care tânjiseam cu atâta disperare. Înainte de Observator, planetele mi se păruseră mereu niște mingi plictisitoare. Dar când Jake a început să-mi arate frânturi din această lume prin ochii lui, am văzut cât de spectaculoasă este. La puțin timp după ce împlinise patru ani, m-a chemat într-o zi să-mi arate niște fotografii cu o nebuloasă pe computerul lui. Îl interesa să examineze lumina și culorile din punct de vedere chimic, iar fotografiile pe care mi le-a arătat m-au dat pe spate. Nebuloasele erau ca niște artificii sau ca niște vitralii spectaculoase.

Când l-am văzut pe fiul meu cel micuț cum îmi arăta semnăturile chimice ale gazelor, am avut o revelație. Mi-am dat seama că pentru el aceasta era artă, o experiență la fel de profund mișcătoare și intensă emoțional ca cea pe care o simte un pasionat de arhitectură când vede pentru prima dată catedrala din Chartres sau un iubitor al picturii impresioniste care rămâne singur într-o încăpere cu nufării lui Monet.

În al doilea an la Luminița, toți copiii începeau să progreseze.

— Cum ai făcut? mă întreba lumea, sigură că exista o rețetă magică.

Progresele erau imense, ținând seama de cât de puțin părea că facem uneori. Sigur, făcuserăm ceva terapie repetitivă cu copiii, dar nici pe departe cât

era recomandat. Nimeni nu m-ar fi crezut dacă i-aș fi spus cu ce ne petreceam de fapt timpul!

— Păi, cu unul dintre copii am stat șase ore la muzeu în fața unui singur tablou. I-am cumpărat altuia o planșă de desen la mâna a doua de pe Craigslist^[20] și i-am dus-o acasă la mama lui. Pe o fată am învățat-o să citească preparând cu ea sute de biscuiți și făcând apoi literele din glazură. A mai fost și lama...

Rezultatele obținute vorbeau de la sine și, pe măsură ce din ce în ce mai mulți oameni auzeau ce făceam la Luminița, din ce în ce mai mulți voiau să vină. Veneau din toată Indiana, chiar și din Illinois. Îi aduceau cu ei pe bunici și pe terapeuți ca să-i vadă pe copiii lor realizând ceea ce li se păruse cândva imposibil.

Faptul că oamenii făceau acest pelerinaj, iar unii mergeau trei ore cu mașina pentru o ședință de o oră în timpul săptămânii mi se părea un pic nebunesc. Nu știu la ce se așteptau acei părinți la sfârșitul aceluia drum lung, dar sunt convinsă că nu la un centru de zi dintr-un garaj aflat la o periferie, la capătul unei fundături. Toți merseseră la instituții medicale strălucitoare, cu tehnologie de ultimă oră; toți plățiseră pentru terapii revoluționare; toți merseseră la cei mai străluciți medici. Și totuși, iată-i, așezați pe podeaua micului meu garaj.

Pe măsură ce sarcina înainta, nu mă simțeam deloc confortabil. Ca în cazul tuturor sarcinilor mele, mă îngrășasem foarte tare și îmi era din ce în ce mai greu să mă așez pe jos și să mă ridic cu copiii. Apoi, într-o după-amiază de iulie, în timp ce curățam niște blocuri de carton pentru centrul de zi, am căzut în genunchi cu dureri crâncene, insuportabile. Se întâmpla ceva grav.

Am fost dusă în grabă la urgență și internată pe loc. Am crezut că bebelușul o să moară. Am crezut că voi muri eu. Mă gândeam cu groază să nu-i fac rău copilului, așa că am luat doza minimă de

calmante. După zile întregi de analize și durere neîntreruptă, medicul meu ne-a spus lui Michael și mie că nu mai știau ce să facă. Pentru a afla ce se întâmpla cu mine, trebuiau să mă opereze. Însărcinată în opt luni și jumătate, am făcut o operație de explorare.

Sufeream de insuficiență generalizată la un organ. Chirurgii mi-au scos vezica biliară, care nu mai funcționa deloc și se dovedise a fi infectată cumplit.

După două săptămâni și jumătate, ni s-a născut al treilea fiu, Ethan Michael. Nu recomand aducerea pe lume a unui copil la mai puțin de trei săptămâni după ce ai trecut printr-o operație abdominală. Dar, pe de altă parte, îl aveam pe băiețelul nostru minunat.

După ce aflaserăm că vom avea un alt băiat, Michael și cu mine discutaserăm despre cum avea să fie.

— Copilului ăstuia o să-i fie greu, gândea Michael. Oricum ar fi, am văzut acest lucru deja – de două ori – la frații lui. Sigur o să aibă el o fază a lui.

În glumă, a început să-i spună burticii mele „Joey Danger”, ca în expresia „My middle name is Danger”^[21]

Însă, pe măsură ce nașterea se apropia, nu mai era o glumă. Mi-am tot dat ochii peste cap, dar, în cele din urmă, Mike m-a convins să-i spunem acestui nou copil „Joseph Danger Barnett”. În fond, m-am gândit, era doar al doilea prenume. Dacă nu-i plăcea când avea să fie suficient de mare încât să-l intereseze, putea să renunțe la el.

Dar când medicii mi l-au dat pe Ethan să-l țin în brațe, ne-am dat seama deodată amândoi că Joey Danger nu era numele potrivit pentru el. Ar fi fost cu siguranță un nume bun pentru Wes, dar ne-am putut da seama dintr-o privire că acest nou băiețel nu avea nimic periculos. Așa că, după câteva zile,

a primit o poreclă mult mai potrivită, una care i-a rămas în primii câțiva ani: „Peaceful”^[22].

Toți părinții cred că copilul lor nou-născut e perfect, dar Ethan chiar era. Nu plângea. Nu făcea scandal. Mânca bine. Dormea noaptea. Zâmbea dacă te strâmbai la el și zâmbea dacă nu te strâmbai. Era atât de liniștit și de fericit, încât m-am gândit serios că era ceva în neregulă cu el, până când pediaterul nostru m-a convins că mă chinuiam singură. Spre deosebire de frații lui, Ethan a fost sută la sută sănătos, din prima clipă.

În realitate, eram permanent cu ochii în patru după vreo problemă: cunoșteam statisticile. De mai multe ori, i-am observat pe terapeuții lui Wesley cum verificau pe ascuns tonusul muscular al lui Ethan sau capacitatea lui de a menține contactul vizual, prefăcându-se că îl giugiuleau sau că se jucau de-a bau-bau cu el. Însă n-au găsit niciodată nimic în neregulă. Ethan era un băiețel perfect fericit, perfect sănătos, dulce și calm.

Și puteai să-l giugiulești! După primul an, Jake fusese prea autist pentru giugiuleală și Wesley avea dureri prea mari și era pe atunci prea activ. Dar „Ethan cel Liniștit” juca pe termen lung. Hamul din material de blugi în care îl țineam era mereu acoperit de vopsea pentru degete și aluat de biscuiți de la activitățile noastre de la centrul de zi, dar nu-mi păsa. Oriunde mergeam, Ethan mergea cu mine.

Paisprezece

PROFESIONIST DE GRĂDINIȚĂ

Lui Michael îi place să spună că l-am băgat pe furiș pe Jake la grădiniță. Într-un fel, are dreptate.

Când, în august 2003, au început reducerile de început de an școlar, copiii din grupele mele de la Luminița arătau ca niște profesioniști de grădiniță. Chiar și copiii cu cele mai mari probleme depășeau cu mult prognozele făcute în privința lor la început. Eram sigură că eram pregătiți, întrebarea importantă era însă dacă școlile erau pregătite pentru noi.

În fiecare an înainte de începutul școlii, noii copii de grădiniță participă la un eveniment de tipul Bun Venit la Școală, unde se întâlnesc cu profesorii și își văd pentru prima dată sălile de clasă. A fost o seară mare pentru noi. Era șansa mea să trag paralele pentru Jake între toate centrele senzoriale la care lucraserăm și sala de clasă unde avea să fie în anul următor.

— Aici veți sta în timpul lucrului de grup în cerc, i-am șoptit lui Jake, iar cutia aceea e dulăpiorul tău.

A dat din cap pentru a-mi arăta că știa. Dar m-am bucurat să o cunosc pe profesoara lui, doamna Hoard. Mi-au plăcut din primul moment inteligența ei blândă și personalitatea caldă și am fost recunoscătoare pentru anii ei de experiență. Mi-am dat seama că, de-a lungul anilor, văzuse mulți copii cu diferite probleme și stiluri de învățat.

I-am spus doamnei Hoard despre diagnosticul lui Jake și am asigurat-o că eram convinsă că se va descurca. „Făcuserăm grădiniță” în fiecare seară la Luminița timp de doi ani. Ca răspuns, doamna Hoard m-a luat de umeri și a spus:

— Să-i lăsăm un pic de timp și să vedem cum merge.

Am fost recunoscătoare când am aflat că nu avea de gând să caute o scuză ca să-l lase baltă. Dar știam, de asemenea, că urma să mai aibă alți 25 de copii în grupă, toți îndreptățiți la aceeași atenție, și că răbdarea oricui are o limită. Pentru a rămâne în sistemul școlar normal, Jake trebuia să reușească.

Pentru doamna Hoard, Jake era un copil de grădiniță obișnuit. Dar direcția școlii nu era la fel de sigură. Când intram la seara de Bun Venit la Școală, directoarea mi-a ieșit în întâmpinare și mi-a spus:

— Doamnă Barnett, putem să stăm de vorbă pe hol, vă rog?

Voia să vorbească cu mine despre Programul Individualizat de învățământ (PII) pentru Jake. După ce o comisie analizează cele mai recente evaluări ale unui copil cu nevoi speciale, redactează un document care stabilește obiectivele – de învățământ, comportamentale și sociale – pe care școala le urmărește pentru el în anul în curs, inclusiv detalii precum timpul pe care copilul îl va petrece interacționând cu copiii fără dizabilități și tipul de servicii suplimentare și ajutoare de care poate beneficia în clasă. Jake era în continuare catalogat ca elev cu nevoi speciale.

La trei ani, Jake făcea mișcări repetitive, nu vorbea și nu reacționa. Nu părea că avea să vorbească, să citească sau să-și facă prieteni. Cei care îl evaluaseră atunci nu credeau că poate învăța, deci școala se aștepta ca la cinci ani să fie la fel ca la trei. Bineînțeles, nu era așa. Făcuserăm progrese uriașe din perioada petrecută la preșcoala pentru dezvoltare. Dar conducerea școlii nu știa acest lucru – încă. Nu voiam să mă cert. Toți ce-mi doream era șansa să le arăt ce putea Jake. Pentru asta, după cum spusese doamna Hoard, aveam nevoie de un pic de timp.

Deci, mi-am cerut scuze de la directoare și m-am eschivat. I-am spus că aveam un copil nou-

născut și că eram foarte ocupată în următoarele câteva săptămâni. Nu aveam niciun minut liber să stăm de vorbă până în a treia săptămână din septembrie. Tot ce voiam era ca ei să aibă timp să vadă că Jake nu mai era băiețelul din trecut. Mi-am răsfoit calendarul ultraaglomerat (centru de zi, centru de zi, prima programare la dentist a lui Wesley, iarăși centru de zi) și am stabilit întâlnirea după trei săptămâni.

La drept vorbind, îmi era *foarte* greu să găsesc pe cineva care să se ocupe de centru peste zi, iar pe cei de la școală nu i-a deranjat amânarea. Conducerea avea atâtea alți copii de evaluat, încât Jake a ajuns în partea de jos a listei. În fond, dacă lucrurile mergeau rău în clasa obișnuită, știau că puteau oricând să facă o prioritate din actualizarea Programului Individualizat al lui Jake.

Prima zi de grădiniță a lui Jake a fost o zi mare pentru toată familia. În seara aceea, Mike ne-a pregătit cina și mi-a mulțumit pentru că ni l-am readus pe fiul nostru. Apoi a venit rândul meu să fiu recunoscătoare. Una e să susții pe cineva când ești de acord cu el, dar cu totul altceva când nu ești. Știu cât de greu fusese pentru Mike să treacă prin această încercare cu mine. Crezuse până în străfundurile ființei lui că mă îndreptam spre dezastru când îl retrăsesem pe Jake de la cursurile speciale. Părerea acelor experți fusese mai puternică pentru el decât pentru mine și, cu toate acestea, Michael nu numai că îmi permisesese să-mi asum riscul, ci mă și susținuse de la început până la sfârșit.

Nimeni nu avea motive să se plângă de Jake. Când, mai târziu în septembrie, am telefonat ca să întreb dacă era nevoie să ne întâlnim pentru Programul Individualizat, directoarea a fost de acord că puteam să mai amânăm o vreme.

— E același copil? a întrebat, și glumea doar pe jumătate.

Jake nu a fost nici pe departe singura poveste de succes de la Luminița. În acea primă lună, am primit fără întrerupere telefoane de la părinți triumfători din tot statul și din afara lui, care mă sunau ca să-mi împărtășească fericirea și ușurarea lor. Copii despre care medicii spusese că nu vor vorbi niciodată nu doar că vorbeau, dar intraseră la grădinițe obișnuite. Copii care veniseră cu probleme comportamentale atât de serioase, încât părinților lor li se spusese că nu vor vedea niciodată altceva decât clasele pentru cursuri speciale își petreceau timpul în clase normale. Părinți cărora li se spusese că vor trebui să-și înscrie copiii la programe de terapie care să dureze toată ziua îi vedeau acum pe acei copii mergând la școală. Chiar și copiii cu problemele cele mai grave aveau nevoie de mult mai puțin ajutor decât îndrăznise cineva să spere. În Indiana, în acel an, au fost mulți directori de școală nedumeriți.

Eram mândră în egală măsură de comunitatea pe care o construiserăm și de copii. Nu așteptasem ca sistemul să vină să ne salveze copiii. Cu determinare și muncă grea, reușiserăm să o facem noi înșine și reușiserăm împreună.

De fiecare dată când întâlnesc un copil autist care a făcut progrese, îmi dau seama că cineva s-a luptat din greu pentru acel copil. Indiferent de rezultatul obținut – fie că știe să meargă la toaletă sau că e la gimnaziu, fie că a început de curând să vorbească din nou sau că a obținut prima slujbă, știu că cineva din spatele acelui copil a crezut în el și a luptat pentru el.

Toți părinții trebuie să lupte pentru copiii lor, nu doar părinții copiilor cu autism sau tulburări de dezvoltare. Toți părinții au de făcut alegeri dificile de-a lungul vieții copilului, deși aceste alegeri nu sunt probabil la fel de cruciale cum au fost ale mele. Că au de-a dăce cu o boală fizică sau cu un handicap, cu bătauși sau cu fete rele, cu politica unei echipe de juniori sau cu o admitere grea la

colegiu, toți părinții se confruntă cu provocări pentru copiii lor. Fiecare dintre noi are parte de durere și teamă și toți trebuie să ne facem curaj. *Luptăm* pentru copiii noștri; o facem din dragoste. Această disponibilitate este cea care, după părerea mea, ne face părinți.

Când te confrunți cu toți experții (iar părinții moderni au de-a face cu o mulțime de experți), e ușor de spus:

— Ce știu eu? Eu sunt bună doar la cratiță.

Dar cred că exemplul meu le-a permis multora dintre părinții care au venit la Luminița, mai ales mamelor, să-și urmeze inimile și ceea ce credeau că e adevărat.

Am ajuns să-mi văd intuiția maternă ca pe o busolă care arată nordul. Ignorarea ei nu aduce niciodată nimic bun. În cazurile în care acul arăta altă direcție decât cea în care voiau experții să merg, trebuia să am încredere în instinctul matern. Știu că, dacă Jake ar fi rămas la cursurile speciale, l-am fi pierdut, iar această lumină care strălucește acum atât de tare ar fi fost stinsă pentru totdeauna.

Odată ajuns la grădiniță, a devenit evident că aptitudinile lui Jake erau foarte avansate față de cele ale celorlalți copii. Cei mai mulți dintre colegii lui nu știau să citească, de pildă, și cu siguranță nu citeau manuale de științe naturale pentru școala primară. Dar ne înțeleseserăm cu Jake că nu se va da în vileag față de nimeni de la școală. Ne străduiserăm atât de tare să-l dăm la școala obișnuită, încât voiam să fie pur și simplu unul dintre copiii din clasă. Acestea fiind spuse, aptitudinile lui elementare de lectură erau de nivelul clasei a treia sau a patra când a intrat la grădiniță și bănuiesc că, dacă am fi înțeles exact ce se întâmpla în capul lui, ne-am fi dat seama că rezolva probleme de matematică și fizică de nivelul liceului sau al colegiului. Munca noastră de părinți era însă departe de a se fi terminat, pentru

că ce mai aveam de făcut, Michael și cu mine, era să-l învățăm pe Jake cum să se raporteze la lume.

Doamna Hoard s-a ținut de cuvânt: i-a dat lui Jake o șansă. Dar Jake era un copil cuminte în comparație cu alții și cred că acest lucru i-a fost de mare ajutor. Era neatent? Sigur, uneori. Dar nu deranja ora, ceea ce l-a ajutat categoric să evite radarul.

Totuși, Jake mai avea nevoie să-i dai un ghiont din când în când. La Luminița nu avusesem niciodată un rând de băieți și unul de fete separate, cum era la școală. Deci, sunt convinsă că doamna Hoard a trebuit să-i amintească cu blândețe în ce rând să se așeze, poate chiar de mai multe ori. Dar Jake nu avusese niciodată probleme de comportament, nici măcar când autismul își atinsese punctul culminant. Nu se lua niciodată la ceartă cu alt copil în curtea școlii pentru o tricicletă, genul de gâlceavă care apare mereu la grădiniță. Pur și simplu nu-i păsa. Deci în timp ce micul Devin și tovarășul lui de joacă Aidan se păruiau pentru tricicletă, Jake pur și simplu se retrăgea. Se juca bucuros (chiar dacă în tăcere) lângă Corey la masa cu lut, iar atunci când Corey întindea degetul și făcea o gaură în oala lui Jake, Jake îi lăsa pur și simplu oala și pleca. Jake nu făcea crize și nu se lua la harță. Atâta timp cât nimeni nu încerca să-i ia cărțile dragi despre stânci și sisteme meteorologice (și riscul era destul de mic), era mulțumit. Doamna Hoard îi amintea în continuare în liniște lucrurile pe care le uita uneori; cu un pic de răbdare și de ajutor, Jake se descurca cu obiceiurile noii sale clase.

În realitate, Jake avea probleme doar când se întâmpla ceva neobișnuit. Perspectiva discuției despre Programul Individualizat plutea peste capetele noastre, așa că m-am străduit din greu să-l pregătesc pentru orice schimbare față de programul obișnuit.

În fiecare dimineată îi dădeam micul dejun și, în timp ce își mânca rulada cu scorțișoară, îl avertizam cât de bine puteam în legătură cu orice anomalie care putea apărea: o plimbare în aer liber, un film special la prânz, o adunare a tuturor elevilor în sala de sport sau o zi scurtă înainte de o sărbătoare. Vedeam acele mic-dejunuri luate împreună ca pe ședințele dinainte de meci. El era fundașul-vedetă, iar eu eram antrenorul lui.

— Te rog să nu le spui celorlalți copii că Moș Crăciun nu există, îi spuneam înainte de o serbare. Chiar dacă îți dai seama că e, de fapt, domnul Anderson, te rog nu-i spune pe nume. Spune-i Moș Crăciun și prefă-te. S-ar putea să trebuiască să stai în poala lui și să-i ceri un cadou în timp ce cineva face o fotografie. În regulă?

Dacă îl pregăteai, putea tolera aceste lucruri.

Ca o ironie, nimic nu i se părea mai neplăcut lui Jake decât activitățile caraghioase concepute de școală pentru copiii de vârsta lui. Niciodată nu înțelegea acel umor trăsnit, sucit; îl nedumerea. Nu înțelegea deloc Halloweenul, de pildă, care era una dintre sărbătorile mele preferate, pentru că nu vedea ce rost are să te costumezi. De ce să te prefaci că ești altcineva? De ce să-i ceri o bomboană vecinului când aveai un dovieac plin de bomboane pe propria ta peluză?

Nu o să uit niciodată expresia lui când i-am dat vestea despre altă tradiție încetățenită la grădiniță.

— Ghici în ce o să te îmbraci mâine la școală, Jakey? În pijama!

S-a uitat la mine sincer îngrijorat că o luasem total razna.

— Nu port pijama ziua, mami. O port noaptea.

Am insistat, la fel și el.

— Nu mă îmbrac în pijama la școală, a continuat să-mi explice, răbdător în continuare. Mă îmbrac în pijama *în pat*.

Dintr-un punct de vedere, era amuzant, dar simțeam, de asemenea, că trebuia să învețe o lecție

importantă. Știu că mulți părinți ar fi cerut o scutire de participare pentru copilul lor autist. Dar, după cum spunea bunicul, nu ești scutit mereu de greutățile vieții. În schimb, trebuia să-i dăm lui Jake instrumentele necesare pentru a trece peste stânjeneală, astfel încât să funcționeze într-o lume unde uneori există Ziua Pijamalelor.

Nu e lucru stabilit că ceea ce am făcut funcționează cu toți copiii autiști, dar îl citeam un pic pe Jake și știam cum reacționase la lucruri neașteptate în trecut. Cu câțiva ani în urmă, venise cu mine la Departamentul pentru Vehicule Motorizate ca să-mi reînnoiesc permisul de conducere. Fațada era în reparații, așa că am mers prin spate, dar Jake nu voia – sau nu putea – să intre pe ușa de „ieșire”. DVM era un loc cu reguli clar delimitate. Pe jos erau săgeți care îți arătau unde să stai dacă trebuia să faci o fotografie pentru școală. Erau stâlpi care arătau la ce coadă trebuia să stai dacă aveai nevoie de buletin. Era un loc la care Jake se putea raporta și, cu toate acestea, încercam să-l fac să intre pe o ușă pe care scria clar „Ieșire”, iar el refuza.

M-am gândit că avea să trebuiască să revin după ce reparau ușa din față, dar aveam nevoie de permis. Am tras aer adânc în piept, l-am ridicat și am plonjat: am intrat amândoi pe la „Ieșire”. Și-a revenit în cele din urmă, dar acest incident mi-a arătat câte ceva din mintea lui. A intra pe ușa greșită a fost atât de greu pentru el, încât a părut că-i provoacă durere.

Adevărata răsplată s-a văzut mai târziu în aceeași zi, când mă uitam la el cum se juca pe iarbă cu Wesley. Una dintre jucăriile lui Jake era o spălătorie de mașini cu două nivele în care intrau mașinuțele Matchbox. Ambilor băieți le plăcea să se joace cu ea, dar era singura jucărie pe care nu o puteau împărți. Cum începeau să se joace, apăreau problemele. După incidentul de la DVM, mi-am dat seama de ce.

Jake băga o mașinuță prin ușa pe care scria „Intrare”, o spăla și apoi împingea mașinuța curată pe rampa pe care scria „Ieșire”, după care o parcă frumos afară. Pe Wesley îl interesa mai puțin o spălare ca la carte. El ridica mașinile prin aer și le făcea să aterizeze pe acoperiș, le împingea cu spatele cu echivalentul a 100 de kilometri pe oră, sau le arunca de pe rampă, creând o coliziune între zece mașini jos.

Faptul că Wesley nu lua regulile în serios îl înnebunea pe Jake. Așa că m-am așezat cu el și i-am explicat:

— Jake, tu ești un băiat foarte serios și întotdeauna speli mașinile cum trebuie, după reguli. Dar Wesley e un băiat caraghios. Când se joacă cu spălătoria de mașini îi place să se joace caraghios, iar când îi vine lui rândul nu e nimic rău în asta. Când îți vine ție rândul, tu poți să te joci serios. Sunt mai multe feluri în care te poți juca cu această spălătorie.

După aceea, a înțeles. Ideea că fiecare se joacă altfel și că e în regulă dacă cineva vrea să se joace caraghios când îi vine rândul a fost surprinzător de utilă când am încercat să-i explic un eveniment de tipul Zilei Pijamalelor.

M-am asigurat ca lui Jake să-i vină de fiecare dată rândul. Era un lucru extrem de important. Dacă știam că Jake avea să se confrunte cu o provocare în ziua aceea la școală, făceam tot ce puteam ca să-l asigur la micul dejun că avea să poată face ce voia mai târziu. Dacă trebuia să asiste la un film zgomotos la ora prânzului, de pildă, îi spuneam că, atunci când avea să ajungă acasă, aveam să numărăm toate monedele din camera lui. Dacă la oră venea o profesoară suplinitoare, când ajungea acasă putea să facă cel mai mare și mai greu puzzle de 5 000 de piese din casă sau făceam o plimbare și ne uitam la numerele de înmatriculare cât timp voia.

Aceste promisiuni nu erau mită, de genul „Fă asta și-ți dau o bomboană”. Nu ar fi funcționat. Mesajul era: „Descurcă-te cu asta – s-ar putea să nu-ți fie ușor – și mai târziu, îți promit, vei putea fi tu însuși”.

Jake avea la fel de mult timp la dispoziție pentru a face lucrurile care erau importante pentru el, ca și spre a face lucrurile importante pentru alții, pentru mine sau pentru școală. Nu-i spuneam că nu avea voie să facă puzzle-uri. Avea voie, cât dorea, dar doar după ce se ducea în pijama la școală. Trebuia să facă față zilei, dar nu trebuia să se schimbe pentru a o face.

Cincisprezece

TREI LITERE

Se spune că Dumnezeu nu îți dă niciodată mai mult decât poți duce și nu ne-am minunat cât de lipsit de probleme și de dulce fusese Ethan în primul an, nu ne-am gândit la acest lucru.

Eu nu stăteam grozav cu sănătatea. Nu mi-am luat niciodată mai mult de trei zile libere după nașterea fiecăruia dintre băieți pentru că la centrul de zi erau foarte mulți copii cu nevoi speciale. Faptul că nu mă odihneam însemna că vindecarea după operația abdominală pe care o suferisem la sfârșitul sarcinii era foarte lentă și dureroasă, în plus, în toamna de după nașterea lui Ethan, când Jake a început grădinița, am început să am accese teribile, orbitoare de durere pe o parte a feței. Aceste episoade mă blocau cu totul. Simțeam ca și cum mii de ace încinse mi-ar fi fost înfipite într-o parte a orbitei ochiului și în jos, pe toată fața. Mai rău era că nu părea să existe o cauză. Chiar și o pală rece de vânt putea da naștere unui acces.

Eram, de asemenea, epuizată tot timpul. Acest lucru măcar era de înțeles. Toată lumea e obosită în timpul primelor șase luni de viață ale unui bebeluș. Dar indiferent de cât de devreme mă culcam (în cele mai multe seri imediat după băieți) și indiferent de câte vitamine luam, nu reușeam să recuperez odihna.

În dimineața Crăciunului m-am trezit atât de obosită încât abia am putut să mă dau jos din pat. Când am ridicat aparatul nostru foto digital micuț ca să le fac băieților fotografii când desfaceau darurile, mi s-a părut un efort aproape supraomenesc.

Mai târziu în cursul dimineții, m-am dus în bucătărie să fac omletă pentru micul dejun. Am scos cartonul de ouă din frigider și mi-am zis: „O să trebuiască să mă așez ca să sparg ouăle astea”.

Mi-am tras un scaun și m-am așezat și mi-au venit două gânduri.

Primul a fost: „Opa, trebuie să mă așez ca să fac niște ouă?”

O zi obișnuită pentru mine însemna să alerg după doisprezece copii timp de cel puțin treisprezece ore, de obicei cu un bebeluș într-un ham pe care-l țin la piept și altul lipit de mine. Când conduci un centru de zi, nu ai nevoie de abonament la sală; de obicei, până la 7:30 seara, când copiii pleacă acasă, nu ai nicio pauză. Așa că faptul că nu aveam energie să bat niște ouă era cel puțin ciudat.

Al doilea gând a fost: „Hm, interesant, nu pot să mișc brațul stâng”.

Nu era înfricoșător sau dureros, ci pur și simplu o realitate. Nu-mi mai puteam mișca brațul – sau orice altceva de pe partea stângă.

Am rămas acolo o vreme până când a venit Michael, m-a cărat la mașină și m-a dus la spital. La 30 de ani, avusesem un accident vascular.

În timp ce așteptam la spital în ziua aceea, mi-am dat seama că eram disperată să ajung înapoi acasă. Dacă nu eram acolo, cine avea să facă ce era de făcut? Îl îndrumam pe Jake zi de zi înainte de grădiniță, iar acele descrieri ale zilei nu erau sarcini pe care să le pot delega altcuiva. Îl aveam pe Wesley care risca să se înece și să moară dacă cineva îi dădea vreun lichid care nu fusese îngroșat și care încă nu se putea mișca singur – ca să nu mai vorbim că trebuia să coordonez programul tuturor terapeuților lui. Și îl aveam pe bebelușul meu nou-născut, Ethan, care avea nevoie de mama lui.

În noaptea aceea mi-a fost tare teamă. Ce avea să se întâmple cu copiii – cu toți – dacă eu nu eram acolo? Dacă un îngrijitor fără experiență îi dădea lui Nancy, unul dintre copiii din centrul de zi din acea vreme, medicamentele greșite (sau, mai rău, dacă uita să-i dea o doză), fata putea foarte bine să

facă un atac de apoplexie care să-i fie fatal. Ben cel autist era un fugar, ceea ce însemna că, în momentul în care îți luai ochii de la ei, dădea fuga la ușă. Dacă nu-l supravegheai permanent, dispărea într-o clipită. (Mulți copii autiști mor așa.)

Apoi mi-a venit alt gând înfricoșător: dacă mai făceam un atac? Dacă nu mă mai trezeam? Ce avea să se întâmple cu băieții și cu Michael?

În acea noapte, în loc să dorm, am stat și le-am scris fiilor mei scrisori. Începeau ca liste ale tuturor momentelor minunate și obișnuite de care voiam să-și aducă aminte: cum ne lăsaserăm degetele să se plimbe prin apă în spatele bărcii în care vâsleam pe lac, cum deveneam lipicioși de la prăjiturile pe care le făceam în curtea din spate, cum ne ghemuiam să vedem un film sub o pătură pufoasă, având un bol imens de floricele...

Dar când am terminat, scrisorile se transformaseră într-un catalog al tuturor lucrurilor care îmi plăceau la ei. Le ceream să-și folosească talentele ca să se ajute unul pe celălalt. Îi ceream lui Jake cel atent și grijuliu să aibă grijă de fratele său impulsiv: „Lasă-l pe Wes să-și ia un Maserati. Dar ai grijă să-și asigure și o pensie”. Îi ceream lui Wes cel iubitor să se asigure că Jake se distra și să fie alături de fratele lui în ziua iminentă în care calculele meticuloase ale lui Jake nu aveau să iasă perfect. Lui Ethan i-am scris pur și simplu: „Nu te teme niciodată să fii tu însuți. Află ce îți place să faci și fă-o”.

M-am culcat în cele din urmă la ora patru dimineța, plină de un sentiment profund și statornic de liniște. Dacă nu aveam să fiu în preajmă să-i ajut pe fiii mei să fie ei înșiși, cel puțin aveau să aibă scrisorile.

După cum se vede, m-am trezit a doua zi și viața noastră cea nouă a început.

Chiar după ce am avut voie, în cele din urmă, să merg acasă, starea mea a necesitat o adaptare

majoră din partea tuturor. Aveam, practic, partea stângă paralizată. Îmi curgea saliva pe acea parte, nu puteam să apuc lucruri cu mâna stângă și îmi târam piciorul stâng. Adesea, Michael trebuia să mă susțină ca să pot merge.

Îmi stăteau pe limbă cuvinte obișnuite ca „mașină” sau „canapea”, dar nu puteam să le rostesc. Uneori le înlocuiam cu altele, total nepotrivite pentru ce voiam să spun:

— Cumpărăturile au rămas în portbagajul liftului.

Sau:

— Ți-ai luat mâncarea din dulap, Jake?

(Jake fiind Jake, se ducea conștiincios și se uita după sandvici în dulap.)

Cu toate programările la medic, Mike a devenit mâinile și picioarele mele. A trebuit să-și ia liber și de la muncă pentru a mă ajuta cu centrul de zi, dar și de acolo a primit vești cumplite. Cel care îi era de multă vreme șef și mentor fusese diagnosticat cu cancer la plămâni în fază avansată. (Avea să mai trăiască doar câteva luni.) Tom fusese unul dintre primii oameni din viața profesională a lui Mike care îi intuise potențialul și îl încurajase. Era o figură paternă pentru Mike și modelul lui. Pierderea lui Tom avea să fie o lovitură emoțională răvășitoare pentru el.

A avut, de asemenea, din păcate, și consecințe practice. În locul lui Tom a venit un bărbat mult mai tânăr, care îi simpatiza mai puțin pe cei pe care îi încurajase Tom. Așa că, într-un moment în care Mike avea nevoie de o mare flexibilitate și de multă generozitate la serviciu, era îngrijorat că își va pierde locul de muncă. Pe lângă faptul că mă ajuta cu centrul, mă ducea la medic și mergea la muncă, Mike se ducea în continuare de două ori pe săptămână la spitalul pediatric cu Wesley pentru a continua acvaterapia. Și se ocupa de gospodărie, făcea toate lucrurile pe care eu le făcusem întotdeauna, cum ar fi cumpărăturile, gătitul și

spălatul. Eu îi puteam da instrucțiuni de pe canapea – iaurtul ăsta, nu ăla –, dar nu-puteam să conduc sau să fac cumpărături sau orice altceva care i-ar fi fost de ajutor. Era pe cont propriu.

În ochii mei, în acea perioadă Michael a fost un supererou. Eu avusesem la dispoziție ani de zile ca să mă adaptez la centrul de zi, la noii copii cu nevoi speciale care veneau în plus, la rigorile extreme ale programului terapeutic. Aveam o experiență de o viață cu gospodăria. Michael nu avusese parte de nimic din toate acestea. Și, cu toate acestea, nu-mi venea să cred cât de puternic și de răbdător era. Mă uimea energia lui. Faptul că eram slăbită fizic mă făcea să fiu și mai recunoscătoare – atât de Michael, cât și *pentru* el – în fiecare zi.

Dar era prea mult. Pe atunci niciunul dintre noi nu o știa, dar Michael se îndrepta spre o criză personală. Totuși, nu cred că programul istovitor, oricât de solicitant ar fi fost, l-a doborât. Era mai mult de atât.

Mike înțelegea cu siguranță gravitatea autismului lui Jake și cât de bolnav era cu adevărat Wesley, dar reușise mereu să se detașeze de rutina chinuitoare de fiecare zi urcându-se în mașină și mergând la muncă. Ceva legat de faptul că trebuia să ducă greutatea zilei– zilei *mele* – l-a făcut să înțeleagă realitatea vieții pe care o trăiam acasă de cinci ani încoace cu o forță teribilă. Nu stătuse niciodată să reflecteze cu ce ne confruntam, să se gândească la șansele atât de mici. Fiecare zi era o luptă dintr-un război pe care nu păream nici pe departe să-l putem câștiga. Ce ar fi putut să se întâmple ca să schimbe situația?

Când l-am născut pe Jake, Michael a jurat solemn că avea să aibă grijă de mine. Cred că a luat jurământul acela mai în serios decât jurămintele pe care ni le făcuserăm când ne-am căsătorit. Lângă patul meu în acea zi, mi-a spus că avea să facă tot ce-i stătea în putere ca eu să fiu

fericită și liniștită, indiferent ce avea să se întâmple. Și așa făcuse. Mă susținuse cu autismul și tratamentul lui Jake, când medicii ne spusese că era posibil ca Wesley să moară și în incertitudinea istovitoare de la Luminița. Dar acum mă prăbușeam sub ochii lui, iar în mintea lui acest lucru însemna că își încălcase promisiunea. Într-un fel sau altul, mă dezamăgise și simțea că eșuase.

Tensiunea dinăuntrul lui creștea, dar nu mi-am dat seama de acest lucru decât într-o seară de iarnă, după ce băieții se culcaseră. Stăteam pe canapea și ne uitam împreună la televizor; eu chiar ațipisem un pic. Dintr-odată, Mike a spus, cu vocea frântă:

— Nu pot să rezolv asta.

Apoi s-a ridicat, și-a luat cheile de la camionetă și a plecat.

Habar n-aveam ce se întâmpla. Nu ne certaserăm. Ba chiar simțeam că nu fuseserăm niciodată atât de apropiați, în plus, începusem să mă simt mai bine fizic. În acel moment, puteam să merg singură și începusem încă o dată să iau parte la activitățile cotidiene.

Îmi era foarte frică. Străzile erau înghețate și umede, iar Mike păruse atât de instabil și derutat când plecase, încât îmi făceam griji că nu putea să conducă. Panicată, l-am sunat pe fratele meu, Ben, să se ducă să-l caute. Abia după ce am închis telefonul, gravitatea situației m-a izbit: Michael plecase și nu știam dacă avea să se mai întoarcă vreodată.

Mama a venit la mine și împreună le-am telefonat tuturor prietenilor lui Michael ca să vedem dacă știa cineva unde era. Niciunul dintre ei nu-l văzuse sau nu auzise de el. Știam că nu aveam bani pentru o cameră de hotel, deci varianta aceasta era exclusă. Ben a mers cu mașina prin zonă, căutându-l pe Mike toată noaptea. La trei dimineața nu aveam încă niciun semn de la el. Ben a început să se uite prin șanțuri și râpe după vreo

urmă a mașinii, iar mama a luat telefonul din camera alăturată și a sunat la toate spitalele locale. Eu stăteam pe canapea și beam cană după cana din ceaiul de plante pe care mi-l făcuse mama.

Când s-a întors Ben, tocmai răsărea soarele. M-a îmbrățișat și mi-a spus încetisor:

— Am căutat peste tot. S-ar putea să nu mai fie prin zonă, Kris. Cred că trebuie să acceptăm că e posibil să nu se mai întoarcă.

Nu puteam accepta acest lucru și l-am convins pe Ben să mai dea o tură cu mine în timp ce mama stătea cu băieții. În cele din urmă, am dat de Fordul Cougar al lui Mike în parcare a unui hotel, chiar lângă casa noastră. Stătuse toată noaptea acolo, în frigul crunt, la mai puțin de un kilometru de casă. Tremuram și șchiopătam rău când am coborât din mașina lui Ben și m-am apropiat de Ford. Ben a așteptat în camionetă, cu privirea în altă parte, ca să avem câteva momente pentru noi.

Fusesse o noapte lungă și avusesem mult timp să mă gândesc la motivele pentru care Mike ar fi putut să plece, în primul și în primul rând, era invaliditatea mea. Nu fusesem invalidă când se însurase cu mine, dar acum, cu gura din care îmi curgea saliva pe o parte, incapabilă chiar și de o îmbrățișare cu ambele brațe, poate îi păream grotescă. Însă, din momentul în care i-am văzut expresia de teamă pe chip, am știut exact ce îl făcuse să cedeze. Aproape auzeam ce gândise stând toată noaptea aceea lungă, singură și rece în camioneta lui: „Ți-am promis să am grijă să fii sănătoasă și fericită și nu pot să fac nici măcar asta. Dacă nu reușesc să te fac să te simți în siguranță, am eșuat complet”.

Mike fusese totdeauna cel curajos, cel calm, cel care făcea ca totul să fie bine. Dar atunci trebuia să fiu eu aceea. M-am urcat pe bancheta din față, l-am luat în brațe și i-am spus:

— Mergem acasă.

Și asta am făcut. După acea noapte, relația noastră s-a schimbat. Nu mă gândeam că am fi putut fi mai apropiați decât eram deja. Nu credeam că există vreun lucru pe care să nu-l știu despre el. Dar poate că nu înțelesesem cu adevărat dimensiunea implicării lui pentru familie și pentru mine. Când ne căsătoriserăm, eram străini. Toate încercările prin care trecuserăm nu ne îndoiseră. În ciuda tuturor probabilităților, eram în continuare împreună, încă îndrăgostiți nebunește. Dar, după acea seară, a părut că în sfârșit *chiar* știam tot ce era de știut unul despre celălalt. În sfârșit, înțeleseserăm amândoi: nimic din lumea asta nu ne putea despărți.

După vreo lună și ceva, un medic m-a diagnosticat în sfârșit cu lupus, o tulburare cronică autoimună. Sună ridicol când spun că a fost ușurare să aflu că aveam o boală degenerativă și debilitantă incurabilă, dar e adevărat. Acum aveam o explicație pentru sănătatea mea șubredă: nevralgia mea cumplită care mă făcea să am senzația că cineva îmi înfipsea ace încinse în față, faptul că până și o răceală obișnuită mă afecta foarte tare și, bineînțeles, de ce făcusem accident vascular așa de tânără. Medicul meu mi-a explicat chiar că lupusul dă înapoi vara și e mai agresiv când e frig, acesta fiind motivul pentru care simptomele mele deveniseră mai intense pe măsură ce iarna era mai înaintată. Diagnosticul explica și sarcinile mele dificile. Propriul meu sistem imunitar încerca să respingă copiii. Era o minune că reușisem să-i nasc pe toți.

Diagnosticul l-a ajutat și pe Mike să nu mai fie atât de încordat din cauza jurământului că va avea grijă de mine. Știa că nu poate să mă vindece de lupus.

Astăzi, Michael continuă să facă toate acele lucruri mici care îmi fac viața, cu tot cu boală, mai ușoară, cum ar fi să facă o cafea fără să-i spun eu sau să-mi aducă un pahar de apă cu gheață când

mă așez să mă uit la televizor. Știu că, atunci când se duce la magazin, alege coada la care să se așeze dacă la casa respectivă au ciocolata mea preferată, Rolo. Nu poate opri iarna să vină, dar poate să se asigure că am o pereche de cizme îmblănite, ca măcar la picioare să-mi fie cald.

Și da, îmi aduce în fiecare săptămână trandafiri. Casa noastră e plină de trandafiri uscați – pe dulapurile din bucătărie, la colțul scărilor, în vase puse peste tot. Și, cu fiecare buchet nou, sunt și mai recunoscătoare pentru ce înseamnă aceste flori pentru Michael și pentru mine.

Şaisprezece

JELEURI

Revenirea după un accident vascular este lentă. Durează mult să-ți recâștigi puterile. Până în ziua de astăzi, când sunt foarte obosită sau mă simt rău, nu am o priză prea puternică la mâna stângă și îi chem adesea pe băieți să ridice greutate mari sau cărți.

În anul de după accidentul meu, viața noastră s-a întors treptat la normal sau la ce era normal pentru noi în acea vreme. Michael a plecat de la Target și și-a găsit un nou serviciu la Circuit City^[23]. Ethan cel liniștit și-a continuat dezvoltarea normală. A vorbit la timp, a mers la timp și (poate cel mai important lucru pentru mine) a rămas drăguț. De fiecare dată când atingeam una dintre acele borne ale copilăriei, suspinam în tăcere de ușurare.

Dar vestea cea mare era legată de Wesley. Terapia acvatică funcționase în continuare, așa că trupul lui micuț țeapăn era mult mai flexibil. Prin urmare, se putea mișca mai ușor și, în cele din urmă, în jurul vârstei de trei ani, a început să meargă.

Și apoi a alergat și a sărit, și a sprintat, și a făcut salturi, și a căzut. Odată ce a putut să se miște, Wes nu s-a mai dat pur și simplu jos din pat dimineata; sărea din el ca Tigger din *Winnie-the-Pooh* și de obicei agăța și o mobilă sau pe unul dintre frații lui. Dacă-l rugam să-mi aducă o rolă de scotch din bucătărie, se transforma în mașină de curse, scârțâia la colțuri, cu două roți în aer.

Deodată, toată casa s-a transformat într-o cursă cu obstacole pentru sporturi extreme. Wesley nu putea să treacă pe lângă canapea fără să sară pe ea, pe lângă un raft de cărți fără să se cațare pe el, pe lângă o scară fără să sară deodată ultimele șase trepte. Wesley nu era niciodată singur în cameră

mai mult de zece secunde fără să se audă deodată o izbitură. Fiul nostru mijlociu se pusese deodată în mișcare, iar Mike și cu mine nu puteam decât să râdem de năzdrăvăniile lui. Ne-am obișnuit cu inevitabilele tăieturi și zgârieturi și vânătaii (și cu câte o vizită la urgență). Ce altceva puteam face? Wes avea de recuperat o grămadă de timp pierdut și nimic din lumea asta nu-l putea încetini.

Și lui Jake îi mergea foarte bine. Când a terminat grădinița, tuturor le era clar că fusese integrat cu succes. Școala îl urmărise permanent, în așteptarea unei rupturi sau a unei crize inevitabile, dar acestea nu au avut loc. În ultima zi de școală, aveam un motiv în plus de mândrie, în afară de reușita individuală a lui Jake, oricât de importantă ar fi fost aceasta. Poate, măcar un pic, schimbaserăm mentalitățile oamenilor despre autiști.

În particular însă, recunoșteam că mai aveam teren de recuperat. Conversația cu Jake era unul dintre blocaje. Când îi întrebai ce s-a întâmplat la școală într-o zi, cei mai mulți copii spun: „Nimic”. Dar știam că *în cele din urmă* acei copii vorbeau cu părinții lor. De fiecare dată când Michael îl lua pe Wesley cu el, să pună benzină de exemplu, auzeam povești despre acest lucru timp de săptămâni întregi – descrieri detaliate ale tipurilor de mașini pe care le văzuseră, despre tunsoarea ciudată a casieritei, despre acadeaua pe care i-o dăduse.

Cu Jake nu era la fel. În fiecare zi când se întorcea acasă în clasa întâi, Jake mă lua de mână și mergeam să citim plăcuțe de înmatriculare până la cină. Dacă îl întrebam cum fusese la școală, îmi recita programul: lucru în grup, apoi lectură, apoi prânzul. Dacă Jake ar fi fost singura mea sursă de informații, n-aș fi știut numele niciunuia dintre colegii lui și cu atât mai puțin ceva despre ei. Ducea expresia „fapte, doar fapte” la un nivel absurd. Putea să-mi spună, de pildă, că elevii se

întorseseră cu șapte minute mai târziu din pauză, dar nu și că întârziaseră pentru că unuia dintre colegii lui îi cursese sânge din nas.

Eram un pic tristă că nu aveam mai mult acces la lumea lui, mai ales când vedeam cât de multe subiecte de discuție aveau alți părinți cu copiii lor. Într-o după-amiază, la farmacie, am dat peste o mamă al cărei copil era în clasă cu Jake și am stat un pic de vorbă.

— O, ce zici de cearta aia de la locul de joacă? Am auzit că tatăl lui Elias a venit să-i spună directoarei că Jeremy îi îmbrânțește pe ceilalți. Nu-i așa că Oliver și Madison sunt drăguți când se țin mereu de mână? Păcat că familia ei se mută la Chicago la anul.

De unde Dumnezeu știa toate lucrurile astea? Ratasem o ședință cu părinții? Exista vreun buletin informativ?

— O, de la Caitlin – e așa o vorbăreață, a spus femeia.

S-a întors către Jake, care stătea în spatele căruțului meu și citea o carte despre formațiunile noroase.

— Caitlin mi-a spus că stai foarte mult în colțul cu puzzle-uri și că îți alegi mereu cărți despre vreme și stânci în marțea în care mergeți la bibliotecă. E adevărat?

Jake nu a răspuns nimic, bineînțeles, și pentru odată nici eu nu aveam mult mai multe de spus decât fiul meu. Această femeie obișnuită părea să știe mai multe despre ce și cum se întâmpla la școală cu Jake decât mine. Când l-am pus pe Jake alături de cumpărături pe bancheta din spate a mașinii, mă simțeam un pic înfrântă. Din fericire, nu-mi stă în fire să rămân așa prea mult timp. Într-o bună zi, o știam, Jake avea să vorbească cu mine.

Deși școala mergea bine, încă îl îndrumam pe Jake dimineața ca să se descurce cu anomaliile zilei ce urma. Nu-l puteam pregăti pentru orice, așa că mă concentram să-i pun la dispoziție

instrumentele de care avea nevoie ca să se adapteze pe loc.

În clasa întâi, chiar în preajma Halloweenului, învățătoarea lui Jake a umplut un borcan imens cu jeleuri portocalii și negre și le-a spus elevilor că cine ghicea numărul lor corect putea să plece cu borcanul acasă. Jake, bineînțeles, calculase volumul cutiilor de cereale de mic. Singurul detaliu de care nu era sigur era cât spațiu lăsase învățătoarea la gura borcanului sub capac. Dar era încredincios că se apropiase de răspunsul corect, cu o aproximație de douăzeci de jeleuri.

Nu a funcționat. Numărul anunțat a fost mai mic – mult mai mic – decât sugerase formula lui Jake, iar borcanul de jeleuri a fost luat acasă de un copil care a strigat vesel că spusese un număr la întâmplare.

Când a ajuns acasă, Jake era scos din minți. Nu l-am putut consola nici când i-am promis că o să-i cumpăr tot magazinul de jeleuri. Bineînțeles, nu *bomboanele* îl supăraseră, ci *calculul*. Am crezut că o să înnebunească de la jeleurile acelea. Nu a mâncat și nu a făcut nimic în acea seară decât să verifice și să răsverifice numerele, convins că exista o explicație rațională pentru greșeala atât de mare pe care o făcuse.

A doua zi, și-a dat seama că *exista o* explicație rațională. Profesoara pusese un ghem de folie de aluminiu în mijlocul borcanului. Poate nu voise să cumpere atâtea jeleuri sau nu voise să-i dea unui singur copil atât de multe bomboane. Dintr-un motiv sau altul, măsluise jocul, astfel încât ecuațiile lui Jake nu funcționaseră – neintenționat, firește, pentru că cine oare ar fi bănuț că un copil de clasa întâi avea să folosească o ecuație pentru a calcula volumul unui borcan de jeleuri? Dar Jake era foarte supărat.

Incidentul cu jeleurile, așa cum i s-a spus la noi în casă, a fost momentul când i-am spus un lucru

pe care l-am repetat de atunci copiilor mei și tuturor copiilor cu care am lucrat.

— Știu că ești supărat, i-am spus lui Jake, dar există o scară. Când îți moare cineva drag, e zece pe această scară. Când e zece, ai tot dreptul să o iei razna. Ba chiar ai dreptul să faci mai mult de atât. Poți să te târăști în pat și să stai acolo și eu o să-ți dau șervețelele. Dar scara mai are și un alt capăt, și acolo e borcanul de jeleuri. Nu e ca și cum cineva și-ar rupe un os sau și-ar pierde brațul. E un borcan plin de bomboane pe care putem să le cumpărăm și noi de la magazin. E doi pe scară, și la un eveniment de nivelul doi trebuie să ai o reacție de nivelul doi, nu de nivelul zece.

Folosesc această explicație ca să-i ajut pe copii, mai ales pe cei autiști, să dobândească o perspectivă.

— Cineva își face praf mașina/ Te rod pantofii. Care dintre acestea e un zece? întreb. Când e cazul să ai o reacție de zece, fă-o, în orice caz. Dar nu poți să irosești un zece pentru că eticheta de la tricou te gădilă pe gât.

Uneori, Jake avea nevoie să-i amintești să aibă o reacție de nivelul doi la un eveniment de nivelul doi. Dar, în general, faptul că își putea verifica atitudinea socială pe baza unor reguli îl ajuta să reacționeze cum trebuie. A fost un lucru atât de eficient, încât lumea a început să mă întrebe dacă Jake se vindecase de autism. Nu se vindecase, bineînțeles, și nu se va vindeca niciodată. Autismul lui Jake e un lucru cu care trebuie să se descurce în fiecare zi. Mereu există câte un eveniment care are potențialul să-l transforme în „Rain Man complet”, cum spunem noi în familie.

Însă Michael și cu mine încercăm să-i dăm instrumentele de care are nevoie pentru a face alegerile corecte și, în general, reușește.

Mergeam la Barnes & Noble aproape în toate după-amiezile de sâmbătă. Wes și Jake aveau voie să-și aleagă două cărți pe săptămână, orice voiau

(deși încă îi îndrumam spre secția de reduceri), și apoi luam cu toții o gustare la cafenea și ne uitam la ce cumpăraserăm. Indiferent de câte cărți am citit, totdeauna am un sentiment deosebit când deschid o carte nou-nouță și am o după-amiază întreagă să mă pierd în ea. Era o mare plăcere să împărtășesc acest sentiment cu băieții mei.

Jake, după cum era de așteptat, alegea mereu cărțile cu informații concrete. Dacă o carte era plină de cronologii, hărți, grafice și diagrame, Jake o voia. O istorie a marilor oameni de știință era una dintre preferatele lui, iar *Istoria cronologică a lumii* o alta. Dar nimic nu depășea manualul de știința mediului pentru colegiu.

Am ajuns să înțeleg că Jake învăța date pe de rost pentru a se calma și a se alina. Faptul că citea liste de date avea același efect asupra lui ca urmărirea unui episod de jumătate de oră dintr-un serial de comedie sau lectura unei reviste mondene sau de modă pentru una dintre prietenele mele. La fel cum experiența cu sora mea, Stephanie, mă ajutase să văd talente și daruri acolo unde alții vedeau defecte, am înțeles ce-l alina pe Jake privind capriciile soțului meu.

Și Michael învăța pe de rost diverse lucruri ca să se relaxeze. Întrebă-l cine a jucat într-un film obscur din anii 1970 sau cine a jucat la prima bază pentru Cardinals în 1983 și îți va răspunde fără ezitare, iar apoi îți va spune ce au făcut de atunci acel actor și jucătorul de baseball. Când lucra pentru Target, i se spunea „the Mike”. În vara pe care și-a petrecut-o descărcând marfă, a învățat pe de rost toate codurile de produse din magazin. Așa că, mai târziu, dacă un produs nu avea eticheta cu prețul pe el, în loc să-l caute în registru, ceilalți angajați spuneau prin stație:

— Mike? Șamponul cu nucă de cocos?

Spre marea mea enervare, nu l-am văzut niciodată să greșască un răspuns la *Jeopardy!*^[24] și am refuzat categoric să mă mai uit la emisiune cu

el până când nu se ducea în platou și câștiga. Așa că faptul că îl vedeam pe Jake ghemuit peste o listă de exoplanete sau asteroizi nu mi se părea așa ciudat cum i s-ar fi părut altui părinte.

Iar lucrurile care îl interesau pe Jake erau și foarte diverse. Citea orice carte despre istoria Americii pe care putea pune mâna. Foamea de informație a lui Jake părea fără limite, iar memoria lui, din câte ne dădeam noi seama, era inepuizabilă. Jake știa să-ți spună că James Buchanan, sărac și necunoscut, fusese al cincisprezecelea președinte al Statelor Unite și îți spunea și datele mandatului său, data nașterii, cu cine se însurase și când murise. Știa din ce stat era Buchanan și ce procentaj de voturi avusese în colegiul electoral.

Era avid după manualele cu teste. (Și a rămas așa. Cred că sunt singura mamă din lume care trebuie să-l consoleze pe fiul ei când lui i se amână un examen.) Îmi amintesc ziua în care a descoperit la librărie secțiunea cu cărți pregătitoare pentru teste. ACT!^[25] PSAT!^[26] SAT!^[27] MEAT!^[28] GMAT!^[29] LSAT^[30]. Pagini întregi de exerciții numerotate, și multe dintre ele de matematică! M-a privit cu reproș, de parcă i-aș fi ascuns cu bună știință acest deliciu. Cartea lui preferată în clasa întâi era un manual pregătitor pentru GED^[31]. Nu-l interesau deloc capitolele despre limbaj, deci nu sunt sigură dacă ar fi trecut întregul test, dar, la sfârșitul aceluia an, rezolva perfect testele de matematică.

Ciudat, cei de la școală nu păreau să observe toate aceste nebunii pe care le făcea Jake. Sau, dacă le observau, nimeni nu spunea nimic. La începutul clasei întâi, copiii au primit un mare caiet de probleme de matematică cu material de lucru pentru tot anul. Jake a rezolvat tot caietul în primele două zile de școală. Profesoara știa ce făcuse și i-a spus că poate să stea într-un colț și să citească la ore.

În loc de aceasta, el și-a creat propriul limbaj matematic vizual, cu ajutorul căruia îi învăța pe ceilalți copii. Acest limbaj se folosește de culori și forme pentru a reprezenta cifrele și de combinații între cele două pentru a reprezenta ecuații. Imaginați-vă o încrucișare între un abac și un caleidoscop și o să începeți să înțelegeți. Acum așază folii transparente de diferite culori și forme pe o casetă de lumină, dar pe atunci avea mii de foi de hârtie de lucru, decupate meticulos în forme care puteau fi puse una peste alta, astfel încât să poată face calcule complexe. Dar nimeni, nici măcar Jake, nu ne-a pomenit mie și lui Michael că, practic, sărise o clasă la matematică.

Uitându-mă prin hârtii vechi, am descoperit câte ceva din ce lucrase Jake pe atunci. (Nu-mi mai aminteam, dar când ceilalți copii desenau un pătrat cu un triunghi peste el pe post de casă, Jake își folosea creioanele colorate ca să deseneze modele de centrale hidroelectrice mai eficiente.) Într-una dintre acele cutii, am găsit un caiet al lui Jake din clasa întâi. Învățătoarea le dăduse o temă pentru toată săptămâna: ce ai face dacă ai fi președinte?

Una dintre însemnările lui Jake din acea săptămână este: „Dacă aș fi președinte, le-aș spune oamenilor să lase New Orleans. De asemenea, dacă aș fi președinte aș construi New Orleans altundeva. Și chiar l-aș pune pe un arhitect să deseneze și să construiască un parc de distracții. Când el sau ea ar fi gata, m-aș duce la parcul de distracții. M-aș distra”.

Pe atunci m-am gândit că acel „el sau ea” era cel mai drăguț lucru. După câteva pagini din acel caiet de clasa întâi, este o altă însemnare: „Dacă aș fi președinte, m-aș duce în Florida și i-aș avertiza pe oameni de uragane”. Nu ne-am mai gândit nici la acest lucru. Nu era o noutate pentru noi că Jake era obsedat de climatologie și schimbări climatice. Interesul lui pentru vreme e în continuare subiect de glumă la noi în casă. Mereu spunem că Jake n-o

să-și amintească ce a mâncat de Crăciun cu un an înainte, dar va ști și la 80 de ani câtă zăpadă căzuse. (Nu-și amintește numele niciunuia dintre colegii lui de grădiniță, dar poate descrie în detaliu ploaia torențială care l-a făcut să se adăpostească în casa scării în timp ce aștepta autobuzul în chiar prima zi.)

Bineînțeles, ce-mi sare acum în ochi este că acea însemnare este din ianuarie 2005, cu șapte luni înainte ca uraganul Katrina să devasteze sudul Statelor Unite.

Şaptesprezece

PEȘTERĂ PENTRU UN BĂIAT

În clasa a doua, Jake se descurca foarte bine la școală. Dar îi simțeam mereu autismul ca pe o umbră pe fundal, cu puterea de a ieși la iveală și de a-l înhăța din nou pe copilul meu – dacă o lăsam. Deci, la fel cum i-aș fi luat lui Jake un meditator dacă ar fi avut probleme la matematică sau la citire, am simțit că trebuia să mă asigur că avea prieteni. Pentru aceasta, aveam nevoie de un pic de ajutor.

Mie îmi *place* Halloweenul. Îmi place la nebunie. Michael mă necăjește mereu cu lucrurile ieșite din comun pe care le fac (și cu lucrurile ieșite din comun pe care îl pun pe el să le facă) pentru a face sărbătoarea specială. E un lucru cunoscut în cartierul nostru că, dacă stai pe loc o vreme, o să te decorez sau o să te îmbrac într-un costum. La primul Halloween al lui Jake, de pildă, nu doar că i-am făcut un costum întreg de dovleac, dar am transformat și mica noastră căruță roșie într-un dovleac plutitor. L-am pus pe Jake în costumașul lui de dovleac în căruța-dovleac, am pus un dovleac lanternă și câțiva dovlecei drăguți lângă el și am târât alaiul după mine prin tot cartierul.

În anul în care Jake era în clasa a doua, m-am dus cu mașina la o fermă din apropiere să iau câțiva dovleci pe care să-i putem scobi și transforma în lămpi, cu copiii de la centrul de zi. Pe drumul de întoarcere, am trecut pe lângă casa vecinei noastre și am avut o strângere de inimă când i-am văzut pe băieții ei – avea șapte – în curte, jucând fotbal cu câțiva dintre copiii de pe stradă.

Când am ajuns la noi acasă, am oprit motorul și am rămas în tăcere pe alee, privindu-l pe Jake. Și el era afară, însă contrastul între casa noastră și cea

a vecinei era deplin. Una dintre activitățile preferate ale lui Jake din acel an era să construiască figuri geometrice multidimensionale – cuburi, sfere, cilindri, conuri și, bineînțeles, mult iubitele lui paralelipiede – din obiecte găsite prin casă. Șervețele folosite, bucățele de lemn din jocuri, bețișoare cu vată, bețișoare pentru construcții miniaturale – toate erau bune. În acea seară tocmai aranja câteva forme pe peluză și le alinia ordonate în fața gardului.

Am coborât din mașină, m-am dus în casă și am pus niște apă la fiert pentru paste. Apoi am petrecut cu Jake câteva minute în lumina de apus a toamnei și am decorat peluza împreună – el, cu figurile lui geometrice multidimensionale, eu, cu pânze de păianjen și tărtăcuțe (și poate și cu o mașină de fum și una sau două fantome care țipau). Când am auzit-o pe vecina mea cum își chema copiii la cină, mi-a venit o idee.

Voiam ca Jake să aibă prieteni, dar știam că nu-l puteam trimite să joace fotbal cu băieții vecinei. Nu avea să funcționeze. Problemele fizice ale lui Jake îl făceau să fie neîndemânatic și lent și nu sunt sigură că pe atunci știa regulile jocului de fotbal. (Sunt destul de sigură că nu-l interesau.) Trebuia să găsim niște puncte comune.

Și dacă aș fi transformat casa noastră – mai exact camera lui Jake – în acel loc în jurul căruia orice băiat ar fi gravitat, astfel încât ceilalți băieți să vină la el?

A doua zi m-am dus la cumpărături. Ca de obicei, nu prea aveam bani, dar am socotit că investesc în Jake. I-am cumpărat un pat înalt și covoare simpatice și pufoase și fotolii moi și umplute pentru spațiul de sub el. I-am pus pe Michael și pe un vecin să urce televizorul nostru cu ecran mare la nivelul patului, chiar dacă așa rămâneam doar cu unul mic în casă și i-am cumpărat lui Jake o consolă de jocuri, precum și jocurile video pe care adolescentul de la casă mi-a

spus că le-ar alege pentru el. I-am luat chipsuri cu toate aromele existente în magazin și am făcut un morman de biscuiți de casă delicioși cu ciocolată tăiată felii. Pe scurt, am creat un loc ideal pentru un copil – o peșteră pentru băieți – și apoi am deschis ușile.

Jake a fost un pic derutat de schimbările pe care le făcusem, dar, atâta timp cât avea imagini ale sistemului solar pe pereți, nu-i păsa de mobilă. Noul aranjament se folosea și de punctele tari ale lui Jake. Din cauza vederii lui uimitoare în spațiu, Jake era (și încă este) excelent la jocurile video. La Circuit City strângea lumea în jurul lui jucând nivelul cel mai dificil al lui Guitar Hero cu butoanele ținute în spatele capului.

Copiii au venit și au rămas. Jake este încă apropiat de mulți dintre băieții pe care i-a cunoscut în acel an. Mai ales unul dintre ei, Luke, îi este în continuare prieten bun. Mama lui Luke și cu mine aveam o înțelegere tacită. Ea a sperat întotdeauna că ceva din dragostea pentru acumularea de cunoștințe a fiului meu i se va transmite și lui Luke, iar eu nădăjduiam în secret că un pic din talentul la fotbal al lui Luke se va lipi de Jake.

Mamele erau arma mea secretă, mai ales în cele câteva zile din vacanța de iarnă, când băieții lor o luaseră complet razna. Îl iubeau pe Jake.

— Te rog, Kristine, salvează-mă. Țștia distrug casa! Nu poate să treacă Jake pe la noi să se joace?

De fiecare dată când mama unui alt băiat îl aducea pe Jake acasă după o întâlnire la joacă, îl lăuda:

— E incredibil de politicos! Nu știu cum ai reușit să-l înveți manierele astea minunate!

De fapt, eu nu cred că Jake era mai politicos decât cei mai mulți copii de șapte ani. Era doar tăcut. Aș fi fost încântată să-l aud pe Jake strigând „La gâdilat!” când îl provoca Wes, așa că speram că, dacă petrecea destul timp cu prietenii lui, avea să învețe să fie la fel de năzdrăvan ca ei.

La fel, în timp ce celelalte mame își dădeau ochii peste cap când auzeau cum vorbeau copiii lor, eu mai aveam un pic și săream în sus de mândrie în seara în care Jake mi-a spus că filmul pe care îl văzuse în acea după-amiază a fost „varză”. Am încercat să nu-i dau prea multă importanță, însă nu mă puteam abține să rânjesc la Mike în timp ce strângea masa. Era primul cuvânt în jargon al lui Jake.

Uneori, Jake și tovarășii lui jucau șah împreună, dar cel mai adesea se uitau la filme sau se luptau cu săbiile lor cu fascicul de lumină și mâncau toate chipsurile din casă. Când au apărut primele părți din *Războiul stelelor*, Jake a învățat pe de rost fiecare replică. Dar, pentru prima dată, nu era singurul. Aproape toți băieții de vârsta lui știau aceste filme pe de rost. Eram așa de fericită când îl vedeam cum își petrece timpul cu prietenii, încât tot cumpăram chipsuri și jocuri video și nu mă deranja prea tare când cineva smulgea din priză una dintre veiozele din camera de zi în timp ce-l urmărea pe Darth Maul^[32]. Uneori trebuia să-i dau un mic ghiont lui Jake:

— Hei... Poate e cazul să nu mai vorbiți despre matematică acum...

Dar, în general, s-a adaptat incredibil de bine și copiii chiar au ajuns prieteni buni.

De acum centrul de zi era complet integrat în viața noastră. Ca și mai înainte, proiectele se revărsau adesea din garaj în casă. De cele mai multe ori, erau atât de distractive încât toată lumea se implica. De pildă, am stat două săptămâni să creăm o decorațiune murală cât peretele, din mii de jeleuri în toate culorile posibile. A fost ceva de lucru! Dar eram toți împreună, cântam și spuneam povești și când am terminat a fost minunat. Dimensiunea imensă i-a făcut pe copii să simtă că realizaseră ceva important. Sunt convinsă și că am mâncat tot atâtea jeleuri câte am lipit pe perete.

Cam pe atunci a venit la mine o mamă. Se întorcea la lucru peste o săptămână. Copilul ei era la vârsta la care apare anxietatea separării și se părea că ea era mai supărată că trebuia să-și părăsească copilul decât era copilul că urma să fie părăsit. Bineînțeles, înțelegeam foarte bine. Trecusem și eu prin asta. Așa că, în timp ce mă culcam, mă întrebam: „Ce putem face ca prima zi la centru a acestei fete să fie cât se poate de specială?”

A doua zi i-am pus pe toți copiii de la centru la lucru – pe toți doisprezece, inclusiv pe Ethan și, când s-au întors de la școală, și pe Wesley și Jake. Împreună am făcut fluturi uriași din fâșii de hârtie creponată, în toate culorile pe care le aveau la magazinul cu decorațiuni pentru petreceri. Apoi i-am lipit între ei și l-am pus pe Mike să-i agațe de o cercevea care ajungea până în tavan.

— Ori faci treabă, ori nu faci, m-a necăjit el, nu pentru prima dată.

Efectul tuturor fluturilor, care acopereau tot tavanul și băteau din aripi de la briza care venea pe o fereastră deschisă era copleșitor.

Copiii de care aveam grijă aveau activități și proiecte pe care alții le-ar fi socotit mult prea complexe pentru niște copii de vârsta lor. Dar eu n-am înțeles niciodată de ce ai opri un copil să facă ce-i place. Dacă puteau să facă ceva și voiau, de ce să nu-i lași? În fiecare zi eram uimită de aptitudinile lor native. Eu nu aș fi putut fi niciodată un vrăjitor al electronicii ca Elliott sau artistă cum era Claire.

Bunicii noștri ne dăduseră mereu mie și surorii mele câte ceva de făcut, chiar când eram foarte mici. Ne plăcea la nebunie să organizăm materialul de desen la școala de duminică, de pildă – o treabă serioasă, și am început să o facem imediat cum am învățat să mergem. Stephanie și cu mine eram, de asemenea, însărcinate să aranjăm serviciul de ceai la biserică. Toate tăvile trebuiau spălate și lustruite,

apoi pe ele trebuiau puse un recipient plin cu lapte, un bol de zahăr și un păhărel plin de lingurițe lustruite. Nimeni nu-și făcea griji că am putea sparge un pahar și nu țin minte să o fi făcut vreodată.

Am învățat pe genunchii bunicii să decupăm obiecte artistice complicate din hârtie obișnuită înainte ca cei mai mulți copii să aibă voie să folosească foarfece asigurate. Am învățat să ne coasem propriile haine imediat cum am fost destul de mari încât să ținem un ac în mână. Cusăturile precise ale bunicii erau la fel de mici ca țesătura materialului solid de bumbac la care lucra, semn al experienței ei. Una dintre primele mele amintiri este despre cum mă ascundeam sub cadrul mare pentru matlasare pe care bunica îl pune în camera din față de fiecare dată când cineva anunța o logodnă sau faptul că urma să nască un copil. Mi s-a dat voie să mă joc sub acoperământul cu model după ce contribuiseam plină de mândrie la el cu propriul meu pătrat brodat. Aveam trei ani.

Învățasem și să coc de la bunica, și nu după o rețetă, ci din instinct. Stephanie și cu mine ne dădeam seama când crescuse pâinea destul după bucățile de gluten care ieșeau din recipient. Știam să ne uităm când sunt gata biscuiții după miros. Și asta nu se întâmpla când eram adolescente, ci fete care încă aveau nevoie de un scăunel ca să ajungă la blat.

Poate că a fost firesc pentru mine să le dau copiilor de la centru și propriilor mei copii mult mai multe responsabilități decât le-ar fi dat alții. De exemplu, când era mic, lui Ethan îi plăceau la nebunie pastele. Îi plăcuse mereu să gătească și să coacă, așa că i-am cumpărat un aparat manual ieftin de făcut paste. Primele câteva serii nu i-au ieșit prea bine, dar nu a renunțat. După o lună, lingunele făcute de Ethan, care avea patru ani, erau delicioase.

Lui Noah îi plăcea matematica, așa că i-am construit un abac înșirând mărgelile imense pe dibluri de lemn și a învățat singur să înmulțească. Lui Claire îi plăcea să coasă, așa că făcea mici perne în formă de animale din pâslă și le dăruiam spitalelor pentru copii. Din experiența mea, pot spune că independența și posibilitatea de a fi creativi nu au fost niciodată irosite dacă li s-a permis copiilor să facă ce le plăcea mai mult.

Optsprezece

CINE SUNT?

— Sper că la anul voi putea să învăț.

Acesta a fost răspunsul pe care Jake i l-a dat învățătoarei sale în clasa a doua când ea l-a întrebat ce-și dorește cel mai mult în clasa a treia. Jake era însetat de cunoaștere, o dorea, tânjea după ea într-un fel uneori înfricoșător.

Michael și cu mine nu mai eram surprinși de profunzimea și varietatea lucrurilor care îl interesau, de memoria lui nesfârșită sau de capacitatea de a vedea modele și de a face conexiunile între ele. Dar ne venea greu să ținem pasul. Îi susțineam foamea neostoită cum puteam mai bine cu excursiile de la Barnes and Noble și mult timp petrecut pe internet, dar niciodată nu era suficient.

Mike a spus-o cel mai bine: Jake era ca Pac-Man^[33]. Dacă avea în fața lui ceva de învățat, înghițea acel lucru și se umplea de energie. Când se lovea de un zid, se întorcea și găsea altceva de învățat. Heather, care mă ajuta la centrul de zi, era în al doilea an de colegiu când Jake era în clasa a treia. Heather a redescoperit ușurința lui Jake la limbi străine, ale cărei semne Michael și cu mine le văzuserăm când învățase singur japoneză de pe un DVD când era mic. Heather trebuia să facă un curs de spaniolă.

Într-o seară, și-a uitat dicționarul spaniol-englez la noi acasă și, a doua zi, a descoperit că Jake învățase mai multe cuvinte spaniole.

La puțin timp după aceea, i-a adus un manual pentru începători, pentru că era curioasă să vadă cum se descurcă. După două săptămâni știa să conjuge verbe și a făcut același lucru cu limba chineză când i-a adus un manual pentru începători pe care îl găsisese la un magazin de mâna a doua de lângă colegiu. Trebuie să recunosc că nu l-am

încurajat pe Jake să învețe alte limbi. Mă interesa mai mult să-l ajut să facă conversație în engleză. Când pălăvrăgea în spaniolă, nu înțelegeam o iotă. Îmi ajungea engleza.

Heather a lucrat pentru mine destul de multă vreme în mai multe perioade, deci îl cunoștea bine pe Jake. Odată i-a spus:

— Într-o zi, o să câștigi un premiu mare și mama ta o să facă așa un tărăboi când o să-l sărbătorești, încât veți fi dați afară cu toții din restaurant.

Lui Jake ideea ca eu să încep să răcnesc într-un restaurant select i s-a părut atât de amuzantă, încât a devenit o glumă pe care și-o tot repetau. Când venea la muncă, Heather întreba mereu:

— Hei, Jake, au dat-o deja afară pe mama ta de la restaurantul ăla?

Într-un fel, Heather era mai degrabă la nivelul lui decât copiii de clasa a treia. Când învăța pentru examene, Jake se ghemuia lângă ea și învăța și el. Când o întrebam dacă o deranja, îmi spunea:

— Nu, mă ajută!

I-am privit împreună și mi-am dat seama că așa era.

— Nu uita de asta, îi amintea, arătând cu degetelul lui o dată pe un grafic.

— S-ar descurca mai bine la acest examen decât cei mai mulți care îl vor da, mi-a spus Heather într-o seară, în timp ce-și punea haina ca să plece.

Fascinant era ce făcea cu informațiile pe care le memora – cum le asimila, le integra și le manipula, precum și concluziile pe care le trăgea. De exemplu, devenise obsedat de geologie și vorbea la nesfârșit despre plăci tectonice, falii, orificii de ventilație geotermală, cutremure și insule vulcanice. Obiectul în sine era limitat, dar modul în care îl puneă în aplicare nu.

Într-o duminică după-amiaza, pe când era în clasa a treia, a ocupat toată masa din sufragerie, a acoperit fiecare centimetru cu manuale, aliniate

perfect unul lângă altul. Când a venit vremea să facă ordine pe masă pentru cină, Mike m-a strigat cu voce joasă. O carte imensă era deschisă la o diagramă a Faliei din Valea Wabash, zona seismică ce traversează Indiana, iar alături de ea era o imagine tridimensională a faliei. Într-o altă carte deschisă se vedea o reconstituire a unei tabere de vânatoare folosite de cultura Clovis, paleoindienii nomazi care locuiseră în regiune în perioada preistorică. Într-o alta, era o imagine cu un american nativ care îl ghida pe un explorator francez prin Indiana la începutul secolului al optsprezecelea. O a patra era deschisă la o hartă geografică și statistică a statului din 1812. Iar o hartă topografică realizată de armata SUA în anii 1940 era așezată frumos lângă o imagine aproape contemporană a statului luată din satelitul ASTER.

Într-un caiet, Jake calculase longitudinea și latitudinea exacte ale casei noastre, precum și datele corespunzătoare din sistemul celest. Alături era o carte cu hărți ale cerului, deschisă la constelațiile care aveau să fie cele mai vizibile din Indiana în acea seară.

Era uimitor: o secțiune transversală a locului și timpului în care trăiam, un instantaneu istoric pe mai multe perioade, din preistorie până în zilele noastre și din centrul pământului până la cotloanele cele mai îndepărtate ale sistemului solar. Nu m-am îndoit nicio secundă că Jake nu doar reținuse toate datele din acele cărți deschise, ci că și lucra la o sinteză a ceea ce învățase, o țesătură în care se găseau împreună toate acele detalii izolate din numeroase discipline, o teorie mult dincolo de suma părților ei. Ne-a oferit o privire în matricea complicată ce crea universul minunat din mintea lui Jake.

Michael și cu mine am stat unul lângă altul și am admirat totul. Apoi a trebuit să strig spre subsol ca să-l fac să vină sus și să-și ia toate lucrurile ca să am unde să pun lasagna. Uneori mă gândesc că,

dacă aş fi încercat să înţeleg tot ce vedeam, mi-ar fi fost mai greu să-i fiu mamă.

— E doar Jake, ne spuneam unul altuia Michael şi cu mine.

N-am stat niciodată să ne gândim cât de incredibile erau aptitudinile lui pe atunci, şi cred că acesta a fost un lucru bun.

Nu ştiu exact când şi-a dat seama Jake pentru prima dată că era un copil-minune, dar, în cele din urmă, a înţeles cât de diferit era. Îi plăcea să stea întins sub pomii din curte. Uneori îl auzeam chicotind şi spunând „4596“ sau alt număr mare. Era numărul de frunze din pom. Nu număra frunzele, cel puţin nu una câte una, cum am face eu sau tu. Numărul era evident pentru el. Dacă vreuna cădea plutind, corecta numărul: „4595“. Când Jake a început să-şi dea seama cât de neobişnuite erau aceste comportamente, a devenit un pic mai conştient de ele.

— Înţeleg, a fost ceva în genul 246 de scobitori, spunea pufnind în râs, referindu-se la scena clasică din *Rain Man*.

Uram faptul că era atât de conştient de sine, pentru că nu voiam să se simtă stânjenit de darurile care îl făceau special. Dar clasa a treia era grea. La opt ani, băieţii au obiceiul să facă grupuri în funcţie de sportul preferat. Sunt băieţii cu baseballul, gaşca cu fotbalul american şi puştii cu soccer-ul. Jake avea încă o mulţime de probleme fizice. Alerga lent şi fără coordonare şi îi era foarte greu să înoate. Deci când şcoala a trimis acasă foile cu înscrieri la diferite sporturi, nu s-a înscris la niciunul.

S-a înscris la clubul de şah, un grup care se întâlnea să joace câte o partidă înainte de ore. Cei mai mulţi jucători încă învăţau cum se mută piesele, deci Jake nu avea prea mulţi concurenţi serioşi. Făcea ca lucrurile să rămână interesante pentru el sacrificând mai multe dintre piesele lui importante – regina, unul dintre nebuni şi cinci

pioni – pe la începutul fiecărui joc și rămânea doar cu piese mai slabe cu care să-și apere regele. Niciunul dintre copii nu observa că o face intenționat, deși renunța de fiecare dată la aceleași piese. În timp ce alți copii învățau jocul, Jake își șlefua câteva aptitudini sociale importante, cum ar fi să fie răbdător când era rândul altcuiva și să lase de la el într-o relație.

Prietenii pe care le legase cu copiii de la școală și din cartier erau importante pentru el, însă avea, de asemenea, o conștiință socială suficient de dezvoltată pentru a ști că era într-o anumită măsură altfel decât prietenii lui și decât toți ceilalți copii de la școală. După ore, ceilalți copii voiau să arunce cu mingea la coș sau să se uite la vreun meci la televizor. Jake făcea și el aceste lucruri, însă își dorea mai mult să lucreze la probleme avansate de matematică sau să-și actualizeze harta politică a Statelor Unite.

Exista o parte esențială a lui Jake pe care nu o putea împărtăși cu ceilalți copii. Crearea de noi frontiere electorale sau chimia solului sau vreo altă preocupare din acea săptămână nu-i interesau, iar pasiunile lui nu făceau decât să pună în evidență diferența dintre el și ei. Pe atunci, lui Jake i se părea mai ușor să o lase mai moale, să stea și să pretindă că avea nevoie de douăzeci de minute ca să studieze o foaie de lucru, așa cum aveau nevoie toți ceilalți. A se adapta în societate însemna pentru Jake că trebuia să ascundă o parte din el – chiar una mare.

Unul dintre experții în copii-minune cu care am vorbit ne-a spus că, atunci când cineva cu coeficientul de inteligență al lui Jake se concentrează pe ceva, chiar dacă se preface că e un copil obișnuit de clasa a treia, o să reușească din plin. Cu toate acestea, viața dublă pe care o trăia i-a pricinuit și un fel de criză de identitate. Trebuia să afle cine este, pentru că nu știa cu adevărat.

Jake și cu mine ne petreceam mult timp online urmărind filmări cu savanți și copii-minune autiști. Mulți dintre copiii-minune de pe Youtube au talent muzical, ceea ce a avut efectul secundar neașteptat ca Jake să devină interesat de muzică. Jake asculta câteva minute dintr-o lucrare de muzică clasică, apăsa pe pauză, se așeza la pian și cânta pe loc ceea ce tocmai auzise, mai mult sau mai puțin perfect. Era un lucru uimitor și părea să-l relaxeze. Jake nu a fost niciodată o persoană matinală, însă a cânta câteva minute la pian dimineața a devenit unul dintre modurile lui preferate de a se trezi.

Am găsit filmări cu Kim Peek, marele savant autist din care e inspirat personajul lui Dustin Hoffman din filmul *Rain Man*. Peek era cunoscut, printre altele, pentru calcularea datelor calendaristice. Putea să spună, de exemplu, nu doar data nașterii lui Winston Churchill, ci și în ce zi a săptămânii se născuse Churchill, folosindu-se de anul nașterii.

— Serios? *Mare* lucru! Pot și eu, a spus Jake în timp ce ne uitam la filmare.

— Poți?

Cum de nu știusem de asta? E drept, o aptitudine de acest gen nu e de obicei subiect de conversație.

— Bine, în ce zi a săptămânii m-am născut eu? am întrebat.

— În 1974, 17 aprilie a fost într-o miercuri, a spus, fără să-și ia ochii de la ecran.

Bineînțeles, avea dreptate.

Nu aveam idee nici cât de bună era memoria lui vizuală, până când am văzut alt documentar Online despre artistul Stephen Wiltshire. Wiltshire este un savant autist căruia i se spunea „camera umană” pentru că putea să reproducă aproape perfect un peisaj pe care îl văzuse o singură dată. Pentru documentarul pe care l-am văzut, realizatorii închiriaseră un elicopter în care zburase deasupra Romei. După o singură vedere din aer, Wiltshire a

desenat orașul, până la cele mai mici detalii arhitectonice, cum ar fi numărul de coloane din Panteon.

— Așa văd și eu, a spus Jake, surprins că mai era cineva care vedea lumea ca el și de asemenea de faptul că nu *toată lumea* își aducea aminte câte ferestre avea un zgârie-nori pe care îl văzuse o dată. Jake nu avea talentul artistic al lui Wiltshire, dar și el își amintea corect câte mașini fuseseră în parcare de la magazinul Best Buy pe lângă care trecuserăm cu 90 de kilometri pe oră și câte dintre ele fuseseră argintii, împreună cu alte sute de detalii mărunte.

A fost o ușurare pentru Jake să vadă alți savanți autiști pe Youtube, nu însă și o soluție pentru alienarea pe care o simțea în viața lui de zi cu zi. Într-un fel, faptul că a aflat că mai existau alți savanți și alți copii-minune l-a făcut pe Jake să simtă chiar mai intens singurătatea.

E o mare diferență între a ști că nu ești singur pentru că ai văzut pe cineva pe Youtube și a simți că nu ești singur fiindcă ai pe cineva cu care să vorbești de la egal la egal. Jake putea să-mi povestească totul despre lucrurile care îl interesau, dar nu aveam o conversație. Nu urma să fac o descoperire despre fluxurile piroclastice care să-l intereseze. Singurul lucru pe care-l puteam face era să-l ascult și să-i pun întrebări și, de la un anumit moment încolo, acest lucru nu este de ajuns.

La insistențele lui Jake, am luat legătura cu doctorul Darold Treffert, medicul lui Kim Peek și expert mondial în savanți autiști. Pe atunci, pe pagina de web a doctorului Treffert erau profilurile mai multor savanți, iar Jake a simțit imediat o legătură. Pentru cineva care își pune întrebări precum „unde e locul meu?”, pagina doctorului Treffert părea mană cerească. Așa că l-am sunat.

În lumea autismului poate dura un an să intri în legătură cu un expert din statul tău. Am fost uluită

când doctorul Treffert a răspuns el însuși la telefon. I-am spus despre fiul meu neobișnuit și i-am captat imediat interesul. După ce am vorbit o vreme, a spus un lucru la care mă gândesc aproape în fiecare zi. A spus:

— Stați numai să vedeți. Fiul dumneavoastră vă va surprinde.

Pe moment nu am înțeles foarte bine ce voia să spună.

— O, mă surprinde deja din plin, i-am spus râzând. Mă surprinde în fiecare zi.

Era adevărat. În fond, nu aveam nici cea mai vagă idee cum calcula datele calendaristice, nu? Dar în anii care au trecut de la acea conversație, am ajuns să înțeleg cât de înțeleaptă fusese cu adevărat acea predicție. Doctorul Treffert știa că abia văzusem vârful aisbergului. Își dădea seama că aptitudinile lui Jake aveau să evolueze exponențial pe măsură ce creștea și că aveau să ajungă dincolo de orice am fi putut prevedea.

În timpul acelei prime convorbiri, i-am povestit doctorul Treffert că Jake se simțea singur. Ca răspuns, s-a oferit să-i prezinte lui Jake alt copil-minune de opt ani. Cei doi băieți aveau talente diferite, dar și multe puncte comune de interes și scheme de dezvoltare asemănătoare. Doctorul Treffert era de părere că s-ar fi putut înțelege și ar fi putut să-și creeze o relație pe care niciunul dintre ei nu o putea avea cu cei de vârsta lor. Abia așteptam să închid telefonul și să o sun pe cealaltă mamă, dar, în cele din urmă, aceasta nu voia ca băieții să se întâlnească. Fiul ei, mi-a explicat, era prea ocupat ca să-și mai facă și prieteni. Studiul muzicii și programul de turnee pur și simplu nu-i permiteau acest lucru.

Am rămas șocată. Nimeni nu știe mai bine decât mine că un copil talentat se motivează singur. Nu l-am pus niciodată pe Jake să facă probleme de matematică sau să învețe fizică și astronomie și sunt sigură că mama celui alt copil nu trebuise

niciodată să-l oblige să studieze un instrument. Sunt cea mai mare susținătoare a ideii că trebuie să-i lași pe copii să facă ce le place; e piatra unghiulară a tot ceea ce fac. Dar în toate trebuie să existe un echilibru.

— O să ai și mâine timp de fizică, îi spuneam mereu lui Jake. Problema asta de matematică nu pleacă nicăieri.

Același lucru este valabil pentru șah sau muzică sau desen. Sunt convinsă că nimeni nu l-a obligat pe Bobby Fischer să joace șah non-stop când era mic; era probabil lucrul pe care voia să-l facă mai mult decât orice altceva. Dar când e cazul, cred că e datoria unui părinte să închidă tabla de șah și să-l trimită pe copil afară la joacă. Un copil are nevoie de prieteni de vârsta lui; nu poate descoperi cine este, dacă trăiește într-un vid.

În ciuda tuturor eforturilor noastre, singurătatea și plictiseala clasei a treia l-au cuprins pe Jake. Își dorea cu disperare să învețe și școala nu părea decât să-i stea în cale. Stătea treaz până foarte târziu și citea în pat, indiferent de câte ori ne duceam și-i stingeam lumina. Apoi, dimineața, nu voia să meargă la școală. Compromisul pe care i-l ceruserăm între ce trebuia să facă și ocupațiile care îi plăceau nu mai părea echilibrat. Copilul vioi, implicat, pasionat care vorbea despre asteroizi de pe bancheta din spate a mașinii – acela era Jake *al meu*. Copilul pe care îl sărutam de rămas-bun în stația de autobuz în fiecare dimineață părea umbra lui.

Când se întorcea de la școală, în loc să se joace cu prietenii lui din cartier, la opt ani, Jake se ghemuia într-unul dintre cuburile rafturilor de cărți de la centrul de zi. Când părinții veneau să-și ia copiii, îl găseau înghesuit acolo. Unora dintre ei li se părea chiar amuzant.

Dar nu era nimic amuzant sau drăguț. Eram profund îngrijorată. Acesta era adevăratul comportament autist. Simțeam că îl pierd din nou.

Nouăsprezece

SALVAT DE STELE

I-am telefonat lui Stephanie Westcott, psihologul care îi pusese prima lui Jake diagnosticul de autism. M-a ascultat când i-am spus ce se întâmpla și nu m-a luat pe ocolite:

— Pare să se plictisească, Kristine. Trebuie să-l implici. S-a arătat interesat de ceva anume în ultima vreme?

Ușor de răspuns, Jake mă bătea la cap cu algebra de peste un an. Din păcate, matematica de clasa a treia însemna tabla înmulțirii și împărțirea în mai mulți pași, nu algebra pe care își dorea cu disperare să o învețe. Eu nu-l puteam ajuta. În clasa a treia știa mult mai multă matematică decât învățasem eu vreodată. Cum matematica și științele naturale care îi plăceau deveniseră din ce în ce mai complexe, Jake ne lăsase în urmă. Singurul ajutor pe care i-l puteam oferi era să-l ascult în timp ce se lupta cu problemele și încerca să le rezolve singur.

Așa că am telefonat la școală. Acolo se predă, iar Jake avea nevoie de un profesor. Poate că era o clasă de copii talentați la matematică unde putea să meargă și el? Ne-au invitat la o întâlnire pentru a discuta câteva opțiuni.

Am auzit în minte semnale de alarmă din momentul în care am văzut câți oameni erau adunați la un loc. De ce era nevoie de psihologul școlii într-o încăpere unde veniserăm să discutăm despre matematică?

Întâlnirea a început destul de civilizat. Michael și cu mine am explicat că Jake își dorea cu disperare să învețe algebră și le-am spus celorlalți cât de frustrați eram că nu puteam să-l ajutăm.

— O să aibă destul timp să învețe aceste lucruri când începe programul pentru cei talentați în clasa a patra. Dar, între timp, am putea să-i oferim un

ajutor suplimentar dacă redeschidem Programul Individualizat de învățământ.

Am rămas încremenită. Un Pil? Credeam că lăsaserăm conversația aceasta în urmă la grădiniță. Dorința lui Jake de a învăța nu era expresia faptului că avea nevoie de servicii. Nu era vorba despre un copil care avea nevoie de ajutor suplimentar pentru că nu putea sta așezat pe un scaun. Jake era un elev de zece pe linie.

— Dar nu are nevoie de asistență specializată. Are nevoie de resurse.

— Un Pil ar putea fi modul de a-i pune la dispoziție aceste resurse.

Tot nu înțelegem.

— De ce vorbim despre învățământ specializat? Deranjează Jake clasa? Nu e în stare să comunice? Nu se joacă cu prietenii în pauze?

— Nu, nu, sigur că nu. E un elev model și are o mulțime de prieteni. Jake nu are nicio problemă.

— Are nevoie de terapie ocupațională? De fizioterapie? De logoped?

Răspunsul a fost și de data aceasta nu.

— Atunci ce e? De ce vorbim despre un Pil?

Ne întorseserăm iar la cartonașele cu litere. Venisem pentru că fiul meu mă implora de doi ani să învețe mai mult despre o materie școlară la care eu nu-l puteam ajuta. Avea nevoie de material pentru a învăța și venisem la el la școală pentru a obține acest material, dar cei de aici îmi spuneau că pentru a-l obține trebuia să-l băgăm pe Jake la loc în sertarul celor cu nevoi speciale.

— Cred că nu mai avem treabă aici, am spus. Vă rog să mă scuzați.

Și am ieșit din încăpere.

Michael a alergat după mine, șocat de-a dreptul.

— Kristine! Vino înapoi să terminăm întâlnirea.

— Nu mă întorc acolo, i-am spus. Am terminat-o. Nu vreau să am nimic de-a face cu o conversație despre fiul meu și învățământul specializat. Nu pentru asta am venit. Ne vedem la mașină.

Nu dădeam vina pe școala lui Jake sau pe profesorii lor. Ba chiar le eram recunoscătoare pentru munca și implicarea lor. Încercau să facă ce trebuie pentru Jake. Dar în inima mea știam că deschiderea unui Pil nu era ce ne trebuia. Știam că poate fac o greșală, cum știusem și când îl retrăsesem de la Aptitudini de Viață. Deși sunt de părere că instinctul matern nu dă greș, intuiția unei mame nu dă semne de avertizare. Totuși, în cazul respectiv, era clar ce cale trebuia să urmez.

Am angajat-o pe mătușa mea, profesoară de matematică la liceu, să-l învețe pe Jake algebră. Când a depășit rapid nivelul de cunoștințe pe care ea i le putea preda, mi-am dat seama că niște meditații la matematică nu aveau să rezolve marea problemă. Stephanie Westcott avea dreptate: Jake se plictisea. Avea nevoie de ceva sau de cineva care să-i capteze imaginația, care să-l încurajeze, care să-i pună în față provocări. Cursurile avansate de astronomie de la Observatorul Holcomb îl scosese odată din carapace, așa că ne-am întors la ele, de data aceasta cu toată familia, cu Wesley și cu micuțul Ethan în cărucior.

Schimbarea lui Jake a fost spectaculoasă. Am petrecut zile frumoase toți cinci la planetariu. Băieții mâncau sandviciuri cu unt de arahide și gem pe o pătură de picnic întinsă pe terenurile Observatorului și apoi mergeam la prezentarea săptămânii. Aduceam cât mai multe cărți cu abțibilduri pentru mașini ca să le dau de lucru lui Wesley și Ethan, dar Jake era absorbit de pasiunea lui. În cele din urmă, ajungeam de fiecare dată la telescopul imens de pe acoperișul clădirii, de unde Jake privea stelele.

Aceste drumuri la Observator au devenit o nouă tradiție de familie, exact genul de experiență fericită, obișnuită a copilăriei de care voiam ca băieții să aibă parte. Ethan era un pic prea mic, dar pe Wesley a început să-l intereseze repede. Cu cât învăța mai mult, cu atât era mai interesat și, după

nu mult timp, în drum spre casă el și Jake discutau probleme de astronomie la nivel înalt, de parcă ar fi fost la o conferință de specialitate. *Pe bune*, mă gândeam, încercând să-i surprind privirea lui Michael, *cine sunt ăștia?*

Wes și Ethan erau mulțumiți, dar Jake – ei bine, pe Jake simțeam că îl *salvaserăm*. Aproape imediat după ce ne-am reluat vizitele, și-a reluat și el viața socială. După școală, se ducea bucuros să se plimbe cu bicicleta sau să joace leapșa cu prietenii lui. Îmi învățasem lecția. Atâta timp cât Jake avea parte de o doză bună de astronomie serioasă, făcea față și cu partea socială la școală. Cum văzusem de atâtea ori cu copiii obișnuiți de la centrul de zi și cu copiii autiști de la Luminița, precum și de mai multe ori cu Jake însuși, toate celelalte aptitudini se dezvoltau firesc atâta timp cât făcea ce îi plăcea.

Apoi, când abia reveniserăm la linia de plutire, Observatorul s-a închis peste iarnă. Trebuia să găsesc altă cale să-i stârnesc interesul lui Jake. Nu puteam să irosim ceea ce abia câștigaserăm. Faptul că urmărea pe PBS serialul *Cosmos* și că stătea pe pagina de web a NASA nu era suficient: Jake avea nevoie de un program complet. Așa că am căutat alt planetariu.

Universitatea Indiana – Universitatea Purdue Indianapolis (IUPUI)^[34] era la câțiva pași de Universitatea Butler, unde se afla Observatorul Holcomb. Deși IUPUI nu avea planetariu, aici se țineau cursuri de astronomie. Așa că l-am căutat repede pe profesorul Edward Rhoads, care predă un curs la anul întâi despre sistemul solar.

Nu aș fi avut niciodată curajul să cer o favoare pentru mine, dar, pentru că vorbeam în numele lui Jake, am fost curajoasă. I-am spus profesorului Rhoads că am un fiu autist căruia îi place astronomia și că reușiserăm multe pe plan social și în alte domenii cât timp putea să se implice în activitățile care îi plăceau. I-ar permite lui Jake să participe la cursurile lui? I-am explicat că nu avea

nicio legătură cu activitatea științifică sau cu promovarea planului de învățământ al lui Jake, însă credeam pur și simplu că acest curs avea să-l facă fericit și, indirect, să-l ajute să se descurce pe plan social.

Știu cât de nebunească era cererea mea. În fond, era vorba despre un curs universitar, iar Jake avea opt ani. Dar mai știam că, dacă obțineam pentru el permisiunea să participe la acest curs de cinci săptămâni, era cea mai bună șansă să-l scot din raftul de cărți. La un moment dat, în timpul discuției cu profesorul Rhoads, i-am sugerat chiar că am putea să stăm pe hol în fața sălii și să tragem cu urechea la cursurile lui. Însă nu a fost nevoie. Cu un gest extraordinar de generozitate, profesorul Rhoads a fost de acord să-i permită lui Jake să participe la cursul lui de anul întâi despre Saturn, cu condiția strictă să-l scot din sală la primul semn de agitație din partea lui.

Era un curs de după-amiază, ceea ce însemna că trebuia să-l iau pe Jake de la ultima lui oră din clasa a treia cu douăzeci de minute mai devreme. Cu degetele încrucișate, i-am spus profesoarei că Jake avea o serie de consultații la medic, sperând să nu-mi ceară trimiterea. În mașină, Jake a spus:

— Păi chiar *este* doctor.

Era aproape o glumă, un semn rar de umor pentru Jake, care nu-și exploatare încă această latură.

IUPUI este un colegiu fără campus și mulți dintre studenți sunt mai bătrâni și studiază la fără frecvență. Când am intrat cu Jake în mica sală unde urma să se țină cursul, bănuiesc că cei mai mulți dintre cei prezenți au presupus că sunt o studentă care nu mai are unde să-și lase copilul. Deși eram sigură că fac ce trebuie pentru Jake, tot mă neliniștea ce avea să urmeze. Jake ar fi putut să se agite, să-și târască scaunul peste podeaua de linoleum sau să facă în alt fel prea mult zgomot. Dacă o făcea, nu aveam unde să mă ascund. Așa că

inima îmi bătea tare când profesorul Rhoads s-a așezat în fața clasei. Era un pic ciufulit, introvertit și pasionat de materia lui – imaginea însăși a profesorului cu mintea în altă parte. Îmi amintea un pic de Jake.

Din fericire, cum a început profesorul Rhoads să vorbească, am simțit cum trupul lui Jake se relaxa, iar când m-am uitat la el, am văzut că era mai fericit decât fusese de luni de zile – concentrat și atent, dar liniștit.

Profesorul Rhoads avea un teanc de diapozitive, cele mai multe cu imagini ale lui Saturn luate prin Telescopul Spațial Hubble, fascinante prin frumusețea lor. În timp ce trecea prin ele, le cerea cursanților să spună ce vedeau.

— Ce este acest punct negru din fața lui Saturn? a întrebat către sală.

Nimeni nu a răspuns.

Jake a mâzgălit ceva pe marginea caietului și l-a împins către mine: „Dacă știu pot să spun eu?”

„Doar dacă nu răspunde nimeni”, i-am scris. „Și ridică mâna.”

Jake a așteptat un moment, apoi a ridicat mâna. Profesorul s-a întors spre el și i-a făcut semn din cap să răspundă.

— Este umbra lui Titan, a spus Jake.

Ceilalți participanți la curs s-au uitat unul la celălalt. Eu însămi eram un pic nedumerită. Nu eram surprinsă că Jake știuse răspunsul (eram în faza în care nu mă mai surprindea nimic din ceea ce știa Jake), ci de felul lui de a răspunde. Nu era emoționat și nici nu-și dădea seama ce însemna faptul că participa la o asemenea discuție într-o universitate. Părea foarte stăpân pe el și încrezător. Parcă acolo era locul lui.

În timpul aceluia prim curs, a răspuns la una sau două întrebări, așteptând mereu să fie sigur că niciunul dintre studenți nu dorea să încerce. Mi-am dat seama că profesorul Rhoads începea să înțeleagă că era mai mult decât un moft de-al meu

și că Jake era mai mult decât un copilăș care văzuse și el două-trei episoade din *Nova*^[35].

Jake cu care m-am întors acasă în acea seară era un cu totul alt copil decât cel din raftul de cărți. Zilele în care aveam curs erau singurele în care nu trebuia să încerc de douăzeci de ori să-l trezesc dimineța. Cuvintele „avem curs în seara asta” funcționau mai bine decât orice deșteptător. Când mergeam cu mașina spre curs, Jake se apleca pur și simplu în față, de parcă ar fi fost nerăbdător să ajungă.

Spre sfârșitul celui de-al doilea curs, Jake mi-a mângălit pe marginea caietului: „Am o întrebare”.

I-am scris înapoi: „Păstrează-o până la sfârșit și să fie una bună. Nu-l face pe profesor să-și piardă timpul cu ceva ce putem să căutăm acasă”.

La sfârșitul cursului, Jake a așteptat răbdător până când ceilalți cursanți i-au pus profesorului Rhoads întrebările lor. Când, în sfârșit, i-a venit rândul, am observat că se bâțâia un pic, își muta greutatea de pe un picior pe altul, cu un gest pe care orice mamă îl recunoaște imediat. Fusesse un curs lung, iar el băuse pe drum o Coca-Cola în mașină.

Din fericire, nu am fost singura care a observat și am crezut că ghicesc un zâmbet pe buzele profesorului Rhoads când a spus:

— Știința e importantă, Jake. Dar sunt lucruri chiar mai importante decât știința. Dacă vrei să mergi la toaletă, promit că o să te aștept și o să-ți răspund la întrebare când te întorci.

Întrebarea lui Jake era legată de gravitația scăzută de pe Enceladus, una dintre lunile lui Saturn, și de ce însemna aceasta pentru posibilitatea ca acolo să existe viață. Nu știam că Enceladus este socotit unul dintre locurile din sistemul nostru solar cu cea mai mare probabilitate pentru existența vieții (are un ocean), însă, din răspunsul profesorului Rhoads, mi-am dat seama

că Jake făcuse ce îi sugerasem și pusese o întrebare bună.

La al treilea curs, participarea lui Jake devenise aproape de la sine înțeleasă. Dacă nimeni nu ridica mâna când profesorul Rhoads pune o întrebare, acesta se întorcea spre Jake cu sprânceana ridicată. De cele mai multe ori, Jake răspundea corect, iar până la sfârșitul semestrului participa direct la curs. Jake nu a fost niciodată un copil prea mare, dar nu mi s-a părut niciodată mai mic decât lângă acea tablă albă, lângă acei studenți de colegiu.

Când profesorul a anunțat că clasa avea să se despartă în două grupuri pentru a face o prezentare finală, toată lumea voia să lucreze cu Jake. A luat prezentarea în serios – a citit tot ce trebuia și a realizat o prezentare beton în Powerpoint. Însă acesta era primul lui contact cu studenții de colegiu și a început să se neliniștească atunci când a văzut că partenerii lui nu își dădeau silința să facă tema. Nu înțelegea ce se întâmplă. A fost sarcina mea să-i explic că, în cel mai bun caz, lăsa ce aveau de făcut pentru ultimul moment.

— Și în cel mai rău? m-a întrebat.

— Păi, dragule, și-au dat seama că ai făcut o treabă bună cu prezentarea Powerpoint și că e totul gata. Probabil se gândesc că nu mai au prea multe de făcut.

Jake s-a gândit un minut la ce îi spusese și s-a hotărât să le spună colegilor lui studenți că avea să le dea diapozitivele lui Powerpoint, dar că aveau să trebuiască să caute singuri ce însemnau, pentru că el nu avea să ia parte la prezentare. I-a scris profesorului Rhoads un e-mail în care i-a explicat de ce nu avea să fie prezent. Era o demonstrație impresionantă de etică și, în sinea mea, am zâmbit un pic. Bănuiam că nu va fi ultima oară când niște studenți copleșiți și nedormiți vor încerca să tragă spuza de pe urma lui Jake pe turta lor. Poate că următorul grup avea să fie mai norocos.

Douăzeci

PATEURI^[36] ȘI PLANETE

În automatele de la IUPUI se găseau pateuri cu căpșune. Să molfăie un pateu în așteptarea cursului de astronomie devenise punctul culminant al săptămânii lui Jake.

Când cursul profesorului Rhoads s-a terminat, Jake a început să participe la alt curs de anul întâi, de data aceasta despre sistemul solar, predat de dr. Jay Pehl. Mi-a plăcut din primul moment de el. Avea o figură blândă, prietenoasă și mâinile pline de cretă și era renumit pentru că avea în buzunar o batistă plină de bomboane. Doctorul Pehl avea mult mai mulți studenți decât cei pe care Jake îi întâlnise la profesorul Rhoads, iar cursul avea loc într-un auditoriu imens. I-am trimis un e-mail în prealabil, în care întrebam dacă puteam participa. Dr. Pehl mi-a răspuns că, atâta timp cât nu deranjez pe nimeni, probabil nici nu avea să-și dea seama că eram acolo.

După primul curs, Jake era fascinat. Din păcate, nu puteam merge la următoarele două cursuri pentru că Michael avea de lucru. Însă știam cât de important era pentru Jake, așa că săptămâna următoare i-am luat cu mine pe toți cei trei băieți și am mers la plimbare cu cei mici în timp ce Jake stătea în sala de curs. A fost ciudat să-l văd plecând de lângă mine și intrând în sala de curs. Părea un pitic pe lângă ceilalți tineri care roiau în jurul lui și am observat că avea șiretul desfăcut. Nu-l lăsasem niciodată singur până atunci, în afară de școala primară sau de casa unui prieten, iar acum mi se părea altfel. Am ajuns cu zece minute mai devreme să-l iau de la ușa auditoriului.

Jake nu a vorbit deloc în timpul acelor prime cursuri cu dr. Pehl, însă abia aștepta să se înscrie la următorul curs din programa de astronomie, Stele

și Galaxii, predat tot de dr. Pehl. La începutul celui de-al doilea curs, Jake a ridicat mâna.

— Se știe, a spus, că stelele binare fac schimb de gaze; gazele de la o stea se transferă la cealaltă și îi provoacă schimbări celei de-a doua stele. Dar, de vreme ce stelele se măresc, e posibil ca unele dintre gaze să se întoarcă la prima stea și să-i provoace schimbări și mai mari?

Dr. Pehl a părut gânditor.

— Să știi că nu m-am gândit niciodată la asta, a spus.

Răspunsul nu se găsea nici în manuale. Mai târziu, dr. Pehl m-a ajutat să înțeleg că această tendință de a lua un concept cunoscut și de a construi ceva pornind de la el era motorul din spatele creativității extraordinare a lui Jake. Ia mereu o teorie sau un concept pe care le-a citit și le duce cu un pas mai departe.

Jake a rezolvat toate chestionarele și toate testele de la acele prime cursuri cu dr. Pehl și le-a rezolvat bine. (Îmi amintesc că dr. Pehl i-a spus cui să-i scrie când a găsit o greșeală în manual.) Când cursul de Stele și Galaxii s-a terminat, Jake s-a înscris din nou la primul curs despre sistemul solar. Trecuse prin toate cursurile de astronomie predate la IUPUI.

Ca să facă ceva în timp ce aștepta să-i pună dr. Pehl inevitabilele întrebări de la sfârșitul cursului, Jake se mișca încet printre rândurile de bănci din auditoriul enorm și strângea cămile goale de cafea și hârtiile mototolite. Arunca la coș cutiile abandonate de Cola sau își punea calculatorul uitat al vreunui student în rucsac, unde-l ținea până când îl vedea pe proprietar săptămâna următoare. Era ca și cum IUPUI l-ar fi angajat pe cel mai mic om de serviciu din lume. Până când ajungea la pupitru, ceilalți studenți terminau de pus întrebări și el i le înfățișa dr. Pehl pe ale sale.

După ce participase timp de un an la cursuri, lui Jake i-a venit o idee, o teorie alternativă la care se

gândise. Ce credea dr. Pehl, putea să funcționeze?

— N-am nici cea mai vagă idee, a spus dr. Pehl.

S-a așezat în primul rând și i-a aruncat lui Jake un marker.

— Aici ai markerul; acolo e tabla. Dă-i drumul. Vezi dacă funcționează.

În următoarele cincisprezece minute, am stat amândoi și ne-am uitat la Jake cufundat în ecuație după ecuație.

Aceasta a fost prima dintre multele ședințe de după cursuri, dar, pentru mine, a reprezentat un punct de cotitură. Mi-am dat seama șocată că nu-l văzusem niciodată pe Jake vorbind despre lucrurile care îl pasionau cel mai mult cu cineva care chiar înțelegea ce voia să spună. Iată, în sfârșit, avea pe cineva care putea să-i dea replica, să-i pună întrebări, să-l corecteze, să-l provoace și să-l aprecieze cu adevărat. În sfârșit, făcea conversație.

Am văzut cât de repede a prins Jake materia și cum viteza lui înfricoșătoare la matematică a funcționat în avantajul lui. Mi-am dat seama cum indicațiile dr. Pehl dădeau direcție minții neostoite a lui Jake. Erau multe elemente de matematică pe care nu le cunoștea. În fond, nu avea decât nouă ani. Dar era doar o piatră de poticnire temporară pentru Jake. Spre deosebire de alți studenți, putea să-și ia notițe, să meargă acasă, să învețe ce trebuia să învețe și apoi să continue din același loc după o săptămână.

— De fiecare dată când mă întorc cu spatele mai avansează un nivel, mi-a spus odată dr. Pehl, dând din cap.

Jake avea un milion de idei, iar mediul universitar le stimula. La sfârșitul fiecărui curs, scria zece teorii pe tablă în timp ce dr. Pehl stătea în primul rând și îl privea. Mai bun decât oricine altceva la identificarea modelelor, care sunt fundamentale pentru matematică și știință, Jake nu se temea să facă asocieri între ele chiar dacă păreau improbabile. Dacă vedea cea mai mică

legătură, o urmărea și, dacă se dovedea a fi greșită, mergea mai departe. Dr. Pehl îi încuraja îndrăzneala.

— Nimeni n-o să-și amintească de o greșeală pe care ai făcut-o la nouă ani, Jake, îi spunea râzând.

Privindu-l pe Jake în fața acelei clase, am fost încă o dată impresionată de încrederea lui și de cât de flexibil putea să fie. Dacă dr. Pehl îi arăta o potențială problemă într-una dintre teoriile lui sau îl întreba cum avea să rezolve o discrepanță, Jake nu o privea ca pe un afront. Nu avea orgolii, nu spunea: „Vezi-ți de treabă, e teoria *mea*”. Ci mai degrabă:

— Altă enigmă! Trebuie să mă gândesc un pic la asta.

Am apreciat mult sprijinul dr. Pehl. A rămas la fel de șocat ca mine că oamenii fuseseră gata să renunțe la Jake. Din când în când, se întorcea spre mine, cu ochii mari, și îmi spunea:

— Și ăsta e copilul despre care nimeni nu credea că o să învețe să citească!

Nici el nu era gata să renunțe la mine. După ce venisem o vreme la cursuri, dr. Pehl a început să insiste să rezolv și eu testul zilei.

— Haide, trebuie să fi moștenit de undeva talentul, a spus.

— În tot cazul, a sărit o generație. Vă garantez că nu e de la mine, i-am răspuns.

Nu îmi petreceam vremea cu vreo preocupare intelectuală intensă. În cea mai mare parte a vieții mele profesionale n-am făcut decât să cânt „Roțile autobuzului”^[37].

Dar dr. Pehl a insistat, așa că am făcut testul. Am răspuns bine la una din patru întrebări. Pentru cei dintre voi la fel de jalnici ca mine la matematică, asta înseamnă 25 la sută. Nu-mi caut scuze și, în cazul de față, nici nu a trebuit să o fac, pentru că dr. Pehl a făcut bucuros acest lucru pentru mine.

— Nu v-ați așteptat la un test. Fiți mai atentă săptămâna viitoare și mai încercăm o dată.

Nu știam cum să-i spun că fusesem atentă! Dar eram dispusă să accept o provocare, iar săptămâna următoare m-am înhămat la treabă. Mi-am luat notițe și m-am gândit că stăpânesc măcar cât de cât totul – până când am dat testul. De data aceasta n-am răspuns corect la *nicio* întrebare. Zero la sută. Până și eu eram în stare să calculez asta.

— Oricine mai are și câte o zi proastă, a spus dr. Pehl, continuând să mă încurajeze. Să vedem ce se întâmplă săptămâna viitoare.

Așa că săptămâna următoare am strâns din dinți și m-am concentrat așa de tare că m-a durut capul. În momentul în care testul a ajuns la mine pe bancă, transpirasem toată. Întrebările înotau în fața mea. Tocmai când mă pregăteam să renunț, am auzit în ureche o voce plină de compasiune.

— B. Răspunsul la numărul doi e B.

Am crezut că Jake era vinovatul și mă pregăteam să-i țin o predică despre corectitudinea academică și despre cât de important este să-i lași pe alți oameni să-și facă propriile greșeli. Dar Jake nici măcar nu mă băga în seamă, își terminase propriul test în câteva secunde și citea mai departe din manual. Salvatorul meu era de fapt dr. Pehl, care zâmbea și dădea din cap. Văzuse că nu aveam nicio șansă și i se făcuse milă de mine.

Odată, când îi mulțumisem dr. Pehl că se interesează de Jake, făcuse o remarcă pe care o reținusem:

— O minte strălucită e o minte strălucită și nu mă interesează în ce e ambalată.

M-am gândit la această remarcă atunci când o femeie mai în vârstă s-a aplecat spre mine în timpul unei pauze și m-a felicitat pentru cât de cuminte fusesse băiețelul meu în timpul cursului. Faptul că timp de un minut pur și simplu nu am înțeles despre ce vorbea arată cât de departe ajunseserăm. Jake își petrecuse ora umplând un

caiet cu ecuații cu o vagă legătură (din câte mi-am dat eu seama) cu subiectul cursului pe care îl predase dr. Pehl. Eu abia așteptam să aud ce avea de spus dr. Pehl după ore despre numeroasele idei ale lui Jake. Dar femeia aceea nu văzuse decât un copil micuț de nouă ani, un pic murdar pe față, cu pantofi Crocs și care desena într-un caiet.

În acel moment, mi-am dat seama că nu-l mai priveam pe Jake ca pe un copil sau ca pe un elev. Începusem să văd ce era cu adevărat – un om de știință. Găsisem în sfârșit un loc unde Jake putea să fie pur și simplu Jake.

DOUĂZECI ȘI UNU

DOUĂ PLĂCINTE

După ce Jake începuse să meargă regulat la cursurile de astronomie de la IUPUI și cei mai mulți copii de la Luminița fuseseră integrați social, am început să fac ore de dezvoltare a aptitudinilor pentru copiii cu cele mai mari dizabilități. Simțeam că e o mare responsabilitate să-i ajut pe părinți să vadă ce puteau face copiii lor, astfel încât să nu renunțe la ei.

Prima dată când Katy, o fată de șaptesprezece ani cu autism sever și care nu vorbea, a intrat la mine în casă, s-a dus țintă în bucătărie. A deschis toate dulapurile, s-a uitat la toate borcanele și tigăile, iar când a ajuns la robotul de bucătărie, l-a mângâiat de parcă regăsise un animal de pluș demult pierdut. Era, de asemenea, dependentă de dulciuri și mama ei avea totdeauna un pachet de napolitane cu căpșune pentru Katy în geantă.

Mi-am amintit de Meaghan și de cât de mult îi plăcuseră proiectele noastre cu aluat, am făcut repede niște glazură albă, i-am adus lui Katy un aparat pentru a o întinde și i-am arătat lui Katy cum putea să-și glazureze napolitanele înainte să le mănânce. A doua zi am întâmpinat-o cu un bol gigantic plin cu aceeași glazură albă și cu câteva cutii de colorant alimentar. În acea săptămână, Katy a învățat că galbenul combinat cu roșu dă portocaliu și că, dacă folosești mai mult galben, portocaliul devine mai luminos și mai deschis. În următoarele două săptămâni, am făcut toate culorile posibile cu paleta limitată pe care o aveam la îndemână.

Săptămâna următoare, i-am dat lui Katy o pungă de aluat ca să creeze stele și flori cu petale individuale. În timpul săptămânii, am văzut cum ornamentele ei deveneau din ce în ce mai sofisticate. În cele din urmă, am mers la un

magazin special cu ingrediente pentru patiserie și am cumpărat o gamă mult mai largă de coloranți alimentari și de tipuri de aluat cu care să lucreze. În cutia de culori erau nuanțe minunate – ca ale pietrelor prețioase – și pastelate, dar păleau în comparație cu nuanțele pe care le-a creat Katy, culori ale căror nume le cunosc doar din cataloage: violet crepuscular, cărămiziu, cian, cerulean, auriu, cafeniu.

În cele din urmă, am început să fac cu Katy prăjituri pe care le decoram împreună. N-o să uit niciodată tortul de nuntă pe care l-a copiat dintr-o revistă, cu panseluțe de zahăr care arătau atât de real, încât îmi era teamă să le mănânc. Am fost încântată când tatăl ei mi-a telefonat la două luni după ce începuserăm să lucrăm împreună ca să-mi spună că primise un loc de muncă la departamentul de patiserie al unui magazin din cartier. La fel ca părinții atâtor altor copii autiști, era îngrijorat de faptul că fata avea să fie dependentă de mama ei și de el toată viața. Trecuse prin toate programele de învățământ special și rezultatele nu fuseseră încurajatoare. Bineînțeles, scopul meu nu fusese să-i găsesc un loc de muncă, ci să descopăr o activitate de care să se poată bucura în timpul zilei. Funcționase atât de bine și atât de repede pentru că îi plăcuse la nebunie.

— Katy a fost cu voi în lumea aceasta de când s-a născut, i-am spus tatălui ei. A fost la toate petrecerile la care ați dus-o. A auzit toate discuțiile.

Eram convinsă de acest lucru, la fel cum eram convinsă că Jake fusese cu noi la acea petrecere cu mult timp în urmă, cu Clifford, Marele Câine Roșu. Când era foarte mic, se cufunda în literele lui pentru că nu se descurca cu cerințele sociale. Cum nu-mi putea spune care balon colorat îi plăcea sau ce prăjitură voia, se ascundea în spatele cărții. Dar fusese acolo tot timpul.

Am devenit avocatul mai multor copii de la Luminița pe lângă școlile publice. Mergeam la

întâlnirile Pil cu părinții lor și duceam un dosar al lucrurilor pe care le făcuserăm împreună. Îmi amintesc o întâlnire pentru un băiețel pe nume Reuben, care venise la noi în al doilea an de când deschisese Luminița și făcuse câteva ore de dezvoltare a aptitudinilor cu mine. Reuben era obsedat de bărci, așa că timp de luni de zile învățaserăm despre iahturi și goelete și catamarane. Clasificaserăm bărcile, scriseserăm rapoarte despre bărci și făcuserăm machete după bărci, ca cele pe care le văzusem făcute de bunicul pentru ca nepoții lui să se joace cu ele pe lac.

În acest timp, Reuben învățase să citească. Fusesse motivat de o carte cu ilustrații somptuoase despre vapoarele de lux de la începutul secolului douăzeci. Scrisul de mână și abilitățile motorii de finețe i se îmbunătățiseră, de asemenea, foarte mult datorită literelor mici pe care le folosea pentru a scrie numele pe laturile bărcilor pe care le construiam împreună.

Toată lumea care avea legătură cu terapia lui Reuben și cu activitatea lui de învățare se strânsese în jurul unei mese mari la ședința PIL. Fizioterapeutul, terapeutul ocupațional și cel de dezvoltare erau acolo, alături de învățătoarea lui de la școala normală, de educatoarea de la cursurile speciale și de psihologul școlii. Fiecare i-a făcut lui Reuben o evaluare la zi a abilităților, iar apoi grupul s-a folosit de aceste date pentru a stabili cât dintr-o zi trebuia să petreacă Reuben într-o clasă obișnuită.

Când grupul a ajuns la concluzia de 20, mi-am dres glasul și am deschis dosarul lui. Terapeutul ocupațional, de pildă, spusese că nu putea să deseneze un cerc – dar în cuvântul „boat”^[38] erau un o și un a, iar eu puteam dovedi că scria foarte frumos acest cuvânt. Reuben putea să facă mult mai multe lucruri decât credeau ceilalți. Am analizat cu toții acel dosar și am reușit să creștem mult procentajul.

Fiul lui Rachel, Jerod, venise și el la orele mele de dezvoltare a abilităților și făcuse la rândul său mari progrese. Mă împrietenisem cu Rachel și ea nu suporta ideea că nu voiam să accept bani pentru munca mea. Am încercat să-i explic că pur și simplu așa fusesem crescută. Bunica Edie făcea două plăcinte în fiecare dimineață. Familia înghițea una dintre ele la cină și mereu era câte cineva în comunitate – un bărbat rămas de curând văduv, o familie cu cineva drag în spital sau un cuplu cu un copil nou-născut – care se bucura și era recunoscător să primească cealaltă plăcintă în dar.

Adevărul este că nu priveam acea plăcintă ca pe o „faptă bună”. Milostenia era o parte atât de importantă a vieții noastre, încât aproape nu ne gândeam la ea. În fond, nu era mare lucru să faci două plăcinte, dacă tot făceai una. Să-i ajutăm pe alții care aveau greutăți, să-i sprijinim pe ceilalți membri ai comunității noastre – acestea nu erau idealuri nobile despre care să vorbim sau la care să ne gândim; erau lucruri pe care pur și simplu le făceam.

Acest model a devenit șablon pentru Luminița. Și, sincer vorbind, mă simțeam norocoasă. Câți oameni nu trec prin viață întrebându-se care este rostul lor? Eu nu a trebuit să mă întreb niciodată. Am știut că venisem pe lume ca să-i ajut pe copii încă de când eram eu însămi copil. La centrul de zi și la Luminița eram eu însămi și făceam ce îmi plăcea. Munceam din greu, da, dar era și incredibil de plăcut. Mă simțeam împlinită în fiecare zi, știind că îmi aduceam contribuția la un ideal măreț. Și nu trebuia să plec de acasă! Soneria suna și apăreau copiii, munca vieții mele. Ce putea fi mai important decât acei copii?

Cum nu voiam să-i iau bani, Rachel îmi aducea sandviciuri. După ce îmi adusesese deja două kilograme, am zis slavă Domnului când m-a întrebat dacă mă putea ajuta altfel, într-un mod mai

util. Exista de pildă vreun program pe care să vreau să-l fac și la care să mă poată ajuta?

Da, era ceva, o opțiune lipsă pentru familiile cu copii autiști. Programul la care mă gândeam avea să le ofere acestor copii un loc al lor, ajutându-i în același timp să-și facă un grup de prieteni. Avea să le permită să aibă experiențele obișnuite ale copilăriei care pentru ceilalți copii erau de la sine înțelese.

Michael și cu mine continuaserăm să punem pe primul loc experiențele fericite ale copilăriei pentru copiii noștri. Voiam să aibă amintiri la care să se gândească cu drag toată viața, mici tradiții pe care să le poată transmite copiilor lor. De pildă, ne plăcea să mergem la pescuit pe lac, așa cum făcusem și eu când eram copil. Prindeam broaște. (De fapt *eu* prindeam broaște, în timp ce copiii făceau niște fețe de parcă le-ar fi venit să vomite.) Jucam leapșa cu laserele și mergeam la bazinul local. Eu plănuiam căutări mărețe de ouă de Paște cu iepuri vii, ciocolată de casă și sute de ouă vopsite de mână. Luam biscuiți de casă în coș când mergeam la Observatorul Holcomb și făceam împreună prăjituri în curtea din spate. Cu toate acestea, o parte foarte importantă a copilăriei îi lipsea lui Jake, un ingredient esențial pentru o copilărie completă: sportul.

Prima dată mi-a venit ideea să creez o ligă sportivă pentru copii autiști când Jake avea doi ani. Pe atunci, copiii de vârsta lui făceau ore de mișcare și muzică și, deși el era încă în mare măsură închis în lumea lui, l-am dus la o oră de încercare la una dintre acele săli pentru copii mici. M-am gândit că i-ar putea plăcea tunelurile imense căptușite cu vinil, scările moi și cursele cu obstacole amortizate. I-au plăcut. Ce nu i-a plăcut a fost faptul că trebuia să stea în cerc cu ceilalți și să cânte la începutul și la sfârșitul orei. Abia începuserăm cu Luminița, deci Jake nu învățase încă de lucrul în grup așezat în cerc, așa că pleca

mereu la o minge gonflabilă dintr-un colț. Totuși, nu-i deranja pe ceilalți și, cum li se dădea copiilor voie să rupă cercul, se alătura și el din nou grupului.

În timp ce Jake sărea pe trambulină, am început să stau de vorbă cu un băiat mai mare, de șase sau șapte ani, care stătea cu mama lui și își aștepta sora mai mică, care era la oră. Avea un costum frumos de karate, iar când l-am felicitat pentru el, și-a umflat mândru pieptul micuț ca să se asigure că vedeam centura galbenă de la brâu.

Până la sfârșitul orei, s-a văzut clar că Jake se simțea foarte bine, iar eu eram mulțumită de progresele lui. Totuși, când i-am spus instructorului că am dori să ne înscriem, mi-a spus după o tăcere stânjenitoare că nu credea că Jake era pregătit să ia parte la oră.

— Dacă nu poate sta cu grupul, nu poate sta la oră, a spus instructorul.

Poate că sună naiv, dar a fost prima dată când mi-am dat seama că autismul lui Jake însemna că nu va putea face sport. Poate că nu m-ar fi lovit atât de tare dacă nu l-aș fi întâlnit tocmai pe micul puști karateca, dar, ducându-l pe Jake de mână prin parcare, eram foarte supărată. Oare fiul meu nu avea să știe niciodată cum e să strigi „Goooooooool!” sau să-l stropească pe copilul care reușise aruncarea câștigătoare cu Gatorade? Nu avea să știe niciodată cum e să te strecuri în baza-casă, cu câteva secunde înainte să fie atins de adversar? Autismul însemna că Jake nu avea să înscrie niciodată un eseu sau să se murdărească de iarbă pe echipamentul de fotbal?

După cinci ani, temerile mele din acea parcare rămăseseră neschimbate. Jake se integrase cu succes într-o școală publică obișnuită și avea o mulțime de prieteni acolo și în cartier, dar sportul era încă prea mult pentru el, ca pentru cei mai mulți copii autiști. Sala de sport era singurul loc unde autismul încă îi stătea în cale lui Jake. Când

juca „Rațele și vânătorii” era o țintă ușoară și se simțea bruscăt când colegii lui de clasă îl înghesuiau. Nu era realist să te gândești că ar fi fost de acord să participe la un joc de echipă cu copiii de vârsta lui. Chiar și cei de la ligile pentru copii (și, foarte adesea, părinții lor) își doresc mult să câștige. Pot fi cruzi când un copil irosește o minge sau uită în ce direcție să fugă – mai ales un copil autist cu probleme fizice sau greutăți de procesare auditivă.

Știam din poveștile altor părinți că experiența lui Jake nu era neobișnuită. Cu toate acestea, lucrurile care fac ca sportul să fie atât de dificil pentru un copil autist sunt și cele care îl fac atât de important. Sportul este o ocazie de a le da copiilor autiști șansa să vadă cum este să *se joace*. Să dai sau să ratezi un gol, să prinzi o minge lansată, să reușești o transformare – acestea erau experiențe ale copilăriei pe care nu voiam ca Jake să le rateze. Nu mă gândisem prea mult la sport, până când Rachel m-a întrebat de un program pe care mi-ar plăcea să-l fac. După aceea, am fost de neoprit.

DOUĂZECI ȘI DOI

ȘANSA DE A JUCA

În 2005, cu ajutorul lui Rachel, am hotărât să încep un program sportiv pentru copiii autiști. Dar planul nostru cu Sport pentru Tineretul Autist era să nu înceapă din cauză că nu am găsit un loc potrivit de întâlnire. Nu puteam face sport în zona garajului și a centrului de zi pentru că acolo abia era loc pentru cinci copii mici și părinții lor, iar curtea noastră era mult prea mică. Așa că am deschis cartea de telefoane și am început să sun la toate bisericile și primăriile pe care le-am găsit pe o rază de 100 de kilometri ca să văd dacă au vreun spațiu de închiriat.

Toate convorbirile telefonice erau variațiuni pe aceeași temă. O, da, aveau un spațiu. Sigur, le-ar plăcea foarte mult să-l închirieze în diminețile de sâmbătă. Dar, din momentul în care pronunțam cuvântul „autism”, persoana de la celălalt capăt al firului spunea:

— O, nu mi-am dat seama că e pentru copii cu nevoi speciale. Nu avem asigurare de răspundere civilă.

Sau:

— Nu avem cale de acces pentru scaunele cu roțile.

Sau:

— Trebuie să discut cu consiliul de administrație.

Le lăsam numele și numărul meu, dar nu mai auzeam niciodată de ei.

Nu aveam nevoie de acces și nu eram o răspundere civilă mai mare decât o întâlnire a Alcoolicilor Anonimi sau decât o oră de muzică cu părinții. Și sunt sigură că, dacă aș fi sunat din partea unui grup de cercetașe, nu am fi avut nevoie de aprobarea consiliului de administrație. Dar ce puteam să fac?

Aproape că renunțasem, când, într-o dimineață, am găsit în cutia poștală un fluturaș care anunța că la o biserică din apropiere urma să aibă loc un carnaval al primăverii. Aveau să fie jocuri în aer liber și o casă gonflabilă și m-am gândit că, dacă aveau loc pentru toate astea, aveau loc și pentru sport. Am tras adânc aer în piept și am mai încercat odată.

— Bună ziua, am nevoie de un loc pentru un program sportiv pentru copii cu autism. Aș putea închiria un spațiu de la dumneavoastră?

După luni de zile în care oamenii îmi spusesea nu, aproape că nu mi-a venit să-mi cred urechilor când administratorul clădirii mi-a spus da. Și când am ajuns în parcare, nu mi-a venit să cred ce vedeam. Dacă aș fi scris o listă cu tot ce mi-aș fi putut dori sau tot ce mi-ar fi trebuit pentru a face sport cu acești copii, Biserica pentru Viață Creștină Northview mi-ar fi împlinit toate dorințele de pe listă. În spatele bisericii enorme și moderne se afla o dependință lungă, joasă, cu o bucătărie rudimentară și câteva canapele unde puteau să stea părinții și frații mai mici, având un spațiu mare, gol, în care intra ușor un grup de copii activi. Afară, o pantă blândă ducea la un teren de fotbal, o pistă de alergare, un teren de baseball și câteva de baschet. În plus, mai important, era multă iarbă pe care puteai să faci orice. Acolo un copil putea să stea pe spate și să facă un fluier dintr-un fir gros de iarbă sau să culeagă animalele din nori. Pe terenul de baseball erau gălbenele, aveai suficient loc să alergi cât voiai, iar deasupra nu era decât marele, minunatul cer albastru de Indiana. Era perfect.

În acea primăvară, biserica ne-a lăsat să venim doar o dată pe lună. Planul meu era să facem alt sport, modificat pentru a fi accesibil celor cu autism, la fiecare ședință. În timpul săptămânii, cumpăram tot ce ne trebuia pentru sportul căruia îi venise rândul. Când deșteptătorul suna sâmbătă la patru dimineața, o porneam la drum. Încărcăm

dubița cu materialele pentru activitatea zilei și mergeam la Northview, unde mă întâlneam cu Rachel, care mă ajuta să aranjez locul. În jur de nouă copiii începeau să vină și, de cele mai multe ori, stăteam până se întuneca.

Ca la Luminița, părinții trebuiau să stea cu copiii. Sport pentru Tineretul Autist nu era o activitate la care să-ți lași copilul și să pleci (oricum cei mai mulți copii nu erau independenți), iar bonele nu le puteau ține locul părinților. Trebuia să fie o activitate pentru toată familia. Pentru prima dată de când începusem să lucrez cu copiii am văzut *tați* – tați în pantaloni de trening și cu șepci de baseball, jucându-se cu copiii lor. A fost o experiență pe care mulți dintre ei nu credeau că o vor trăi vreodată.

Le-am spus un lucru foarte clar familiilor de la bun început: după o săptămână de terapie ocupațională, fizioterapie, terapie pentru dezvoltare și logopedie, sâmbătă dimineața era vremea pentru distracție. Era timpul să ne jucăm și să fim caraghioși, să facem toate activitățile de sfârșit de săptămână care pentru familiile obișnuite sunt de la sine înțelese. Bănuitori, părinții veneau și întrebau:

— Serios? Doar ne jucăm? Fără terapie?

— Fără terapie, le spuneam. Doar ne jucăm.

Când ai un copil cu autism, nu calendarul tău e prea încărcat cu activități serioase, ci al lui. Uneori ce *nu* faci e la fel de important ca ceea ce faci. Nu sunt sigură că aș ști să apreciez acest lucru atât de mult dacă nu aș fi trăit în Indiana. Spunem în glumă că trăim în mijlocul unui lan de porumb și nu suntem departe de adevăr. (Lanul de porumb e la o stradă distanță.) Pe la noi nu sunt foarte multe petreceri, însă sunt multe focuri de tabără. Și, în afară de o vacă sau un porc din când în când, nu prea vezi decât soarele, cerul și iarba. De aceea este Indiana atât de specială.

Așa că sâmbătă dimineața nu aveam decât un tel: să ne bucurăm de copiii noștri și de realizările lor, indiferent de cum păreau aceste realizări pentru lumea din afară. Nu așteptam performanțe și nu exista decât o singură regulă: când unui copil îi venea rândul, toată lumea trebuia să-l aclame, orice ar fi făcut.

Cu siguranță, nu erau cei mai rapizi copii sau cei mai sportivi. Dar chiar dacă o fetiță doboră un singur popic în timp ce îl ținea pe tatăl ei de mână, izbucneam în urale. Dacă un copil cu mari probleme ca Max ridica o bătă de baseball, alergam și țipam și băteam palma de parcă echipa noastră ar fi câștigat Campionatul Mondial. Iar când Jerod a reușit un eseu, chiar dacă pe lângă el nu era niciun alt copil care să intercepteze mingea, l-am ridicat pe umeri de parcă tocmai ar fi câștigat Trofeul Heisman^[39].

În prima zi, am inventat o cursă cu obstacole accesibilă oricui. Copiii trebuiau să-și găsească drumul printre cinci cercuri puse pe jos; să traverseze o saltea călcând pe patru „tălpi” uriașe, vii colorate, pe care le decupasem din pâslă; și apoi să ia un fotoliu umplut foarte mare (de fapt o pernă pentru gât și umeri umplută cu hrișcă) și să-l aducă înapoi la grup. Cumpărasem câteva pungi cu medalii de aur ieftine de la Walmart, de genul celor pe care le pui în punga cu dulciuri a copiilor mici. M-am asigurat că-mi ajung pentru toată lumea. Deci și dacă un copil reușea să intre într-un singur cerc, chiar fără să calce pe picioarele uriașe, primea o medalie.

După câteva săptămâni, am observat că Adam, un copil de treisprezece ani care nu vorbea, tot strângea medalia în mână cu care nu o ținea pe mama lui. Medaliile nu erau oricum prea solide, iar a lui începea să arate cam rău ca să mai poată fi purtată, așa că după oră i-am mai strecurat câteva mamei sale în geantă. S-a întors către mine să-mi mulțumească și avea lacrimi în ochi:

— Nu vă puteți da seama cât contează pentru el să aibă o medalie, a spus. Doarme cu ea.

Mulți dintre cei care absolviseră Luminița au participat, dar au venit și familii pe care nu le cunoșteam. Fără să-mi dau seama, atinsesem o nevoie universală: familiile păreau să fi tânjit după un program ca acesta.

Unul dintre copiii care veneau erau un băiețel de șapte ani pe nume Christopher. Era cu un an mai mic decât Jake (deși cu cel puțin un cap mai înalt) și juca deja bine baschet. Cei doi s-au înțeles din primul moment. În acea primă săptămână, după ce și-a terminat ora, Christopher nu a vrut să plece. Mai târziu, am aflat că la școală îl necăjeau. Jake trebuia să rămână acolo pentru că mă aștepta să termin celelalte ore, așa că amândoi și-au petrecut după-amiaza împreună, s-au jucat de-a v-ați ascunselea și s-au prostiț cu echipamentele sportive rămase de la orele anterioare. Când am încărcat mingile și saltelele în dubă, cei doi erau deja prieteni buni.

Când ne-am luat rămas-bun, Christopher mă tot lua în brațe. Cred că m-a îmbrățișat de rămas-bun de opt ori. Era un comportament extraordinar pentru un copil cu autism și mi-a arătat repede ce mult însemna programul pentru acești copii.

La sfârșitul lunii, Jake și Christopher erau nedespărțiți. Doar pentru asta ar fi meritat toată munca pe care o depusesem în program. Cu oamenii cu care interacționa la universitate, ce completau timpul petrecut cu copiii din cartier și de la școală, Jake era mult mai puțin izolat decât înainte. Dar cu Christopher avea o adevărată conexiune emoțională, o legătură pe care nu o avea cu niciun alt prieten.

După câteva săptămâni, am dat acces la liga sportivă tuturor grupelor de vârstă. Mulți dintre copiii care au venit erau mult mai mari decât Jake, unii chiar până la nouăsprezece ani.

Scopul meu era ca toți copiii care veneau să simtă că fac parte dintr-o echipă. Pentru a realiza acest lucru, trebuia să fac niște mici schimbări. Mike a spus odată că nu făceam atât accesibil sportul pentru copii autiști, cât îl reinventam! La hochei, de pildă, nu aveam gheață. Bun, jucam hochei pe covor. Dar nu puteam folosi crose adevărate, căci am fi avut mai multe accidentări decât jucători. Poate mergea cu măhuri. Cum îl faci pe un copil autist să-i placă atingerea cozii de mătură? O învelești în bandă de spumă ca să fie moale. Foloseam o minge în loc de puc, porțile erau de înălțimea copiilor și vopseam barele în culori atrăgătoare.

Mike și cu mine cu siguranță nu aveam prea mulți bani, dar, ca de obicei, m-a inspirat bunicul meu creativ și plin de resurse. Doar el sudase pentru copiii lui un submarin operațional, în care nu pătrundea apa, pe aleea din fața casei. (Bunica, îngrozită că cineva s-ar putea îneca, l-a chemat pe omul de la fiare vechi și l-a pus să-l ia, când bunicul era la pescuit. Dar sunt sigură că ar fi mers foarte bine!)

— Dacă Dumnezeu are o misiune pentru tine, o să-ți dea tot ce-ți trebuie ca să-ți duci acea misiune la îndeplinire, obișnuia să spună bunicul în timp ce trăgea camionul pe dreapta drumului și culegea o bucată de metal aruncată din gunoiul cuiva.

Mă gândeam de multe ori la aceste cuvinte ale lui când mergeam prin Walmart sau Target și căutam obiecte pe care să le pot refolosi pentru sport. Am cumpărat role imense de gazon artificial și le-am tăiat în bucăți mici ca să fac terenuri de golf în miniatură. La început, copiii jucau golf cu baloane. Și la fiecare sărbătoare – Halloween, Ziua îndrăgostiților, Crăciun – decoram acele terenuri cu desene potrivite sărbătorii.

E plăcut să joci popice, dar pistele de popice sunt incredibil de zgomotoase, ceea ce le face cumplite pentru mulți copii autiști. Am făcut din

fășii de hârtie de împachetat de la magazinul de reduceri piste colorate de popice. Într-o săptămână, Mike și cu mine am pus o ladă de Mountain Dew în mașina lui, ca s-o bea colegii lui și să-mi dea sticlele goale înapoi până la sfârșit de săptămână. Sticlele verzi formau un contrast drăguț cu cele două sticle transparente de doi litri din care făcuserăm deja niște popice excelente.

Unii își făceau griji din cauza cheltuielilor.

— Nu te gândești la copiii tăi și la banii lor pentru colegiu? Dar la banii tăi de pensie?

Însă îmi găsisem vocația și am avut mereu credința că banii de care aveam nevoie aveau să vină la vremea potrivită. Nici Mike, nici eu nu crescuserăm cu mulți bani. Nu crezuserăm vreodată că vom avea propria noastră casă. Tot ce aveam ni se părea un dar și socoteam o altă binecuvântare faptul că puteam să luptăm împotriva prejudecăților despre autism și să ajutăm familiile care se confruntau cu el. Din fericire, Michael nu numai că îmi era alături, dar o și făcea cu multă bunăvoință. Eram la feronerie, iar el spunea, râzând și dând din cap:

— Cred că prima mea se îndreaptă către gazonul artificial!

Le-am tot cerut prietenilor noștri din comunitate să ne ajute. L-am adus pe antrenorul de fotbal de la liceu să-i învețe pe copii fotbal. Și de data aceasta am folosit la început baloane pe post de mingi, ca să-i învățăm pe copii să paseze și să tragă la poartă. Când a devenit clar că mătura de hochei era o reușită (Jake era portar!), am adus jucători din Liga Națională de Hochei din Indiana să joace pe covor cu copiii.

Când ne-am mutat, în sfârșit, pe terenul de baseball, mi-am stors cartea de credit ca să cumpăr tricouri în diferite culori cu numele echipelor pe ele, astfel încât copiii să știe cum e să fii într-o echipă. Mulți dintre copiii cu probleme mari care stăteau pe bancă erau pentru prima dată despărțiți

de părinții sau îngrijitorii lor. Dar se simțeau bine, pentru că erau cu echipele lor și, evident, părinții lor îi aclamau din toți răunchii de pe bănci. În acel moment, ne simțeam cu toții ca o familie mare și fericită.

Învățasem mult de la Luminița. Știam că activitățile trebuiau să fie atractive pentru mintea autistă, așa că am inventat o mulțime de reguli vizuale. Banda adezivă în douăzeci de culori definea limitele pe saltele. Aproape tot ce făceam avea o componentă senzorială. Aveam mingi gonflabile, saltele moi și baloane. Împrăstiasem aceste jucării senzoriale peste tot pe parașuta mătăsoasă care acoperea podeaua, astfel încât să-i momesc pe copii să se așeze lângă mine.

E adevărat că toate aceste lucruri fuseseră create ca să facă activitățile interesante pentru copiii autiști. Dar cred, de asemenea, că ne vindecăm prin simțuri, iar acest lucru nu e valabil doar pentru copiii autiști și pentru alți oameni cu nevoi speciale, ci pentru toată lumea.

Înainte să se nască Jake, aveam la centrul de zi o fetiță dulce pe nume Rose pe care începusem să mă bazez ca model pentru ceilalți copii. Când partenera de viață a tatălui ei, Jim, a fost diagnosticată cu cancer, Jim a fost distrus. Era atât de concentrat să aibă grijă de partenera lui și de Rose, că nu mai avea timp să aibă grijă de el. Era într-un așa hal, încât îmi era teamă să nu-și piardă locul de muncă. Într-o dimineață, l-am pus să se așeze și i-am mascat cearcănele negre de sub ochi cu fond de ten din trusa mea de machiaj.

După cum era de așteptat, Rose a început să fie afectată de această tensiune. Era apatică și irascibilă și nu-și mai asuma rolul de lider al celorlalți copii. Am început să-mi fac griji: Rose era în răspunderea mea și nu-i mergea bine.

Într-o zi, când Jim a adus-o pe Rose, mâinile îi tremurau atât de tare, încât nu a putut să scoată

mâncarea lui Rose din geantă. Mi-am pus mâinile pe umerii lui, l-am privit în ochi și i-am spus:

— Nu ți-e bine și, dacă o să continui așa, nici familiei tale n-o să-i meargă bine. Trebuie să-ți vindeci propriul spirit ca să ai grijă de oamenii din viața ta.

— Nu prea știu cum, a spus Jim răvășit.

— Îmi permiți să-ți dau niște sfaturi? Când te întorci de la muncă în seara asta, cumpără un pui și niște rozmarin și salvie.

— Dar nu știu să gătesc pui!

— Încinge cuptorul la o sută optzeci de grade, pune mirodeniile în pui și unge-l cu niște unt și puțină sare. Lasă-l la cuptor o oră și jumătate. Și în timp ce puiul se face și toate acele mirosuri minunate plutesc prin casă, ia cea mai moale pătură și pune-o zece minute în uscător. Apoi învelește-te cu acea pătură confortabilă, pune-ți muzica preferată și uită-te la un album cu fotografii de familie. Nu te ridica până nu e gata puiul. Când e gata, ia cina cu familia ta.

I-am dat și o pereche de ciorapi de-ai mei pufoși.

Jim trebuia să reintre în legătură cu simțurile lui. Sunt ferm convinsă că prin ele ne trăim viața. Dar când suntem prea ocupați sau trecem printr-o situație traumatizantă, ca Jim, le neglijăm. Nu ne gândim la cum ne încălzește o eșarfă de cașmir când suntem disperați să ajungem la timp la o întâlnire. Nu ne facem timp să căutăm la radio un post tare din anii 1980 înainte de a ieși din parcare. În schimb, suntem prea încordați și nu simțim mai nimic din toate acestea.

Jim care a venit să o aducă pe Rose a doua zi era alt om – întinerit și mai odihnit și mai liniștit decât îl văzusem în ultimele luni. Da, restul anului a fost în continuare foarte greu pentru Jim și pentru familia lui, dar acum Jim avea un leac pe care îl putea folosi de câte ori era epuizat, copleșit sau deprimat. Putea să-și creeze un confort și o căldură

fizice. Putea să-și facă locuința să miroasă a cămin. Putea să se hrănească pe el și familia lui cu o masă făcută acasă.

Răsfățarea simțurilor nu e un lux, ci o necesitate. *Trebuie* să mergem cu picioarele goale prin iarbă. *Trebuie* să mâncăm zăpadă curată. *Trebuie* să lăsăm nisipul cald să ni se scurgă printre degete. *Trebuie* să stăm întinși pe spate și să lăsăm soarele să ne încălzească fețele.

De aceea copiii care veneau la programul sportiv nu trebuiau decât să se joace. Mulți au privit această abordare cu scepticism și unele dintre familiile care fuseseră cu noi la Luminița au plecat și au folosit acest timp pentru terapie. Mulți își făceau griji că Jake nu va avea parte de lucrurile care îi trebuiau din cauza ideii mele fixe cu joaca și experiențele obișnuite ale copilăriei. Față de alte practici formale, strategia mea nu părea mare lucru.

„Trimite-i o minge prietenului tău și eu o să izbucnesc în urale.“

Ce terapie mai era și asta? Dar eu repetam ca un disc stricat:

— Nu trebuie să faceți nimic. *Jucați-vă!*

Și a funcționat. Am început imediat să văd schimbări în bine. Anumite activități care păreau nici să nu intre în discuție la început, cum ar fi ștafetele, au devenit nu doar posibile, ci și plăcute. În fotografiile din acei primi ani îi vezi pe cei mai mulți copii plimbându-se de colo-colo, cu totul rătăciți în lumea lor. Însă, în cele pe care le-am făcut în jurul Crăciunului, îți dai seama că începuseră să înțeleagă, stau pe locurile lor pe parașută, se uită la mine și sunt atenți.

Odată pe lună nu era de ajuns; trebuia să ne întâlnim săptămânal. Biserica ne-a dat voie, cu condiția să facem curățenie înainte de plecare în clădirile pe care le foloseam. M-a pufnit râsul. Când eram copil, sora mea și cu mine o ajutam de două ori pe săptămână pe bunica să facă curățenie

în biserica pe care o construiseră ea și bunicul, își punea o basma pe cap, își punea găleata cu lucruri în mașină și ne ducea pe mine și pe sora mea la biserică, unde împingeam mătura mare, ștergeam cărțile de rugăciune și ștergeam de praf și ceruiam stranele. Pentru bunica, acesta era un serviciu adus comunității.

Tot așa, Sport pentru Tineretul Autist era pentru mine un serviciu adus comunității. Mike și cu mine nu mai merseserăm la biserică în anii după ce aflaserăm diagnosticul lui Jake. (E un lucru foarte obișnuit în familiile cu copii autiști.) Într-o duminică dimineață avusese loc un incident la biserică. Stăteam în hol cu Jake și mama unei fete care îmi fusese colegă de liceu m-a văzut. Strigând de încântare și lăsând în urmă o dâră de parfum, s-a năpustit spre noi, cu eșarfa viu colorată plutind în urma ei. Când mi-a luat fața în mâini pentru a mă săruta pe obraz, Jake a luat-o complet razna. S-a întins pe jos cât era de lung și a început să urle din toți plămânii. Când am încercat să-l ridic, a vrut să mă lovească, m-a prins de rochia de mătase și a tras de ea.

Una e când copilul face o criză la Target, dar cu totul altceva când se întâmplă la biserică. Eram complet umilită. Toată lumea s-a oprit să se holbeze la noi și cineva chiar a glumit spunând să se arunce niște apă sfințită pe el. În cele din urmă, am ajuns până la toaletă unde l-am așezat între chiuvete, l-am frecat pe spate și l-am șters la ochi, în încercarea de a-l asigura că totul era în regulă. În cele din urmă, a dat drumul la strânsoare desprinzându-și mâinile scăldate în sudoare de rochia mea.

Cred că crizele nu sunt un simptom al autismului, ci un simptom al imposibilității de a înțelege autismul. Nu că Jake nu *voia* să meargă la biserică; nu *putea*. Era o experiență pe care nu o putea duce. Dacă l-aș fi forțat, nu m-aș fi ales decât cu un copil nefericit și cu altă rochie ruptă.

Iar dacă el nu putea să meargă la biserică, atunci – cel puțin o vreme – nu puteam merge nici eu. L-am luat dintre chiuvete și, cu toți ochii din biserică ațintiți la noi, ne-am întors pe hol și am ieșit pe ușă. Apoi l-am pus pe Jake în mașină și am plecat.

Deși mergeam din nou regulat la biserică, mi-am dat seama că serviciul adus comunității prin sport îmi dădea un sentiment extraordinar de liniște și comuniune. De multe ori mă gândeam la bunicul în acele dimineți de sâmbătă. El îmi insuflase simțul jocului și mă făcuse să-i înțeleg importanța. Tot el mă învățase să-mi văd propriile necazuri ca pe o ocazie de a crea o comunitate mai degrabă decât să mă retrag. Datorită exemplului lui, am învățat că, dacă-i ajuți pe alții, nu ești niciodată singur.

Familiile acestor copii autiști nu mai avuseseră de mult nicio bucurie. Părinții erau istoviți și cu moralul la pământ, iar copiilor lor minunați li se spusese de nenumărate ori că nu sunt buni de nimic. Oare nu-mi fusese practic imposibil să găsesc pe cineva care să le dea voie să intre pe proprietatea lui? Faptul că strânsesem laolaltă aceste familii și le dădusem o rază de bucurie în viață era cel mai important lucru pentru mine. Într-un fel, Sport pentru Tineretul Autist era biserica mea.

Întregii noastre familii îi plăcea la nebunie. Wesley era în elementul lui. Putea să facă niște curse chiar mai extravagante decât de obicei pe saltelele cu care acopeream podeaua bisericii. Ethan creștea cu o mulțime de oameni diferiți în jur și atitudinea lui așezată, calmă, îl transformase într-unul dintre preferații copiilor autiști mai mari. Și îl vedeam pe Jake cum începe să strălucească.

Astăzi, când oamenii mă întreabă cum de e Jake atât de sociabil și de prietenos cu oamenii în ciuda autismului, le spun că datorăm multe sportului. În acele sâmbete, nu-l pregăteam pentru olimpiada de matematică și nu-l duceam la adunarea oamenilor

de știință. În loc de asta, eram pe terenul de fotbal sau de baseball sau de baschet, puneam pe primul plan prietenia, interacțiunea socială, comunitatea, lucrul în echipă și respectul de sine. În activitatea sportivă, Jake nu era un copil-minune sau un autist cu probleme fizice. Era un copil care stătea în zona exterioară și își freca talpa de cauciuc a pantofului de sport de iarba arsă de soare, ca mii de alți copii din toată America.

Foarte repede, sportul a devenit mai mult decât sport. Christopher lansase o modă rămânând după oră. De la o săptămână la alta, observam că, din ce în ce mai multe familii, rămâneau la rândul lor. Se revărsau pe terenul de fotbal și loveau alene o minge sau aruncau cu discul. Își aduceau prânzul și multe dintre ele rămâneau acolo până la apusul soarelui. Iarna oamenii veneau cu sănii, iar copiii se dădeau la nesfârșit pe pante până când doar un pahar aburind de ciocolată caldă cu frișcă le mai putea dezgheța mânuțele și obraji.

Ne-am făcut grup pe Facebook. La fiecare câteva zile, cineva posta o poveste de succes cu aceeași concluzie:

— Ți-am făcut-o, autism!

Trecuse multă vreme de când aceste familii răsaseră împreună, de când speraseră, de când se necăjiseră și își petrecuseră timpul împreună fără nicio grijă. Îmi plăcea la nebunie să le văd pe mame așezate în tribune, cu o ceașcă de cafea în mână, bârfind cu prietenele lor, în timp ce soții lor se jucau de-a calul și călărețul cu copiii pe terenul de baschet. Mulți dintre acești oameni uitaseră cât de importantă era copilăria, cât de important era să te simți bine.

Înțelegeam acest lucru. O vreme, Michael și cu mine uitaserăm la rândul nostru. Dar apoi ne amintiserăm și acum le puteam ajuta pe aceste familii să învețe să se simtă din nou bine.

DOUĂZECI ȘI TREI UN VIS ÎMPLINIT

Cele mai multe cupluri au vise de viitor despre care vorbesc seara în pat, când restul casei e tăcut. Unii visează călătorii de lux în Caraibe sau să câștige la loterie. Visul meu și al lui Michael era un pic mai aproape de casă.

În 2006, am câștigat premiul Gasamerica Hometown Hero pentru Sport pentru Tineretul Autist. Premiul consta într-o cantitate importantă de benzină gratuită, de care ne-am bucurat. Dar cuvântul „erou” mă stânjenea. La știri vedeam soldați care-și lăsau în urmă familiile ca să lupte pentru libertate și democrație în Afganistan. Vecinul nostru este pompier. În fiecare zi în care se duce la lucru este confruntat cu posibilitatea de a-și risca viața pentru a o salva pe a altcuiva. Oamenii aceștia sunt adevărații eroi, nu o mămică în pantaloni trei sferturi care face terenuri de golf în miniatură.

Michael m-a ajutat să-mi formeze o perspectivă și, stimulată de premiu, eram hotărâtă să merg mai departe. Văzuserăm că sportul îi putea transforma pe copiii autiști. Nu ar fi fost incredibil să avem un loc permanent pentru aceste activități? Fusesse nevoie să-i mutăm pe Jake și pe Wesley într-un singur dormitor ca să puteam ține cutiile ticsite cu echipament sportiv în celălalt. Dăduserăm peste cap spațiul de la biserică pentru a-l putea folosi, dar am fi putut face lucruri extraordinare dacă am fi avut un loc al nostru.

Prin sport intraserăm în contact cu copii mai mari cu autism, ceea ce însemna că puteam vedea un pic din viitorul celor mai mici. E greu să fii adolescent. Să fii adolescent autist poate deveni *foarte* greu. Am înțeles că avea să vină o vreme când Jake, Christopher și prietenii lor urmau să aibă nevoie de un răgaz de la dificultățile sociale

pe care le-ar fi putut întâlni la școală. Din această perspectivă, căutarea propriului nostru spațiu pentru sport părea o cursă contra cronometru.

Luminița și Sport pentru Tineretul Autist deveniseră un liman pentru Jake și prietenii lui. Eu și Michael voiam să ducem lucrurile mai departe și să creăm un centru de recreere unde copiii și adolescenții autiști să poată să se joace sau să se uite la filme, să fie ajutați să-și facă temele sau să joace leapșa fără ca cineva să încerce să îi „vindece” de autism. Cu mulți ani înainte, când aveam nevoie de un nume pentru asociația caritabilă care susținea Luminița, Melanie sugerase să-i spunem Jacob’s Place^[40] pentru că suna drăguț, nu ca un spital sau un centru de tratament. Nu folosiserăm acel nume decât pe declarațiile fiscale, dar era un nume perfect pentru un centru de recreere. Să transformăm Jacob’s Place în realitate a devenit visul nostru.

Programul sportiv se dezvoltase atât de repede, încât spațiul bisericii pe care îl foloseam devenise cam strâmt în lunile de iarnă. În loc să dăm înapoi, am ales să privim acest lucru ca pe o oportunitate de a crește. În vara lui 2008, ne-am vândut una dintre mașini, am folosit fondurile de pensie ale lui Michael și am început să căutăm Jacob’s Place.

Trebuia să căutăm la țară. Îmi doream o clădire întreagă, dar bugetul nostru era ridicol. O agentă imobiliară chiar a râs când a auzit câți bani aveam: 15 000 de dolari pentru clădire și alți 5 000 pentru îmbunătățiri și echipamente de care aveam nevoie. Banii nu ne ajungeau nici pe departe ca să cumpărăm ceva prin apropiere, chiar și în Indiana.

Pe atunci, Michael trebuia să meargă cu mașina prin toată zona pentru serviciu și căuta orice ar fi arătat promițător. Într-o zi, a telefonat acasă și a spus:

— Kris, trebuie să vii aici. Cred că am găsit.

Ne cumpăraserăm un Ford Bronco rablagit cu 500 de dolari ca să înlocuim mașina pe care o

vânduserăm. Era o oroare zgomotoasă, cu mai multă rugină decât vopsea. Copiilor le plăcea la nebunie pentru că se vedea drumul care trecea pe sub mașină prin găurile din podea – un fel de mașină ca cea a familiei Flinstone. Nu mă bazam pe ea decât ca să merg până la alimentară și să mă întorc, așa că am fost un pic stresată când m-am uitat pe hartă să văd cât de departe era clădirea. Dar am pornit-o hurducăind și am ajuns până în orașelul minuscul Kirklin, Indiana – dacă clipești odată ai și trecut de el – la aproximativ o oră de casa noastră.

Dincolo de teama pe care mi-o inspira transportul, drumul a fost frumos, o mare parte din el pe drumuri pietruite printr-o zonă de ferme adevărate. M-am gândit că această călătorie putea fi o terapie în sine pentru părinți și copii stresați.

Când am ajuns acolo, am văzut mașina lui Michael parcată în capătul străzii principale, care părea formată mai ales din vitrine abandonate. Stătea în fața celei mai dărăpănate clădiri de cărămidă pe care am văzut-o vreodată. Părea veche. Și când spun veche, spun veche-veche – de prin secolul al nouăsprezecelea. Se vedea clar că nimeni nu o mai privise cu dragoste sau atenție cel puțin de la jumătatea secolului douăzeci. Niciun geam nu era întreg, iar peretele din spate cedase și stătea să cadă. În față nu era niciun trotuar, cu excepția câte unei bucăți de beton care ieșea la iveală dintre buruieni.

Mi-am păstrat expresia relaxată și am încercat ușa laterală.

— Ușa aia nu-i chiar așa bună, a spus Michael.

Când am deschis-o, am înțeles la ce se referea. În spatele ei nu era nimic decât o gaură neagră căscată. Încă un pas și m-aș fi prăbușit în beciul plin de rămășițe. (Luni de zile am avut coșmaruri în care se făcea că mă prăbușeam în acea groapă.) Dar era chiar mai rău de atât. Tot etajul al doilea din spatele clădirii se prăbușise, așa că atârna ca un

vas suspendat peste primul etaj. Nu aveai cum să intri acolo fără să riști ca tot etajul doi să cadă peste tine. Ne-am uitat cu lanternele din cadrul ușii și am văzut o grămadă de echipament medical vechi, macabru și mobilă rămasă de pe vremea când clădirea fusese biroul medicului local.

Locul era mizerabil, era într-o văgăună și în mod evident nesigur. Dar avea o istorie lungă și puteam face mai departe istorie. Am închis ochii și l-am văzut umplându-se cu familiile pe care ajunseserăm să le cunoaștem și să le iubim atât de mult prin Luminița și Sport pentru Tineretul Autist. Cu ochiul minții le vedeam pe mame cum se îmbrățișează, ușurate că au un loc unde să se relaxeze și să-și împărtășească îngrijorările după o săptămână lungă. Vedeam un grup de copii în fotolii moi uitându-se la filme și alții aplecați deasupra tablelor de șah și a meselor de cărți. Și acolo unde acel etaj atârna într-o stare atât de deplorabilă în spate, îi vedeam pe Jake și pe Christopher aruncând la coș, când unul când celălalt, de la jumătatea unui teren de baschet mare, frumos, proaspăt vopsit.

L-am privit pe Michael și am zâmbit:

— Țsta este. Țsta este centrul de recreere.

Jake și Christopher erau deja inseparabili pe atunci. Și eu mă împrietenisem foarte bine cu bunica lui Chris, Phyllis, care îl creștea. În acea vară stăteam amândouă la piscină în timp ce băieții înotau. Erau unele dintre rarele momente de relaxare pentru mine și le prețuiam. Familia lor avea un magazin de mașini și trăia într-o casă imensă, cu un teren de baschet acoperit și unul descoperit, piscină și lift. Bineînțeles, lui Jake îi plăcea mult să se ducă acolo. Dar și lui Christopher îi plăcea să vină la căsuța noastră, să prăjească niște cârnați și să facă prăjituri la noi în curte. Era un tip foarte plăcut, genul de persoană care poate să transforme chiar o situație

dezamăgitoare, ca un picnic la care plouă, într-o mare aventură.

Christopher și Jake legaseră prietenie pentru că niciunul dintre ei nu-și găsea mereu locul. Pentru un copil autist poate fi dificil să-și dea seama când copiii râd *cu* el și când râd *de* el. Când Christopher spunea o glumă și băieții de la școală râdeau, nu-și dădea mereu seama de ce o fac. Le plăcuse gluma sau erau răi cu el? Anii petrecuți de Jake la școala primară și toate eforturile noastre de a-i aduce prieteni în viață îl ajutaseră. Când l-a cunoscut pe Christopher, se simțea mai bine în societate și l-a putut ajuta pe prietenul lui mai mic să-și găsească drumul la acea vârstă dificilă, când avea nesiguranța că nu știa niciodată ce gândeau sau simțeau ceilalți copii. Între ei doi nu existau ziduri.

Îndrumările lui Jake au devenit o parte importantă a prieteniei lor. Jake spunea mereu:

— Uite, învață asta. Trebuie să știi lucrul ăsta ciudat, altfel o să-ți fie greu să te descurci.

În chiar prima zi în care s-au întâlnit, Jake l-a învățat pe Christopher să învârtă cercul în jurul corpului. Pare un lucru mărunț – oamenii nu trebuie neapărat să știe să învârtă cercul. Dar în cazul lui era urgent, pentru că orice lucru pe care știe să-l facă un copil cum era Christopher este un câștig datorită căruia ceilalți nu-l mai necăjesc, care nu-l mai desparte de alți copii.

Christopher îl ajuta și el pe Jake. Era mult mai înalt decât Jake și mai talentat la baschet. Jake și-a îmbunătățit mult jocul sub îndrumarea lui și a ajuns să înțeleagă plăcerea practicării sportului.

Christopher era, de asemenea, obsedat de scamatorii. Lui Jake îi plăcea foarte mult să-i scrie lui Christopher scrisori într-un cifru pe care acesta trebuia să-l descifreze, iar pentru Christopher era o încântare să învețe trucuri obscure și să i le arate lui Jake, care apoi trebuia să-și dea seama cum se făceau. Christopher era din ce în ce mai îndemânatic și cunoștea din ce în ce mai bine

principiile scamatoriei, iar trucurile lui erau din ce în ce mai grele. Cu cât erau mai grele, cu atât era Jake mai fericit: rar se întâmpla ca cineva de vârsta lui să-i poată înfățișa o enigmă care să fie o adevărată provocare. Uneori colaborau amândoi la crearea unui număr de iluzionism. De pildă, Jake l-a ajutat pe Christopher să creeze un truc elaborat pentru care avea nevoie de mai multe oglinzi care să fie așezate în unghiuri precise, o activitate ce i se potrivea de minune lui Jake.

Nu erau la aceeași școală, însă se vedeau în fiecare sâmbătă când făceau sport și din nou a doua zi la biserică și își telefonau unul altuia în fiecare seară ca să discute despre sport. Sunt destul de strictă în privința cinei, pe care vreau să o luăm cu toții împreună, dar eram așa de bucuroasă că Jake avea un asemenea prieten bun încât îi făceam adesea un sandvici cu carne de curcan și îi tăiam câteva legume pe care să le poată mânca în timp ce vorbea cu Christopher la telefon.

* * *

Michael și cu mine ne-am dat repede seama că ne întinseserăm mai mult decât ne era plapuma în ceea ce privește centrul de recreere. Cei 5 000 de dolari pe care îi lăsaserăm pentru repararea clădirii erau tot ce aveam. Îmi amintesc că Michael s-a uitat la extrasul nostru de cont bancar, a dat din cap și a spus:

— Dacă ne explodează cazanul de acasă, o să facem frigul la iarnă.

Tatăl lui Mike e tâmplar și s-a speriat serios de cât era de muncă. Prima dată când a intrat în clădire a spus:

— Nu puteți să vă băgați în așa ceva. Serios, nu vă zic să plecați de aici— vă zic să *fugiți*.

Nu l-am ascultat. Ca multă lume în America pe atunci, profitaserăm de balonul creditelor. Michael fusese promovat în mai multe rânduri și centrul de zi mergea excelent. Mă gândeam să-l extind, poate chiar să fac din el o mică școală. Odată cu sosirea

lui Ethan, eram deja prea mulți pentru căsuța noastră. La un moment dat, mi-am dat seama că nu mai încăpea toată familia în camera de zi decât dacă unul dintre copii era cocoțat pe brațul canapelei sau stătea pe jos, la picioarele celorlalți. Dacă nu puteam să stăm confortabil să vedem împreună un film, însemna că avem nevoie de mai mult spațiu.

Planul inițial fusese să locuim în centrul de recreere și să-l reparăm în același timp, însă autoritățile nu voiau să tragă electricitate sau apă la clădire până când aceasta nu era gata. Nu mă deranjează traiul aspru, dar să cresc trei băieți mici într-un cort dintr-o clădire în care nu se putea locui era cam extrem, chiar și pentru mine.

Așa că am făcut un credit și am băgat bani într-o casă aflată în construcție într-o nouă subdiviziune din Westfield, o suburbie pentru clasa de mijloc care făcuse cândva parte din terenul cultivabil de la nord de Indianapolis. Fără nicio exagerare, noua casă era căminul visurilor mele, un loc în care nu aș fi crezut nici într-o mie de ani să locuiesc, cu atât mai puțin să fie al meu. Era loc pentru toți – chiar mai mult decât ne trebuia. Pe planuri, bucătăria, sufrageria și camera de zi se deschideau una spre cealaltă, deci puteam sta toți împreună în același spațiu. Nimeni nu avea să fie dat afară din bucătărie pentru ca eu să pot pune cina pe masă. Pe Ethan îl interesau foarte mult gătitul și coptul, iar la patru ani știa chiar să facă singur unele feluri de mâncare simple. Când am privit planurile, am zâmbit gândindu-mă la festinurile pe care avea să le poată face în curând.

Noua casă urma să aibă, de asemenea, un garaj imens, în care ar fi avut loc fără probleme mai mulți copii de la centru și un asistent. Michael și cu mine am fost de acord că, deși urma să ne coste ceva bani, aveam să păstrăm casa veche până ne mutam în cea nouă. Voiam cât mai puțin deranj cu

putință pentru copiii de la centru, ca urmare a mutării.

Privind cum se construia casa în timpul primăverii și al verii, am ajuns să ne cunoaștem noii vecini. Ne opream să vedem unde au ajuns constructorii și apoi organizam un picnic pe micul loc de joacă pe țărmul micului iaz care era chiar peste drum de parcela noastră. În timp ce copiii se învârteau și se cocoțau, Michael și cu mine stăteam de vorbă cu ceilalți oameni veniți să vadă cum merge lucrul la casele lor.

În ziua în care ne-am mutat, m-am simțit ca un spărgător. Crescusem într-un cartier sărac în partea de est a Indianapolisului și tot așteptam să vină cineva și să-mi spună că nu voi locui în niciun caz în această casă incredibilă. Anumite părți din casa mea încă mă fac să zâmbesc în fiecare zi. Faptul că eu și Mike avem fiecare propria lui chiuvetă la baie mă face să mă simt ca regina Angliei.

Încă din primele două zile a fost clar că aveam să ne petrecem cel mai mult timp în zona deschisă ce cuprindea bucătăria, sufrageria și camera de zi. Prietenii care veneau cu daruri de casă nouă intrau, se trânteau pe canapea și în cele din urmă rămâneau la cină.

Avuseserăm dreptate și în privința vecinătății. Nu am avut cum să nu o cunosc pe vecina noastră de alături, Narnie, și așa li se întâmplă tuturor celor care îi ies în cale. (De curând eram cu ea la cumpărături și am auzit-o cum se prezenta cuiva în timp ce eu eram în cabina de probă. Cât am probat eu două rochii, Narnie aflase totul despre nunta acestei femei, care urma să aibă loc în curând, despre logodnicul ei și despre nevoile afective pe care i le împlinea sau nu i le împlinea. *Iar începe, m-am gândit.*)

În momentul în care camionul cu care ne mutam mobila a tras în fața casei în ziua aceea, Narnie a sărit de după ușa casei de alături. Și vă vine să credeți că a început să descarce camionul? Fără

nicio sfială, cu o față deschisă și un râs puternic, din stomac, mi-a aranjat dulapul până să apuc să mă prezint și nu ne cunoșteam nici de o oră când a început să-mi aranjeze vasele. Nu mai ai nicio taină în preajma acestei bunici cu permis de portarmă și care face yoga, iar acesta e un lucru bun, pentru că, odată ce a intrat în viața ta, va fi alături de tine când ai mai mare nevoie de ea, de fiecare dată.

Cu o vecină care venea să bea un ceai în fiecare după-amiază (cacao, miercurea) am declarat oficial: aveam tot ce-mi dorisem vreodată. Noul nostru cămin era plin de oameni pe care îi iubeam și încet, dar sigur construiam centrul de recreere despre care vorbeam de atâta timp. I-am spus lui Michael:

— Bun, eu am rezolvat-o. E de ajuns pentru mine. Am toate lucrurile pe care mi le-am dorit vreodată.

Apoi criza a lovit și centrul de recreere a fost ultimul lucru la care ne-am mai gândit.

DOUĂZECI ȘI PATRU VREMURI ÎNTUNECATE

Întregul stat Indiana a fost lovit de recesiune, și încă foarte repede.

Michael a fost una dintre primele victime. Într-o seară când eram în bucătărie și pregăteam cina, am auzit la știrile locale că Circuit City se închidea. Eram pe drum spre televizor, încă mă ștergeam pe mâini, când l-am auzit pe Wesley cum întreabă:

— Hei, ăsta-i magazinul lui tati?

Era. Am stat amândoi și ne-am uitat la televizor cum Michael își pierdea locul de muncă.

Acel magazin era mai mult decât un serviciu pentru Mike. Ajunsese acolo când situația era dificilă. Magazinul era într-un cartier foarte rău famat și era celebru în interiorul companiei pentru că într-un an se furase din el mai mult decât se vânduse. Dar Mike a văzut un mare potențial în echipă. I-a promovat pe cei care munceau cel mai mult, a scăpat de merele putrede, a reorganizat magazinul și i-a motivat pe oameni. În special, a promis să facă un salt pe spate în fața caselor de fiecare dată când un angajat vindea peste normă.

La șase luni după sosirea lui, locul se schimbase complet. După un an, toți cei care lucrau acolo au sărbătorit împreună Ziua Recunoștinței. Mike reușise atât de bine să schimbe magazinul și crease un departament de vânzări atât de dinamic, încât cei de la Circuit City îi propuseseră să conceapă un program de formare a personalului pe care să-l ducă și în alte magazine.

Iar acum totul se sfârșise. Oamenii care se tem să-și piardă locul de muncă nu-și cumpără televizoare. Așa că magazinul a fost închis. Comunitatea pe care o promovase Mike, atât de strâns legată încât era mai degrabă o familie, a fost destrămată. Timp de câteva săptămâni, Michael a lucrat pentru lichidator, a demontat magazinul pe

care îl construise și l-a vândut bucată cu bucată, o experiență traumatizantă. Când a terminat, nu mai avea nimic de făcut.

Mie îmi rămăseseră niște bani de la bunicul, cu care plățiserăm acotul pentru casă. De aceea am putut să rămânem în ea. Dar nu toată lumea din cartier a fost la fel de norocoasă. Una câte una, casele din jurul nostru erau scoase la vânzare. De fiecare dată când ieșeam din casă vedeam un afiș pe care era scris „De vânzare” fluturând în vânt și îmi spuneam că încă una dintre acele familii minunate pe care le cunoscusem în acea vară își vedea visul irosit.

Michael și cu mine aveam și noi probleme financiare, între centrul de recreere și casa cea nouă ne cheltuiserăm și ultimul bănuț. Nimeni nu putea obține un credit, așa că ideea la care ne gândiserăm, să ne vindem vechea casă, picase. Acest lucru însemna că trebuia să continuăm să plătim două credite ipotecare cu un singur venit. Apoi a trebuit să plătim două credite ipotecare să avem vreun venit, pentru că multe familii din zona noastră au fost afectate de criza economică și copiii de la centrul de zi au început să se împruțineze. Parcă în fiecare zi, alt părinte venea cu chipul palid și încordat să ne anunțe că își pierduse locul de muncă.

Grădinița însemnase mereu o muncă constantă. De când o deschisesem, mereu fuseseră mai mulți copii care voiau să vină decât puteam primi și acest lucru nu fusese niciodată mai evident decât după succesul cu Luminița. Dar în timpul recesiunii, nici reputația mea, nici succesul pe care îl avusesem cu copiii nu mai contau. Dacă nu ai loc de muncă, nu ai nevoie de cineva care să aibă grijă de copiii tăi. Iar în rândurile clasei muncitoare din Indiana din 2008, parcă nimeni nu mai avea loc de muncă. Am rămas o vreme cu unul sau doi copii, apoi au dispărut și aceștia. Când am

închis ușa în urma ultimului dintre ei, mi-a fost pentru prima dată cu adevărat frică.

Când Mike își pierduse locul de muncă, reușisem să fac economii, inclusiv făcând oale mari de chili cu carne pentru familie. (Jake și cu mine căutaserăm în trecut: chili cu carne fusese un fel de mâncare inventat în timpul Marii Depresiuni din anii 1930 pentru a „lungi” puțină carne.) Când copiii de la centru s-au împuținat și nu mi-am mai permis să fac nici măcar chili cu carne, puneam o oală mare de apă pe aragaz și aruncam în ea cinci pachete de macaroane japoneze (trei la un dolar), ca să mai putem lua cina în familie. Ca să facem lucrurile mai distractive, le puneam copiilor întrebări de cultură generală, iar Michael îl imita pe Nazistul Supei din serialul de comedie *Seinfeld*, fluturându-și genele și făcând fețe-fețe și certându-i pe copii cu un accent dubios când greșeau răspunsurile:

— Tu nu primești supă! tuna și îi făcea să râdă până cădeau jos.

Amândoi eram hotărâți să păstrăm o atmosferă relaxată pentru copii, indiferent de cât de speriați eram.

Acea iarnă a fost una dintre cele mai reci într-un stat cunoscut pentru iernile sale necruțătoare. În marea parte a timpului, nu ne permiteam să încălzim casa. Ca să ne fie cald, ne ghemuiam pe canapeaua mare sub un morman de păături, ne uitam la filme și ne strângeam în brațe. Mulți dintre vecinii noștri dădeau foc la mese sau scaune vechi ca să se încălzească. Mulți nu aveau electricitate, iar cei care aveau nu o foloseau. Toate casele erau întunecate. Nicăieri nu erau luminile aprinse. Îmi amintesc că mergeam prin Walmart și în rafturi nu mai era nimic decât strictul necesar: butuci pentru foc, lichid inflamabil, apă, păături electrice ieftine pentru cei care nu aveau căldură – și bere. Magazinul nu-și dădea osteneala să

stocheze altceva. Parcă era un magazin cu surplusul de la armată.

Apoi mi-a telefonat fratele meu, care locuia în vechea noastră casă. Își pierduse locul de muncă în construcții și nu avea speranțe să obțină un altul. Pe străzi erau cozi pentru acele locuri de muncă. El avusese grijă de tata, care avusese niște probleme de sănătate în acea iarnă, inclusiv o operație pe cord deschis. Când ne-a fost clar că nimeni nu avea să cumpere casa, Ben se oferise să se mute în ea cu câțiva prieteni și să o renoveze, în speranța că aveam să găsim pe cineva căruia să i-o închiriem. Dar nu au avut suficienți bani ca să o încălzească și într-o noapte foarte rece – cu temperaturi de minus un grad când bătea vântul –, în timp ce fratele meu dormea într-un loc mai călduros, a plesnit o țevă și în casă s-a revărsat echivalentul unui bazin olimpic.

A fost o catastrofă. Tot interiorul casei a dispărut, pur și simplu a dispărut. Din pereți n-a mai rămas nimic, tavanul a căzut și scările parcă au fost înghițite de pământ. Peste tot apa picura din mici țurțuri. Gipsul-carton care rămăsese în picioare se umflase de la umezeală. Când am deschis ușa și am văzut stricăciunile, mi s-au înmuiat genunchii.

Ca toată lumea, compania noastră de asigurări avea mari probleme financiare și nu știa dacă va rezista. La început, compania a susținut că nu mai eram asigurați, dar, chiar când trebuise să mâncăm supă japoneză ca să supraviețuim, reușiserăm mereu să ne plătim facturile. Cu toate acestea, compania ne-a amânat, iar și iar, în timp ce casa noastră inundată putrezea încet-încet din interior spre exterior. Eram înnebunită. Cu fiecare săptămână care trecea, casa devenea din ce în ce mai inutilizabilă, dar nu aveam niciun ban în bancă pentru reparații.

În momentul respectiv lucram ca bonă cu o plată pe oră mai mică decât atunci când îmi deschiseseam

grădinița, cu șaisprezece ani în urmă. Am anunțat pe toată lumea că eram disponibilă la orice oră – noaptea, la sfârșit de săptămână – pentru oricine avea nevoie de ajutor. Mamele pe care le cunoșteam de la Luminița și de la orele de sport îmi aduceau copiii dacă mai lucrau. Era o înțelegere tacită: dacă aveai serviciu, îi ajutai pe cei care nu aveau. Ca să nu ne simțim ca și cum am fi primit de pomană, găteam una pentru cealaltă, sau coseam sau ne făceam curat în case. Eu aveam grijă de copiii celorlalți. Dar tot nu aveam prea mulți bani.

Pentru prima dată în viață, sufeream de foame. Le cumpăram băieților vitamine, pentru că nu-mi mai permiteam să iau regulat carne. Dacă aveam carne, mă prefăceam că mă doare stomacul și renunțam la porția mea, ca să aibă ei mai mult. Nu se punea problema să cumpărăm îmbrăcăminte nouă pentru iarnă și fiecare haină pe care o aveam a fost cârpită până nu a mai rămas decât un petic din ea. Wesley, micul meu kamikaze, arăta cel mai rău. Pantalonii lui aveau petice peste petice. Mă durea să-i văd pe băieți îndreptându-se spre autobuzul școlar cu doi centimetri goi între mânecile de la geacă și mânuși, dar știam că hainele mai mici erau mai bune decât nimic, și mulți oameni nu aveau nimic de îmbrăcat.

La Crăciun abia ne mai descurcam și veselie falsă a podoabelor de sărbătoare apărute în magazinele goale nu făcea decât să arate cât de disperată și de speriată era toată lumea. Nu punem mare preț pe cadourile de Crăciun la noi în familie. Pentru noi, Crăciunul e o sărbătoare religioasă și ne concentrăm mai mult pe ajutorarea celorlalți. Dar când de la biserică ni s-a dat o cutie în care să punem lucruri pentru săraci, a trebuit să le scriem un bilețel în care le spuneam că nu aveam decât rugăciuni. Pastorul nostru a înțeles. Cu siguranță, nu eram singurii care nu aveam nimic de dăruit în

acel an. Dar, fără îndoială, a fost cel mai greu lucru pentru mine să scriu acel bilet.

Cu toate acestea, am avut parte de micul nostru miracol. În dimineața Crăciunului, la prima oră, când Mike s-a dus să curețe zăpada de pe alee, a băgat capul pe ușă și m-a strigat ușor, ca să nu audă copiii. Pe veranda noastră acoperită de zăpadă era un sac mare roșu deschis – un sac de Moș Crăciun. M-am uitat la Mike și am simțit un nod în stomac. Ce făcuse? Știam că aveam 32 de dolari în contul nostru din bancă și pentru o vreme nu aveam să vedem alți bani. Dacă îi cheltuise pe aceia, nu ne mai rămânea nimic pentru mâncare.

Dar Mike mă privea la fel.

— O, nu, Kris, a șoptit, ce ai făcut?

Am dat din cap și amândoi ne-am dat seama de răspuns în același timp: *Narnie*.

În sac erau trei cadouri în ambalaje strălucitoare, cadouri perfecte: un set Lego pentru Ethan, un skateboard pentru Wesley și un telescop pentru Jake. Iar când Narnie a venit mai târziu decât de obicei cu cana ei de cafea, întrebându-ne nevinovată cum petrecuserăm dimineața Crăciunului, am luat-o în brațe și am plâns recunoscătoare. Este cel mai frumos gest de care mi-a fost dat să am parte și a făcut din Narnie un membru neoficial al familie noastre.

A fost o rază de lumină, dar bucuria nu a durat mult. Cândva atât de tonic, acum Facebook nu mai aducea decât noi vești dureroase. Toată lumea era falită și se temea. În fiecare seară la știri, vedeam o nouă centrală care se închidea, o altă fabrică ce înceta lucrul, ceea ce era un dezastru pentru câte o familie pe care o cunoșteam. Președintele ne-a făcut o vizită, iar când președintele vine în Indiana, poți fi sigur că există probleme mari. La un moment dat, am auzit că jumătate din stat era în șomaj, ceea ce mi se părea, din poziția mea, o estimare optimistă, poate pentru că toți cei pe care îi cunoșteam făceau parte din clasa muncitoare, ca

noi. Nimeni nu avea nimic, dar trebuia să ținem capul sus și, indiferent de cât de rea era situația, postam mereu: „Sunteți toți oricând bine-veniți la o oală de supă japoneză!!!”

În ianuarie părea că cele mai mari temeri aveau să se adevărească. Sora mea, Stephanie, și cu mine stăteam până târziu de vorbă la telefon și ne gândeam serios ce aveam să facem dacă ne pierdeam casele. Amenințarea era reală și unor oameni pe care îi cunoșteam li se întâmplase. Una dintre mamele de la centrul meu de zi își pierduse casa și ajunsese în stradă cu copiii. Niște prieteni o luaseră la ei acasă, dar nimeni nu știa cât avea să dureze această situație, pentru că și cealaltă familie avea probleme. Stephanie și cu mine ne gândeam că puteam oricând să mergem cu familiile la biserica pe care o construise bunicul și să stăm o vreme în cafasul nefolosit. În timpul discuției fusesem calmă, dar, după ce am închis telefonul, am început să tremur și nu m-am putut opri. Perspectiva de a rămâne fără casă, de a nu avea un acoperiș pentru copii, mă îngrozea.

Vremea era neîndurătoare. Christopher, Jake și Wes construiau la fiecare sfârșit de săptămână sisteme complicate de tuneluri prin zăpada ce ne acoperea curtea și inventau jocuri complicate de spionaj prin ele. Pentru că era atât de frig, igluul pe care l-au construit a devenit un element permanent al proprietății noastre. Toate mamele pe care le cunoșteam își făceau griji din cauza condițiilor grele de circulație, dar școlile primeau bani pentru mese, așa că au rămas deschise, deși noi nu puteam să ajungem nici măcar până la capătul aleii fără să cădem. (Wesley a turtit o cutie de carton ca să poată să plutească până la baza dealului înghețat.) De multe ori am văzut autobuzul școlar cum derapa spre stația noastră, le-am spus băieților că nu mă interesează absențele lor și i-am luat înapoi acasă.

Petrecerea noastră de Superbowl a fost un scurt moment de bucurie în acea iarnă cumplită. Super Bowl a fost mereu foarte important pentru familia noastră. Lui Michael îi place la nebunie fotbalul american, la fel și băieților. În fiecare an, organizez o mare petrecere – cu aripioare și cartofi copti tăiați în două și prăjituri decorate astfel încât să arate ca niște mingi de fotbal american – și lumea vine la noi să vedem meciul împreună. În acel an festinul a constat doar într-un bol de covrigei, însă tot m-am bucurat. Măcar puteam să fim toți împreună. Așa că am transformat acest lucru într-un prilej de petrecere, am chiuuit și am strigat în fața televizorului și băieții au făcut concurs pentru a vedea care dintre ei inventa cel mai caraghios dans de majoretă.

A venit chiar și Christopher – într-un fel. Phyllis nu putuse să-l aducă, așa cum plănuiserăm, așa că Jake i-a telefonat și l-a pus pe difuzor și a stat cu noi la telefon toată ziua. El și Mike s-au prefăcut că bat palma prin telefon și Christopher a desfăcut chiar și o pungă de covrigei la capătul firului. După o vreme, nici nu mi-am mai dat seama că nu era cu noi. A fost o zi minunată.

La puțin timp după aceea, am primit o scrisoare de la municipalitatea din Kirklin cu alte vești proaste. Scria că, clădirea centrului nostru de recreere era un pericol public, autoritățile fiind obligate să o demoleze. Am închis ochii și mi-am imaginat o bilă pentru demolări peste terenul de baschet pe care speraserăm să-l construim. Mai mult însă, nu numai că aveau să ne distrugă clădirea, dar se așteptau să le plătim privilegiul de a o face. Cu scrisoarea în mână și cu ochii închiși am gândit: *Mai rău de atât nu se poate.*

După două săptămâni, nu mai eram deloc de aceeași părere.

DOUĂZECI ȘI CINCI ÎNGERI GELOȘI

Spre sfârșitul lui februarie, am răspuns la telefon și am auzit vocea prietenei mele, Rachel, care îmi spunea să dau drumul la televizor. Mi-am dat ochii peste cap și am spus:

— Nu-mi spune! Alte vești proaste?

Mă așteptam să văd o altă fabrică ce se închidea, frângându-i inima altei cunoștințe. Dar gluma amară mi-a înghețat pe buze când, la capătul celălalt al firului, nu am auzit decât un hohot.

Am dat televizorul pe programul de știri locale și am privit cum în josul ecranului se derulau cuvintele: „Ultima oră: Elev de la școala primară Spring Mill lovit și ucis de autobuzul școlar”. Chiar și după ce i-am văzut numele, chiar și după pe ecran a apărut fotografia lui de la școală, tot nu mi-a venit să cred că era vorba despre Christopher.

Autobuzul lui școlar îl lăsase în parcare școlii, nu pe trotuar, unde era obișnuit să coboare. Într-un scenariu dureros de cunoscut oricărui părinte al unui copil cu autism, Christopher, dezorientat de schimbare, a încercat să-și croiască drum printre mașinile parcate spre intrarea clădirii pe care o cunoștea cel mai bine. Pe drum, a nimerit pe altă bandă și a fost lovit de alt autobuz școlar.

Nu-mi mai amintesc nimic din restul zilei. Eram în stare de șoc. Cum să-i spunem lui Jake?

Când s-a întors acasă, un grup de femei din vecini și de la orele de sport era strâns în camera de zi, stând în picioare într-un semicerc în jurul televizorului. Narnie plângea și mă masa pe spate, dar eram încă prea înmărmurită ca să mă mișc sau să spun ceva.

— A fost vreun accident de autobuz? a întrebat Jake scrutându-ne fiecareia fețele în încercarea de a găsi un indiciu.

I-am privit chipul lui Jake în momentul în care a înțeles și apoi s-a aruncat pe canapea și a făcut un zgomot pe care nu l-am mai auzit la nicio altă ființă omenească și pe care mă rog la Dumnezeu să nu-l mai aud vreodată.

A stat acolo ore în șir, strivit sub pernele de pe canapea. Într-un târziu, Mike și cu mine l-am scos de acolo și eu am mers cu el să o vedem pe Phyllis. Eram atât de apropiate, încât nici nu am bătut la ușă înainte să intru în casă. Am găsit-o stând nemișcată în camera de zi, în halatul și papucii pe care le purtase și în acea dimineață, în timp ce telefonul suna fără întrerupere. Jake a luat-o de o mână, eu, de cealaltă și am stat toți trei așa, fără să vorbim, aproape toată noaptea.

Durerea pricinuită de pierderea celui mai bun prieten i-a pus lui Jake în evidență autismul. Tristețea era atât de intensă, atât de copleșitoare, încât cred că pur și simplu nu avea resursele emoționale pentru a se mișca în societate ca în împrejurările de până atunci. Nu avea loc decât pentru un singur sentiment, durerea; și nu înțelegea că alți oameni puteau să aibă o gamă mai largă de trăiri.

De pildă, a fost foarte șocat de comportamentul celorlalți la priveghi. Atmosfera din încăpere era una absolut răvășitoare, bineînțeles. Dar era și un bufet, ca de obicei, iar oamenii își puneau câte ceva pe farfurii și stăteau să mănânce împreună. Pentru mine și pentru cei mai mulți, acesta era un semn bine-venit al comuniunii și al prieteniei, al unor oameni care îmbrățișau viața chiar și în fața acestei tragedii înfricoșătoare, dar pentru Jake era de neînțeles. Ideea că cineva putea simți și altceva decât durere – că cineva simțea această pierdere cumplită și putea în același timp să mănânce o bucată de pui sau să întrebe pe altcineva cum se descurcau nepoții la școală – era de neconceput pentru el. A întâmpinat lumea alături de Phyllis

aproape toată după-amiaza și a primit condoleanțe ca un membru al familiei, ceea ce devenise.

Pe drumul spre casă, în mașină, Jake a spus:

— N-aș fi crezut că îngerii sunt geloși.

Nu l-am înțeles.

— Despre ce vorbești, iubitule? Îngerii nu sunt geloși.

— Eu cred că sunt, a spus. Au venit și mi-au luat cel mai bun prieten, pentru că voiau să se joace cu el.

După înmormântarea lui Christopher, parcă s-a așternut o tăcere peste lume. Nu puteam să mă obișnuiesc cu ideea că un suflet așa de vesel și de blând plecase dintre noi. Părea imposibil, o încălcare a tuturor legilor firii. Dimineața, când deschideam ochii, pentru câteva momente neprețuite, uitam că această lumină se stinsese. Apoi îmi aminteam și durerea reapărea.

După câteva săptămâni, am găsit acasă un mesaj de la un bărbat pe nume Chip Mann. Îl interesa să restaureze câteva din vechile clădiri din Kirklin și voia să stea de vorbă cu noi despre a noastră.

Când m-am dus cu mașina să mă întâlnesc cu el, eram amortită. Peisajul pe lângă care treceam și care îmi crease mereu o stare de liniște și bucurie părea acum gol și urât. Am înțeles ce însemna când oamenii îmi spuneau că se simt morți pe dinăuntru.

Am parcat în fața clădirii. Cum am coborât din mașină, un bărbat înalt, impunător, cu părul alb și ochi albaștri pătrunzători, a venit spre mine cu mâna întinsă. I-am dat lui Chip cheile clădirii fără să mă uit în ochii lui.

— Puteți să intrați, dar eu nu pot intra cu dumneavoastră. Nu aș suporta, i-am spus.

Privindu-l cum dispărea înăuntru, m-am gândit: *S-a dus. E sfârșitul visului pentru acești copii.*

— Vă dau 1000 de dolari, a spus hotărât când a ieșit.

Era o mică parte din ce plătiserăm și investiserăm în clădire, dar aveam oare de ales? Mai bine primeam 1000 de dolari decât să le plătim autorităților demolarea, iar situația noastră financiară era groaznică de atâta vreme, încât și acest mizilic părea o avere.

Deodată am început să plâng. Stăteam în mijlocul străzii în fața unui om pe care îl cunoșteam de câteva minute și lacrimile mi se scurgeau pe nas. Fără să mă gândesc, i-am spus toate planurile pe care le avusesem cu clădirea. Printre suspine, i-am povestit lui Chip cum Mike și cu mine vorbiserăm de ani de zile să construim un centru de recreere pentru copii autiști, ca fiul meu Jake, și cum investiserăm și ultimul bănuț. I-am povestit cum voisem să facem din Jacob's Place un liman pentru ei, un loc unde să poată fi ei înșiși. I-am spus că de curând pierduserăm unul dintre acei copii, unul cu adevărat special.

— Îmi pare rău, am spus în cele din urmă, în timp ce mă străduiam să-mi șterg lacrimile. Nu este un moment tocmai bun din viața mea.

Chip m-a privit mult, apoi m-a luat de braț și am mers spre o altă veche clădire comercială, chiar peste drum. Acolo avusese loc un incendiu și era aproape la fel de dărăpănată ca a mea.

— Și clădirea aceasta e tot a mea, a spus. Îmi spuneți că, dacă fac un teren de baschet aici, o să găsiți copii care să se joace pe el?

Am dat din cap, încă suspinând.

— Bine, atunci. Așa facem. O să fac Jacob's Place.

Chip era un antreprenor de succes și și-a folosit aceeași intuiție pătrunzătoare cu care crease o serie de afaceri înfloritoare pentru a revitaliza Kirklinul. Multă vreme, nu-mi venea să cred că există. Era răspunsul la o rugăciune. Echipa de construcții a început să lucreze în primăvară.

În martie, Michael și-a găsit de lucru la T-Mobile. Am răsuflat cu toții ușurați. Măcar aveam

ce pune pe masă. Apoi, după luni întregi în care ne refuzaseră toate cererile, cei de la compania de asigurări ne-au trimis în sfârșit un cec pentru stricăciunile de la casa veche. Erau mult mai puțini bani decât ar fi trebuit – suma aprobată de expertul în asigurări abia ar fi ajuns pentru reparația podelei –, dar nu aveam de ales și părea că suntem măcar pe drumul bun.

Totuși, aveam să mai suferim în acea iarnă cumplită. Oamenii pe care i-am angajat au pretins că trebuie să se mute în casă dacă vor lucra pe atât de puțini bani. Și au făcut-o, împreună cu câinii lor înfricoșători, așa că nu am putut să intrăm niciodată să vedem cum merg lucrurile. În cele din urmă, au furat primele două tranșe pe care le plătiserăm și au fugit cu tot ce au putut să ia din casă: corpuri de iluminat, clanțe, măștile caloriferelor, dulapurile pe care le cumpăraserăm în locul celor pierdute la inundație. Au dat foc garajului și au dispărut.

A fost o lovitură crâncenă, mai ales că tocmai ne gândeam că lucrurile începuseră să meargă mai bine. Vara tocmai începuse oficial și, odată cu căldura, mucegaiul a pus stăpânire pe casă. Am hotărât cu Michael că trebuia să încercăm să facem noi treaba. Am cumpărat cele mai ieftine materiale cu o carte de credit Lowe's și am încercat să ne descurcăm cum puteam. Michael a făcut apel la toți prietenii noștri pe Facebook: „Vă rog, ajutați-ne! Trebuie să reparăm casa. Dacă vă pricepeți măcar puțin, vă rog veniți și dați-ne o mână de ajutor”.

Sâmbăta următoare au venit sute de oameni, aproape toți părinți ai copiilor pe care îi ajutasem de-a lungul anilor la grădiniță, prin Luminița și cu orele de sport. Era ca pe vremuri, când oamenii își ridicau hambare. Oamenii și-au adus propriile unelte și tot ce găsiseră prin beciuri și garaje și care ne-ar fi putut folosi: dulapuri, lumini, vopsea. Unii și-au adus prietenii („El e vecinul meu, Al, și

o să tencuiască totul”). Au răzuit pereții și au pus rigips. Au adus mochete noi și le-au pus. În timp ce acest grup uimitor de oameni îmi reconstruia casa, eu plângeam și împărțeam felii de pizza, cafea și gogoși.

După câteva luni, m-am dus cu mașina până la Kirklin ca să văd cum mergea centrul de recreere și am dat de Chip pe stradă.

— Trebuie să vii să-ți vezi vechea clădire, Kris. N-o să-ți vină că crezi ce am găsit acolo.

M-a dus să-mi arate ce lucrase. Nu-mi venea să-mi cred ochilor. Tot etajul al doilea, care înainte atârna ca un castron, fusese complet renovat. Era uimitor. Clădirea fusese a mea timp de un an și jumătate și nu urcasem niciodată acolo; era prea înfricoșător. Chip a trebuit să sară de câteva ori ca să-mi arate că podeaua era sigură.

Toată lemnăria, deși degradată, era foarte veche și frumoasă, așa că hotărâse să nu demoleze etajul al doilea, ci să-l repare. Angajase oameni să salveze toate acele obiecte de lemn scorjit, apoi să le redea forma și să le sableze pentru a le reda strălucirea trecută. Și știi ce au găsit când au înlăturat straturile de spoială de pe vechile podele? Linii vopsite. La un moment dat, acea încăpere găzduise un teren de baschet.

Eram atât de uimită, încât și o adiere de vânt m-ar fi răsturnat. Chip mi-a spus că, atunci când le văzuse pentru prima dată, căzuse în genunchi.

— Când am văzut acele linii, n-am mai avut nicio îndoială. Era ca un semn – un semn că trebuie să fac un centru de recreere pentru acei copii la Kirklin.

Atunci am zâmbit larg, cum nu zâmbisem toată iarna, în timp ce mergeam spre clădirea cealaltă, de peste drum. Era ca un semn – un semn că Christopher era în ceruri, ne privea și ne spunea că voia ca prietenii lui să se joace.

DOUĂZECI ȘI ȘASE ÎNGROȘAT ȘI SUBLINIAT

— Pufuleți sau chipsuri?

Partea bună la un băiat de zece ani este că, indiferent de cât de obsedat ar fi de cursul de fizică electromagnetică la care participă, o să se gândească bine la tipul de junk-food pe care urmează să-l împartă cu mama lui în pauză.

Când Jake a ajuns în clasa a cincea, o întrebare despre covrigei era singura la care puteam răspunde în locul lui. Se uitase la toate cursurile de astronomie de la IUPUI, iar la unele dintre ele, inclusiv la cel al dr. Pehl, participase de câteva ori. Când ne-am dat cu toții seama că era vremea pentru el să meargă mai departe, profesorul Rhoads a sugerat că ar putea fi interesat de un curs de fizică electromagnetică.

Era interesat – ba chiar fascinat –, însă eu eram complet pierdută. Profesorul, Marcos Betancourt, începea cursul săptămânal cu o prelegere. Apoi, studenții erau împărțiți în grupuri mici care lucrau cu ecuații pe tablele albe aliniate la perete, iar la sfârșitul cursului se reuneau pentru o prelegere concluzivă. Cursul avea loc seara și bănuiesc că, împărțindu-l astfel, studenții erau încurajați să nu adoarmă. Din păcate, strategia nu funcționa pentru mine. Conceptele elementare din prelegeri îmi scăpau, iar cu ecuațiile era chiar mai rău. Cerându-mi scuze de la dr. Betancourt, am început să vin cu o carte la cursuri. În cele din urmă, n-am mai venit deloc. Jake era în al nouălea cer și aveam încredere în el că o să se poarte frumos.

Cu aproximativ două săptămâni înainte de sfârșitul cursului, dr. Betancourt mi-a spus că Jake începuse să nu mai participe la fel de activ. Nu mai era foarte atent la prelegeri și nu-i însoțea pe ceilalți la tablă în timpul părții practice a cursului, preferând să rămână la locul lui și să citească

concentrat. De câte ori avea ocazia, îl asalta pe dr. Betancourt cu întrebări. Se pare că rămăsese prins de unul dintre conceptele pe care le studiau și nu părea să poată merge mai departe. Toate întrebările lui erau legate de lumină și de felul cum se mișcă în spațiu.

Când epuizase cunoștințele în domeniu ale profesorilor de la IUPUI (și poate răbdarea), a trebuit să-i lărgesc aria de cercetare. Am pus din nou mâna pe telefon și am devenit avocatul lui Jake printr-o nouă cerere nebunească. Am luat legătura cu dr. Alexei Filipenko, de la Universitatea Berkeley din California, și cu dr. Philippe Binder, de la Universitatea Hawai din Hilo. Amândouă convorbirile au început la fel:

— Vă rog mult de tot să nu închideți, dar am un băiat de zece ani...

Trebuie să înțelegeți ce experiență ieșită din comun era aceasta pentru mine. Nu știam nimic despre astrofizicienii de talie mondială. Dar iată-mă stând de vorbă cu acești oameni de știință vestiți, pentru că Jake avea o întrebare la care profesorii lui nu știau să-i răspundă. Lucrul cu adevărat remarcabil e că ne-au devenit prieteni și unii dintre susținătorii cei mai fervenți ai lui Jake. Răspunsurile lor au părut să rezolve pentru moment problema care îl frământa pe Jake, dar Pac-Man al nostru avea nevoie să înghită mai multe puncte.

La începutul lui 2009, am primit un telefon de la dr. J.R. Russell de la IUPUI, care mă întreba dacă putem să ne întâlnim.

Copiii cu nevoi speciale de la centrul de zi mă puneau în situația să-mi fie foarte greu să găsesc pe cineva care să se ocupe de ei dacă trebuia să plec. Unii dintre copii aveau probleme foarte grave. De pildă, unul dintre băieți, Ty, era hrănit printr-un tub pentru schimbarea căruia asistentul trebuia să fie format.

Pe lângă centrul de zi, ne deschiseserăm casa pentru câțiva copii cu greutăți mari printr-un program de la biserica noastră, numit Copii în Siguranță, ce prevedea îngrijirea și cazarea gratuită pentru familiile cu dificultăți temporare. Aveam grijă de o fetiță a unei mame singure care trebuia să se opereze și de doi copii, frate și soră, ai unei familii care își pierduse casa în timpul crizei și nu voia ca cei doi copii să locuiască în adăpost.

Fusese ideea lui Mike. Reușiserăm, într-un târziu, să vindem casa veche și era atât de recunoscător că ne puseserăm din nou pe picioare din punct de vedere financiar, încât părea firesc să vedem cum puteam să-i ajutăm pe oamenii care nu reușiseră încă. Am susținut din tot sufletul ideea. Aveam multă iubire de dăruit, iar găzduirea mă făcea să simt că foloseam bine casa noastră mare, minunată. Abia după ce am început să primim copii, am simțit că aveam dreptul să trăiesc aici și am putut în sfârșit să vopsesc camera de zi în culoarea de piersică pe care o alesesem încă de mică.

Găzduirea copiilor a fost o experiență extraordinară pentru noi toți. Era foarte important pentru Mike și pentru mine ca și copiii noștri să știe cum este să dăruiești pentru oamenii aflați la nevoie și era minunat să-mi văd fiii în acest nou context. Răbdarea lui Jake, mărinimia și spiritul generos ale lui Wesley și liniștea dulce și serioasă a lui Ethan nu erau lucruri noi pentru noi. Dar când am văzut cât de ușor dăruiau copiii noștri de la ei și cât de multă plăcere părea să le facă, am fost de o mie de ori mai fericită decât pentru orice aș fi putut cumpăra.

Unii dintre copiii care au stat cu noi erau de o sărăcie pe care nu ne-o putuserăm închipui înainte să-i cunoaștem. Îmi amintesc cum întreaga familie a tăcut îngrozită și și-a mutat privirea, cu inimile frânate, când un băiețel care nu mai văzuse niciodată o toaletă în casă a deschis ușa glisantă de

la bucătărie și și-a făcut nevoile în curte. (Era însă foarte drăguț și a prins repede.)

Așa că, prinsă între centrul de zi și copiii găzduiți, aveam nevoie să-mi pun la punct o mulțime de lucruri pentru a putea pleca de acasă. Dar în dimineața întâlnirii cu dr. Russell m-am dat peste cap și am aranjat lucrurile, mi-am amintit să mă îmbrac cu o bluză curată și să mă dau cu ruj și am mers cu mașina la universitate.

Sinceră să fiu, prima mea reacție a fost una de teamă. Participaserăm la multe cursuri de la IUPUI și nu plătiserăm niciunul dintre ele, bazându-ne pe bunăvoința profesorilor. Nu păruse să-i deranjeze ca Jake (și cu mine) să stăm în sala de curs. Ba chiar dimpotrivă. Dar cine știe? Un lucru era clar: nu ne puteam permite aceste cursuri dacă trebuia să le plătim. Din punct de vedere financiar ne mergea mai bine decât în ultima vreme, dar mai aveam mult până să ne plătim toate datoriile și nici nu se putea problema să ne permitem să plătim un nou curs universitar, ca să nu mai vorbim despre cele la care Jake participase deja.

Dar sunt o fire pozitivă, așa că la jumătatea drumului aveam deja gânduri mai luminoase. *Poate vor să-i recunoască ultimul curs de astronomie*, m-am gândit. În fond, dăduse testele alături de ceilalți studenți. *N-ar fi tare ca acest copil de zece ani să aibă o diplomă de colegiu?*

În timp ce parcam mașina m-am gândit: *e de foarte bine, ori de foarte rău*. Oricum avea să fie, știam că aveam să gădesc o cale să-i ofer lui Jake ce îi trebuia.

După cum s-a dovedit, dr. Russell coordona un program numit PSFA— Programe Speciale de Formare Academică^[41]. Auzise de la profesorii de la universitate ce făcuse Jake și se gândea că acest program, care le permite elevilor de liceu foarte talentați să se înscrie la cursuri universitare, i s-ar potrivi lui Jake.

— Ne-ar plăcea ca Jacob să se înscrie la IUPUI prin programele PSFA, a spus.

Când singurul răspuns pe care l-am putut da a fost o privire inexpressivă, dr. Russell mi-a explicat oferta. Ce am zice dacă l-am retrage pe Jake de la școala primară și l-am înscrie la colegiu?

O parte din mine gândea că totul era o farsă. Nu m-ar fi mirat ca cineva să apară din spatele unui raft de cărți cu o cameră video. Da, eram convinsă de ceva vreme că școala primară nu era neapărat cel mai bun lucru pentru Jake. Și da, Jake participase la aceste cursuri de la colegiu. Cu toate acestea, le vedeam mai mult ca pe un hobby, la fel cum unii copii iau foarte în serios baletul sau gimnastica sau fotbalul. Pentru mine, timpul petrecut la universitate nu era decât timp liber, chiar dacă mai neobișnuit.

— Știți că are zece ani, da? nu m-am putut abține să întreb.

Dr. Russell a râs.

— Da, știm foarte bine câți ani are.

Mintea mea gonea în timp ce dr. Russell îmi explica procesul de depunere a candidaturii. Dacă ne interesa, aveam multe de făcut. În primul rând, Jake trebuia să dea niște examene formale, începând cu o evaluare a realizărilor lui în domeniul învățării. Trebuia să arătăm că Jake fusese capabil să participe la un curs fără să fie ajutat și trebuia să obținem scrisori de recomandare de la profesorii la ale căror cursuri participase deja.

Când m-a condus spre ieșire, i-am cerut scuze dr. Russell că eram atât de zăpăcită. Chiar în fața ușii era un scaun și m-am așezat pe el. Trebuia să mă gândesc cum să-i dau vestea lui Michael.

Mai discutaserăm despre retragerea lui Jake de la școala primară. Sau, mai bine zis, *eu* mai vorbisem despre asta. De fiecare dată când vedeam cât de plictisit era Jake sau observam vreun semn de regres, începeam să-i spun lui Michael că poate

ar trebui ca Jake să învețe acasă. Era clar că Jake nu primea ce-i trebuia și simțeam că eram datori față de el să căutăm alte opțiuni. Nu era mai logic pentru el să învețe în timpul zilei, în loc să stea treaz toată noaptea și să citească?

Pot deveni o forță când îmi doresc mult un lucru și nu m-am măritat cu un papă-lapte. Am văzut destule cupluri care se certau asupra felului de punși pentru mâncare ce urmau a fi cumpărate. Michael și cu mine nu ne dondăneam niciodată pe lucruri mici, dar asta nu înseamnă că eram mereu de acord. În ceea ce privește școala, Michael era hotărât și inflexibil. Se mândrea că le putea oferi copiilor lui copilăria pe care o visase când era mai tânăr, iar retragerea lui Jake de la școala publică și învățatul acasă nu făceau parte din această viziune. În plus, credea că posibilitatea lui Jake de a-și face prieteni și de a-i păstra avea să aibă de suferit. Jake avea să rămână la școala primară și cu asta basta.

Însă, cu fiecare an care trecea, devenea din ce în ce mai clar că școala primară nu era un mediu ideal pentru Jake. Totuși, înțelegeam că Michael nu era pregătit pentru o schimbare. Acum părea că urma să avem din nou aceeași discuție.

Și nici eu nu eram pe deplin convinsă. Prima reacție era să fiu de acord cu Mike. Categorie nu, în niciun caz. Aici nu mai vorbeam despre învățat acasă, vorbeam despre *colegiu*. Ideea ca Jake să meargă la universitate părea ridicolă. Locul unde trăim nu se învârtă în jurul colegiului. Cei mai mulți oameni se căsătoresc cum termină liceul și cei mai mulți dintre ei se duc să lucreze în fabrică sau în industria de automobile. Deși Michael și cu mine am făcut amândoi colegiul, lucrăm în sectorul de servicii, la fel ca majoritatea vecinilor noștri.

Ca și cum n-aș fi fost destul de nedumerită, în timp ce stăteam la un semafor în drum spre casă, am văzut un schimb de replici agresiv între doi bărbați fără adăpost, ceea ce mi-a amintit că încă

nu ne gândiserăm cum ne vom asigura că Jake e în siguranță. Nu se putea ca puiul meu să se plimbe singur între ore prin campusul unui colegiu din centrul orașului.

Dar nici nu puteam să renunț complet la această posibilitate. Nu aveam de gând să-i spun încă lui Jake despre oportunitate. Știam că o să se agațe de șansa de a merge la colegiu. Dar Michael și cu mine trebuia întâi să ne punem de acord cum era cel mai bine să acționăm.

M-am plimbat de colo-colo toată ziua. Când Michael a venit acasă în acea seară, ne-am așezat sub o pătură pe verandă și ne-am uitat la băieți, care se jucau cu niște prieteni la locul de joacă de peste drum. Luke, prietenul lui Jake, era și el acolo. Luke joacă fotbal și contrastul între dimensiunile celor doi m-a făcut să văd mai clar ce nebunie era chiar și să mă gândesc la oferta dr. Russell.

— E ridicol, nu? l-am întrebat pe Mike.

— Categorie. Sunt nebuni. Un copil de zece ani nu merge la colegiu.

Am fost de acord.

— Uită-te la el. E chiar mai mic decât un copil obișnuit de zece ani. Copilul ăsta nu poate merge la colegiu.

Bineînțeles, nu mărimea era principala lui problemă, ci gradul de dezvoltare socială. Cum avea să-și facă prieteni? Ce ar fi însemnat pentru prietenii pe care îi avea deja? Și, mai ales, ce ar fi însemnat pentru copilăria lui? Cu cât mă gândeam mai mult la idee, cu atât mi se părea mai nebunească. Da, Jake era deștept. Dar nu trebuia să aibă șansa să participe la toate activitățile obișnuite din liceu? Una este să sari o clasă, dar *șapte* era prea mult.

Poate părea caraghios, dar îmi era greu să accept ideea că Jake nu va avea bal de absolvire. Unul dintre lucrurile cele mai dificile pentru mine din vremea când Jake era pierdut în autismul lui a fost

când am înțeles că e posibil să nu găsească niciodată pe cineva care să-l iubească și să-l susțină, cineva cu care să-și împartă viața, cum ne găsiserăm Michael și cu mine unul pe celălalt. Știam de la prietenii mei că nu era mereu ușor pentru adolescenții și tinerii autiști să aibă relații romantice. (Nu că ar fi ușor pentru cei normali din punct de vedere neurologic!) De când Jake ieșise din izolare, sperasem că va putea să-și găsească mulțumirea din acest punct de vedere și, dintr-un motiv sau altul, mă atașasem sentimental de ideea că va merge la balul de absolvire. Îmi imaginam mereu cum voi face o fotografie cu Jake și perechea lui (având în mână buchetul pe care el i-l cumpărase ca să se potrivească cu rochia specială, bineînțeles) înainte să înceapă să danseze.

Michael era hotărât: Jake trebuia să rămână la școala primară. O parte din mine era de acord cu el, dar, în același timp, aveam o viziune cu Jake înghesuit în raftul de cărți. Știam că audierea cursurilor universitare îl scosese de acolo. Îl privisem în prea multe după-amiezi cum își învârtea creionul și se uita lung pe geam, în timp ce colegul de școală pe care îl ajuta se chinuia din greu cu o pagină plină de fracții. Nu puteam să nu fac comparația între acel Jake apatic și argintul viu care făcea schimb de replici cu dr. Pehl la sfârșitul fiecărui curs de astronomie. Ceilalți copii nu mergeau la colegiu la zece ani, dar Jake nu era ca ceilalți copii.

Nu puteam accepta ca Michael și cu mine să avem țeluri opuse. Împachetam șosete în timp ce Jake făcea probleme de matematică așezat în fața mea pe un morman de lenjerie abia călcată și mă întrebam dacă aveam sentimente atât de puternice pentru că petreceam mai mult timp cu Jake decât soțul meu. Michael nu era de față în acele după-amiezi în care Jake mă implora să învețe algebră. Nu era la universitate când Jake îi făcea pe profesori să rămână cu gura căscată. Din cauza

lucrurilor pe care le văzusem, înțelesesem că fiul nostru era un om de știință, în timp ce, pentru Michael, era doar un băiețel.

Nu aveam să ieșim niciodată din această dilemă fără ajutor. Era timpul să beneficiem de o abordare obiectivă. Așa că, în august 2009, l-am dus pe Jake să facă o serie de teste de cunoștințe la dr. Carl Hale, un neuropsiholog.

Ca de obicei, am mers la întâlnire cu Jake, dar am subestimat mult durata testelor. Cu totul am stat în sala de așteptare aproape patru ore și jumătate, timp în care am terminat atât cartea, cât și revista pe care le găsisem pe fundul genții.

Privind pe singura fereastră, vedeam o benzinărie la două străzi lungi distanță. După câteva ore, mă holbam la ea cu jind, imaginându-mi că mergeam acolo să-mi iau o cafea și altă revistă. Dar nu puteam pleca, nu știam cât mai durează și nu voiam ca Jake să iasă și să vadă că nu mai eram acolo.

Când a apărut în sfârșit, părea să se fi distrat pe cinste. Dr. Hale ne-a spus că avea să ne trimită un raport oficial cam într-o săptămână, dar era profund impresionat. Rezultatele lui Jake erau mult peste medie, mai ales la matematică și științele naturii.

Apoi dr. Hale a făcut un lucru ciudat. M-a întrebat despre experiența mea în sala de așteptare. Am făcut o glumiță despre căptușeala scaunelor, dar era serios. Voia să știe cum fusese pentru mine să aștept atâtea ore lungi în acea încăpere goală. Când am recunoscut, în sfârșit, cât mă plictisise și cât de incomod fusese, mi-a spus ceva care m-a făcut să mă răzgândesc definitiv.

— Acum știți cum se simte Jake în clasa a cincea. Să fie la o școală publică normală e ca și cum s-ar uita lung pe geam dorindu-și din tot sufletul o cafea de la benzinărie. Cea mai proastă decizie pe care o puteți lua este să-l țineți pe fiul dumneavoastră la școala normală. Se plictisește

crunt și, dacă îl țineți acolo, îi veți înăbuși până la ultimul dram de creativitate.

Eram îngrozită de ideea că zilele de școală ale lui Jake semănau chiar și în mică măsură cu orele abrutizante pe care le petrecusem în acea încăpere. Mi-am dat seama instinctiv că dr. Hale avea dreptate și îi voi fi mereu recunoscătoare pentru că a fost atât de creativ în exprimarea punctului său de vedere. Sala lui de așteptare nu era de obicei atât de goală, dar, știind că ne chinuia întrebarea dacă să-l lăsăm pe Jake la colegiu, o golise de reviste și alte mijloace de divertisment, înainte să venim.

Când, după o săptămână sau două, a sosit raportul dr. Hale, recomandările sale erau limpezi. Jake realizase 170 de puncte la testul de verificare a aptitudinilor de învățare Wechsler Fundamentals, care măsoară aptitudinile generale de citire, ortografie și matematică. Media normală este între 90 și 109, cea superioară între 110 și 124, iar copiii talentați fac între 125 și 130. Scorurile de peste 150 țin de geniu. Mai mult, dr. Hale era de părere că punctajul lui Jake privind operațiunile numerice, care măsoară abilitățile sale de procesare matematică, era probabil mai mare de 170, dar nu putea fi măsurat din cauza „efectului de plafon”: 170 e punctajul maxim pentru un copil de vârsta lui Jake.

Concluzia dr. Hale: „**Nu** este în interesul lui Jacob să fie forțat să termine o formă de învățământ pe care o stăpânește deja. Trebuie mai degrabă să lucreze la un nivel superior, și anume unul postuniversitar la matematică, post-master. Pe scurt, aptitudinile lui matematice sunt la nivelul unui doctorand în matematică, fizică, astronomie sau astrofizică”.

Negru pe alb. Nu era opinia mea, ci o evaluare obiectivă făcută de un expert. Locul lui Jake era la colegiu. (De fapt, dr. Hale părea să recomande să treacă deja la facultate, dar nu era momentul să

despic firul în patru.) Am tras aer adânc în piept și i-am arătat raportul lui Michael.

— **Nu** este în interesul lui Jacob. Îngroșat și subliniat, a citit Michael cu voce tare, ridicând din sprâncene.

Am făcut un semn afirmativ. Încă dădea din cap, dar pe fața lui apăruse o expresie de resemnare și mi-am dat seama că, datorită dr. Hale, ușa se crăpase un pic.

După sosirea raportului, am vorbit în sfârșit cu Jake despre oferta dr. Russell. După cum știam, s-a luminat ca un pom de Crăciun și a spus:

— Pot să merg la colegiu? Te rog, mamă! Pot să merg la colegiu?

Michael era acum deschis discuției, dar departe de a fi convins. I-am spus că faptul că va merge devreme la colegiu nu putea să dăuneze șanselor de viitor ale lui Jake; nu putea decât să le sporească. Era mult mai avansat decât cei din clasa sa, chiar și decât cei de la programul pentru copii talentați. Chiar dacă Jake mergea la colegiu și eșua, dacă nu învăța nimic și nu-și făcea niciun prieten, putea să se întoarcă și să facă gimnaziul ca toată lumea. Ca o ironie, faptul că Jake era atât de mic făcea ca șansele să fie de partea lui.

— Sunt departe de a fi liniștit. Nici urmă de liniște în ceea ce mă privește, a mormăit Michael.

Dar nu a protestat când Jake și cu mine am mers mai departe și am depus candidatura la universitate prin PSFA.

DOUĂZECI ȘI ȘAPTE SĂ SARI O CLASĂ – SAU ȘAPTE

Din acel moment, lucrurile au luat viteză. Din momentul în care am înțeles cu adevărat cât de tare se plictisea Jake și că îi pusesem fără să știm mintea strălucită, activă, expansivă într-o cutie prea mică pentru ea, colegiul a fost singura opțiune.

Fusese o mare bătaie de cap să-l conving pe Michael, dar candidatura în sine era alta. Dr. Russell voia să știe că Jake era capabil să stea la un curs lung fără să o ia razna. Jake participase la cursuri universitare timp de doi ani fără să aibă vreo problemă, dar, de obicei, eu eram lângă el. Acum Jake trebuia să se descurce singur.

Unul dintre directorii liceului local îi adusesese pe copiii lui la centrul de zi când erau mici, deci îi cunoștea pe băieții noștri. Când i-am povestit despre provocare, s-a oferit să-l lase pe Jake să stea la o oră de matematică, o recapitulare pentru pregătirea elevilor pentru examenul final. Nu eram sigură ce avea să iasă. Jake stătea liniștit fără probleme, dar nu învățase niciodată la școală matematică dincolo de fracțiile de clasa a cincea, iar aici se discuta despre un întreg semestru la cea mai bună clasă de matematică din sistemul public de învățământ din Indiana.

Ora era programată peste două săptămâni. I-am explicat situația lui Jake:

— Nu-ți face griji: nu e nevoie să știi metode de calcul. Tot ce-i interesează e cum te porți. Trebuie doar să reușești să stai liniștit la ora aceasta.

Jake s-a uitat la mine.

— N-o să stau acolo dacă nu știu despre ce e vorba, a spus.

Am oftat. Sigur că nu.

A vrut manuale, așa că i le-am cumpărat. Apoi s-a așezat pe veranda din fața casei în soarele

primăvărată și a învățat limbajul formal al geometriei, algebrei, algebrei II, trigonometriei și metodelor de calcul. Totul singur și în două săptămâni. După cum am descoperit ulterior, Jake descoperise deja singur principiile fundamentale ale matematicii. La fel cum poți înțelege principiul adunării fără să cunoști semnul plus, Jake își dezvoltase propriul sistem pentru metode de calcul. Pur și simplu, încă nu știa cum să-l scrie, astfel încât să-l poată înțelege și alți matematicieni.

Jake a dat acel test de metode de calcul alături de ceilalți copii și l-a făcut foarte bine. Ba chiar a fost singurul din clasă care a reușit să răspundă și la întrebarea suplimentară – o întrebare atât de grea, încât profesorul i-a cerut să scrie explicația pe tablă. Când m-am dus să-l iau de la examen, l-am găsit înconjurat de elevi de liceu admirativi, toți cu câteva capete mai înalți decât el.

Chiar și după ce depășiserăm această dificultate, mai aveam multe de făcut ca să depunem candidatura la PSFA.

Într-o seară la cină, Jake mi-a spus că găsise Universitatea Indiana Online.

— Vreau să mă înscriu la cursul avansat de Istoria Statelor Unite, a spus.

I-am spus că suntem de acord, iar după câteva săptămâni, a venit la noi cu altă cerere. La universitate era un centru de testare computerizată unde putea să dea un examen PENC^[42] (Program de Examinare la Nivel de Colegiu), conceput pentru a-i ajuta pe studenții de la colegiu să dea un test din subiecte pe care le cunoșteau deja, permițându-le astfel să obțină credite la colegiu fără să-și mai irosească timpul și banii pe curs. Voia să încerce să dea test din cursul de Istorie a Statelor Unite pe care îl parcurse online.

La sfârșit de săptămână, am mers în campus. Femeia din spatele ghișeului de la biroul PENE ne-a întrebat dacă ne poate ajuta, iar eu am spus:

— Da, am dori să dăm testul pentru cursul avansat de Istoria Statelor Unite.

— Care noi? a întrebat, nedumerită.

— Păi, de fapt, fiul meu.

— Îmi pare rău, doamnă, dar trebuie să vină aici să se înscrie. Nu puteți să-l înscrieți dumneavoastră.

Ne-am uitat una la cealaltă, amândouă derutate, apoi o voce subțire a spus:

— Aici, jos!

Femeia s-a ridicat în picioare și a privit peste marginea ghișeului, unde l-a văzut pe Jake râzând și făcându-i cu mâna.

— O! Bună! a spus ea.

Jake nu avea niciun act cu fotografie, nici legitimație de student, nici carnet de conducere („Abonamentul de la bibliotecă e bun?”, a întrebat), așa că femeia a trebuit să-l cheme pe director ca să-i dea un număr de înregistrare. A durat o vreme până când sistemul i-a permis să susțină examenul, dar femeia era evident fermecată de ideea că acest copilaș va da testul alături de ceilalți studenți, așa că s-a descurcat. Îmi amintesc că mă uitam la el și îi vedeam piciorușele agitându-se sub scaun în timp ce apăsa pe răspunsuri. Computerul evaluează rezultatul la examen în timp ce aștepți și Jake a reușit la testul de Istoria Statelor Unite în acea dimineață. Toată echipa din biroul PENE a izbucnit în urale, de parcă l-ar fi cunoscut de o viață.

Acest lucru l-a ambiționat. A intrat pe internet și a început să urmeze toate cursurile pe care le-a găsit. Și la fiecare sfârșit de săptămână voia să meargă la universitate ca să dea test. În cele din urmă, a trebuit să stau de vorbă cu el. Un examen PENE costa în jur de 75 de dolari. Era o mică parte din cât ar fi costat cursul, dar era clar că nu ne permiteam să dea un test la două săptămâni.

Examenul de astronomie a fost deosebit de amuzant. N-a stat decât cincisprezece minute din

cele două ore și a scris aproape perfect. Cei de la biroul PENE, care, între timp, ne deveniseră prieteni, au rămas profund șocați.

Odată ce am completat toate rubricile de pe lista dr. Russell, am trimis rapoartele privitoare la Jake – testul de inteligență și evaluarea dr. Hale, recomandări de la profesorii la ale căror cursuri participase și toate rezultatele PENE –, precum și o notă de la profesorul de metode de calcul de la liceu, care confirma că Jake putea să stea la oră liniștit. După câteva săptămâni, Jake a primit scrisoarea prin care a fost admis. A sărit în sus și a chiuuit. La puțin timp după aceea, dr. Russell ne-a chemat pentru o scurtă discuție de bun-venit.

În ziua discuției, l-am însărcinat pe Jake să-mi aducă niște mărunț pentru aparatele din parcare, pentru că îi plăcea să introducă monedele în aparat. Entuziasmat cum era, a venit înapoi cu mult prea mulți bani, așa că a rămas cu o grămadă de monede în buzunar. Când s-a așezat în fața biroului dr. Russell, toate monedele au căzut pe jos. Jake nu s-a putut concentra până nu le-a ridicat și le-a înghesuit în buzunare. În momentul în care s-a așezat din nou, toate monedele au căzut și s-au rostogolit peste tot, făcând un zgomot cumplit. Fără să se lase descurajat, Jake a cules monedele de pe linoleum și le-a pus în șapca de baseball. Evident, au căzut imediat prin gaura din spatele șepcii.

Treaba asta catastrofală cu monedele a continuat o bună bucată de vreme, ca într-un număr de comedie. Ar fi fost distractiv dacă nu era vorba despre interviul fiului meu pentru colegiu. Dr. Russell tot încerca să-i dea o șapcă de baseball și un rucsac cu însemnele PSFA, dar nu reușea să-i capteze atenția lui Jake, pentru că Jake alerga după monede fugare prin biroul lui. În cele din urmă, după ce Jake a pus mâna pe cele mai multe monede, dr. Russell i-a dat rucsacul și șapca, precum și un fanion al echipei IUPUI Jaguars pe

care să-l pună pe perete. Vânând în continuare monede, dar acum cu șapca PSFA pe cap, Jake a ieșit pe hol.

Interviul fusese o catastrofă. Când dr. Russell mi-a pus mâna pe braț, am simțit cum mi s-a strâns inima.

— În urma celor văzute astăzi, cred că ar trebui să începem primul semestru ușurel, cu cursuri de trei credite, a spus. Să fim corecți cu Jake și să-i dăm șansa să recupereze în înălțime și aptitudini sociale.

Vestea că în acel prim semestru Jake nu putea să facă decât un singur curs a fost groaznică, printre altele pentru că îl rețrăseserăm de la școală. Dădeam vina pe mine. De obicei, făceam o repetiție pentru fiecare situație, dar cine ar fi putut prevedea revărsarea de monede pentru aparatele din parcare? Jake era, bineînțeles, răvășit. Vedea pământul făgăduinței, dar nu avea voie să intre. Chiar dacă îmi dădeam seama că Jake era imatur, nu eram sigură că era corect să fie ținut în loc. Arăta în continuare ca un băiețel și nu se descurcase tocmai strălucit la interviu, dar trei luni nu aveau să însemne mare lucru pentru înălțimea lui sau pentru orice altceva.

Cu toate acestea, s-a înscris la unicul curs la care avea voie, un curs introductiv în matematica multidimensională. Prima dată când am răsfoit manualul, am rămas înmărmurită. Vedeam figurile geometrice de care fusese Jake obsedat de când era bebeluș. E ireal să deschizi un manual de colegiu și să descoperi, în sfârșit, un context pentru preocupările copilului tău mic. În mintea mea, formele lui Jake fuseseră mereu în aceeași categorie ca Lego sau Lincoln Logs (pe care le folosea uneori pentru a le construi): jucărioare amuzante care blocau aspiratorul și dureau când călcai pe ele.

La a treia ședință, Jake formase un grup de studiu și îi îndruma pe ceilalți studenți din clasă.

Profesorul i-a cerut să participe și la un club de matematică pentru elevii de liceu pe care îl organiza sâmbătă dimineța, o pregătire pentru Olimpiada de Matematică. L-am dus pe Jake într-o sâmbătă să vadă cum e, gândindu-mă că poate o să cunoască niște copii cu care o să se împrietenească. Semnalul de alarmă mi s-a declanșat când profesorul mi-a arătat automatul de cafea și mi-a explicat cum să ajung la librăria colegiului. După cinci ore, am înțeles că participarea la acest club de matematică însemna că Jake trebuia să renunțe la sâmbete ca să stea într-o sală înghesuită dintr-un subsol cu mai mulți copii care făceau probleme de matematică.

Iubesc tradițiile noastre de sfârșit de săptămână. Toată familia iese la un loc de picnic unde mâncăm clătite, apoi ne ducem la centrul de recreere sau la iazul de peste drum de casa noastră, sau facem după-amiaza un grătar cu vecinii. Când e frig, mergem la librărie și ne cinstim cu cărți noi și ciocolată caldă cu frișcă la cafenea sau facem biscuiți acasă și ne invităm prietenii la un joc de societate. Aceste momente mi se păreau importante mai ales de când Jake nu mai mergea la școală. Principala noastră prioritate era să păstreze prietenii pe care le legase acolo, iar copiii aceia erau liberi la sfârșit de săptămână.

Așa că, mergând să-l iau pe Jake, eram hotărâtă să-i spun că probabil nu va mai veni. Mi-a luat-o înainte. S-a urcat în mașină și a spus:

— A fost drăguț, dar nu cred că mai trebuie să vin.

Găsise un set de probleme pentru olimpiada de matematică online cu o seară înainte și stătuse treaz până la două dimineța, trecând prin ele ca amuzament. Nu fusese o provocare pentru el și nu voia să-i ia victoria unuia dintre copiii care învățaseră din greu ca să intre în competiție.

— Se străduiesc din greu, mamă. Nu e corect.

Am fost atât de mândră de el în acel moment, mai mândră decât dacă ar fi câștigat Medalia Fields, cel mai prestigios premiu la matematică din lume. Jake știa că își avusese propriile victorii în lume și înțelesese că aceasta nu era una dintre ele.

DOUĂZECI ȘI OPT O TEORIE ORIGINALĂ

Pentru că în acel prim semestru trebuia să se limiteze la ore de trei credite și la un curs introductiv de matematică, Jake s-a trezit deodată că are o groază de timp. Mike, încă nesigur dacă nu cumva irosiserăm tot viitorul lui Jake, ne găsea așezați la micul dejun, în timp ce Wesley, Ethan și toți ceilalți copii din cartier se îmbrăcau pentru școală și își târșăiau picioarele spre autobuzul școlar. Nu rezista fără să mă cicălească un pic:

— Ce program strict ai, Kris.

Apoi se întorcea către Jake și spunea:

— N-ar trebui să ai rucsacul în spate și un caiet sau așa ceva?

— Michael, își mănâncă micul dejun. Nu are nevoie de rucsac pentru micul dejun, spuneam eu.

— La școală nu mergi în papuci pufoși în formă de broască, mormăia Michael ieșind din cameră și clătinând din cap.

Într-un final, mă întorceam către Jake și îi spuneam:

— Deci, ce o să *faci* azi?

Jake spunea ceva de genul:

— Hm, găuri negre supermasive?

Nu eram îngrijorată. Mike știa la fel de bine ca oricine că mintea lui Jake nu se oprea. Chiar și când se relaxa cu frații lui la piscină, se gândea la mecanica fluidelor. Cunoștințele lor primiseră și un impuls foarte puternic datorită iTunes U, o serie de podcasturi video disponibilă prin iTunes. Aceste cursuri gratuite erau ținute de profesori de la universități de vârf ca Stanford, Yale, Harvard, MIT, UC Berkeley și Oxford și vorbeau despre sute de subiecte, de la limbi străine la Shakespeare și la filosofie. Erau cursuri despre relativitate, relativitatea specială, teoria corzilor, mecanică cuantică, cu alte cuvinte tot ce și-ar fi putut dori un

copil care abandonase școala și era obsedat de astrofizică.

Jake era fascinat. Cum termina micul dejun, se pune la computer. Atitudinea lui era:

— Nu mă lasă să fac IUPUI? Bine, o să fac MIT.

Problema mișcării luminii prin spațiu, conceptul care-i aprinsese lui Jake imaginația la cursurile dr. Betancourt, începuse să se lămurească. Jake era deja familiarizat cu relativitatea și relativitatea specială, dar cursurile îi completau propriile cercetări și îi dădeau posibilitatea să adâncească mai mult aceste subiecte. Foamea lui de cunoaștere era ca un motor uriaș care îl împingea să caute și să asimileze vârtos toate informațiile la care putea ajunge. Era ca și cum nu ar fi suportat să-și irosească nicio secundă din timpul prețios. Din nou trebuia să-i amintesc să mănânce, să se spele și să se joace. Întrebarea nu era cum îl puteam convinge să facă un lucru, ci cum să-l fac să se oprească.

Mai mult decât orice, voia să-și împărtășească entuziasmul fantastic pentru toate lucrurile pe care le învăța. Eu mă uitam la *Ellen* și curățam bucătăria în timp ce copiii de la centru dormeau după-amiaza, iar Jake venea, rechiziționa televizorul, își conecta laptopul și mă târa pur și simplu până la canapea ca să-mi arate cursul pe care îl văzuse în acea dimineață.

— E ora poveștilor despre matematică și științele naturii cu mami! spunea.

— O, nu, iubituie, îl imploram. Nu chimie organică. Nu se poate să fie orice altceva în afară de chimie organică?

(De parcă teoria corzilor ar fi fost mai bună.) Uneori era așa de prins în ceea ce vedea, încât puteam să mă strecur să golesc spălătorul de vase, dar, cel mai adesea, eram captivă acolo, cu creierul scoțând fum, în timp ce Jake mâzgălea furios în caiet.

Îmi plăcea să-l necăjesc și să-i spun că mă torturează, dar adevărul este că adoram acele după-amiezi împreună. Eram uimită de cât de firesc era pentru el să-și asume rolul profesorului. Lui Jake nu-i plăcea nimic mai mult decât să stea în dreptul tablei lui mici și să îmi predea ce învăța.

— Explică-mi ca și cum aș fi un cheeseburger, Jake, îmi spuneam, iar el trecea încet și clar prin toate acele idei incredibil de complicate, până când înțelegeam.

Deși eram o studentă puțin sau deloc talentată, avea o răbdare nesfârșită. Se vedea cât de mult îi făcea plăcere.

Unul dintre copiii de atunci de la centrul de zi, Noah, credea că soarele răsare și apune cu Jake. Lui Noah nu-i plăcea nimic mai mult decât să stea întins pe jos, la picioarele lui Jake, cu picioarele în sus, și să-l privească pe Jake rezolvând probleme de matematică. Chiar când trebuia să-l implor pe Jake să facă o pauză ca să mănânce un sandvici sau să facă un duș, își găsea mereu timp să-i arate lui Noah diferența dintre triunghiurile ascuțit și isoscel sau cum se măsoară circumferința sau diametrul unui cerc. Privindu-i pe Jake și Noah am înțeles ce îl motiva pe Jake să predea. Pasiunea pentru subiect, pur și simplu.

Pentru multă lume e greu de înțeles, dar Jake crede sincer că matematica și știința sunt cele mai frumoase lucruri din lume. La fel cum un meloman vibrează la un crescendo, cum o veche pasionată de lectură își ține respirația înaintea unei fraze perfect meșteșugite, așa e matematica pentru Jake. Este un băiat care visează la tesseract^[43] și hipercuburi. Am înțeles, cu timpul, că numerele și conceptele numerice sunt ca niște prieteni pentru Jake. Parola de la iPad-ul lui are în momentul de față 27 de caractere, cu numere și formule care îi plac. De fiecare dată când o tastează, parcă ar bate palma cu unul dintre prietenii lui. Mereu îmi spun:

— Jake, nu înțelegi. Matematica îi sperie pe oameni. Mă sperie și pe mine.

De aceea își dorește atât de mult eradicarea a ceea ce numește „matefobia”, de câte ori dă de ea. Crede sincer că, dacă mi s-ar fi predat altfel, mi-ar plăcea matematica la fel de mult cum îi place lui.

Când oboseam și capul mi se învârtea de la atâtea cifre, Jake vorbea cu câinele. De vreme ce nu avusesem habar cum se va simți Jake după ce se va lăsa de școală și pentru că voisem să știe că avea pe cineva (în afară de mine) alături de el mereu, îi cumpărasem un cățel, un Saint Bernard pe care îl numise Igor. Când alesesem un Saint Bernard, mă înhămasem la mai mult decât mă așteptasem. Igor mânca de parcă ar fi fost un sac fără fund și creștea și creștea, până a ajuns mai mare decât Jake. În fiecare zi, strângeam cu aspiratorul păr cât să acopere un câine întreg.

— Cum de nu a chelit creatura asta? se întreba Mike, când schimba din nou sacul de la aspirator.

Primăvara, când în Indiana plouă mult, ștergeam podeaua din bucătărie și după cinci minute trebuia să o șterg din nou.

Igor și Jake erau nedespărțiți și, cu timpul, l-am acceptat pe câinele uriaș ca pe un accesoriu permanent în bucătărie, unde îi plăcea lui Jake să-și facă problemele la matematică. Igor stătea acolo și se uita, cu capul aplecat într-o parte și o privire inteligentă, în timp ce din Jake țâșneau ecuații. Eram foarte recunoscătoare pentru loialitatea și grija câinelui. Nu mă deranja nici măcar că îi curgeau balele. Narnie rămânea mereu captivată de scenă.

— În casa asta, până și câinele se ocupă de astrofizică, spunea.

Eram amândouă de părere că Igor reținea probabil mai mult decât oricare dintre noi.

Afinitatea lui Jake pentru predare nu a surprins-o pe Narnie, pe care, slavă Cerului, mă puteam

baza că va întrerupe acele ședințe prelungi de predare cu un bol de ciocolată caldă.

— Toată viața a trebuit să le explice oamenilor cum gândește, a spus ea odată. Nu e nicio diferență între asta și predare.

Ca de obicei, avea dreptate. Dar mă gândeam că dorința lui Jake de a preda era motivată și de principalul lucru care ne făcuse să ajungem la universitate: își dorea să poată face conversație. Matematica e o limbă străină pentru cei mai mulți oameni, iar Jake tânjea după conversație. Soluția lui era să încerce să-i învețe pe cei din jurul lui să „vorbească” matematică. Cursurile pe care le descărca îi satisfăceau nevoia extraordinară de a învăța, dar, dacă nu făcea aceste concepte inteligibile pentru alții, nu avea să poată niciodată să vorbească despre ele.

Din păcate, stătea doar cu Igor și cu mine, și, pe măsură ce avansa din ce în ce mai mult cu materia, a devenit cât se poate de clar că avea nevoie de o conversație mult mai complexă decât cea pe care i-o puteam noi oferi. Într-o seară butonam televizorul cu Michael și ne-am oprit la un film numit *Eu sunt Sam*. În film, Sean Penn joacă rolul unui adult cu un handicap psihic pe nume Sam, care are o fată obișnuită de cinci ani. Într-o scenă foarte emoționantă, fiica îi citește lui Sam din cartea dr. Seuss^[44], *Ouă verzi și șuncă*, și își dau amândoi seama că l-a depășit din punct de vedere intelectual. La sfârșitul scenei, mi-am dat seama că îl strângeam atât de tare de mână pe Michael, încât îi lăsasem urme cu unghiile în palmă. Înțelegeam ce simțise Sam în acea scenă: o combinație ciudată, dulce-amară, de mândrie și părăsire.

Eram foarte mândră de Jake și de realizările lui și ne simțiserăm foarte bine împreună, dar ne aflam din nou în situația în care nu putea să stea de vorbă cu mine. Deși nu l-aș fi schimbat pe fiul meu strălucit pentru nimic în lume, o parte din

mine se simțea un pic înșelată de evoluția intelectuală accelerată a lui Jake.

Toți acei pași progresivi pe care-i fac copiii spre despărțirea de părinți și independență – prima dată când dorm la un prieten, când învață să conducă, prima întâlnire – îi pregătesc și ei pe părinți pentru despărțire. Trecusem printr-unele dintre aceste etape cu Ethan și Wesley, nu și cu Jake. Totul se întâmplase brusc. De aceea era atât de minunat să stau lângă Jake pe canapea în timp ce urmărea un curs al unui profesor de la Princeton sau Harvard. Chiar dacă nu înțelegeam nici conceptele elementare discutate, puteam să-l mângâi pe fiul meu pe părul inelat și să petrec timp cu el. Chiar dacă nu puteam să port o discuție cu el, cel puțin pentru o scurtă vreme, puteam să-i fiu mamă.

Semestrul liber a fost o perioadă excepțională din punct de vedere intelectual pentru Jake. A avut timp să cerceteze tot ce voia, cât de mult voia, având ca îndrumător doar marea lui curiozitate. Era ca și cum i-am fi dat unui cal puternic de curse voie să alerge liber, după ce-l ținuserăm în frâu ani de zile.

— Ia-o mai ușor, omule, îți iese fum pe urechi, îl necăjea Michael.

Dar uneori ni se părea că auzim cu adevărat cum pocneau sinapsele când Jake descoperea un lucru după altul, iar fiecare idee îi dădea naștere alteia. Luase foc și tot ce vedea sau învăța se transforma în vreascuri pentru acest foc.

Multe dintre ideile lui Jake erau ecuații care fuseseră deja rezolvate și demonstrate. Unele erau originale, deși existau erori pe care le descoperea după două-trei zile. Acești pași greșiți nu-l frustrau și nu-l iritau. Ba chiar se mișca atât de repede, încât aceste întârzieri nu se observau. Poate că doar el vedea drumul pe care mergea, dar, în mintea lui, marcajul era clar.

Această stare de fugă creatoare era principala lui realitate, în timp ce lucrurile din viața cotidiană

păreau mai degrabă un adaos. Din senin, sărea din leagănul de la locul de joacă de peste drum și alerga cât de repede putea acasă, de parcă nu mai putea să țină în el ecuațiile care se revărsau. După ce a fugit de la cină într-o seară, a scrijelit tabla cu o furculiță: nu-și făcuse timp să o schimbe cu un marker. Ideile veneau atât de repede și de vijelioase, încât i-am dat un carnetel pe care să-l aibă cu el, astfel încât să le poată nota, o strategie al cărei succes nu a fost deplin. Invariabil, în timp ce își nota o idee, îi venea o alta, și se mișca într-o cu totul altă direcție.

În acel semestru, Jake a fost mai concentrat decât îl văzusem vreodată. Această intensitate era însă mereu mediată de un sentiment de bucurie, o pasiune care o făcea să pară un joc. Când ecuațiile la care lucra deveneau prea extinse pentru hârtie, scria cu markere pe ferestrele casei noastre. De multe ori stăteam tăcută în prag și-l priveam la lucru. Calculele îi ieșeau cu o asemenea ușurință, cu o asemenea viteză, încât părea mai degrabă că scrie după dictare decât că se gândește ce urmează. Singura limită era viteza cu care putea să scrie.

Mi-am amintit cum îi priveam pe el și pe Christopher aruncând mingea la coș, lucru pe care îl făceau bucuroși timp de ore în șir, oprindu-se doar pentru o gură de suc sau câțiva covrigei. Uneori nimereau coșul; alteori nu. Uneori stăteau de vorbă; alteori singurul sunet în afară de cel al mingiei era scârțâitul pantofilor de sport pe podea. Dar când făcea calcule pe ferestre, activitatea era însoțită de ușurință, de sentimentul unei plăceri relaxante, lucru pe care îl vedeam pentru prima dată de la moartea lui Christopher.

— *Se distrează*, a spus Narnie, privindu-l uimită.

Într-o dimineață beam o cafea în cămăruța însorită în care luam uneori micul dejun. Jake a intrat în încăpere, a ignorat tava cu fructe, a luat un croissant de pe masă și s-a așezat cu picioarele în poala mea.

— Mamă, vreau să mă asculți, a spus. E vorba despre matematică, dar dacă mă asculți cu atenție, o să-ți explic astfel încât să poți înțelege. Am descoperit un model.

Jake a avut mereu o capacitate supranaturală de a descoperi modele și, din toate abilitățile lui, aceasta era cea pe care profesorii cu care a studiat au socotit-o mereu ca fiind principalul ingredient al succesului său.

Ce mi-a spus a fost de-a dreptul uluitor. Habar nu aveam la ce lucra Jake. Îmi dădeam seama că se îndreaptă către ceva important, dar, din câte știam, „ceva important” însemna un curs intensiv de fizică la nivel de colegiu, realizare destul de impresionantă pentru un băiat de unsprezece ani. Dar s-a dovedit că era mai mult de atât.

Teoria lui Jake, în domeniul relativității, era în același timp de o simplitate elegantă – suficient de limpede încât să o pot înțelege – și de o complexitate superbă. Dacă avea dreptate, era pe cale să creeze un nou domeniu al fizicii, așa cum Newton și Leibniz revoluționaseră matematica prin invenția metodei lor de calcul.

Primele cuvinte pe care le-am spus pe nerăsuflăte m-au surprins până și pe mine.

— Jakey... e *minunat*.

Zâmbetul lui Jake din acel moment a fost și el minunat.

Jake pornise de la o imagine. Acum avea nevoie de simbolurile matematice necesare pentru a descrie ceea ce vedea. Am ajuns să înțeleg că matematica este într-adevăr o limbă, un mod de a descrie ce văd oamenii ca Jake. Avea deja toate elementele de pornire, dar un concept de o asemenea complexitate necesita un vocabular pe care încă nu-l stăpânea.

Cred că pot spune fără să greșesc că, începând de atunci, a devenit obsedat de teoria sa. Toată ușurătatea pe care o admirasem mai devreme a dispărut în timp ce se străduia să descrie imaginea

pe care o vedea atât de clar în minte cu simboluri matematice pe care să le poată înțelege alți oameni de știință. A început să facă modele de spațiu-timp și modele dimensionale ale spațiului, iar ecuațiile de pe geamurile noastre deveneau din ce în ce mai lungi.

Nu mai dormea. Fusese întotdeauna o pasăre de noapte, dar acum era altfel. Acum nu mai dormea deloc. Michael intra în camera lui Jake să-l trezească dimineața și îl găsea stând țeapăn în același loc unde-l lăsase cu opt ore mai devreme.

— Jake! Iar ai uitat să dormi? îl întreba Michael.

Moțăia la micul dejun și în mașină, dar nopțile stătea treaz, citea și făcea calcule.

L-am dus la pediatru, care s-a arătat la fel de îngrijorat ca noi și ne-a sugerat să-l includem într-un program de studiu al somnului. Jake a stat o noapte la spital, plin de fire, tuburi și electrozi. Studiul ne-a confirmat bănuielile: Jake nu dormea. Dar nu avea nicio problemă fizică. Singurul lucru care nu-l lăsa să doarmă era matematica.

În cele din urmă, s-a lăsat atât de mult cuprins de această ecuație gigantică încât am început să-mi fac griji. Stăteam sprijinită de tocul ușii și îl priveam pe Jake cum mâzgălea furios geamul, umplând fereastră după fereastră cu simboluri matematice din care nu înțelegeam nimic, între timp, îi vedeam pe fereastră pe copiii de vârsta lui cum se jucau în parcul de peste drum, fugărindu-se și atârându-se cu capul în jos de leagăne.

El părea pierdut în ecuație. M-am gândit că poate se blocase. Poate că nu avea informația necesară pentru a trece la următorul pas. Poate trebuia să se consulte cu cineva care stăpânea mai bine materia, cineva care să-și dea seama dacă făcuse ceva greșit. Nu-mi păsa câtuși de puțin de ecuație. Tot ce știam era că părea a fi anormal de lungă și că îi ocupa prea mult din timp. Dar cel mai bun mod de a-l lua de la fereastră și de a-l duce în parc era să-l ajut să o rezolve.

— Jake, nu mai merge așa, am spus. Hai să căutăm pe cineva care să te ajute. Altcineva poate o să-și dea seama unde te-ai blocat.

S-a uitat la mine, încercând să-și dea seama despre ce vorbeam.

— Dar nu m-am blocat, mamă. Încerc să demonstrez *că greșesc*.

Asta făcuse cu ecuația, își verificase și răsverificase munca în căutarea greșelii sau a lacuneii care putea să însemne că întreaga teorie nu făcea doi bani.

Am insistat. Trebuia cel puțin să aflăm dacă teoria era măcar într-o anumită măsură validă, înainte să-i dedice și următoarele șase luni. Jake a fost de acord că putea să-i fie de folos să stea de vorbă cu cineva și a știut din primul moment cu cine voia să ia legătura: cu dr. Scott Tremaine, un astrofizician cunoscut în toată lumea de la Institutul pentru Studii Avansate din Princeton, New Jersey, unde predase și Einstein până la moarte. Așa că i-am telefonat dr. Tremaine, care m-a ascultat cât i-am povestit despre fiul meu neobișnuit de unsprezece ani și despre teoria lui. Nu voiam în niciun caz să-i irosesc timpul, așa că am subliniat că ar fi foarte eficient dacă și-ar arunca o privire rapidă și i-ar spune lui Jake la ce puncte trebuia lucrat. Am accentuat faptul că nu-i telefonam din cauza aspectului științific, ci din cauza autismului lui Jake. Trebuia să-l iau de lângă fereastră.

Dr. Tremaine a spus că avea să se uite la o scurtă filmare pe care i-o puteam trimite pe e-mail. Înainte de a încheia convorbirea, nu a uitat să-mi spună că teoriile originale sunt rare într-un domeniu cu atât de mulți cercetători cum e fizica. O să fiu sinceră: am răsuflet ușurată! Dacă domeniul era destul de bine studiat, m-am gândit că dr. Tremaine avea să-i fie relativ ușor să vadă unde greșea Jake.

Fuseserăm cu toții atât de prinși cu munca lui Jake, încât am fost aproape luați pe nepregătite când am primit rezultatele examenului primului său curs oficial de la colegiu. Conform așteptărilor, Jake trecuse de Matematica multidimensională. Rezultatul lui la examenul final a fost de 103. Nimeni nu a fost surprins în afară de tatăl lui.

— A luat calificativul A la matematica de colegiu, Kristine, mi-a spus Michael pe un ton plin de uimire, fluturând foaia cu rezultatele. E incredibil!

Am încercat să nu râd.

— Iubitule, nu e nimic nou. Tu ce credeai că facem acolo? Ți-am spus că răspundea la întrebări la care nimeni altcineva nu știa să răspundă, că îndruma grupurile de studiu și se descurca la toate testele.

— Totuși, A, Kris... A! La matematica de colegiu!

Michael a fost atât de mândru, încât le-a trimis câte un e-mail tuturor cunoscuților lui. A pus chiar și pe Facebook rezultatele lui Jake. De atunci, când ne găsea dimineța pe mine și pe Jake la masă, la micul dejun, bătea din palme și întreba:

— Cum merg lucrurile la celebra Academie Barnett, locul de baștină al Elanilor Luptători^[45]?

(Nu-mi vine să cred că spun acest lucru în public, dar numele complet al lui Igor este Igor von Moosenflüfen^[46]. Cu umlaut.)

Surprinderea lui Michael m-a ajutat să apreciez mai mult lupta strânsă prin care trecuserăm pentru a lua decizia să-i permitem lui Jake să renunțe la școala primară. Eram doi oameni cu păreri solide, uniți de un principiu comun: cel mai important lucru consta în a face ceea ce era bine pentru copiii noștri. Ne gândiserăm și ne răzgândiserăm în încercarea de a ne da seama care era decizia cea mai bună pentru Jake și ajunseserăm aici. Eram aproape la fel de mândră de noi ca de Jake.

Deși rezultatele lui Jake la acel prim curs din colegiu erau cele mai bune, PSFA ne-a informat că avea să fie limitat la doar șase credite în următorul semestru, iar acestea trebuiau să fie pentru începători. Acest lucru scotea din discuție fizica modernă pe care își dorea cu disperare să o studieze. Când am primit veștile, Jake nu a spus nimic, dar am văzut cum i-a căzut fața, iar Mike și cu mine ne-am uitat la el în timp ce s-a dus sus foarte încet și apoi și-a închis ușor ușa de la cameră.

M-am uitat la Michael:

— E ridicol, am spus. Am trecut prin furcile caudine pentru a-i completa dosarul de candidatură. A intrat cu brio și acum nu-l lasă să studieze. Nu facem toate astea doar pentru o hârtie. Ce rost are dacă nu poate să urmeze cursurile?

Am mai fiert o vreme în suc propriu, apoi mi s-a aprins becul:

— Dacă e să fie student la colegiu, atunci poate chiar ar trebui să-l înscriem la colegiu.

Odată ce ne-am gândit la ea, soluția s-a dovedit a fi cea mai simplă. Și avea și un avantaj în plus. Dacă Jake candida la IUPUI pe calea obișnuită, putea obține o bursă. Cursurile PSFA nu beneficiau de ajutor financiar, iar copiii de la PSFA nu erau eligibili pentru alocația de stat pe care o puteau primi studenții de la colegiu. Făcuserăm sacrificii ca să strângem banii pentru taxa de școlarizare și pentru cărțile necesare la cursul de matematică multidimensională, și era vorba despre un singur curs. Mă simțeam vinovată că nu aveam o situație financiară mai bună, dar realist vorbind, cine are bani de colegiu strânși pentru un copil de unsprezece ani?!

Așa că am început să-i fac lui Jake dosarul de candidatură la colegiu. Strânsesem deja multe documente pentru dr. Russell, dar acum chiar am luat proiectul în serios. Voiam să fie clar – poate chiar și pentru mine – că nu era vorba despre

părerea mea, despre o mamă mândră care spune: „Ia uitați-vă ce copil talentat am!” Voiam să pun cap la cap dovezi incontestabile ale unui lucru pe care îl înțelegeam, și anume că locul lui Jake era la colegiu și că nu avea să-i fie bine decât dacă îi dădeam această ocazie.

Nu aveam habar ce urmau să vadă responsabilii cu admiterea de la colegiu, așa că am pus în dosar, plus încă niște lucruri. Dacă îmi venea vreo idee, o puneam în aplicare, și de aceea s-a înscris Jake în Mensa, societatea internațională a celor cu coeficient ridicat de inteligență. (Lui Narnie îi plăcea să-i citească lui Jake corespondența, în care erau mereu buletine informative de la Mensa și de la altă societate similară, mai exclusivistă, numită Intertel.)

— Jur că acest copil primește cele mai interesante reclame pe care le-am văzut vreodată, spunea.

Jake, cu Wesley după el, se întâlnea uneori cu filiala locală a Mensa la sfârșit de săptămână și participa la proiecte cu membrii ei. Odată, grupului i s-a cerut să ajute un cuplu să afle dacă un copac căzut se afla pe proprietatea sa sau pe cea a zonei naturale protejate cu care se învecina aceasta. Cei de la zona naturală insistau, de obicei, să primească un raport topografic de la cineva cu diplomă de inginer, dar fuseseră de acord să accepte punctul de vedere al grupului Mensa. Deci, în acel sfârșit de săptămână, Jake, Wes și câțiva membri Mensa, cu un compas artizanal și un raportor, au mers să măsoare proprietatea, pe care se afla și o râpă împădurită. (Wesley, care nu înțelege de ce cineva ar merge când poate să sară, să se cațare, să facă rapel sau să se dea cu parapanta, era în elementul lui.)

Jake a luat-o înainte și și-a asumat rolul de conducător. A creat o formulă pe tablita lui și le-a arătat celorlalți drumul. La indicațiile lui, cei de la Mensa au demarcat zona cu sfoară și au luat o

hotărâre în privința disputei. Cuplul avusese dreptate și copacul căzut era responsabilitatea zonei de protecție naturală. Interesant a fost că cei de acolo au urmat cu sfințenie opinia unui grup condus de un copil de zece ani și de fratele lui de opt ani.

Mai târziu, când mergeam cu Wesley și cu unul dintre prietenii lui după înghețată, am auzit cum povestea Wesley despre sfârșitul de săptămână:

— E un grup care are nevoie ca eu și fratele meu să-l ajutăm din când în când.

M-am întors, ca să nu mă vadă cum zâmbesc. Când sucursala Mensa m-a rugat să scriu un articol pentru buletinul informativ, cei de acolo au fost surprinși văzând că scrisesem un eseu despre importanța jocului.

Dr. Tremaine a revenit. Aruncase o privire la ecuația lui Jake și îi trimisese lui Jake un e-mail cu o listă de cărți pe care să le cumpere și de lucruri la care să se gândească, dintre care toate mă depășeau. Dar mi-a scris și mie un e-mail. În acesta, mi-a confirmat că Jake lucra într-adevăr la o teorie originală și mi-a explicat clar că, dacă teoria lui Jake se dovedea adevărată, avea să facă din el un candidat la Premiul Nobel. Și-a încheiat rândurile încurajându-mă să-l sprijin pe Jake cum puteam mai bine, pentru că era de părere că munca lui Jake avea să fie importantă pentru știință.

Unul dintre cei mai iluștri astrofizicieni din lume nu numai că analizase teoria fiului meu, dar o și validase. Pot să vă spun că a fost un moment ca niciun altul.

La puțin timp după ce primiserăm e-mailurile de la dr. Tremaine au mai venit niște vești bune. Jake fusese admis oficial în anul întâi la IUPUI. În plus, primise Bursa Cancelarului, care avea să-i acopere taxele de studii.

Jake mergea la colegiu, de data aceasta de-adevăratelea.

DOUĂZECI ȘI NOUĂ O CASĂ DEPARTE DE CASĂ

— N-o să meargă.

Jake stătea în camera de zi, lângă ghiozdanul pe care îl cumpăraserăm în acea dimineață. În ghiozdan erau toate cărțile de matematică și științe de care urma să aibă nevoie în prima lui zi de colegiu. Îmi făcusem un pic griji că nu vor încăpea toate, mai ales când îi văzusem cărțile de fizică, mari cât două cărți de telefoane la un loc, dar Jake băgase totul acolo. Acum avea nevoie doar de cineva care să-i care ghiozdanul.

Jake, în stilul lui clasic, calcula punctul de sprijin de care avea nevoie pentru a și-l pune în spate, dar singurul lucru pe care îl putea face fără ajutor era să-l târască de bretele. Eu nu puteam fi de prea mare ajutor, așa că l-am chemat pe Mike să ridice geanta în spatele lui Jake. Mike și cu mine ne-am uitat cum bietul Jake – cu cele 35 de kilograme ale lui – s-a clătinat un pic sub greutate înainte să piardă bătaia și să-și piardă echilibrul, prăvălindu-se într-o parte pe canapea.

Mike și cu mine ne-am uitat la fiul nostru, cu capul îngropat în perne, cum se lupta fără succes să se îndrepte. (Jake, trebuie reținut, are obiceiul să exagereze un pic.)

— Cred că are dreptate. S-ar putea să trebuiască să schimbăm câte ceva aici, a spus Mike gânditor, când zbaterea exagerată și strigătele înăbușite dinspre canapea au devenit mai dramatice.

Wesley, care avea oricând ochi pentru o situație care-l avantaja, a venit de după colț în viteză și a executat un salt prin aer, aterizând pe rucsacul care-l strivea deja pe fratele lui mai mare.

Ethan, care citea prin apropiere, i-a ignorat pe amândoi. Am hotărât să fac același lucru și mi-am sărutat soțul.

— Să schimbăm câte ceva? am spus. Iar o luăm de la capăt.

Așa a devenit Jake singurul copil din campus care își ducea cărțile dintr-o clasă într-alta într-o valiză cu roți. În cele din urmă, avea să ajungă suficient de mare încât să se descurce cu un rucsac. Din păcate, suntem destul de siguri că asta nu se va întâmpla înainte de absolvire.

Rezolvarea unei probleme mici, precum găsirea valizei potrivite pentru cărțile lui Jake, a fost o joacă de copii, dacă ținem seama de faptul că toată vara îmi făcusem griji pentru că un copil de unsprezece ani avea să se plimbe singur prin campusul din centru.

Lui Jake îi place să spună că nu s-a născut cu simțul realității, dar adevărul este că uneori autismul încă îl mai poate împiedica să aibă grijă de el. (Când scriu aceste rânduri, în Indiana este o zi cenușie, cu lapoviță și ninsoare. Azi-dimineață a trebuit să-l trimit pe Jake înapoi sus ca să-și schimbe pantalonii scurți și șlapii înainte să iasă.) Oricât de bine s-ar descurca cu cărțile, încă nu se descurcă pe stradă. Unde trăim noi, nu a trebuit niciodată să o facă. Dar, chiar și atunci, înainte ca presa să scrie despre el, atrăgea multe priviri curioase și discuții spontane și știam că atenția avea să fie îndreptată mai mult asupra lui când avea să fie singur. În concluzie, îmi făceam mari griji pentru siguranța lui.

Folosisem tehnologia pentru a rezolva problema și, în parte, reușiserăm. Jake urma să aibă telefon, așa că mă putea suna când ieșea din clasă, ceea ce însemna că puteam să „mergem” împreună, chiar când traversa singur campusul. Ne-am obișnuit să folosim iChat, deci puteam chiar să-l văd și să mă simt în legătură cu el (și să-i amintesc să se oprească să mănânce un sandvici). Dar, din punctul meu de vedere, adevărata problemă era că nu avea să aibă unde merge când avea o fereastră între cursuri.

Când Jake mergea la un singur curs, Mike sau eu puteam să-l ducem fără probleme cu mașina în campus, să mergem cu el până la sala de curs și să stăm prin preajmă răspunzând la e-mailuri sau citind până termina. Dar știam că așa ceva nu ar fi fost realist dacă mergea la universitate, la programul complet. Urma să aibă ore libere între cursuri și seminarii și niciun loc unde să se ducă.

Oricât încercam să mi-i alung din minte, acei oameni fără adăpost care se băteau la colțul străzii îmi apăreau mereu în fața ochilor și, stând trează noaptea, îmi imaginam și scenariii mult mai sumbre.

— Colegiul nu e postliceala, îi repetam mereu lui Mike.

Când Jake o să aibă nouăsprezece ani, sunt sigură că o să aibă parte de tot felul de bazaconii. Nu sunt naivă; știu că, la un moment dat în viața lui, vor apărea și *Fetele Nebune*, că-mi place sau nu. Dar Jake avea doar unsprezece ani și nu voiam să fie expus la lucruri pentru care nu era pregătit emoțional. Cea mai mare temere a mea era că cineva avea să-l terorizeze sau să-i facă o farsă. Dacă cineva se gândea că ar fi amuzant să vadă ce se întâmplă dacă-i dă puștiului din bibliotecă un bax de șase beri?

Plimbându-mă prin casă într-o noapte, cu dureri de stomac de la anxietate, mi-am dat seama că această problemă de siguranță putea să strice totul. Dacă nu găseam un loc unde Jake să-și poată petrece timpul, era posibil să trebuiască să învețe acasă.

Așa că am încercat să găsesc un loc în campus – un colțișor confortabil, un mic salon, o zonă publică – unde Jake să fie în siguranță, un loc în care să poată să lucreze și să studieze sau să se relaxeze. Totuși, nu găseam limanul liniștit și, spre sfârșitul verii, eram foarte agitată. Eram pe cale să renunț când, în ultima mea misiune de

recunoaștere, una dintre femeile care lucrau la librărie a intrat în vorbă cu mine.

— V-am văzut de mai multe ori pe aici, a spus. Ce anume căutați?

I-am explicat, iar ea mi-a povestit despre Honors College^[47], un colegiu nou-nouț din cadrul universității, care pune accentul pe cercetarea independentă și experiența pe teren, pentru studenții cei mai inteligenți. Nu doar că programul părea să i se potrivească perfect lui Jake, dar avea și o locuință, o serie de birouri în subsolul bibliotecii, la care aveau acces doar studenții de elită, cu o cartelă specială.

Părea prea frumos ca să fie adevărat, dar când chiar am văzut Honors College, am căzut pe spate. Studenții văd birourile aflate de-a lungul coridoarelor, iar administratorii și educatorii văd afară. Sunt locuri unde copiii pot să lucreze și să studieze și să râdă împreună, și locuri unde să se retragă și să se întindă singuri. În încăperi sunt Smart Board-uri de ultimă generație, iar la bucătărie se poate bea ciocolată caldă după pofta inimii. Este un loc de reflecție, o uniune studențească și o casă departe de casă, toate în același timp. În mijlocul acestui loc impresionant e dr. Jane Luzar, decan fondator al Honors College, guru și inger păzitor, care își petrece toată ziua lucrând la program, astfel încât acesta să fie cât mai bun. Copiii nu-i spun doamnă decan Luzar, ci Jane – și, adesea, Mama Jane.

Faptul că am găsit-o pe Jane și spațiul miraculos pe care-l crease pentru acești copii a fost o asemenea ușurare pentru mine ca mamă, încât nu ne-am gândit niciodată serios că Jake ar putea merge la școală în altă parte. Am știut că luaserăm hotărârea corectă încă din prima zi în care Jake a mers acolo. Mi-a sunat telefonul, era Jane.

— A pornit-o, mi-a comunicat.

Jake tocmai plecase de la Honors College.

Jane mi-a spus că va avea grijă de Jake și așa a fost. Și nu pentru că e așa de mic. Am văzut-o certându-l pe un băiat de douăzeci de ani pentru că sărise peste prânz.

Jane se ocupă de Jake și din punctul de vedere al învățaturii. Trebuie să îndeplinească anumite cereri pentru a absolvi, care îl pot plictisi. De pildă, nu a fost încântat de problemele de fizică bazată pe algebră pe care a trebuit să le rezolve în acel an. În loc să le rezolve prin metoda clasică, mai ușoară și mai puțin exactă a fizicii newtoniene, Jake se folosea de abordarea cuantică, pentru care e nevoie de câteva pagini de ecuații și care dă un rezultat mult mai exact – cel puțin până când profesorul i-a cerut, pentru profilul cursului, să rămână la metoda mai simplă. Jane știe că nu are stare la aceste cursuri, așa că vorbește cu el, îl întreabă ce poate face în afara clasei cu materialul discutat.

Jane înțelege, de asemenea, că Jake nu are o traiectorie normală. Nu există un set de reguli, indicații care să îți spună cum trebuie să procedezi. Ne adaptăm cu toții pe drum. Așa că, atunci când Jake și-a exprimat dorința de a participa la un curs de fizică de nivel de master, Jane l-a ajutat să poată asista la un curs de nivel 600. Da, e un lucru neobișnuit pentru un boboc, dar ea crede în el, așa cum crede în toți copiii.

Alte universități, inclusiv unele foarte prestigioase, i-au făcut curte lui Jake. Dar nu am putut găsi un mediu atât de potrivit pentru noi și pentru familia noastră. Unul dintre directorii unei școli de elită de pe Coasta de Est mi-a spus că cei de acolo și-ar dori foarte mult să-l aibă ca student, iar oferta era tentantă. Ajutorul financiar pe care-l ofereau era excelent și, bineînțeles, facilitățile și profesorii la care putea avea acces erau unice. Dar exista o problemă, care pentru mine a pus capăt conversației. Pentru a studia acolo, Jake trebuia să stea în cămin.

Era un lucru atât de absurd pentru mine, încât nici nu puteam să-l procesez. Poate pentru că așa am fost crescută: în mod tradițional, cei din comunitatea Amish nu au aziluri de bătrâni. Îți crești copiii, apoi dai o mână de ajutor la creșterea copiilor copiilor tăi și apoi, când îmbătrânești, copiii tăi și copiii lor au grijă de tine. Nu locuiesc cu mama și cu sora mea, dar vorbesc cu ele de câteva ori pe zi. Deci nu mă simțeam bine la gândul că l-aș putea trimite pe fiul meu de unsprezece ani pe Coasta de Est să locuiască singur într-un cămin.

— Are o familie, am protestat.

Responsabilul cu admiterea a fost de neclintit. Mi-a spus că familia noastră era bine-venită să-și găsească un apartament în apropierea campusului, dar Jake trebuia să locuiască în cămin cu toți ceilalți studenți de anul întâi. M-am uitat la Jake, care fura o bucată mare de biscuit din înghețata lui Ethan, și i-am mulțumit responsabilului cu admiterea pentru timpul său. Oferta era minunată, dar nu era pentru noi.

În cele din urmă, probabil va trebui să ne ducem în altă parte. Dar, momentan, eram acasă.

Dr. Pehl spunea mereu că ceilalți copii de la cursul lui erau acolo ca să-și facă treaba, dar Jake era acolo ca să învețe. E ca un burete, absoarbe totul, tânjește mereu după mai multă matematică, mai multă astrofizică, mai multe concepte. Adesea trebuie să-l domolim.

— Las-o mai moale, omule. Hai să mâncăm ceva.

Dar nu mă îndoiesc niciodată că face ce trebuie și că noi am făcut ce trebuie pentru el.

Încă mai am anumite temeri pentru că Jake e singur în campus. Dar deja îl cunoaște atâta lume, încât nu mi se pare că e complet singur. Și eu sunt adesea prin zonă, pentru că și Ethan și Wesley au fost admiși la PSFA. Jake trebuie să dea examen la chimie ca să absolve, Ethan trebuie să o studieze

pentru microbiologie, pe care vrea să o urmeze, și este necesară și pentru meteorologie, care l-a captivat pe Wes. Deci s-ar putea ca toți trei să participe împreună la cursul de chimie, ceea ce ar putea fi amuzant. Când nu sunt acolo cu frații lui, Jake îmi telefonează când se plimbă prin campus.

În restul timpului, duce o viață normală de student. Normală pentru Jake. Anul trecut, s-a dus să-și ia un sandvici cu pui de la uniunea studenților și a dat peste un concurs în cinstea Zilei Pi (14 martie – v-ați prins? 3/14?) Studentul care putea să spună cele mai multe cifre din pi avea să câștige un tricou cu pi.

Mi-a telefonat.

— Vreau să încerc, a spus. Știu 40 de cifre din pi.

— Serios?

Altă surpriză.

— Păi bine. Succes și nu uita să mănânci.

Alt telefon, când terminase.

— Cum a mers? l-am întrebat. Ți-ai luat de mâncare?

— L-am spus de la cap la coadă și de la coadă la cap, așa că mi-au socotit 80 de cifre.

După aceea a trebuit să închidă. Spusese cifrele din pi când trebuise să mănânce, așa că avea să-și mănânce sandviciul (fără castraveți murați, mulțumesc mult) în drum spre clasă.

În seara aceea, Narnie a trecut pe la noi să bea un ceai. S-a așezat lângă Jake și i-am spus că tocmai câștigase un tricou pentru că știa 40 de cifre din pi, de la cap la coadă și de la coadă la cap.

— Acum știi 200, m-a întrerupt Jake.

Am rămas înmărmurită.

— Ce? Când s-a întâmplat și asta?

Se pare că organizatorii Zilei Pi le dăduseră tuturor participanților o carte de vizită micuță cu două sute de cifre din pi tipărite pe ea cu un font micuț. Îngrijorat că 80 de cifre nu aveau să fie de

ajuns pentru a-și asigura tricoul, Jake le învățase pe de rost pe celelalte în drum spre clasă. Patru sute de cifre – de la cap la coadă și de la coadă la cap – aveau să fie de ajuns, era sigur.

Narnie și cu mine am râs când ni l-am închipuit pe Jake mergând prin campus, învățând pe de rost 400 de cifre din pi, în timp ce cu o mână trăgea după el o valiză cu roți și cu cealaltă mânca un sandwich cu pui.

A doua zi, am dat de Narnie pe alee.

— Hei, Jake, cum stă treaba cu pi? a întrebat.

— Bine. N-am mai învățat și alte cifre. Mama spune că e pierdere de vreme.

Îi spuseseam, într-adevăr, pentru că așa era. Jake putea să continue la nesfârșit – dar ce folos? Savantul Daniel Tammet, care suferea de autism sinestezic, învățase pe de rost 50 000 de cifre din pi și le spunea în public ca să strângă bani pentru o asociație caritabilă pentru autiști, ceea ce era minunat. (În cele din urmă, îi luase mai mult de cinci ore să spună cifrele. Ca să reziste, mâncase ciocolată. Asta, cel puțin, puteam și eu să înțeleg.) Dar chiar și Daniel Tammet scrie în cartea lui mai mult despre provocarea reprezentată de anxietatea lui socială și de greutățile fizice ale spunerii atâtor cifre, decât despre vreo provocare intelectuală.

Narnie s-a întors spre Jake cu cea mai nevinovată privire din lume.

— Ce? a spus. Nu, prostuțule. Vorbeam despre plăcintă cu cireșe.^[48]

Jake a izbucnit în râs, dând din cap în timp ce se urca în mașină. Cât timp Narnie e prin preajmă, n-are șanse să și-o ia în cap.

Am râs și eu, dar ceva mă rodea. La jumătatea drumului spre universitate, m-am uitat prin oglinda retrovizoare la Jake, care stătea pe bancheta din spate. Juca Angry Birds pe iPad.

— Hei, Jake, am spus. De ce te-ai oprit din învățat pe de rost cifrele din pi la 40?

— Nu m-am oprit la 40. M-am oprit la 200.

- Nu, înainte. De ce te-ai oprit la 40.
- Au fost 40 cu cele trei cunoscute. 39 de cifre din zecimală, de fapt.
- Bine, bine, dar de ce te-ai oprit acolo?
- Pentru că dacă știi 39 dintre zecimale, poți estima circumferința universului observabil până la nivelul unui atom de hidrogen. M-am gândit că de mai mult n-o să am nevoie.

Treizeci

BĂNUȚUL NOROCOS

Unul dintre primele lucruri pe care le-am observat la Honors College a fost că Jane se aștepta ca studenții ei să devină cetățeni responsabili ai lumii. Se aștepta de la ei să-și dedice timpul și eforturile ajutorării celorlalți.

Forma de slujire a lui Jake a început prin a-i îndruma pe ceilalți în cadrul laboratorului de matematică, lucru pe care a început să-l facă de cum a ajuns în campus. Copiii pe care îi îndrumă fac de obicei o glumă despre vârsta lui și apoi trec la amănuntele pe care nu le-au înțeles. Acel talent pentru predare pe care l-am observat prima dată în camera noastră de zi a înflorit, lucru pe care îl poți vedea de fiecare dată când ajută pe cineva să deslușească un nou concept și lumina înțelegerii se ivește.

Când mă uit la Jake, nu pot să nu mă gândesc la bunicul John. Matematica și științele sunt atât de încărcate electric pentru el, atât de vibrante și de minunate, încât vrea ca toată lumea să fie la fel de pasionată de ele ca el. Când una dintre studentele de la laborator de care s-a ocupat cel mai mult (un caz aproape disperat, după propriile ei mărturisiri) a trecut al doilea examen de metode de calcul, ea și Jake au plâns de ușurare. Pare să fi moștenit și răbdarea bunicului meu.

— O să înțelegi; nu te grăbi, îi încurajează pe copiii pe care îi îndrumă.

Și apoi se așază pur și simplu și îi privește, molfăind niște pufuleți picanți, în timp ce ei lucrează la o nouă problemă. Coordonează și grupe de studiu, dintre care unele au loc cu sala plină. Tot ca bunicul meu, are un talent unic să creeze comunități de oameni care se sprijină între ei. Nimeni nu știe mai bine decât el că singur nu te poți descurca.

Jane a spus că ușurința cu care predă Jake ne oferă o fereastră prin care putem vedea cum privește el matematica. Dacă o abordare pentru rezolvarea unei probleme nu funcționează pentru studentul pe care îl îndrumă, găsește o altă metodă, și încă una, și încă una, până când, în sfârșit, una funcționează. Îndemânarea lui e evidentă. În timp ce o persoană destul de talentată la matematică nu găsește decât una sau cel mult două soluții pentru a rezolva o problemă, Jake vede imediat în fața ochilor toate căile diferite pe care o poate lua cineva pentru a ajunge la destinație. Privindu-l cum predă, îți dai seama că îi place. În schimb, studenții pe care îi îndrumă l-au învățat alte lucruri, cum ar fi să mănânce untul de arahide cu lingura, direct din borcan. (Mersi, băieți.)

Trebuie să mărturisesc că, atunci când ne gândiserăm la colegiu, nu ne trecuse prin minte că Jake chiar are să se împrietenească cu copiii de acolo. Dar Jane dorește ca toți copiii de la Honors College să formeze o comunitate și să-și fie sprijin unii celorlalți, atât în ceea ce privește învățătura, cât și emoțional, iar Jake a devenit o parte importantă a acestui lucru. Diferența de vârstă nu este atât de pronunțată cum ne așteptaserăm. Atitudinea celorlalți față de el este ca față de un „frate mai mic”, ceea ce mi se pare foarte duios și îi place și lui. Cum este cel mai mare dintre copiii noștri, e o experiență nouă pentru el. Jane mi-a povestit de curând că a intrat în bucătărie și a auzit un grup de copii vorbind despre Jake. Își dăduseră seama că nu-și va lua permisul de conducere până la absolvire și se certau cine îl va duce cu mașina la ceremonie.

Așa cum și-a dorit Jane, interacțiunea cu studenții la mai multe discipline ar putea să fie în avantajul băiatului meu obsedat de matematică și fizică. O tânără studentă la literatură de la Honors College i-a povestit de minunatul roman pentru tineri al lui Madeleine L'Engle, *O scurtătură în*

timp^[49] și chiar i-a arătat unde să găsească în bibliotecă această carte și să se uite peste ea. Dacă îl va convinge să o și citească, rămâne de văzut. Ca mulți oameni cu autism, lui Jake îi vine greu să citească ficțiune. Spune că, pentru el, să citească o poveste inventată e ca și cum ar transforma un document Microsoft Word într-un tabel Excel.

Lucrul cel mai important pentru mine este că, la Honors Collge, l-am văzut pe Jake descoperindu-și simțul umorului. Am trei băieți și mă ocup de un centru de zi, iar dacă n-aș avea simțul umorului, n-aș supraviețui nicio zi. Nu cred că scenariștii lui Jimmy Fallon^[50] au motive să se teamă de concurența acestor băieți decât dacă deodată se vor cere glume matematice. Dar mă unge pe suflet când văd cum unul dintre noii prieteni ai lui Jake îi smulge șapca de baseball de pe cap și o întoarce „invers” – ceea ce, pentru Jake, înseamnă de fapt, pe față – în timp ce amândoi se întreabă în glumă de ce găina a traversat banda lui Möbius. (Ca să ajungă pe aceeași parte, bineînțeles.)

Cea mai mare schimbare este că Jake este, în sfârșit, capabil de conversație. Acum, când îl întreb ce a făcut în timpul zilei, nu îmi dă un raport punctual al programului. În schimb, îmi povestește despre renghiul pe care prietenul lui, Nathaniel, i l-a jucat prietenului său, Tracy, sau ce a făcut tovarășul lui Owen când a picat testul la metode de calcul și ce crede Owen că îi vor face părinții lui când vor afla. Mă întreabă despre grădiniță și îmi spune glume idioate cu blonde pentru că știe că o să-mi dau ochii peste cap. Pentru că Jake participă la discuții obișnuite la școală, noi doi avem, în sfârșit, conversația la care am sperat dintotdeauna.

Și frații lui profită. Într-o după amiază, am dat drumul la televizor și am văzut pe un post o transmisie de la licitația de mașini Mecum. De data asta, Wesley a stat liniștit și aproape că am auzit muzica sferelor. Erau toate mașinile la care visase vreodată: Corvette, Camaro, mașini de

colecție, ca cea din *Knight Rider* și, bineînțeles, o selecție din preferatele lui, Maserati. Cum am auzit că licitația avea loc în Indianapolis, am ieșit pe ușă. Băieții și-au legat șireturile pe bancheta din spate.

Ca să intrăm, a trebuit să ne înregistrăm ca „oferanți”. Destul de amuzant, ținând cont de faptul că aveam doar 5200 de dolari în bancă. Dar copiii au înțeles că nu aveam să putem cumpăra nimic: eram acolo doar ca să privim. Toți trei s-au umplut de entuziasm din momentul în care am intrat. Chiar și eu a trebuit să recunosc că era un spectacol impresionant. La licitație erau toate mașinile de care auzisem și de care nu auzisem. Wes a luat-o înainte, s-a plimbat în jurul fiecărei mașini și s-a uitat la toate detaliile, până la capacele roților. Mulți participanți l-au lăsat să se uite chiar și sub capotă. În toată această vreme, Jake săpa în memoria lui enciclopedică și scotea la iveală amănunt după amănunt despre mașini.

Nu m-aș fi gândit niciodată că o să plâng la o licitație pentru mașini, dar mi s-a părut foarte emoționant să-i văd pe cei trei băieți ai mei mergând umăr la umăr, discutând aprins despre ceea ce vedeau. Mai ales Jake și Wes păreau să-și fi descoperit în sfârșit un punct comun.

Ne-am dus din nou a doua zi, și a treia. În cele din urmă, licitantul a ajuns la ultimele mașini. Ne-am uitat cum un Oldsmobile s-a vândut cu 3 000 de dolari și un Volkswagen cu 2 500. Apoi, un Nissan Z albastru-cenușiu, destul de vechi cât să fie clasic, a apărut pe podeaua cu covor roșu. Licitația a început de la 500 de dolari și a crescut cu câte o sută până la 1000. I-am aruncat pe furiș o privire lui Wesley. Era îndrăgostit până peste cap. I-am prins privirea lui Mike și mi-am dat seama că văzuse și el.

La 1 500 de dolari, licitantul s-a pregătit să declare mașina adjudecată:

— O dată... de două ori...

Fără să spună niciun cuvânt, Mike l-a săltat pe Wesley pe umeri și l-a ajutat să ridice numărul nostru de licitare. Ciocănelul a lovit masa și Nissanul era al nostru. Mike și cu mine am rânjit unul la celălalt. În stil „mare”, tocmai îi cumpăraserăm fiului nostru mijlociu o mașină.

Ne ieșiserăm din minți? Probabil. Toți dealerii din public s-a întors și au zâmbit la băiețelul aflat pe umerii tatălui său. Sunt sigur că toți își aminteau cum este să te îndrăgostești pentru prima dată de o mașină, deși pun pariu că foarte puțini dintre ei știau cum este să o și primești! Dar pe Wes îl interesa doar părerea lui Jake, iar Jake radia. L-a ținut pe Wes de mână cât timp am redactat actele.

Când am ajuns acasă, Wesley a fugit sus și și-a scos colecția de monede.

— Ce faci? l-am întrebat, oprindu-mă în pragul camerei lui.

— Îmi caut bănuțul norocos, a spus, răscolind prin mărunțiș.

Am zâmbit. Bunicul avea mereu o monedă strălucitoare de 25 de cenți pentru fiecare dintre cei treisprezece nepoți și mereu ne arăta câte un bănuț norocos pe jos. (Pe atunci nu bănuiam nimic, dar acum, dacă stau să mă gândesc, de unde apăruseră toți bănuții aceia în Indiana, la țară?) De fiecare dată când treceam pe lângă o fântână, bunicul John ne dădea un bănuț să-l aruncăm în ea și ne amintea să ne punem o dorință.

Mereu le dădusem propriilor mei copii bănuți să-i arunce. Pe Jake nu-l interesase niciodată și nici lui Ethan nu părea să-i pese prea mult. În schimb, Wesley luase treaba cu dorințele foarte în serios de la bun început. La spitalul unde mergea să facă terapie când era foarte mic era o fântână și stătea adesea în fața ei și își formula atent dorința înainte de a arunca moneda. Chiar când a mai crescut, de fiecare dată când treceam pe lângă o fântână, îi strecuram un bănuț să-l arunce.

Săpând printre monedele de pe podeaua dormitorului, Wes și-a găsit bănuțul norocos. L-a lustruit, s-a uitat la el, apoi l-a lustruit din nou.

— Nu-mi vine să cred, mami. Astăzi mi s-a împlinit dorința!

Gândindu-mă că își dorise probabil o mașină rapidă, nu m-am putut abține să-l necăjesc un pic.

— Serios? am spus. Ți doreai un Nissan Z?

Pentru o clipă a părut nedumerit, apoi a clătinat din cap.

— Nu, nu mi-am dorit niciodată un Nissan. Nu mi-am dorit o mașină. Singurul lucru pe care mi l-am dorit a fost ca Jake să se joace cu mașinile cu mine.

TREIZECI ȘI UNU ZIUA RECUNOȘȚINȚEI

Michael și-a pus brațul în jurul meu și ne-am uitat amândoi afară pe un geam interior mic de la etajul al doilea al Jacob's Place. Sub noi era sala de sport unde patruzeci de copii autiști și familiile lor se jucau și își petreceau timpul liber.

— E cum te așteptai să fie? l-am întrebat.

— Mai bine.

— Și pentru mine. Nu pot să exprim ce simt. Ție cum ți se pare?

— Ca Ziua Recunoștinței, a spus. E exact ca Ziua Recunoștinței.

În ianuarie 2011, am primit un telefon de la șeful consiliului local din Kirklin. Voia să organizeze o ceremonie cu tăierea panglicii la deschiderea Jacob's Place în două zile.

Centrul nu era nici pe departe terminat și nu aveam niciun fel de mobilă. În următoarele două zile am umblat cu mașina și am strâns toată mobila de care se puteau lipsi prietenii noștri și am cumpărat o canapea circulară imensă, roșu-aprins, cu cartea noastră de credit. Eram atât de avansați, încât orașul voia să organizeze un eveniment. Cu doar câțiva ani înainte, nu reușisem să conving pe nimeni să-mi închirieze un spațiu pentru că programul nostru sportiv era pentru copiii autiști. Acum aveam un loc al nostru.

Tăierea panglicii a avut loc dimineața. Au venit multe familii de la Luminița și de la Sport pentru Tineri Autiști. Primarul a ținut un discurs și conducătorii religioși ai orașului au spus împreună o rugăciune. În jur de douăzeci de copii m-au ajutat să tai panglica și Mike și cu mine ne-am ținut de mână și am privit cum visul nostru de zece ani devenea realitate.

În acea după-amiază, am început să înțelegem cum aveau să fie sfârșiturile de săptămână la Jacob's Place, încăperea din față e un mare hol, inundat de lumină de la ferestrele mari din față. Un perete este ocupat de un vechi bar de mahon care ne-a fost donat și este completat de o oglindă veche cu Coca-Cola. La un moment dat, aici vom vinde bomboane pentru a finanța unele dintre activități. Avem o mașină veche de făcut floricele, pe care o pornim în serile de joc. Pentru a păstra tematica magazinului de bomboane, am angajat un artist să facă un decor mural din jeleuri de diferite culori, cum făcusem cu copiii la centrul de zi. Peretele opus este ocupat de canapeaua imensă acoperită cu catifea roșie.

Peste tot sunt ferestre interioare, astfel încât părinții să poată să arunce un ochi la copiii lor (și invers) fără să se calce în picioare. Dincolo de hol este o mică încăpere în care copiii pot să se uite la filme și să joace jocuri, iar sus este un spațiu de studiu cu câpriori și mese mari unde cei mici pot să citească sau să fie îndrumați. Mai este și o cameră mică și liniștită, acoperită cu totul de perne moi, cu saci umpluți cu boabe – aici pot să se ghemuiască; iar lumina e mai difuză. Dacă un copil se simte prea solicitat, poate să se ascundă în acest loc pentru câteva minute în care să-și liniștească simțurile.

O dată pe lună, mutăm echipamentul de baschet și folosim proiectorul pentru a vedea un film pe peretele mare și negru. (Drepturile pentru filme sunt scumpe, deci nu facem acest lucru atât de des cât ne-am dori, dar am cumpărat de la HBO filmul despre dr. Temple Grandin, care militează pentru ca oamenii să devină conștienți de autism, și toate mamele din public au plâns.) Încă nu avem toți banii care ne-ar trebui și mai sunt multe lucruri pe care vrem să le facem. Un perete din casa scării este jumătate grund, jumătate verzui de ceva vreme, iar o parte din mobilă – toată primită din

donății – nu e în cea mai bună stare. Dar de câteva ori pe lună, un grup de mame se strânge în jurul canapelei roșii doar ca să stea de vorbă, în timp ce mașina de făcut floricele zumzăie și copiii fac arte marțiale în încăperea din spate. Acesta e scopul meu de o viață, să conduc un loc unde nimeni nu-i spune unui copil ce nu poate să facă și nu încercă să „repare” pe cineva. Speranța lui Jake este ca aceste spații pentru copii autiști să existe în toată țara, pentru că avem cu toții nevoie de alți oameni și de alte familii – de o comunitate – ca să ne descurcăm.

În acea primă zi, am văzut lucrurile cum urmau să fie: mamele aveau să bea ceai și să stea de vorbă despre programări la doctor și aversiunea față de anumite alimente, în timp ce copiii lor erau așteptați să exploreze fiecare ungher și fiecare crăpătură a clădirii, ajungând, în cele din urmă, să joace leapșa în sala de sport. Tații aveau să joace catch cu fiii lor, cu mingile moi, pufoase, pe care le cumpăraserăm.

O reporteră de la un mic ziar local, *Frankfort Times*, a venit și a stat de vorbă cu Michael, cu mine și cu Jake. Mici ziare locale scriseseră câteva articole despre Luminița și programul sportiv și ne bucuram întotdeauna de publicitate. Voiam ca oamenii din zonă să știe că aceste lucruri erau pentru ei. Când a apărut, articolul a fost o scurtă descriere a clădirii și a serviciilor pe care speram să le putem oferi.

Apoi am primit un telefon de la *Indianapolis Star*. Tot nu știu cum aflase reporterul de Jake, dacă prin *Frankfort Times*, prin consiliul local din Kirklín sau prin altcineva, dar m-a întrebat dacă poate să vină să stea de vorbă cu noi. Sigur că i-am răspuns afirmativ. Interesul celor de la *Star* ne entuziasma foarte tare, chiar dacă se dovedea a fi doar un articolaș pe una dintre ultimele pagini ale ziarului. Când reporterul a venit la noi acasă, Michael și cu mine aveam o întâlnire cu

contabilul, ca să vorbim despre refinanțarea casei noastre. După câteva întrebări rapide, i-am pasat interviul lui Jake, încrezătoare că avea să reprezinte bine organizația. Știa totul și m-am gândit că reporterului avea să i se pară chiar interesant să audă direct de la sursă ce făceau copiii cu prietenii lor.

— Nu uita să-i spui despre seara de jocuri în familie, i-am amintit lui Jake când ne-am întors la întâlnirea noastră.

După zece sau cincisprezece minute, am auzit cum se închidea ușa din față. Când l-am întrebat mai târziu, Jake mi-a spus că discuția mersese bine. Nu mi-a trecut niciodată prin minte să-l întreb despre ce vorbiseră.

Spre sfârșitul săptămânii, când tocmai începeam programul la centrul de zi, reporterul de la *Star* a apărut din nou la noi acasă. M-a rugat să-l las să-i facă niște fotografii lui Jake pentru un articol care avea să apară în ziarul de duminică. În seara aceea, dr. Darold Treffert ne-a telefonat ca să ne ceară permisiunea să stea de vorbă cu reporterul de la *Star* despre Jake. Dr. Treffert locuiește și muncește în Wisconsin, deci am fost impresionată de documentarea riguroasă pentru un mic articol despre o asociație caritabilă pentru copii autiști din Kirklin, Indiana, un oraș cu o populație de sub opt sute de oameni.

Duminică dimineața ne-am trezit devreme ca să cumpărăm ziarul. Eram nerăbdătoare. Chiar dacă ar fi fost îngropat în spatele reclamelor la vânzări de terenuri și adopții de pisici, tot era mare lucru pentru noi. Ne-am înghesuit în mașină și am mers spre Kroger, un magazin alimentar aflat la aproximativ un kilometru și jumătate de casa noastră. Când am parcat și am coborât din mașină, i-am auzit pe oamenii de lângă noi spunând:

— Uite-l! Uite-l!

Mike și cu mine ne-am uitat de jur-împrejur, nedumeriți. Orașul nostru nu are parte de prea

multe celebrități, dar, din când în când, vine câte un pilot NASCAR și lumea face mare tărăboi. Dar în parcare de la Kroger nu era niciun pilot NASCAR. Toți oamenii aceia arătau și se uitau la Jake! Jake, care își trăgea pantalonii scurți și îl necăjea pe Ethan în legătură cu un cântec al lui Kate Perry care-i plăcea. Până să ne dăm seama, în jurul fiului nostru se strânsese o mulțime care îi cerea să spună pe de rost numărul pi.

Când i-am văzut fața lui Jake pe prima pagină din *Indianapolis Star*, am rămas șocată.

— De ce? îl tot întrebam pe Michael, sincer nedumerită. De ce i-ar păsa cuiva de Jake?

Nu că nu l-aș fi socotit special, dar sunt mama lui; e *normal* să gândesc așa. Înțelegeam că Jake era deosebit, dar nu mi se păruse niciodată într-atât de neobișnuit, încât să apară pe coperta lui *Indianapolis Star*. Toți prietenii noștri știau ce face și nimeni nu dădea prea multă atenție acestui lucru. Părea un pic exagerat să-l pui pe prima pagină din *Indianapolis Star*.

Când am ajuns acasă, telefonul suna fără întrerupere. Am vorbit cu vechii învățători din școala primară ai lui Jake și cu părinții unor copii pe care abia dacă-i cunoștea, precum și cu prietenii noștri. Toată lumea ne căuta. Nu ținuserăm legătura cu mulți dintre acești oameni, deci nu aveau nicio idee ce mai făcuserăm. Una dintre fostele lui profesoare crezuse că plecaserăm de la școala ei pentru că ne mutaserăm. Vorbind cu acești oameni, mi-am dat seama cât de ciudată trebuie să i se fi părut povestea lui Jake cuiva care nu era implicat. Reacția cea mai obișnuită era scepticismul:

— Chiar face toate chestiile astea?

Până după-amiază, eram istovită. Părea că am reluat legătura cu toți cei pe care îi cunoscuserăm vreodată, și toate acestea imediat după prima zi, încununată de succes, a asociației caritabile, care oricum fusese un mare eveniment. Până la

începutul serii, articolul fusese preluat de Associated Press și apoi de aproape toate marile agenții de presă din lume. Când ne-am trezit a doua zi, ajunsese peste tot.

Sinceră să fiu, n-am trăit în toată viața mea ceva ca cele câteva zile care au urmat. Toate emisiunile de dimineață de care auzisem și toate ziarele și posturile de televiziune ne-au sunat. Ridicam telefonul și la capătul celălalt al firului era un crainic care spunea:

— Sunteți în direct!

De obicei, cartierul nostru e foarte liniștit. În afară de păsări și de câte un copil care strigă la prietenul lui în timp ce trec pe biciclete, pe strada noastră nu se aude *niciodată* vreun zgomot. Așa că a fost foarte ciudat să ne trezim în mijlocul agitației.

— Cred că glumești, l-am auzit pe Mike spunând de jos.

Pe peluza noastră erau reporteri.

Ne-au sunat oameni de la Hollywood. Jake a primit oferte de muncă și de burse din toată lumea. Ne-au sunat firme de cercetare și grupuri de reflecție, alături de Stephen Wolfram, cel care a conceput programul Mathematica și a creat Wolframalpha, un motor de cunoaștere computerizat. Mai târziu, o prietenă mi-a trimis un ziar chinezesc. Singurul lucru pe care l-am înțeles a fost „Jacob Barnett, 12 ani”, într-o mare de caractere chinezești.

Abia mai puteam să ieșim din casă. Afară erau fete cu pancarte pe care scria „We love Jacob!” Oriunde ne aflam – la Dunkin’ Donuts, la restaurantul unde mâncam dimineața, la alimentară –, veneau oameni și îi cereau lui Jake un autograf sau să facă o poză cu ei. (Spre meritul lui, Wes a făcut o singură încercare de a se folosi de celebritatea fratelui său.)

— Poate acum o să-l putem vedea pe (skaterul și actorul) Tom Hawk, a spus plin de speranță.

Un terapeut care lucra de un an bun cu un copil de la centrul meu de zi a țipat ca un adolescent când Jake a deschis ușa. A fost cel mai ridicol lucru pe care l-am văzut în viața mea.

— Erai aici săptămâna trecută. Nimic nu s-a schimbat de săptămâna trecută până acum, i-am spus.

Trebuia să mergem la o nuntă la următorul sfârșit de săptămână, dar am renunțat. În acel moment, Jake i-ar fi eclipsat pe mireasă și pe mire.

Lumina puternică a reflectoarelor era copleșitoare și, sincer, destul de neplăcută. Reporterii pot fi destul de insistenți când aleargă după un articol, iar unii dintre ei au fost agresivi. Multe dintre operele de caritate făcute de familia noastră sunt anonime, pentru că simt că e mai creștinește așa, deci acest flux de atenție nu a fost tocmai bine-venit, ca să nu spun mai mult. Și eram speriată. Oamenii se purtau nebunește. Am prins doi reporteri de la un tabloid din Londra în timp ce încercau să intre prin efracție în subsol. În seara aceea i-am făcut lui Jake un pat dintr-un șezlong din dormitorul nostru și a dormit acolo timp de o lună.

Era, de asemenea, din ce în ce mai greu să-l protejăm de ce spuneau alții despre el, ca atunci când un tabloid din Marea Britanie a scris că ar putea fi personajul malefic perfect. Acel comentariu l-a rănit:

— De ce ar spune așa ceva fără să mă cunoască? ne tot întreba. Știți că nu aș face niciodată rău nimănui, nu?

În cele din urmă, presa și-a văzut de drum, dar experiența ne-a transformat pe Michael și pe mine. Timp de ani de zile socotiserăm că trăiam în umbra diagnosticului de autism a lui Jake. Acum avem o altă perspectivă. Jake e în continuare autist. Nu a trecut peste autismul său, ci trece peste el în fiecare zi. Este încă foarte sensibil la tot felul de lucruri pe care noi, ceilalți, nici nu le observăm:

lumini strălucitoare, bâzâitul unui bec incandescent, schimbarea de la beton la faianță sub picioarele lui. Se mândrește cu lucrurile prin care este diferit și, deși a avut posibilitatea să scape de etichetă, a ales să rămână cu ea. Dar presa ne-a ajutat pe Michael și pe mine să înțelegem că autismul nu mai este subiectul principal al călătoriei noastre cu Jake.

La început și mult timp după aceea, nu înțelegeam de ce oamenii reacționau într-un anumit fel față de Jake. Cred că înțeleg lucrurile mai bine acum. Faptul că am crescut alături de sora mea, Stephanie, un copil-minune într-ale picturii, și că m-am căsătorit cu Michael și am avut copiii pe care i-am avut mi-au alterat probabil înțelegerea caracterului ieșit din comun al acestor daruri. Din momentul în care a apărut articolul din *The Indianapolis Star*, am stat de vorbă cu dr. Treffert, care mi-a explicat că există o scară pentru copiii talentați, care merge de la puțin talentat prin destul de talentat, foarte talentat, excepțional de talentat, până la deosebit de talentat. Jake face parte din grupul celor deosebit de talentați. Conform celor scrise de Miraca Gross în cartea ei, *Copiii excepțional de talentați*, există mai puțin de o persoană deosebit de talentată la un milion. Oamenii ca Jake sunt extrem de rari.

În cele din urmă, toate reacțiile celor care au auzit de Jake au lămurit de ce povestea lui aprinsese atâtea imaginații. Narnie a spus-o cel mai bine:

— Jake este o veste bună.

Oamenii s-au agățat imediat de faptul că Jake e hotărât să facă ceva bun cu darurile lui. Într-o vreme când ziarele sunt pline de știri sumbre despre copiii americani și rezultatele lor groaznice la citire și despre rata crescândă a obezității, despre arme în școli și *Teen Mom*^[51] la televizor, apare Jake. Școlile publice din Indiana au probleme așa de mari cu bugetele, încât unele

dintre ele trebuie să renunțe la autobuzul școlar. Nu sunt prea multe vești bune despre copiii din această țară, dar Jake este, într-adevăr, o veste bună.

Povestea lui Jake este și ea o poveste americană. Când citești despre acele rezultate groaznice la teste, articolul se termină întotdeauna la fel. China sau India sau cine știe cine ne va depăși, căci copiii de acolo sunt buni la matematică, iar copiii noștri sunt cazuri disperate. Sigur că nu este adevărat, dar mulți dintre cei care au luat legătura cu noi ne-au spus că acesta este motivul pentru care s-au simțit atât de încurajați când au aflat că există Jake. Și chiar dacă mă bucur că în toată lumea apar din ce în ce mai mulți copii cărora le place matematica, mărturisesc că, atunci când am văzut pagina Wikipedia despre Jake, care începe cu cuvintele „Jacob Barnett, matematician american”, mi-a săltat inima de bucurie.

Pentru mine și Michael este important să le explicăm celorlalți că Jake nu e supranatural sau extraterestru. Unii dintre adepții vindecătorului mistic și mediumului Edgar Cayce cred că Jake este reîncarnarea lui Cayce, după cum a profețit Cayce însuși. Deja m-am obișnuit cu asta: ridic telefonul și stau de vorbă cu cineva care crede că fiul meu este împlinirea unei profeții mistice.

Dar Jake nu e supranatural. Nici măcar nu vine de la o școală particulară din Manhattan. Trăiește într-un câmp de porumb din Indiana. Nu arată altfel decât ceilalți copii de vârsta lui și nici nu se poartă altfel, cel puțin nu în cea mai mare parte a timpului. E doar un puști caraghios și adorabil cu șapca de baseball pusă pe dos, care poate să facă lucruri incredibile. Sub un ambalaj foarte comun se află o minte extraordinară.

Michael și cu mine am fost de acord să participăm la emisiunea de știri *60 Minutes* de pe CBS, în parte pentru a spulbera orice mit supranatural. Prima dată când ne-a telefonat

producătorul ne-am simțit ca și cum am fi pătruns de-a dreptul în *Zona crepusculară*.

— O să auzim vocea lui Rod Serling^[52] dintr-o clipă într-alta, a scris Mike lângă telefon, făcându-mă să râd.

Dar după ce am vorbit cu producătorul, am fost de părere că emisiunea era de bun-simț. Am simțit că pot să am încredere că cei de acolo nu aveau să-l facă pe Jake să pară o ciudățenie a naturii. Și știam că, dacă-i putem insufla speranță măcar unei singure mame căreia experții îi spuneau toate lucrurile pe care copilul ei autist nu poate să le facă, merita.

Să afli că *60 Minutes* se va filma la tine acasă este o modalitate excelentă de a-l convinge pe soțul tău să se ocupe de toate acele mici proiecte enervante pe care le tot amână. Dacă mi-ai fi spus cu zece ani înainte că voi striga spre scări: „Jacob Barnett, ai face bine să te asiguri că generatorul tău Van de Graaff n-o să-l electrocuteze pe Morley Safer^[53] ei bine, nu știu ce aș fi spus.

TREIZECI ȘI DOI

MONTAGNE RUSSE

După apariția aceluia articol în *The Indianapolis Star* am fost inundați de cereri de interviuri. Multe dintre ele au venit de la oameni de știință interesați să stea de vorbă cu Jake. Un e-mail a ieșit în evidență, de la un doctor de la Universitatea de Stat din Ohio care studiază copiii-minune.

O să fiu foarte sinceră. Am privit acel e-mail cu un fel de groază. Era ceva dubios în ideea de a fi de acord ca fiul meu să fie folosit pentru cercetarea științifică și nu mă interesa deloc. Mike nu s-a putut abține să-l necăjească pe Jake:

— Te donăm pentru știință!

Jake a răspuns sec:

— Pot să mă studieze după ce mor.

Dar, din momentul în care am deschis e-mailul lui dr. Joanne Ruthsatz, mi-am dat seama că o judecasem prea repede. În primul rând, cercetarea de care se ocupa era în sine convingătoare. Dr. Ruthsatz este specializată în aspectele genetice comune ale copiilor-minune și ale autiștilor. Pe Jake îl interesa deja foarte mult acest subiect, mai ales pentru că are potențialul să ajute mulți oameni care suferă cu adevărat.

În plus, dr. Ruthsatz părea o persoană reală și, de asemenea, cineva care avea să-l trateze pe Jake ca pe o persoană reală, nu ca pe un cobai. Energia ei vioaie și pasiunea pentru studiul ei erau contagioase. Ne-a invitat în Ohio.

În acea perioadă, Michael și cu mine începuserăm să ne gândim că poate n-ar fi o idee rea să plecăm o vreme. Furtuna mediatică se domolise puțin, dar primeam în continuare multe telefoane în fiecare zi și eram abordați de fiecare dată când ieșeam din casă. Argumentul hotărâtor a fost că dr. Ruthsatz putea să ne facă rost de bilete la Cedar Point, un parc imens de distracții din

Sandusky, Ohio, cu mai mult de 75 de mașinuțe, printre care și *şaisprezece* montagne russe.

Am mers până în Ohio cu mașina, iar dr. Ruthsatz a venit la noi la hotel a doua zi de dimineață, pentru a-i evalua încă odată coeficientul de inteligență lui Jake. Felul în care a organizat testul mi-a confirmat părerea bună pe care mi-o făcusem despre ea. În timp ce Michael i-a dus pe Ethan și pe Wes la piscină, Jake stătea comod într-un solar liniștit cu vedere spre o grădină mică și frumoasă. Așezat într-un fotoliu cu picioare, în fața unei ferestre, cu o tavă de briose înaintea lui, a început testul.

Testul de inteligență Stanford-Binet este conceput în așa fel încât, atâta timp cât răspunzi corect la întrebările din toate categoriile, continuă să meargă. Întrebările devin din ce în ce mai grele, până când îți atingi plafonul cognitiv în fiecare domeniu. Două răspunsuri consecutive greșite stabilesc acel plafon. Al doilea răspuns greșit acționează ca o alarmă silențioasă, care-i indică celui care te testează să treacă la următoarea categorie. Foarte puțini oameni ajung la limitele vreuneia dintre categorii, cu atât mai puțin la mai mult de una.

Privindu-l pe Jake, mi-am dat seama că, cu cât erau întrebările mai grele, cu atât părea să se simtă mai bine. De pildă, dr. Ruthsatz i-a citit lui Jake o listă de 60 de animale într-o ordine pur aleatorie. Jake a repetat lista, în exact aceeași ordine. Apoi i-a arătat o listă cu animalele, iarăși aleatorie, de data aceasta organizată pe baza unor culori atribuite arbitrar (zebra – verde, tigrul – violet, câinele – albastru). Le-a repetat și de data aceasta corect. Apoi, după vreo douăzeci de minute și câteva probleme fără nicio legătură, Jake a fost pus să-i repete din nou animalele lui dr. Ruthsatz. A făcut acest lucru perfect, în ordinea corectă, cu culorile asociate spuse corect și cu un rânjet imens

pe față. În acel moment, ea s-a întors spre mine și mi-a spus:

— Așa ceva nu s-a mai întâmplat niciodată. Niciodată, de-a lungul istoriei.

Era clar că Jake se distra excelent, dar am început să mă simt stingheră privindu-i. Cu cât deveneau întrebările mai grele – și, spre sfârșit, nivelul de dificultate era aproape amuzant –, cu atât mă simțeam mai copleșită. Cum de putea *cineva*, cu atât mai mult fiul meu, să răspundă la aceste întrebări? Parcă zbura prea aproape de soare, era în același timp fascinant și terifiant. Sigur, știam că Jake avea un coeficient ridicat de inteligență și că cei mai mulți copii de doisprezece ani nu studiază teoria cuantelor. Dar poate pentru că mă aflu de cealaltă parte a mesei, spectator în premieră la aceste lucruri uimitoare, ceea ce am văzut în acea dimineață m-a afectat altfel. Iar la sfârșitul testului, când dr. Ruthsatz a închis tăcută agenda și s-a întors spre mine cu lacrimi în ochi, mi se făcuse de-a dreptul rău.

Jake rezolvase testul complet. Este foarte rar să ajungi fie și la sfârșitul unei singure categorii. Dr. Ruthsatz văzuse foarte rar asemenea cazuri de-a lungul carierei ei. Și niciodată nu văzuse pe cineva făcând ce făcuse Jake, să rezolve testul până la capăt, la atât de multe categorii.

Nu întâlnești adesea pe cineva care să-ți spună ceva ce nu știi despre propriul tău copil, dar în acel sfârșit de săptămână, dr. Ruthsatz m-a ajutat să mai înțeleg câte ceva despre mintea incredibilă a lui Jake și despre cum funcționează. Mi-a explicat, de pildă, că Jake obținuse punctaj maxim la „memoria de lucru”, acea parte a creierului pe care o folosim când căutăm un număr de telefon și îl reținem suficient timp cât să-l formăm. Cei mai mulți dintre noi trebuie să-și repete permanent numărul ca să le rămână în cap, chiar și pentru puțin timp. La Jake e altfel, și nu doar pentru un număr de telefon de zece cifre, ci cu ecuații de douăzeci de

pagini. Și în timp ce eu sau tu uităm probabil numărul la câteva secunde după ce îl formăm, pentru Jake el nu dispare niciodată. Nu își amintește un lucru, ci mai mult re trăiește procesul de învățare, motiv pentru care nu trebuie să-l reînvete pe de rost ca să și-l reamintească după o săptămână, o lună sau chiar un an. Odată ce l-a văzut și l-a învățat, materialul este acolo pentru el oricând îi este necesar.

De aceea a putut să învețe 200 de cifre din π și să le spună de la cap la coadă și de la coadă la cap, cu aceeași ușurință. Vede acea serie de 200 de cifre cu ochiul minții și poate să o păstreze cu ușurința cu care noi reținem două sau trei cifre.

Această memorie prodigioasă este un lucru obișnuit la copiii-minune, este o parte a ceea ce-i face să fie ce sunt. Dr. Ruthsatz este de părere că acești copii-minune folosesc o altă parte a creierului decât noi pentru memoria de lucru – partea pe care noi o folosim pentru a stoca lucrurile pe care nu le uităm niciodată, ca mersul pe bicicletă. Acest lucru îi face, după părerea ei, pe copiii-minune să-și amintească informații complexe atât de ușor și cu atâta statornicie. Pentru Jake, să țină minte acea ecuație e la fel cu faptul că tu și cu mine ne amintim cum să înotăm.

Privind lucrurile altfel, celor mai mulți oameni le este imposibil să spună un număr cu 200 de cifre din memorie, dar dacă cineva l-ar scrie pe o hârtie, l-ar putea spune de la cap la coadă și de la coadă la cap fără probleme, pentru că l-ar *citi*. Exact așa este pentru Jake experiența de a-și aminti o serie lungă de cifre, o listă de 60 de animale, un grafic complex și așa mai departe. După cum mi-a explicat dr. Ruthsatz, în loc de o singură foaie de hârtie pe care e scris acel număr din 200 de cifre, memoria lui Jake e o foaie de hârtie de dimensiunea unui teren de fotbal.

Adevărul este că nu avem nicio idee cât de puternică e memoria de lucru a lui Jake, de vreme

ce a depășit cadrul testului. Cert este că își amintește tot ce a învățat vreodată și că are acces imediat la toată această informație oricând vrea. Toată lumea, chiar și profesorii de fizică, folosește foi cu formule scrise. Găsești sute pe internet, iar exemplarele laminate se vând în librăriile colegiilor. Studenții sunt încurajați să le aibă mereu la ei, chiar și la examene. Nu te poți aștepta de la nimeni să memoreze toate formulele de care ar putea avea nevoie pentru a rezolva probleme de matematici înalte sau de științe. Dar Jake nu a folosit în viața lui o foaie cu formule scrise.

Deși memoria de lucru a lui Jake este extraordinară în anumite domenii, nu e foarte bună în altele. Memoria gusturilor, de pildă, e precisă, pentru că, practic, re trăiește fiecare masă. Își amintește pe loc caracteristicile fizice ale unei scene, mai ales decât există un model, motiv pentru care a putut să deseneze fiecare dintre însemnele de pe capacele de roată ale mașinilor pe care le văzuse în parcare de la Best Buy. În același timp, îi este greu să-și amintească mirosurile, care pentru cei mai mulți oameni sunt stimulatori puternici ai memoriei și, ca mulți autiști, îi vine foarte greu să rememoreze o conversație și ce au spus ceilalți.

Dr. Ruthsatz a fost uimită și de sistemul vizual-spațial incredibil de avansat al lui Jake, care este extrem de rar chiar și la copiii-minune. Dacă prin memoria lui de lucru se explică faptul că poate să cânte o lucrare de muzică clasică după ce o ascultă o dată, atunci abilitățile lui vizual-spațiale sunt motivul pentru care Jake, când avea patru ani, s-a uitat un minut-două la o hartă și apoi mi-a desenat un parcurs fără greșală prin centrul Chicago-ului. Sau de ce, mai de curând, Wesley a insistat atât de mult ca Jake să se joace cu el într-o după-amiază, când Jake avea de studiat. Le luasem bețe de lemn, iar ei construiau din ele fortărețe și orașe pentru soldății lor.

— Nu ai nevoie de Jake ca să construiești, i-am amintit lui Wes.

Și-a dat ochii peste cap și a spus:

— Mamă, *eu* nu pot să construiesc Washington D.C.

Se pare că, după ce ne întorseserăm dintr-o călătorie la New York, Jake construisese pentru Wes o replică perfectă a orașului, cu punctele de reper importante, sistemul de străzi și locul unde stătuserăm. După ce am mers la Washington a făcut și o replică a aceluia oraș, cu un Capitoliu micuț, perfect, construit din bețe de lemn suprapuse. Jake îi construisese lui Wes și un model al Oahu, pentru că pe unul dintre jocurile video ale lui Mike era o hartă detaliată a insulei. Cu Google Maps, ne explicase Wesley, Jake putea să construiască orice oraș.

— Poate să-mi construiască orice loc în care vreau să merg, a spus.

Dincolo de orașele din bețe de lemn, acest sistem vizual-spațial avansat e un element-cheie în capacitatea lui Jake de a face matematică și fizică la nivel înalt. Mai precis, a reușit dr. Ruthsatz să mă facă să înțeleg, este cheia faptului că Jake – după spusele lui – „face matematică” în foarte, foarte multe dimensiuni.

Matematicienii știau că pământul nu e plat cu mult înainte ca flotele lui Ferdinand Magellan să o dovedească. La fel, mulți matematicieni susțin ipoteza că există mai multe dimensiuni decât cele trei pe care le percepem, dar nu o pot dovedi încă. Celor mai mulți oameni li se pare relativ ușor să gândească în trei dimensiuni. Nu este greu să-ți aduci în minte imaginea unui măr sau să-ți închipui cum îl întorci pe o parte și pe alta în spațiu. Tu și cu mine putem face acest lucru într-un fel care i-ar fi imposibil unei furnici care se târăște pe suprafața mărului. Pentru furnică, „lumea” aceluia măr e plată, dar noi putem să privim de la distanță și să vedem că este rotundă.

Jake este de acord că s-ar putea să existe mai mult de trei dimensiuni, dar, spre deosebire de mulți oameni de știință, chiar de cei care lucrează în domeniul lui, Jake poate să conceptualizeze obiectele așa cum ar putea să fie percepute în acele dimensiuni în plus. Nu le vede propriu-zis, dar poate să facă acele calcule matematice extrem de complexe care ar permite existența altor dimensiuni, iar capacitățile sale vizual-spațiale îi permit să proceseze înțelesul acelor calcule. Deci, la fel cum tu și cu mine cunoaștem regulile care i se aplică mărului pe care îl vedem cu ochiul minții – putem vizualiza cum ar fi să-l tăiem în două, să-l întoarcem pe o parte sau să-l aruncăm și să-l vedem cum se face bucăți de un perete –, Jake se descurcă cu proprietățile și regulile care se aplică unor forme mult mai complexe, multidimensionale.

Această îmbinare unică între o memorie de lucru prodigioasă, capacități avansate de cunoaștere vizual-spațială și o atenție extraordinară la detaliile fizicii îi dă lui Jake posibilitatea să se ocupe de matematici înalte și fizică așa cum doar puțini oameni o pot face. După cum a spus dr. Ruthsatz, „vede dincolo de ce înțelegem cei mai mulți dintre noi – din punct de vedere cognitiv”.

Dr. Ruthsatz ne-a răspuns și la alte întrebări care fuseseră niște mistere pentru noi. Ne-a explicat că, atunci când Jake, mic fiind, se uita pe lângă terapeutii lui, probabil că nu se uita în gol, ci își folosea toată concentrarea pentru jocul luminii pe perete. Când rearanja cutia mare cu creioane colorate sau se culca după ceasul lui făcut din umbre, Jake începea să-și dezvolte pasiunile care continuă să-l fascineze până azi: lumina, regulile după care se mișcă obiectele în spațiu, diferitele dimensiuni ale spațiului și rolul jucat de timp. La fel cum, privind primele lucrări ale unui artist, vedem primele semne ale temelor și preocupărilor

care îi vor caracteriza ulterior capodoperele, Jake a lucrat de când era bebeluș la aceleași lucruri care îl interesează și azi.

Dr. Ruthsatz m-a ajutat să înțeleg cât de vastă era gama de preocupări a lui Jake și cât de neobișnuit îl face acest lucru. De pildă, s-a amuzat când a aflat că Jake are opt table albe la el în cameră, fiecare dedicată unor studii originale în domenii complet diferite ale matematicii și fizicii. Mulți oameni de știință își aleg o anumită latură a domeniului lor și fac cercetări în legătură cu ea de-a lungul întregii cariere. În schimb, Jake trece cu ușurință în fiecare zi de la un subiect la altul, de la relativitatea generală la materia întunecată, la teoria corzilor, la teoria câmpurilor cuantice, la biofizică, la efectul Hall și la exploziile de raze gama.

Poate vă întrebați cum de au putut să mă surprindă talentele lui incredibile. În fond, eu strânsesem creioanele colorate aranjate în ordinea spectrului culorilor pe când avea trei ani, îl privisem cum cântase perfect o piesă muzicală pe care o auzise doar o dată la șapte ani și îi telefonasem unuia dintre cei mai importanți fizicieni din lume ca să-i confirme teoria originală în astrofizică pe când avea nouă ani.

Și eu mi-am pus această întrebare. Există, bineînțeles, mai multe explicații, însă cred că adevăratul răspuns se leagă de relația mea cu Jake. Da, eu sunt cea care l-a dus la universitate la zece ani și l-a văzut cum a răspuns la întrebări la care profesorii lui se încurcau. Dar tot eu am fost aceea care îi amintea să-și strângă ciorapii murdari împrăștiați pe jos prin dormitorul lui când venea vremea să spăl și cea care i-a comandat papuci Crocs de la Zappos^[54] când a fost evident că, în ciuda fizicii pe care o știa, nu avea să-și amintească niciodată să se lege la șireturi. Dacă m-aș fi oprit și m-aș fi complăcut să-i admir lui Jake capacitățile extraordinare – dacă m-aș fi oprit să

mă gândesc cât de neobișnuit este cu adevărat —, nu cred că aş fi putut să fiu o mamă bună pentru el.

Singurul reper pe care l-am urmat mereu a fost să-l las pe Jake să facă lucrurile care-i plac şi să mă asigur că va avea o copilărie. Indiferent de cât de mult m-ar fi zdruncinat acel sfârşit de săptămână cu dr. Ruthsatz, ştiam că era vremea să mă întorc la a fi mama lui Jake.

Aşa că am mers toţi cinci la Cedar Point, iar eu am ținut cârnații împănați în mălai și sucurile în timp ce fiii mei s-au urcat în fiecare dintre acele şaisprezece montagne russe cu tatăl lor.

TREIZECI ȘI TREI O PRIMĂ SLUJBĂ ESTIVALĂ

Că ești supraveghetor într-o tabără sau că faci înghețată, experiențele timpurii de lucru îl ajută pe un tânăr să-și asume tipul de responsabilități pe care le aduce cu sine vârsta adultă. Așa că am știut mereu că, în cele din urmă, copiii mei vor avea slujbe estivale. A lui Jake s-a întâmplat să fie cea de cercetător plătit în fizica cuantică la IUPUI.

O mențiune în *The Indianapolis Star* a fost prima ocazie cu care am aflat că Jake făcea cercetare. Apoi, după o lună, Jake a primit prin poștă un pachet prin care era invitat oficial să facă parte dintr-un program studentesc de cercetare la Departamentul de Fizică de la IUPUI. Am fost șocată când am aflat că va fi și plătit.

Era o oportunitate incredibilă, și totuși nu eram sigură că voiam să-l las pe Jake să o facă. În primul rând, părea un pas prea mare. Jake abia termina anul întâi. Cei de la universitate erau convinși că era pregătit pentru provocări mai mari, iar profesorii lui că ar fi fost păcat să nu i le pună la dispoziție.

— Destul cu lucrul printre cărți. Ai venit aici să te ocupi de știință, i-a spus profesorul lui de fizică, John Ross.

Dar m-am întrebat dacă nu erau motivați și de faptul că multe instituții de învățământ de prim rang îi făceau acum o curte activă lui Jake.

Nu puteam să nu-mi fac griji că ne mișcăm prea repede și puneam prea multă presiune pe umerii unui copil de doisprezece ani. Și nici nu voiam ca Jake să-și petreacă toată vara lipit de ecranul unui computer. Voiam să meargă pe bicicletă și să joace paintball cu prietenii lui și să înoate la piscină până când nasul avea să i se umple de pistrui. Eram bântuită de imaginea tuturor acelor copii talentați pe care îi văzuserăm de-a lungul anilor cum

studiau pentru concursuri de matematică în timp ce alți copii de vârsta lor participau la activități distractive tipice pentru vară.

Jake, bineînțeles, nu-mi împărtășea deloc grijile legate de volumul de muncă.

— E tot ce mi-am dorit vreodată, mamă!

Îmi spunea întruna acest lucru și mi-am dat seama că era adevărat. Lucrase cu dr. Yogesh Joglekar, făcuse studii în domeniul fizicii materiei condensate și a legăturii ei cu fibrele optice, ceea ce implică și pasiunea dominantă a lui Jake, felul în care circulă lumina în spațiu. Îl cunoșteam pe dr. Joglekar și aveam încredere în el, iar Jake a fost atât de entuziasmat de această șansă, încât, în cele din urmă, nu am putut să-i spunem nu. După cum a spus Mike, Jake a fost mereu un cercetător în adâncul lui. Are o curiozitate atotcuprinzătoare să știe cum funcționează lumea. În timp ce tu și cu mine acceptăm de la sine faptul că sunt lucruri pe care nu le vom înțelege niciodată, Jake nu a putut niciodată să accepte de bunăvoie așa ceva, iar când nu găsește explicația, înnebunește.

La începutul verii, toți studenții care fuseseră selectați pentru programul de cercetare au fost invitați la o întâlnire ce a avut loc la Facultatea de Drept. Este o clădire frumoasă, cu lambriuri de lemn lăcuite și statui grecești peste tot. Primul lucru pe care l-am observat a fost cât de profesionistă părea toată lumea. Colegii de clasă ai lui Jake, deși au adesea cu 20 de centimetri și cu 45 de kilograme mai mult decât el, sunt studenți de colegiu. Poartă blugi și șepci de baseball și au fețe de copii și probleme cu tenul și o igienă dubioasă. Arată, pe scurt, ca niște puști. Prin contrast, cercetătorii studenți aveau genți diplomat de piele și erau îmbrăcați în rochii și costume închise la culoare, cu aspect profesionist. Când îl adusesem, îl luasem de la un joc de frisbee cu frații lui, așa că Jake era îmbrăcat în ceea ce noi numim „uniforma” lui – șapcă de baseball pusă invers,

tricou, pantaloni scurți și șlapi —, iar eu purtam o rochie de vară roz-aprins, cu o rozetă în față, în dreptul taliei. Dat fiind felul în care eram îmbrăcați, m-am cam îngrijorat când am văzut-o pe coordonatoarea programului venind spre noi.

— Sunteți mama lui Jake, a spus, strângându-mi mâna. Suntem foarte bucuroși că va participa la program. Avem mari așteptări de la el.

Presupun că, spre deosebire de mine, știa că participarea lui la acest program bătea un record mondial. În acea zi, Jake avea să devină cel mai tânăr cercetător în domeniul astrofizicii din lume.

În timp ce stăteam și îi așteptam pe vorbitori să înceapă, nu am putut să nu-mi amintesc despre prima mea slujbă estivală, la o fermă. Împreună cu un grup de muncitori mexicani emigranți, mergeam de sus în jos de-a lungul rândurilor de porumb, răream semănătura, legând snopi și făceam polenizarea. Era o muncă ce-ți rupea spatele, pe o căldură sufocantă. Apa se strângea în pantalonii impermeabili legați de cizme cu care eram îmbrăcați. La prânz, stăteam așezați pe găleți întoarse cu fundul în sus și ne mâneam gustarea în spatele unei semiremorci unde era atât de cald încât aerul se ridica în valuri. Ca să glumească, fermierii ne puneau în dulapuri șoareci morți. Am învățat să nu țip, pentru că acest lucru îi făcea doar să râdă mai tare.

Eram îngrozită de câinii de la ferme care patrulau printre coceni, așa că mama mi-a trimis un aparat electronic ca să-i alung. Văzuse aparatul într-o reclamă pe spatele unei reviste, dar bănuiesc că nu o citise cu destulă atenție, pentru că aparatul făcea tocmai contrariul și îi atrăgea pe câini în haite sălbatice care mârâiau. Așa m-am trezit „asediată” în remorca unei camionete, tremurând de frică, până când unul dintre fermieri mi-a luat aparatul și l-a strivit cu tocul cizmei.

Vara următoare am lucrat la Wendy's^[55], unde mirosul de murături, muștar, ketchup și carne

înecată în grăsime mi s-a impregnat atât de adânc în haine și în păr, încât aveam senzația că îmi ieșea prin pori. Am mirosit așa luni întregi. Oricâte dușuri aș fi făcut, nu mă simțeam curată. Când am schimbat acea slujbă cu una la o pizzerie, i-am spus cinstit șefului meu motivul pentru care plecam:

— Simt nevoia să fac o schimbare, să miros a altceva.

Acelea au fost primele mele slujbe estivale și aceasta era a lui Jake. Orice părinte speră că fiii și fiicele lui se vor descurca mai bine și vor ajunge mai departe decât el, iar noi ajunseserăm aici. Tot ce puteam face era să râd și să clatin din cap.

Femeia care coordonează programul ne-a urat bun-venit spunându-ne povestea emoționantă a începuturilor ei în cercetarea academică. Când i-a sosit scrisoarea de invitație la colegiu, în ea era menționată și o bursă. Tatăl ei, muncitor, nu-și putea închipui că cineva putea să-i dea bani ca să studieze ori să gândească sau să scrie. Era convins că cifra de pe acea hârtie reprezenta suma pe care trebuiau să o plătească pentru studii și aproape că nu a lăsat-o să se ducă. Până în ziua când ea a încasat primul cec, tatăl ei a rămas convins că era o păcăleală la mijloc. A spus povestea cu compasiune și am simțit cum mi se încingea fața. Așezată acolo, în rochia mea de vară, îl înțelegeam pe tatăl ei.

Apoi a început să vorbească despre programul de îndrumare. Fiecare cercetător student din încăpere avea să lucreze în tandem cu cineva cu mai multă experiență, care îi poate oferi studentului instrumentele de care are nevoie pentru a reuși în domeniul ales. Se aștepta de la ambele părți să ia relația foarte în serios. Îndrumătorul lui Jake avea să fie dr. Joglekar. Nu doar că cercetătorii aveau să se întâlnească săptămânal cu îndrumătorii lor; ei mai erau invitați să participe și la un dejun oficial săptămânal, îmbrăcați la

costum, la o conferință pe un subiect mai vast legat de dezvoltarea profesională sau etica științifică.

Mă așteptasem să mă plictisesc în timpul acestei ceremonii, dar m-am trezit că plângeam. Dându-i lui Jake un îndrumător, universitatea practic își lua un angajament față de el:

— Te vom sprijini și îți vom pune la dispoziție îndrumarea și sfaturile de care ai nevoie.

Era vremea să-l împart cu alții și să-i permit să beneficieze de ajutorul pe care îl merita.

Jake nu era la fel de emoționat.

— Serios? O să trebuiască să mă îmbrac *la costum*?

Nici nu avea costum. În rarele ocazii când trebuiserăm să ne îmbrăcăm elegant, Jake se descurcase mereu cu o pereche curată de pantaloni închiși la culoare și un pulover drăguț. Așa că ne-am dus direct la Macy's. În timp ce croitorul ingenunchea în dreptul gleznelor lui, cu ace cu gămălie în gură, ca să-i ajusteze lungimea pantalonilor, Jake și-a scos șlapii și a arătat lumii picioarele lui prăfuite.

— Juca frisbee la locul de joacă, m-am trezit că îi explicam bietului om.

(În ziua aceea și-a meritat comisionul. A trebuit să-mi arate și cum se face nodul la cravată.) Când ne-a întrebat pentru ce cumpăram costumul, Jake și cu mine ne-am uitat unul la celălalt.

— Trebuie să mergem la o nuntă spre sfârșitul verii, am spus, ceea ce era adevărat și mult mai simplu de explicat.

Când cravata era pusă și costumul ajustat, am făcut un pas în spate și m-am uitat la băiețelul meu. Arăta excelent – aproape.

— Jake, trebuie să-ți scoți șapca de baseball.

Nu a fost încântat, dar a făcut-o. Avea părul lung și ciufulit, cu smocuri stând în sus.

— Cred că o să trebuiască să te și tunzi.

— Nu, mami! Nu se poate să mă tund! Țsta e părul meu de om de *știință*!

Am râs cu gura până la urechi. Cu sau fără îndrumător, era în continuare puiul meu.

Când îți înveți copilul să meargă pe bicicletă, te plimbi în susul și în josul străzii alături de el. Trebuie să-l ții până învață să-și țină singur echilibrul. Uneori cade, dar învață foarte repede și, chiar dacă mâna ta e în continuare acolo, se întâmplă ceva uimitor: își găsește echilibrul și o pornește singur.

În ziua aceea, am văzut un copil mergând pentru prima dată singur pe bicicletă. Mă speriasem că voi rămâne acolo, privindu-l cum pleacă și dispare la orizont. Dar lucrul extraordinar în privința lui Jake este că nu ne-a lăsat în drum. Și nu o va face niciodată. Nu-l deranjează deloc să ne aștepte după colț sau să facă o buclă ca să ne ia. Se întoarce după mine după fiecare curs de la universitate, îmi povestește lucruri amuzante pe care le-au spus oamenii sau îmi vorbește despre greșelile găsite în manual și noile idei cu care este de acord sau pe care le respinge. Se întoarce după copiii pe care îi ajută și îi îndrumă. Chiar în acest moment, scrie o carte ca să-i ajute pe copiii înspăimântați de matematică. Atât de determinat este să-i ajute pe alții, mai ales pe alți copii, să vadă frumusețea matematicii și a științei. Vrea să ne ia pe toți cu el. Asta e minunat la Jake.

Trebuie să învăț să am încredere în alți oameni în privința lui. Mai ales, trebuie să învăț să-l împart. Pentru mine, despre aceasta este cartea de față, despre șansa de a-l împărți pe Jake și talentele sale cu lumea.

TREIZECI ȘI PATRU

O SĂRBĂTOARE

Dincolo de îndoielile pe care le-a avut în privința îmbrăcatului elegant, lui Jake i-a plăcut foarte mult cercetarea din acea vară. Și, ciudat, a avut și foarte mult timp liber. Parcă bătea toată ziua strada cu bicicleta sau se ducea cu frații lui să arunce mingea la coș. Nu părea să lucreze foarte mult și am început să îmi fac griji.

Când l-am întrebat, mi-a explicat că dr. Joglekar îi dăduse în fiecare săptămână teme și că le făcuse. Nu-l văzusem cu cartea în mână pentru că, până atunci, reușise mereu să rezolve problemele în cap în timpul drumului de 45 de minute cu mașina de la universitate acasă. Săptămâna aceasta, a spus, avea să fie excepția. Nu credea că va putea rezolva ultima problemă pe care o primise pentru întâlnirea de marți.

M-am lansat într-o predică serioasă despre importanța unei etici a muncii bine determinate:

— Ai o *slujbă* acum, Jake. Ești plătit și oamenii contează pe tine că vei face ce ți se cere. Aceste probleme nu sunt opționale. Sper că o să stai în casă și o să faci ce trebuie să faci în acest sfârșit de săptămână, ca să ai lucrul terminat până marți.

— Nu sunt sigur că pot, a spus.

M-am speriat un pic, pentru că nu-l văzusem niciodată pe Jake făcându-și cea mai mică grijă în legătură cu o problemă de matematică.

— Dacă-i așa, e cazul să faci tot ce-ți stă în putință, i-am spus. Dă-ți silința. Și nu uita, nu-i o rușine să ceri ajutorul cuiva.

— Nu cred că am cui să i-l cer, mami.

După câteva ore, l-am auzit cum râdea cu Wes în timp ce ieșeau din casă în direcția parcului. Am deschis fereastra de sus și am strigat:

— Jake, ți-ai terminat ce aveai de lucru?

— Da, mamă, cred că am rezolvat ceva.

— Bine. Mă bucur că ai reușit să o faci și pe asta, dragule. Sunt mândră de tine.

Sigur, în momentul respectiv, n-aveam nici cea mai vagă idee de cât de mândră trebuia să fiu.

Jake mi-a telefonat marțea următoare, cum făcea de obicei, ca să mă anunțe când pleca de la întâlnirea cu Dr. Joglekar. Era mai entuziasmat decât oricând.

— Am făcut-o, mami, am făcut-o.

— Ia-o ușor, dragule. Ce ai făcut?

— Am rezolvat-o! Am rezolvat problema!

— Minunat! Mă bucur mult că te-ai ținut de ea.

— Nu, mami, nu înțelegi. Era o problemă deschisă, o problemă de matematică pe care nu reușise să o rezolve nimeni. Și eu am rezolvat-o!

Înțelesesem greșit. Nu fusese o temă obișnuită, ci genul de problemă pentru care matematicienii de carieră au nevoie de luni, de ani, chiar de decenii ca să o scoată la capăt. Și totuși, în două ore, între o aruncare din săritură și un joc pe Xbox, Jake o rezolvase. Privind înapoi, mă bucur că, în timpul prediciei mele despre importanța eticii de lucru bine determinate, nu avusesem idee ce îi ceream să facă.

Odată cu rezolvarea acelei sarcini, cercetarea estivală a lui Jake se încheiase oficial. Rezolvarea acelei probleme a fost un mare pas înainte, cu implicații majore nu doar pentru studiul îndrumătorului său, ci și pentru matematică și tehnologia fibrelor optice. A redactat o prezentare pentru un simpozion de la universitate, iar el și dr. Jokelgar au început să pregătească un eseu pe care să-l trimită marilor ziare.

Era o experiență nouă pentru Jake și îi plăcea. Era foarte hotărât să înțeleagă care era formatul corect pentru rezumatul unui studiu ca acesta și să-l redacteze perfect. Nu mi-am dat seama de ce era așa de important pentru el, până când am înțeles că acest rezumat era pentru el un mod de a intra în legătură cu alți oameni de știință și chiar de a pune

bazele unei conversații cu ei. Jake învăța un limbaj nou, unul care avea să-i permită în sfârșit să vorbească despre lucrurile care îi plăceau atât de mult.

Eseul, „Originile simetriei frânte maxime în structuri PT egale”, a fost primit spre a fi publicat în revista de fizică *Physical Review A*. (Și nu, nu știu să vă spun ce înseamnă titlul.) Numele lui Jake avea să apară pe eseu alături de cel al dr. Joglekar, o onoare neobișnuită pentru orice student, cu atât mai mult pentru unul care nu absolvise încă și cu atât mai mult pentru unul de vârsta lui Jake.

În ajunul prezentării studiului, după-amiaza, Jake s-a întors din curte, de la joacă. Nu aveam o zi foarte bună, iar el o știa. Zâmbind, mi-a întins un buchet de *treizeci și opt* de trifoieri cu patru foi. I-am luat pe copiii de la centru să căutăm alții, crezând că dăduse peste mai mulți. Dar am căutat aproape o oră și nu am găsit decât trei.

Am râs. Uneori, să fii cu Jake e ca și cum ai privi pe cineva mergând pe apă fără să-ți dai seama că face un lucru cât se poate de uimitor. Poate că sună ciudat, dar e o onoare să fii mama lui, să observ din interior ce vede și ce gândește și cum îi funcționează mintea extraordinară. Adevărata minune pentru mine este că fiul meu autist știe cum să mă binedispună cu un buchet de trifoieri pe care doar el îi poate găsi.

Oamenii mă întreabă adesea de viitorul lui Jake. Până acum, ne adaptăm din mers. Cred că va avea o contribuție importantă la dezvoltarea științelor, mai ales pentru că asta spune că vrea să facă și nu l-am văzut niciodată pe Jake renunțând la un țel. Și-a petrecut cea mai mare parte din viață încercând să înțeleagă ecuațiile care guvernează universul.

Am fost ușurată să aflu de la dr. Ruthsatz că acești copii-minune nu se epuizează repede, cum circulă un mit. Ea lucrează de paisprezece ani cu copii-minune și toți au reușit în domeniul lor. Deși

are datele necesare pentru a fi un bun om de afaceri, Jake pare să fi moștenit din familie lipsa de interes pentru bani ca factor de motivație. Nu-l interesează deloc, de pildă, când primește telefoane de la oamenii din Silicon Valley. Se simte mai degrabă dator să le explice altora cum funcționează lumea. În fond, Jake vrea să-i ajute pe oameni să găsească soluțiile unor probleme practice, din viața de zi cu zi. Din acest punct de vedere, îmi amintește de bunicul John.

La sfârșitul verii, Jake și-a prezentat studiul. Lumea s-a înghesuit în jurul lui. Oameni importanți din comunitatea de afaceri au venit să-i strângă mâna. Pe când stăteam și îl priveam pe fiul nostru, Mike m-a luat de mână. Am privit către degetele noastre încolăcite și nu am putut să nu mă gândesc la cât de strâns îl ținusem de mână în timpul acelei prime evaluări răvășitoare cu Stephanie Westcott, în ziua în care lui Jake i-a fost pus diagnosticul de autism. Am străbătut o cale lungă de atunci.

Jake a pozat pentru un grup de fotografii, alături de ceilalți cercetători și de profesorii lor. Se filma pentru *60 Minutes*. În încheiere a avut loc o ceremonie într-o încăpere plină de marmură și sticlă la Centrul Campusului IUPUI. Dar aveam și eu o surpriză pregătită pentru Jake. Aveam să contrabalansăm toată această pedanterie cu o distracție pe cinste de Indiana.

Într-o seară, spre începutul verii, Narnie a venit la noi în timp ce ne uitam la filmul *Serile Talladega*^[56] unul dintre preferatele familiei noastre. În film, pilotul de curse Ricky Bobby (jucat de Will Ferrell, doar ca să vă faceți o idee) era pur și simplu aruncat afară dintr-un restaurant Applebee's. Când am văzut scena mi-am amintit cum Heather, asistenta mea de la centrul de zi, spusese că într-o zi Jake avea să câștige un mare premiu, iar când urma să o facă, eu aveam să strig atât de tare, încât aveam să fim dați cu toții afară

dintr-un restaurant. Și, pe când îi spuneam lui Narnie această poveste, ni s-a aprins un bec.

Era perfect. Un copil obișnuit nu-și sărbătorește un succes – indiferent cât de strălucit ar fi acesta – cu șampanie la un restaurant select cu fețe de masă albe. Un copil obișnuit bate palma cu prietenii lui și mănâncă aripioare de pui picante până nu mai poate. Așa că aveam să ieșim cu prietenii noștri să ne distrăm, iar dacă cineva voia să închine în cinstea lui Jake, o putea face cu dopuri de bere de ghimbir.

Am mers la restaurantul Applebee's de lângă noi și am vorbit cu directorul. I-am spus toată povestea și am pus amândoi la cale un plan care eram sigură că avea să-l distreze pe Jake.

În timp ce Mike și cu mine îl urmăream pe Jake prezentându-și studiul, Narnie mi-a ținut locul la centrul de zi. În același timp, i-a îmbrăcat pe Ethan și pe Wesley în roșu de NASCAR, în stilul Talladega. I-a umplut de tatuaje temporare și le-a făcut tricouri rupte pe care scria „Jake – you rock!” Le-a pus chiar și baticuri pe cap.

Când am intrat la Applebee's cu Jake, toată lumea era acolo, gata să sărbătorească în stil Barnett. Erau prieteni de la Luminița, prieteni care fuseseră la grădinița mea când era mic și toți prietenii lui de la școala primară. Voiam ca Jake să știe că, indiferent de câte probleme ar rezolva, va exista mereu un grup de oameni care să-și amintească de ziua în care i-am costumat, pe el și pe toți ceilalți copii de la centrul de zi, în renii lui Moș Crăciun.

A fost o seară extraordinară. Am lipit pe perete afișul creat de Jake ca să-și prezinte studiul, iar el ne-a spus (în mare) ce învățase. A mâncat un hamburger uriaș și o înghețată la desert. Am stat până târziu, pentru că toată lumea știa o poveste despre Jake.

La sfârșitul serii, toți am chiuit și am bătut din palme și am țipat cât ne-au ținut plămânii în

cinstea lui, în stilul Ricky Bobby. Și, când a venit vremea să fim „dați afară”, chelnerițele l-au ridicat pe Jake, l-au pus pe umerii lor și l-au scos din Applebee's cu un mare rânjet pe față.

Epilog

— Poate să facă orice vrea.

Asta a spus profesorul lui Jake, dr. Ross, când reporterul de la *Indianapolis Star* l-a întrebat ce crede că va face Jake cu aptitudinile lui. Când am citit aceste cuvinte, m-au trecut fiorii. Atât de departe am ajuns! De la profesorii pentru învățământ special, care nu credeau că Jake va învăța vreodată să citească, la un profesor universitar de fizică ce îi vede potențialul nelimitat. *Acesta* este tipul de plafon pe care doresc să i-l stabilească fiului meu profesorii lui. Mai important, este genul de limită pe care vreau ca profesorii și părinții să o stabilească în cazul oricărui copil și pe care să ne-o stabilim cu toții pentru noi înșine.

Am scris această carte deoarece sunt de părere că povestea lui Jake e reprezentativă pentru toți copiii... Deși darurile lui sunt unice, povestea lui pune în evidență posibilitatea pe care o avem cu toții de a realiza ce este extraordinar în noi înșine și poate chiar de a demonstra că „geniul” se poate să nu fie o însușire chiar atât de rară. Nu vreau să spun că fiecare copil autist – sau fiecare copil normal – este un geniu. Dar, dacă aprinzi scânteia înăscută a unui copil, îți va arăta *întotdeauna* drumul spre înălțimi mai mari decât ți-ai fi putut imagina vreodată.

E greu să crezi că un copil își va găsi singur drumul, mai ales când în fiecare zi specialiștii ne spun că toți copiii trebuie să se încadreze în categorii specifice. Toți vrem să le dăm copiilor noștri cele mai bune oportunități, de aceea pare că le facem un deserviciu dacă nu-i împingem în direcția „corectă”. Să încurajezi pasiunile copiilor tăi în loc să le redirectionezi, mai ales când acele pasiuni nu fac parte dintr-o listă standard a succesului viitor, pare ca și cum te-ai arunca în gol de pe o stâncă. Cu siguranță așa mi s-a părut mie.

Dar efortul de credință e necesar dacă vrei ca acei copii să zboare.

Dacă un copil despre care se presupunea că nu va vorbi și nu va citi niciodată poate ajunge la asemenea înălțimi neverosimile, gândiți-vă unde ar putea ajunge copiii fără asemenea probleme și cât de mult s-ar putea ridica dacă i-am încuraja să-și deschidă aripile – dincolo de orice orizont, dincolo de cele mai îndrăznețe așteptări ale noastre. Am împărtășit povestea noastră în speranța că acest lucru se va întâmpla cu adevărat.

Sfârșit

^[1] Joc video.

^[2] Lanț de magazine universale.

^[3] Serie de păpuși creată în 1978 de studentul american Xavier Roberts.

^[4] Personaj dintr-o serie de cărți pentru copii.

^[5] Dora the Explorer personaj principal al unui desen animat educativ.

^[6] Map - hartă.

^[7] În original „Little Light”.

^[8] În original „play dough”, un fel de plastilină făcută din ingrediente comestibile.

^[9] Joc de îndemânare ce constă în a scoate pe rând piesele dintr-un turn de lemn fără ca acesta să se prăbușească.

^[10] Arhitect american (1867-1959).

^[11] Pisică.

^[12] Pălărie.

^[13] Trecutul de la „to sit” - a se așeza, a sta așezat.

^[14] Lanț de magazine.

^[15] Un fel de suzete cu o acadea în vârful.

^[16] Cel mai mare lanț de librării din Statele Unite.

^[17] Aluzie la povestea *Hänsel și Gretel*, în care cei doi copii lasă în urma lor bucățele de pâine, pentru a găsi mai târziu drumul de întoarcere prin pădure.

^[18] În original „s'mores”, desert răspândit în Canada și Statele Unite, constând dintr-un strat de beza și unul de ciocolată între doi biscuiți; în SUA există chiar și o zi națională a acestui tip de desert, pe 10 august.

^[19] În original „VeggieTales”, serial de animație având ca personaje legume antropomorfizate.

^[20] Site de mică publicitate.

^[21] Pericolul este al doilea prenume al meu.

^[22] Liniștit, pașnic.

^[23] Lanț comercial de produse electronice din SUA.

^[24] Joc televizat de tipul Știi și câștigi, la care răspunsurile trebuie formulate sub formă de întrebări.

^[25] American College Testing, test standard de verificare a cunoștințelor pentru absolvirea liceului și admiterea la colegiu.

^[26] Preliminary SAT, test organizat de conducerea unor colegii ale căror rezultate pot conta pentru anumite tipuri de bursă.

^[27] Test standard pentru evaluarea cunoștințelor necesare la nivel de colegiu.

^[28] Medical College Admission Test, test pentru verificarea cunoștințelor viitorilor studenți la Medicină.

^[29] Graduate Management Admission Test, test pentru evaluarea cunoștințelor de engleză standard în vederea admiterii la cursuri postuniversitare.

^[30] Law School Admission Test, test destinat viitorilor studenți la Drept.

^[31] General Education Development, un ansamblu de cinci examene care arată dacă un elev din SUA e pregătit pentru liceu.

^[32] Personaj negativ din primele două episoade (ultimele în ordinea realizării) din seria *Războiul stelelor*.

^[33] Personajul principal al jocului video cu același nume.

^[34] Acronimul pentru numele englez, Indiana University – Purdue University Indianapolis.

^[35] Emisiune de popularizare a științei.

^[36] În original *pop-tarts*, produs de patiserie dulce lansat de firma Kellogg's.

^[37] *The Wheels on the Bus*, cântec pentru copii.

^[38] Barcă.

^[39] Cu denumirea oficială de Heisman Memorial Trophy Award, acesta este un trofeu anual decernat celui mai bun jucător de fotbal american la nivel de colegiu.

^[40] Casa/ locul lui Iacob.

^[41] În original SPAN.

^[42] În original, CLEP (College-Level Examination Program).

^[43] Obiecte cu patru dimensiuni spațiale.

^[44] Pseudonim al scriitorului, poetului și caricaturistului american Theodor Seuss Geisel (1904-1991), cunoscut mai ales pentru cărțile sale pentru copii.

^[45] În original Fighting Moose, nume de echipă de hochei.

^[46] Moose - elan.

^[47] Un fel de „colegiu de elită”.

^[48] Joc de cuvinte intraductibil între „pi” și „pie” (plăcintă), care se pronunță la fel în engleză.

^[49] În original *A Wrinkle in Time*.

^[50] Comediant, cântăreț, muzician și realizator de televiziune american (n. 1974).

^[51] Mamă adolescentă, reality-show american.

^[52] Scenarist, dramaturg și producător TV, vocea din spatele cunoscutului serial SF *Zona crepusculară*.

^[53] Unul dintre cei mai longevivi realizatori ai emisiunii *60 Minutes*.

^[54] Firmă online de haine și încălțăminte.

^[55] Restaurant tip fast-food.

^[56] *Talladega Nights* în original.

Table of Contents

introducere	5
Scânteia	10
unu	11
Doi	23
Trei	28
Patru	40
Cinci	47
Şase	56
Şapte	61
Opt	66
NOUĂ	77
Zece	83
Unsprezece	92
Doisprezece	112
Treisprezece	121
Paisprezece	130
Cincisprezece	140
Şaisprezece	149
Şaptesprezece	158
Optsprezece	165
Nouăsprezece	175
Douăzeci	183
DOUĂZECI ŞI UNU	189
DOUĂZECI ŞI DOI	196
DOUĂZECI ŞI TREI	209
DOUĂZECI ŞI PATRU	218
DOUĂZECI ŞI CINCI	226

DOUĂZECI ȘI ȘASE	232
DOUĂZECI ȘI ȘAPTE	243
DOUĂZECI ȘI OPT	250
DOUĂZECI ȘI NOUĂ	264
Treizeci	273
TREIZECI ȘI UNU	279
TREIZECI ȘI DOI	289
TREIZECI ȘI TREI	298
TREIZECI ȘI PATRU	304
Epilog	311